

คำพูดและข้อเขียน
๒

คำพูดและข้อเขียน

ป๋วย อึ๊งภากรณ์

ทั้งเก็บสรวงจำกัด

รวมสำเนา

864 วิทยุพา พระบุตร ปี. 26483

ผู้เผยแพร่จำหน่าย

สนับสนุนการจัดทำ E-Book โดย โครงการ Open School

ChangeFusion

หางหุ้นล่วนจำกัด บำรุงลาลัน

๘๖๔ วั้งบูรพา พระนคร

จัดพิมพ์จำหน่าย

พิมพ์ที่ ร.พ. เพื่องอักษร เลขที่ ๑๖๒/๑๓-๑๕ ถนนบำรุงเมือง พระนคร
นายศรีสิทธิ พิพิธรังษี ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ธ.ค. พ.ศ. ๒๕๑๑

คำนำ

ฉันนักพิมพ์ซึ่งจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ ได้ใช้ความพยายามอย่างมากน่าชม เกิดยกด้อมให้ผมอนุญาตให้จัดพิมพ์คำพูดและข้อเขียนของผมออกจำหน่ายเผยแพร่ ความพยายามดังกล่าว กินเวลาเกินกว่าสิบสองเดือน ผมได้เคยติดเอือนอยู่นาน เพราะผมไม่มีเวลาที่จะทำอะไรให้ นอกจากจะให้คำอนุญาตประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง เพราะเกรงว่าผู้จัดพิมพ์จะขาดทุน

ข้อติดเอือนข้อหลังนี้แก้ไขได้ด้วยหัวใจเดี่ยวว่า เป็นเรื่องของฉันนักพิมพ์ ส่วนข้อแรกแก้ไขได้ด้วยความเมตตาช่วยเหลือของคุณประยูร บุณศิริ และเพื่อนร่วมงานหลายคนในธนาคารแห่งประเทศไทย

ผมขอถือโอกาสนี้ ขอบคุณเพื่อนฝูงและเพื่อนร่วมงานเป็นอันมากในธนาคารแห่งประเทศไทย กระทรวงการคลัง

และที่อื่น ๆ ซึ่งมีส่วนช่วยเหตือนานาประการในการผลิต
คำพูดและข้อเขียนต่าง ๆ ในหนังสือนี้ แต่ทุกท่านคงจำได้ว่า
มีส่วนตรงนั้นตรงนี้ ได้ช่วยติ ช่วยแต่ง ช่วยแก้ ช่วยห้าม
ไม่ให้เขียน ไม่ให้พูด ช่วยพิมพ์ดีด ช่วยทาน เป็นต้น แต่
เนื่องด้วยมีมากท่านด้วยกัน ผมขอขอบคุณโดยไม่ระบุชื่อ

ถ้อยคำจำนวนโคขวางโลก ไม่ถูกหูผู้ใด เป็นของ
ผมเอง เพื่อน ๆ รังเอาไว้มิได้อยู่.

๒๐ กันยายน ๒๕๑๑

สารบัญ

หน้า

ทหารชั่วคราว	๓
สุนทรพจน์ในงานเลี้ยงอาหารกลางวันครบรอบ ๒๕ ปี ของธนาคารแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๐๔	๕๓
สุนทรพจน์ในงานเลี้ยงอาหารค่ำประจำปีของธนาคาร แห่งประเทศไทย ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕	๘๖
สุนทรพจน์ในงานเลี้ยงอาหารค่ำประจำปีของธนาคาร แห่งประเทศไทย ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๖	๙๐
สุนทรพจน์ในงานเลี้ยงอาหารค่ำประจำปีของธนาคาร แห่งประเทศไทย ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๗	๑๐๐
สุนทรพจน์ในงานเลี้ยงอาหารค่ำประจำปีของธนาคาร แห่งประเทศไทย ๓๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๘	๑๑๓
สุนทรพจน์ในงานเลี้ยงอาหารค่ำประจำปีของธนาคาร แห่งประเทศไทย ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๙	๑๓๘
คำกล่าวเปิดโรงเรียนสถาบันอบรมการธนาคาร ธนาคาร แห่งประเทศไทย ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๓	๑๓๓

★ การรวมกำลังเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม	๓๓๖
ในโอกาสปฐมนิเทศพนักงานใหม่	๓๕๐
ทรรศนะเรื่องการพัฒนาศึกษา	๓๖๒
จะหาเวลาที่ไหนมา	๓๘๔
งบประมาณและเจ้าหน้าที่งบประมาณ	๓๘๗
เงินมากเงินน้อย	๔๐๖
จะมานั่งทำบัญชีกันทำไม ?	๔๑๓
ธรรมะ	๔๑๕
จะมานั่ง (หรือยืน) ทำบัญชีกันทำไม ?	๔๓๘
คำขวัญเนื่องในวันครบรอบปีที่ ๑๓ ของหนังสือพิมพ์ ข่าวพาณิชยรายวัน ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๖	๔๔๗
เศรษฐกิจกับบัณฑิตอันพึงปรารถนา	๔๓๑
การบัญชีกับเศรษฐกิจ	๔๔๑
★ ความรับผิดชอบทางจริยธรรมเป็นความจำเป็นในการ พัฒนาประเทศ	๔๕๕
จริยยานักเรียน	๔๘๓
ปัญหาและลำดับในการพัฒนา	๕๐๘

Excelléns Scaccarii Scientia	๓๑๒
Address at the Annual Dinner of the Thai	
Bankers Association 3rd February 1960	๓๑๘
Address at the Annual Dinner of the Thai	
Bankers Association 8th February 1961	๓๒๔
Address at the Annual Dinner of the Thai	
Bankers Association 14th February 1962	๓๓๓
Economics as a Branch of Science Address	
at the Social Science Association of	
Thailand 3rd October 1962	๓๓๗
Address at the Annual Dinner of the Thai	
Bankers Association 6th February 1962	๓๔๘
A Talk Introducing a Paper on "Economic	
Policy and Customs Administration" Presented	
by the Bank of Thailand at the Training	
Centre-cum-seminar in Customs Administration,	
Ecate 25 June 1963, Bangkok, Thailand	๓๕๘

Finance and Commerce an Address at the General Meeting of the American Chamber of Commerce in Thailand 15th October 1963 ...	๓๗๐
Address at the Annual Dinner of the Thai Bankers Association 20th February 1964 ...	๓๘๐
The Role of Central Banking in a World of Tensions... ..	๓๘๘
Address at the Annual Dinner of the Thai Bankers Association 10th February 1965 ...	๔๐๓
Address at the Annual Dinner of the Thai Bankers Association 9th February 1966 ...	๔๑๓

๒ ทหารชั่วคราว

อารัมภบท

ในระหว่างสงครามโลกคราวที่แล้ว ข้าพเจ้าได้เป็น
ทหารชั่วคราว พันเอกดรรค์ ยุทธวงศ์ น้องเขยของข้าพเจ้าผู้
ดองดิบ มีอาชีพเป็นทหารประจำคงแต่ดำรงการศึกษาน
มัธยมเป็นต้นมาจนถึงวณิฉะ ฉะฉาน ขอน จึงเป็นเหตุผล
อันหนึ่งที่จะนำเอาบทความเรื่องนั้นมาเป็นบรรณาการแด่
ดองดิบ อีกประการหนึ่งคงแต่เลิกสงครามเป็นต้นมาถึงฉะฉ
ณาศิริมิตร์ของข้าพเจ้าได้เคยรบแล้วใครจะได้ทราบเรื่องที่เกิด
ขึ้นในระหว่างสงครามที่เกี่ยวกับตัวข้าพเจ้า รวมทั้งผู้ดองดิบ
ก็ได้เคยได้ถามเรื่องราวอยู่ แต่ข้าพเจ้ามิใคร่จะได้มีโอกา
อธิบายให้สัมพันธ์กับความปรารถนาของญาติมิตรทั้งหลาย จึง
ขอถือโอกาสดำไว้ ในทันทีที่จะได้
บทความอันนี้ ได้เคยเรียบเรียงขึ้นเป็นภาษาอังกฤษ

ดังปรากฏในท้ายหนังสือเล่มนี้ และได้เรียบเรียงไว้เมื่อประมาณ ๔ ปีมาแล้ว ข้อความที่จะปรากฏต่อไปมาจากเรียงความภาษาอังกฤษฉบับนั้น แต่ในการเรียบเรียงเป็นภาษาไทยคราวนี้ ใคร่จะขอถือโอกาสเพิ่มเติมความบางข้อก่อนที่จะเริ่มเรื่อง

ข้อแรกที่ใคร่จะเรียนให้ญาติมิตรทราบก็คือ ในระหว่างสงครามคนไทยจากประเทศอังกฤษ ได้สมัครเข้าเป็นทหารในกองทัพอังกฤษ ไม่เหมือนกับคนไทยในอเมริกาซึ่งรับใช้ชาติไทย ในอเมริกาด้วยการสมัครเป็นทหารแต่งเครื่องแบบไทย

การที่ทางค่านอังกฤษเดิรไทยต้องเข้าเป็นทหารในกองทัพอังกฤษนั้นก็เพราะเหตุว่า เราปราศจากผู้ใหญ่ที่จะรวบรวมกองทัพขึ้นเป็นปึกแผ่น แต่อย่างไรก็ดี ราชการทหารของอังกฤษในขณะนั้น และถึงแม้ในขณะนั้นก็ยังยอมรับนับถือว่าคณะเดิรไทยในอังกฤษ เป็นกองทหารพิเศษ เพราะเราได้แสดงเจตน์จำนงค์ไว้ตั้งแต่แรกเริ่มแล้วว่า เราเข้าเป็นทหารอังกฤษมิใช่เพื่อบริใช้ชาติอังกฤษ แต่ต้องการจะรับ

ใช้ชาติไทยโดยอาศัยอังกฤษร่วมมือด้วย

ข้อสังเกตข้อที่ต้องก็คือ คณะเสรีไทยจากอังกฤษได้
แสดงให้ฝ่ายอังกฤษเห็นแจ้งชัดตั้งแต่แรกเริ่มว่า คณะของ
เราต้องการจะกระทำการใด ๆ ในระหว่างสงครามในลักษณะ
ทหาร กล่าวคือมีศัทหาร ถึงแม้ว่าจะต้องเป็นพลทหาร
ก็ยินยอม หมายความว่าคณะเสรีไทยจากอังกฤษไม่ยอม
เป็นเครื่องมือของอังกฤษ ในลักษณะจารกรรมแบบจารชน
แต่ถ้าจะต้องปฏิบัติราชการลับก็ทำในฐานะเป็นทหาร

ข้อสังเกตข้อต่อไปคือ เสรีไทยจากอังกฤษที่เข้าเป็น
ทหารนั้น มี ๓๒ คน ความจริงถ้าฝ่ายอังกฤษรับมากกว่านั้น
ก็คงจะมีมากกว่านี้ เพราะเหตุว่าผู้สมัครตรวจโรคไม่ได้
บ้าง ได้รับการยกเว้นบ้าง หาดายต่อหาดายคนทั้งชายและ
หญิง

ข้อสังเกตข้อสุดท้ายก่อนจะเริ่มเรื่องก็คือ ทหารเสรี
ไทยในอังกฤษได้รับยศเป็นพลทหาร ในกองทัพอังกฤษ ตั้งแต่
๗ สิงหาคม ๒๔๘๕ จนกระทั่งได้เดินทางถึงอินเดีย และฝึก
ได้เป็นนายร้อยตรีเมื่อตุลาคม ๒๔๘๖ อย่างไรก็ตาม กองทหาร

ของเราเป็นกองพิเศษอยู่คือ เป็นผู้ที่มีวิทยฐานะสูงกว่ากอง
อื่น ๆ ในจำนวน ๓๖ คนมีปริญญาและประกาศนียบัตรรวม
กันแล้ว อาจจะได้ประมาณ ๓๐ ปริญญา ฉะนั้นทางฝ่าย
อังกฤษให้เสรีภาพในการปกครองกันเองอยู่เดิมภายใต้วินัย
ทั่วไปของกองทัพอังกฤษ ที่ว่าปกครองกันได้นั่นก็คือ
พวกคนไทยกันเองมีการเลือกตั้งหัวหน้าและตัวแทนกันเอง ทุก
ครั้งที่มีการย้ายไปประจำค่ายใหม่ และทางกองทัพอังกฤษ
ก็ยินยอมรับรองหัวหน้าผู้นั้นว่าเป็นผู้แทนของกองทหารของ
เราโดยชอบธรรม แสดงว่าเราใช้ระบอบประชาธิปไตยได้
สำเร็จภายในวงของเรา และอีกประการหนึ่ง เราได้แสดง
เจตน์จำนงค์ไว้แต่แรกต่ออังกฤษว่า เมื่อสิ้นสุดสงครามแล้ว
เราจะขอยุบกองทหารเสรีไทยนี้โดยเร็วที่สุดที่จะให้เร็วได้
เพื่อมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดใช้กองทหารเสรีไทยนี้เป็นเครื่องมือในทาง
การเมือง และทั้งทางราชการอังกฤษก็ได้ยินยอมปฏิบัติให้
เป็นไปตามที่กล่าว เมื่อสิ้นสุดสงครามแล้ว

ในบทความเรื่องนี้ จะรายงานถึงเหตุการณ์ซึ่ง
ทำให้มีการคิดตั้งสถานวิทยุสถานแรก สำหรับติดต่อกับ

สหประชาชาติในดินแดนประเทศไทย ขณะที่ยุโรปเข้ามาตั้ง
กองทัพออยู่ เหตุการณ์ได้ผ่านมาแล้วเป็นเวลา ๕ ปีก่อนที่จะ
ได้เขียนรายงานนี้ ท่านผู้อ่านโปรดระวังกว่ารายงานเขียน
ขึ้นจากความทรงจำ ฉะนั้น รายละเอียดบางข้ออาจจะไม่
ถูกต้อง เฉพาะอย่างยิ่งวันและเดือนของเหตุการณ์ และ
นอกจากนั้น ยังมีเหตุผลหลายประการที่ทำให้ต้องระงับไม่
กล่าวถึงข้อความบางเรื่อง อย่างไรก็ตามผู้เขียนมีความพอใจ
แล้วที่จะเห็นว่า แก่นสารของเรื่องเท่าที่ได้นำมา ณ ที่
นี้ เป็นที่ถูกต้องไม่มีข้อที่จะพาให้ผู้อ่านเข้าใจผิดพลาดจากความ
เป็นจริงไปได้

ความมุ่งหมายข้อใหญ่ของทางราชการ (อังกฤษและ
อเมริกัน) ในการที่รับเอาคนไทยเข้าไว้ในกองทัพของตนนั้น
ก็เพื่อที่จะคงกองทหารของสหประชาชาติมากกองหรือน้อย
กองแล้วแต่จะทำได้ถึงแนวรบญี่ปุ่น และหวังว่ากองทหาร
เช่นนี้อาจจะได้ช่วยกองทัพสหประชาชาติในทางการรบและ
กองโจร ในทางค้าส่งคราม, การเมือง และในการต่อต้าน
คนไทยผู้สมัครเข้าในกองทัพอังกฤษมีความประสงค์ที่จะรับ

ใช้ชาติของคน โดยการที่จะเข้าร่วมมือกับทหารอังกฤษ
อย่างไม่มีเงื่อนไข แต่ก็เป็นความประสงค์ของเราที่ถือเป็น
 ข้อสำคัญอยู่อีกข้อหนึ่งว่า เราจะพยายามติดต่อร่วมมือและ
 ตกลงกันกับกองทัพต่อต้านภายในประเทศ เพื่อให้เป็นที่เข้าใจ
 กันด้วยดี

ในกลางปี พ.ศ. ๒๔๘๖ เราพอจะทราบได้แน่นอนแล้ว
 ว่ากองทัพต่อต้านในประเทศไทยนั้นมียุจริง ไม่ใช่แต่เพียงเป็น
 ดังที่เราคาดหวังเท่านั้น เพราะเหตุว่า เราทราบว่าได้มีผู้เดิน
 ทางออกจากประเทศไทยไปถึงเมืองจุงกิง และได้ติดต่อกับ
 ผู้แทนฝ่ายดีประชาชาติแล้ว

ส่วนมากของเสรีไทยจากประเทศอังกฤษซึ่งเราเรียก
 กันว่า “ช้างเผือก” (White Elephants) กำลังฝึกหัดกลยุทธ์
 แบบกองโจรเป็นวาระสุดท้ายที่นอกเมืองพุนา ในประเทศ
 อินเดีย เราได้ยินข่าวว่า “ซัน” ได้เดินทางไปยังจุงกิงเพื่อ
 จะติดต่อกับ “จางกั๋ว” และภายหลังเราก็ได้ทราบว่า “ซัน”
 ได้รับมอบอำนาจจากทางราชการอังกฤษส่งคนจากยูนนาน
 เดินทางบุกเข้ามากรุงเทพ ฯ อีกหนึ่งคือจากกองทัพอังกฤษ

มาถึง “รัฐ” ขอร้องให้ “รัฐ” จัดการต้อนรับพวก “ข้างเผือก” คณะแรกที่เดินทางมาโดยเรือไต้หน้า กำหนดจะขึ้นบกในฝั่งตะวันตกของประเทศไทยในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ คณะ “ข้างเผือก” นี้จะเข้ามาพร้อมกับเครื่องดังและรับวิทยุ เพื่อจะได้ตั้งสถานีติดต่อระหว่างประเทศไทยกับฐานทัพอังกฤษในอินเดียได้เป็นการประจำ

ในเดือนกันยายน ๒๔๘๖ ข้าพเจ้าได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้หนึ่งซึ่งจะเดินทางโดยเรือไต้หน้า และหน่วยของข้าพเจ้าเรียกว่า “Pritchard” คณะของข้าพเจ้าประกอบด้วย “แดง” เป็นนักวิทยุ “เค็ง” และข้าพเจ้า “แดง” ได้ถูกส่งไปเมืองเมียร์ุต สำหรับจะฝึกหัดการรับวิทยุเพิ่มเติม ส่วน “เค็ง” และข้าพเจ้าได้เดินทางไปยังโรงเรียนพิเศษโรงเรียนหนึ่ง นอกเมืองกัฏกัตตาเพื่อฝึกสำหรับจะปฏิบัติราชการพิเศษ

ต่อมา “แดง” ได้เดินทางมาร่วมคณะที่กัฏกัตตา และหลังจากที่ได้นำการฝึกวิชชขึ้นบกโดยเรือไต้หน้าทางในเวลากลางวันและกลางคืนที่ตำบลทริงโกมาตีในเกาะลังกา เมื่อเดือน

พฤศจิกายนแล้ว คณะของเราก็ได้เดินทางโดยเรือไต้หวัน จากเมืองโคตอมโบ ในเรือไต้หวันมีนายทหารบกกองทัพ อังกฤษ ๒ คน กับสิบเอก ๑ คนสำหรับจะมาส่งเราขึ้นบก

เมื่อได้เดินทางมาถึงที่ ๆ กำหนดแล้ว เรือไต้หวันได้ ดอยดำและดำน้ำอยู่ห่างจากฝั่งประมาณ ๔-๕ ไมล์เป็นเวลา ๑ สัปดาห์ เวลากดางวันก็จมลงไป และเวลากดางคืนก็ขึ้นมาดอยดำคอยดูอากาศดีสัญญาณ แต่หาได้ปรากฏอากาศดี สัญญาณไม่ ต่อมาภายหลังเราจึงได้ทราบว่า “จิม” ผู้ถือ หนังสือต่อจากยูนนานเข้ามาในประเทศไทยนั้น กว่าจะเข้ามา ได้ถึงกรุงเทพฯ ก็เป็นเวลาหลังจากเดือนมิถุนายน ๒๔๘๗

อย่างไรก็ดี การเดินทางด้วยเรือไต้หวันมิใช่จะปราศจากเหตุการณ์ที่ห้ามได้ เราได้มีเวลาตื่นเด่นอยู่บ้าง ในเมื่อทราบว่าเรือใหญ่อยู่เหนือผิวน้ำ ใกล้เคียงกับที่เรา จมอยู่ อาจจะเป็นเรือญี่ปุ่นหรือเรือไทยก็ได้ แล้วเราก็ไม่ทราบแน่ชัดว่าเรือดำนั้นเห็นเรือของเราหรือไม่ แต่เราได้พยายามรักษาความเงียบดังไว้เพื่อความปลอดภัย ในเวลา เช่นนี้ทุกคนในเรือไต้หวันจะต้องนั่งเงียบ ๆ ไม่ทำเสียงอย่าง

หนึ่งอย่างใด และข้าพเจ้าเองแทบจะไม่กล้าหายใจ เพราะ
รู้สึกว่อดมหายใจเป็นเสียงดังอย่างไม่น่าเชื่อ แต่เราไม่เคยได้
รับรู้กระทั่งเปิดได้น้ำเลย เหตุการณ์จะเป็นอย่างไรก็ตามใน
คืนสุดท้ายก่อนที่เราจะเดินทางกลับ ทหารอังกฤษที่ไปกับ
เรานั้นตกตงใจว่าจะนำเรือเล็กเข้าไปยังที่ชายฝั่งเพื่อส่อดนม
(พวกเราคนไทยไม่ได้ไปด้วย เพราะเหตุว่าเราได้รับคำสั่ง
อย่างเข้มงวดมิให้ขึ้นบก นอกจากจะมีผู้มารับตามข้อตก
ตง) ด่หายชาวอังกฤษของเราไม่เคยอยู่ในประเทศไทยเลย
แต่เมื่อไปส่อดนมมาแล้วก็รายงานว่าไม่มีใครมาคอยเรา
อยู่ท่ชายฝั่ง เมื่อเหตุการณ์ปรากฏว่าถึงจะคอยต่อไปอีกก็
ไม่มีประโยชน์แล้ว เราจึงตัดสินใจเดินทางกลับเกาะดังกา
แต่ในคืนต่อมาเราได้พบเรือหาปลาขนาดเล้กจึงได้ตกตงว่า
จะดอยดำขนาดู้ดักที่ ในเรือหาปลานั้นมีคนจ่นอยู่หลายคน
ฝ่ายเรารู้สึกว่าจะทำให้เขาตกใจมาก แต่เราไม่ต้องการ
อะไรจากเขามาก นอกจากบางดั่งบางอย่าง เช่นเหรียญ
กระษาปณ์ และเอกดาร์ และเราก็ได้เอาขนมปังไทยกับ
อาหารให้เขา เป็นการแลกเปลี่ยนกัน

ข้าพเจ้าไม่สมควรที่จะกล่าวให้ยืดยาวนักในการ
พรรณนาชีวิตในเรือไค่น้ำ บางที่ไม่จำเป็นที่จะต้องพูดมาก
ไปว่าเรือไค่น้ำนั้นร้อน ชีวิตน้ำเบื่อน่าย ไม่ทำอะไรจะ
ทำ นอกจากนอน กิน และทอดลูกเต้า เวลานอนในเวลา
กลางวัน และตื่นในเวลากลางคืนเมื่อเวลาเรือลอยดำขึ้นมา
และเมื่อลอยดำขึ้นมาเช่นนั้น ผู้โดยสารก็ได้รับอนุญาตให้
ขึ้นไปบนดาดฟ้ารับอากาศบริสุทธิ์ได้ ผู้โดยสารผู้บุหรืได้
ก็แต่ในเวลาเรือลอยดำ ข้าพเจ้ายังมีความรู้สึกจำได้อยู่อะ
หนึ่คือ เมื่อต้องถดถอยลงใ้ไทยจากเรือไค่น้ำนั้น ข้าพเจ้า
จำได้ว่าได้เห็นแผ่นดินอันเป็นที่รักของเราด้วยงามมาก หาด
ทรายขาวและมีกระท่อมคนหาปลาอยู่ มีต้นไม้เป็นอันมาก
ตำบลที่เราตั้งใจจะขึ้นบกนั้น รู้สึกว่าเปลี่ยวอยู่มาก ข้าพ-
เจ้าไม่เคยไปในตำบลนั้นเลย แต่ยังรู้สึกว่าที่นั่นเป็นแผ่นดิน
ที่รักของเรา และมีคนร่วมชาติที่รักของเราอาศัยอยู่

ขณะนี้เรากำลังถึงโคลอม โบตันเวลาครีศตมาต์ เมื่อ
ใกล้จะถึงน่านน้ำดังกล่าว เรือไค่น้ำได้ผุดขึ้นมาและเดินทางบน
ผิวน้ำด้วยความเร็วเต็มที่ ชีวิตในเรือไค่น้ำซึ่งเดินทางบน

ฉันทน์ ไม่มื่ออะไรนอกจากทำให้ผู้โดยสารถเมาคณและได้รับ
ทุกขเวทนาเหลือประมาณ

เมื่อได้หยุดพักก่อนเป็นเวลาดึกน้อยในทิวเขานิคม
อันงดงามแล้ว คณะของข้าพเจ้าได้เดินทางขึ้นไปยังมัย
ในต้นเดือนมกราคม ๒๕๖๖ จากนั้นเราได้เดินทางไปยังเมือง
พญาเพื่อฝึกหัดกำลังแข็งแรงขึ้น คณะ “ข้าพเจ้า” คน
อื่น ๆ ได้มารวมพลกันอยู่ ณ ที่นั้น และในระหว่างที่เรา
ออกทะเล เพื่อนฝูงของเราเหล่านั้นก็ได้ฝึกหัดต่อไปบ้าง และ
ไปพักผ่อนหย่อนใจในที่ต่าง ๆ บ้าง

การที่มาร่วมคณะกันใหม่คราวนี้ ทำให้เรามีโอกาส
ที่จะปรึกษาหารือกันเป็นครั้งสุดท้ายในเรื่องสถานการณ์และ
การงาน ซึ่งเราคาดหมายว่าจะต้องทำต่อไป คณะ “ข้าพเจ้า”
ได้ประชุมกันในวันหนึ่งบนยอดเขาสูง ในขณะ
นั้นเรารู้อยู่ล่วงหน้าการงานของเราดีขึ้นกว่าเดิม ถ้า
หรับบางคนในคณะเราเช่นข้าพเจ้า การโคจรร่วมชีพ และ
การเดินทางโดยเรือไต้หน้าเป็นข้อที่หัดตาแล้วเดือนให้ตั้ง
อยู่เสมอ สำหรับคนอื่นเขาอาจจะกระตือรือร้น อยากจะได้

ทำอะไรต่ออะไรโดโผนเช่นนั้น ในกาตข้างหน้าก็เป็นได้
ข้อเจรจาในการหารือนยอเขาถึงหะคินันข้าพเจ้าจำไม่ได้
หมด แต่จำได้อยู่ว่าพวกเราตั้งใจรักกันและด้ามักคักกัน
มาก ข้าพเจ้าจำได้ว่าข้าพเจ้าได้เสนอให้ที่ประชุมพิจารณา
ข้อหนึ่ง คือข้อที่ว่าเมื่อเราเข้าไปในประเทศไทยแล้ว เรา
จะต้องพยายามอย่างเต็มที่ที่จะไม่ใช้อาวุธประหัตประหารคน
ไทยด้วยกัน ถึงแม้ว่าจะต้องเสียชีวิตก็ไม่ควรที่จะต่อสู้ แต่
ว่าเราไม่ควรที่จะให้ญี่ปุ่นจับเราได้เป็น ๆ จะต้องต่อสู้จนจับ
ตาย ข้อเสนอนี้ของข้าพเจ้านั้นได้เสนอขึ้นโดยระมัดระวังมิให้
เป็นการบังคับ เพราะข้าพเจ้าเข้าใจดีว่ามีบางคนในพวกเรา
จะไม่ยอมผันธรรมชาติที่จะสู้ก่อนที่จะถูกจับ แต่อย่างไรก็ดี
ส่วนมากของคณะ “ข้างเผือก” ได้ลงความเห็นชอบตาม
ข้อเสนอนั้น

แผนการเข้าประเทศไทยได้ร่างขึ้นใหม่ในภายหลัง
“ข้างเผือก” ๒-๓ คนจะต้องเข้ามาในประเทศไทยด้วยรั้ว
ชูชีพ พร้อมกับเครื่องรับและตั้งวิทยุ การโคตร่มคราวน
เรียกว่าโคตอย่าง ‘สุม’ (blind dropping) หมายความว่า

ไม่ว่าใครมารับที่บนพนดิน ที่ ๆ จะลงนั้นกำหนดไว้ว่าจะเป็น
ในป่าทางภาคตะวันตกเฉียงเหนือ คือระหว่างสุโขทัยกับ
สวรรคโลก และกำหนดเวลาไว้ในเวลาข้างขึ้นหรือข้างแรม
อ่อน ๆ ในเดือนมีนาคมและเมษายน เราจะแยกกันเป็น ๒
คณะ ๆ ละ ๓ คน เรียกว่า Appreciation ทั้ง ๒ คณะ คณะ
Appreciation ที่ ๑ จะทำการในเดือนมีนาคม และเมื่อลงไป
ถึงพนดินแล้ว หาที่ซ่อนตัวอยู่ในป่าสูง วิทยุกลับมายังฐาน
ทัพ และเตรียมรับคณะ Appreciation ที่ ๒ ในโอกาสเดือน
หงายครวหน้า ถ้าฐานทัพไม่ได้ยินวิทยุ Appreciation ที่ ๑
คณะที่ ๒ ก็จะกระโดดร่ม 'ล้ม' ลงมาอีกที่หนึ่งในจังหวัด
ใกล้เคียง และลงมาทำการเช่นเดียวกัน หน้าที่ของเรามี
เป็นลำดับต่อไปนคือ

- (ก) รักษาตัวให้รอด
- (ข) ติดต่อทางวิทยุกับฐานทัพ
- (ค) รับคนที่จะมาโคตร่วมในภายหลัง

และ (ง) ถ้าทำได้และในโอกาสที่จะทำได้ ให้ติดต่อกับ
ขบวนการต่อต้านข้างใน

บุคคลที่จะเข้าเป็นคณะที่ ๒ นี้ได้เปลี่ยนแปลงไปจากคณะ Fritchard เนื่องจากเราจะไม่มีการรับ การติดต่อทางวิทยุจึงมีความสำคัญยิ่งขึ้น และเนื่องจากเราจะต้องเข้าไปอยู่ในป่าด้วยตนเอง จึงจำเป็นต้องต้องมีนักเรียนหมอเข้าร่วมคณะด้วย “ดี” กับ “ข้าว” ได้ถูกเลือกสำหรับใช้ทำการตั้งวิทยุและเป็นแพทย์ประจำคณะ คนที่ ๖ คือ “กร” ซึ่งเข้ามาในคณะที่ ๒ เป็นนักวิทยุ “เค็ง” เป็นหัวหน้าคณะ Appreciation ที่ ๒ คณะนี้คณะดังกล่าวจึงประกอบด้วยบุคคลเหล่านี้คือ คณะ Appreciation ที่ ๑ มี “แซม” (ข้าพเจ้า) “แดง” และ “ดี” คณะ Appreciation ที่ ๒ มี “เค็ง” “ข้าว” และ “กร”

ในเดือนกุมภาพันธ์ พวกเรา ๖ คนอำตาพรคพวกและเดินทางไปยังเมืองราวด์พินด์เพื่อฝึกหัดโคตรัมซูชีพ เราต่างคนได้ฝึกโคตรัมจากเครื่องบินคณะ ๕ ครั้ง ๔ ครั้งแรกในเวลาดากลางวัน และครั้งสุดท้ายในเวลากลางคืน การโคตรัมครั้งแรกจากเครื่องบินยัดตัน แต่อีกดีครั้งโคตรัมจาก ดีเบอเรเตอร์ การโคตรัมเช่นนี้ได้กระทำหลังจากได้ฝึกหัดบำรุงกำลัง

ร่างกายอย่างเคร่งเครียดเป็นเวลาดหลายวัน และหลังจากหัด
กระโดดลงจากที่สูงโดยไม่มีอันตราย พวกเราไม่ชอบการ
กระโดดร่มเช่นนี้ ถึงแม้จะรู้สึกว่ามีอันตรายเลย แต่
ข้าพเจ้าเองก็ไม่สามารถที่จะกล่าวด้วยความจริงใจได้ว่า
ข้าพเจ้าไม่กลัว แต่อย่างไรก็ดี พวกเราพยายามที่จะซ่อน
ความหวาดกลัวนั้นไว้ ทุก ๆ เวลาเข้าระหว่างเดินทางจาก
ที่อยู่ของเราไปสนามบิน เราจะต้องผ่านป่าช้าแห่งหนึ่ง และ
เมื่อเวลาผ่านไปพวกเรามากจะเตือนสติซึ่งกันและกันว่า ที่นั่น
แหละเป็นที่ที่สังหารจะต้องไปถึงในที่สุด ไม่เร็วก็ช้า และ
สำหรับพรรคพวกคนอื่น ๆ นั้นคงน่ากลัวจะเร็ว แต่สำหรับ
ผู้พูดคงจะช้า ความรู้สึกและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่าง
ไรก็ตาม พวกเราได้รับประโยชน์จากการฝึกบำรุงกำลังนั้น
และอากาศอันสดชื่นของมณฑลบ้านจวบทำประโยชน์ให้แก่
เรามาก และพวกเรารู้สึกแข็งแรงหลังจากที่อยู่พนดหนึ่ง
สัปดาห์

จากนั้นไปดู่ก็ตกตา รอคอย “เรื่องจริง” เรายัง
มีเวลาอยู่บ้างสำหรับที่จะได้สัมผัสความรู้สึกจากความเจริญ

แบบสมัยใหม่ เช่นดูภาพยนตร์ในโรงที่มีเครื่องทำความเย็น
 รับประทานไอศกรีมโซดา และรับประทานอาหารในภัตตาคาร
 เป็นครั้งสุดท้าย ในไม่ช้าวันกำหนดก็มาถึง พวกเรา
 ตามคนใน Appreciation ที่ ๓ เริ่มออกไปทำการในต้นเดือน
 มีนาคม คือวันที่ ๖ ก่อนวันเกิดของข้าพเจ้าสามวัน ข้าพ-
 เจ้าได้บอกกับนายทหารผู้บังคับบัญชาเป็นเชิงล้อเลียนว่าให้
 ส่งของขวัญวันเกิดไปให้ข้าพเจ้าในป่า อย่าพลาดเป็นอัน
 ขาด เช้าวันนั้นพวกเราเดินทางด้วยเครื่องบินจากกัลกัตตา
 ไปยังสถานที่แห่งหนึ่ง ห่างจากเมืองใหญ่ไปทางทิศตะวันออก
 เฉียงเหนือ ข้าพเจ้าจำชื่อสถานที่นั้นไม่ได้ แต่ดังต่าง ๆ
 ในที่นั้นข้าพเจ้าจะลืมไม่ได้เป็นอันขาด ที่นั้นเป็นดงนามบิน
 อยู่ในท่ามกลางเนื้อที่กว้างขวาง ไม่มีพฤษชาติเลย ไม่มี
 น้ำบริสุทธิ ไม่มีอะไรทางดิน เว้นแต่เครื่องบินกับกระท่อม
 หลายน้อยที่นาทุเรศ นอกจากนั้นเรายังต้องทนรับประทาน
 อาหารรกรุงรังอันจืดชืด มีเนื้อกระป๋องแห้ง ๆ ขนม
 บั๊วแห้ง ๆ และดื่มน้ำซึ่งเหม็น เพราะเหตุว่าได้คลอรีนมาก
 เกินไป แน่่อนที่เดี๋ยวต้องมีใครทำผิดพลาดแน่ที่จะส่งให้

เราไปทำการครึ่ง จากสถานที่เช่นนี้ เพราะมีแต่ทำให้จิตใจของเราหดหู่ลงเท่านั้น

ในตอนเย็นวันนั้น เราขึ้นเครื่องบินดีเอเอเตอร์ ซึ่งจะนำเราไปสู่จุดหมาย เพื่อเป็นการคุ้มกันการกระโดดร่มของเรา เครื่องบินทิ้งระเบิดฝูงหนึ่งได้ถูกส่งออกไปในคืนวันเดียวกัน เพื่อจะทำการในบริเวณ ใกล้เคียงกับที่เราจะไปโดดร่ม แต่จากสำเนาบินที่เดียวกันในเย็นวันนั้น เราได้สังเกตเห็นว่า มีเครื่องบินดีเอเอเตอร์อีกเครื่องหนึ่งชนดูอากาศก่อนเราเล็กน้อย ภายหลังจึงได้ทราบว่าดีเอเอเตอร์เครื่องนั้น นำเอาชาวจีนสี่คนเดินทางไปทำการแบบเดียวกับเรา แต่ไปโคดลงที่ใกล้นครปฐม

เราใช้เวลาส่วนมากในการเดินทางนั้น นอนไปในเครื่องบิน เครื่องบินนั้นไม่เป็นที่สุขสบายเลย และอากาศก็เลว ข้าพเจ้าเองรู้สึกเมาเครื่องบินเล็กน้อย เรารับประทานอาหารไม่ได้มากในระหว่างเดินทาง ภายนอกอากาศมืดมัว ถึงแม้ว่าจะมีพระจันทร์ข้างขึ้น และเราไม่ทราบเลย

ว่าในเวลาใดเราอยู่ที่ใด ประมาณ ๒๒.๓๐ น. มีคนบอก
ให้เราเตรียมตัว เวลาประมาณ ๒๓.๐๐ น. เราสามคนก็
นั่งรออยู่เหนือช่องกระโศกในเครื่องบิน พร้อมทั้งจะถอดตัว
กระโศกลงในท่ามกลางความมืด ช่องที่ว่างนั้นอยู่บนพื้น
เครื่องบินมีประตูเปิดออกใกล้ตัวเครื่องของเครื่องบิน ช่องนั้น
ใหญ่พอที่จะให้ผู้กระโดดโดดตัวลงไปได้พร้อมด้วยเครื่อง
หลังและร่มชูชีพที่อยู่บนหลัง ถ้าคำสั่ง “ลง” มีมาเมื่อใด
เราก็จะ “กระโดด” ลงไปสู่ความมืดและไปสู่ยถากรรม เรา
คงได้นั่งอยู่ทนนั้น คือที่ขอบเหวนั้นเป็นเวลาประมาณหนึ่ง
ชั่วโมง——ข้าพเจ้ารู้สึกว่าจะเป็นหนึ่งปี——คำนึงถึงชีวิต
และมรณะ คำนึงถึงอนิจจาและอนัตตา และจากช่องกระ
โศกนั้น ตมเย็นกระโชกพัดเข้ามาอยู่ตลอดเวลา คงจะมี
ประโยชน์สำหรับจะทำให้เราแน่ใจว่าที่ที่จะลงไปในนั้นไม่ใช่
นรก เพราะว่าไม่มีเปลวเพลิงอันร้อน มีแต่ตมเย็น เครื่อง
บินวนเวียนอยู่เรื่อย ๆ รู้สึกว่าจะไม่หยุด แต่ว่าคนตั้งให้
เตรียมตัวกระโดดไม่มีเข้าหาเราเลย ผลสุดท้ายมีผู้มาคืบไต่
เบา ๆ และเราได้ยินว่าเด็กกันไต่ เพราะเหตุว่านักบินไม่

ถ้ามารจะหาที่ที่เราจะลงไปได้ แหม่นที่ก่เดวและอากาศก็มืด
พวกเรากำจัดเดินทางกลับไปยังกัถักดา

เราไม่ได้อยู่ที่กัถักดานานนัก เพราะเหตุว่าทุกคน
เฉพาะอย่างยิ่งพวกเรารู้ความวิตกกังวล อยากจะให้เรื่อง
กระโศกร้อนนี้เสร็จสิ้นกันไปเสียที หลังจากการเดินทางครั้งแรก
ต่อมาสักหนึ่งสัปดาห์ เราได้ข่าวจากกองทัพอากาศ
อังกฤษว่า เขาพร้อมที่จะพาเราไปอีกครั้งหนึ่งแล้ว เราก็ก
ำทางออกเดินทางทันที จากสนามบินเดียวกัน เดินทางแบบ
เดียวกัน เวลาดำรงคันแบบเดียวกันกับคราวที่แล้ว ผิดกัน
อยู่ที่เวลาดำรงกว่าเดิมสัก ๔-๕ ชั่วโมง เพราะเหตุว่าเป็น
ข้างแรม เมื่อเราได้เดินทางถึงเหนือประเทศไทย มีคนมา
บอกเราว่าคราวนี้พบที่หมายแน่นอนแล้ว เครื่องบินวนเวียน
อยู่หลายรอบ และก่อนข้างจะบินต่ำ พวกเราได้เห็นแสงไฟ
บนพื้นดินเป็นอันมาก และเกิดความสงสัยขึ้นในใจว่าเราได้
ถูกนำมาในที่ที่ถูกต้องหรือไม่ เพราะเหตุว่าเป็นที่ตกลงกัน
ว่าเราจะต้องลงในกาดงป่า มีบ้านเรือนที่ใกล้เคียงที่สุดก็
ห่างออกไปตั้งหลายกิโลเมตร แต่อย่างไรก็ตาม ไม่มีเวลา

ที่จะไต่ถามได้ และไม่มีเวลาที่จะถกเถียงกัน คำตั้งให้ตง
มาถึงและเราก็ดังไป

ทั้ง ๓ คนลงถึงพื้นดิน ในที่ว่างเปล่าใกล้เคียงกันและ
เราจะพอเห็นกันในระหว่างที่เราลอยตัวลงมา ข้าพเจ้าก่อน
ข้างจะเคราะห์ร้ายโดยที่ไต่ลงมาเท้าหนึ่งอยู่บนคันนา และ
อีกเท้าหนึ่งอยู่นอกคันนา ทำให้ขอเท้าขวาแพลงไป ข้าพเจ้า
จึงรู้สึกตัวว่าพื้นดินที่เราลงมานั้นเป็นนา และขอหนึ่งทำให้
ดังด้วยใหญ่ว่าได้ตงมาผิดที่เสียแล้ว เรา ๓ คนเข้ามาร่วมดู
แผนที่อย่างเร่งรีบ และจากแผนที่นั้นก็ทำให้แน่ใจยิ่งขึ้นอีก
ว่า ที่ ๆ เราอยู่นั้นเราไม่ได้ตั้งใจตงมาเลย เพราะเป็นที่ ๆ
ห่างจากจุดหมายถึง ๒๕ หรือ ๓๐ กิโลเมตร และยังร้ายไป
กว่านั้น เราคิดว่าเราอยู่ใกล้หมู่บ้านจนเกินไป เมื่อเรา
เดินหาร้านอาหารและเครื่องมือ ๗ รั้วที่เรานำมาด้วย สำหรับ
จะมีอาหารรับประทานในป่าเป็นเวลา ๑ เดือน ก็ปรากฏว่า
รั้ว ๑ หายไป แดงกับดีเดินออกไปหา แล้วในไม่ช้าก็กลับ
มารายงานว่า รั้วที่หายไปนั้นได้ตกลงไปในใจกลางหมู่บ้าน
และหมู่บ้านนั้นห่างจากที่เราอยู่เพียงมีพุ่มไม้เล็ก ๆ คั่นอยู่

แดงกับดีต้องรีบกลับมา เพราะเหตุว่าได้ยินสุนัขเห่า ฉะนั้น
เราจึงตัดสินใจว่าจะต้องออกจากที่ ๆ เราอยู่นั้นโดยเร็วที่สุด
ที่จะเร็วได้

ในขณะนั้นเป็นเวลาเช้าประมาณ ๕ นาฬิกา เรา
มีเวลาประมาณ ๑ ชั่วโมงก่อนจะรุ่งสาง เราไม่สามารถที่จะ
จะออกเดินทางได้โดยเร็ว เพราะมีหีบห่อใหญ่หลายหีบ และ
จะหุดหุดมั่งให้มิดชิดก็ทำยาก เพราะว่าโกดังหมู่บ้าน แต่
อย่างไรก็ตามเราไม่มีเวลาสำหรับที่จะตัดสินใจนานนัก เพราะ
ในขณะเดียวกันกับที่เราตัดสินใจว่า จะออกเดินทางต่อไป
เราก็เห็นชาวนา ๕-๖ คนเดินทางเข้ามา และเขาเหล่านั้น
ได้เห็นเราแล้ว

ชาวนาเหล่านั้นเป็นคนเผ่าจากหมู่บ้านอีกหมู่บ้าน
หนึ่งห่างไกลออกไป ในวันนั้นได้เข้าไปในป่าเพื่อจะตัดไม้
และเมื่อใดก็ตามที่พวกเขาเดินทางกลับบ้าน ในคืนนั้นเขา
พักแรมอยู่นอกหมู่บ้านวงนาชาว ตั้งใจเดินทางกลับในวัน
รุ่งขึ้น (วงนาชาวคือหมู่บ้านที่เราลงมาขึ้น และวงนาชาว
อยู่ในจังหวัดชัยนาท แต่ที่เราตั้งใจจะลงมาขึ้นอยู่ทางตะวันออก

ตกเฉียงเหนือ ระหว่างจังหวัดตากกับนครสวรรค์) แต่งไฟที่เราได้เห็นจากเครื่องบินของเรานั้นคือคบเพลิงของชาวเกวียนนั่นเอง พวกเขาได้ยิงแสงเครื่องบินของเรา และโคกระบ็อกแตกคันวิ่งหนีไป ชาวเกวียนเหล่านั้นได้เห็นร่มของเราดีขาวเมื่อเวลาลงมาจากเครื่องบิน แต่บางคนเข้าใจว่าเป็นควัน เมื่อเขาเหล่านั้นได้พบเราบนพื้นดิน ต่างก็ประหลาดใจที่เห็นเราเป็นคนไทย เพราะเหตุว่าเขาคาดว่าคงจะเป็นพวกชาวต่างประเทศที่เข้ามาทิ้งระเบิด

แต่สิ่งหนึ่งซึ่งบางคนในพวกเขา^๕รู้สึกแน่ใจ ก็คือเครื่องบินที่เขาเห็นนั้นไม่ใช่เครื่องบินไทยหรือญี่ปุ่น เพราะเหตุว่ามี ๔ เครื่องยนต์ เราพยายามที่จะชี้แจงว่าเครื่องบินนั้นเป็นเครื่องบินแบบใหม่ที่ญี่ปุ่นให้รัฐบาลไทยยืม และเราเป็นทหารอากาศของไทยมาซ่อมรบ แต่เราทราบดีว่าคำพูดของเรา^๕ไม่เป็นที่เชื่อถือ ถึงแม้ว่าชาวเกวียนเหล่านั้นจะไม่ได้บอกว่าไม่เชื่อ เว้นไว้แต่คน ๆ เดียวที่กล้าพูด อย่างไรก็ตาม^๕ กัดเมื่อเราพบเล็ดแล้ว เรา^๕ก็ต้องสู้ประจันหน้า ฉะนั้นเราจึงได้ขอ^๕ร้องให้เพื่อนร่วมชาติของเราเหล่านั้นช่วยเราแบก

เครื่องมือเข้าไปทางหมู่บ้าน แด้งทำเป็นว่าเราจะเข้าไป
ในหมู่บ้านในเวถารุ่งเช้า พวกชาวเกวียนก็ช่วยเหลืออย่าง
เต็มที่ เมื่อถึงชายหมู่บ้านเราก็อบใจเขา และบอกว่าเรา
จะรอเพื่อนที่นัดพบกันที่นั่น ชาวเกวียนก็กลับ

ขณะนั้นเป็นเวลาประมาณ ๕ นาฬิกา เราไม่มีเวลา
ที่จะทำอะไรอีกแล้ว จึงเอาเครื่องตั้งวิทยุ อาหารบางเล็กน้อยและเสื้อผ้าบางชิ้น ตั้งของนอกจากนั้นเอาซูกเข้าไปใน
พุ่มไม้บ้าง ซุกหูลุมมั่งบ้าง แต่จะมีประโยชน์อะไรที่จะไป
เก็บอะไรไว้ให้มิดชิด เพราะรวมทั้งคนขี่ของเดิมได้ลงจาก
เครื่องบินตกลงไปกลางหมู่บ้าน ดูเหมือนจะเป็นที่หน้าศาลา
วัดเลยทีเดียว เมื่อเราได้ทำการบางอย่างเท่าที่จะทำได้แล้ว
เราก็มารับเดินย้อนกลับไปที่ทางตะวันตกเข้าป่าซึ่งเป็นชายป่า
ใหญ่ต่อไป ข้อเท้าของข้าพเจ้าที่แพลงนั้นเป็นข้อที่ห่วง
ทำให้เพื่อนของข้าพเจ้าไม่สามารถจะเดินไปได้โดยเร็วเท่าที่
ต้องการ เราได้เดินเข้าไปในป่าประมาณ ๔-๕ ชั่วโมง
จนกระทั่งถึงที่ ๆ ค่อนข้างจะมืด จึงได้ตัดสินใจว่าจะหยุด
พัก ความจริงหยุดอยู่ที่นั่นไม่ปลอดภัย แต่เราหวังว่าจะได้

ติดต่อทางวิทยุกับกองบัญชาการที่อินเดีย ความมุ่งหมาย
ของเราข้อใหญ่ก็คือต้องการจะบอกกับกองบัญชาการว่า
เราได้ถูกทิ้งลงมาในที่ ๆ น่าเกรงอันตราย และเราจะฝัง
วิทยุไว้ ณ ที่นั้นก็จะเดินทางไปตะวันตกเฉียงเหนือไปยังที่ ๆ
จะนัดพบกับคณะ Appreciation ที่ ๒ ซึ่งจะลงมาในข้างขึ้น
เดือนหน้า ในร่างโทรเลขนั้นเราจะแจ้งเตือนให้กองบัญชา
การระมัดระวังเป็นพิเศษ ไม่ให้คณะที่ ๒ ตกลงมาผิดที่อย่าง
ที่เราได้ประสบมา เพราะเหตุว่าชาวบ้านรู้ตัวเสียแล้ว

เรายังมีเวลาก่อนที่จะถึงเวลาดำหนดที่เราจะออก
อากาศติดต่อกับกองบัญชาการ ฉะนั้นเราจึงใช้เวลาชุดหลุม
เพื่อจะฝังเครื่องวิทยุของเรา เมื่อการฝังวิทยุนี้เป็นผลสำเร็จ
แล้ว นอกนั้นยังมีของที่เราเห็นว่าไม่สู้จำเป็นจริงหลายอย่าง
เราก็ชุดหลุมฝังไว้ด้วย เพื่อจะได้เดินทางโดยมีน้ำหนักเบา
ที่สุด ที่มันของเราเวลานั้นเป็นพุ่มไม้ค่อนข้างหนา และ
เครื่องวิทยุของเราเก็บไว้อีกแห่งหนึ่ง ไม่ไกลจากที่อยู่
แต่ไม่เห็นกัน ที่ ๆ อยู่กันเป็นที่ ๆ เหมาะอยู่บ้าง เพราะ
เหตุที่เราได้แน่ใจว่าถึงแม้จะมีคนเดินไปมาห่างจากที่ซ่อน

ถัก ๔-๕ เมตร ก็แทบจะไม่เห็น

ฉันทน์อากาศร้อน ป่าเขียวดงบ นอกจากจะมีเสียง
ถึงแตรนกร้องบางเต็กน้อย ซอเท่าของข้าพเจ้าบวมขึ้นมา
แตรค่อนข้างจะปวด เราต่างรู้ดีก่อนเพลย์หลังจากที่ได้เดิน
ท่ามกลางความร้อนเป็นเวลาคี่วัน และเหนื่อยอย่างยิ่งต้อง
เผชิญกับสิ่งที่ไม่คาดหวังในเวลาเช้ามืด รู้ดีใจเดียวอยู่บ้าง
เนื่องด้วยมีคนเห็นเราตงจากร่มมา แตรร่วม ๑ ร่มก็พัดตง
ไปในหมู่บ้าน เรามีน้ำอยู่ในขวดแต่เพียง ๓ ขวด เพราะ
เหตุว่าตามแผนการเดิม เราจะดงที่ใกล้ตำซำ เราไม่รู้ดี
คิดเลย ฉะนั้นจึงไม่ต้องกังวลกับเรื่องอาหาร

เมื่อถึงเวลาที่จะส่งวิทยุ แตรกับดักไปยังสถานวิทยุ
ของเขา ข้าพเจ้านั่งเป็นยามอยู่ดักครึ่งชั่วโมง ต่อมาแตร
กับดักกลับมาบอกว่าติดต่อก็ไม่ได้ เขาพอจะฟังได้ยินกองบัญชา
การแต่เพียงเบา ๆ แต่กองบัญชาการไม่ได้ยินพวกเราเลย
ที่ร้ายไปกว่านั้นกองบัญชาการไม่ได้รอเรานานพอสมควร
เพราะเหตุว่าเขาให้อาณัติสัญญาณด่งเร็วเกินกำหนดไป
บางที่กองบัญชาการอาจจะไม่ได้คาดหมายว่าเราจะติดต่

วิทยุมาในทันทีทันใดก็เป็นได้

เราจะทำอย่างไรดี พวกเราคัดสินใจว่าการส่งวิทยุขึ้น
เป็นของสำคัญที่สุด เพราะฉะนั้นจะต้องคอยส่งให้ได้โดยเร็ว
ถ้าเราเดินทางไปด้วยเครื่องวิทยุเราจะไปไม่ได้เร็ว และ
ไปไม่ได้ไกล เพราะน้ำหนักมาก และเท้าของข้าพเจ้าก็บวม
และที่ ๆ เราอยู่นึกคิดว่าจะเป็นที่ ๆ มีชีวิตพอสมควร แตง
มีความเห็นว่าสายอากาศของเราอาจจะทำให้ดีขึ้น และใน
วันรุ่งขึ้นเราก็จะได้ติดต่อกับกองบัญชาการอีก ข้าพเจ้าเห็น
ชอบด้วย และเนื่องจากข้าพเจ้าเป็นหัวหน้าข้าพเจ้ารับผิดชอบ
ชอบในข้อตัดสินใจนี้ ในระหว่างที่รออยู่นั้นถึงวันรุ่งขึ้น
เราก็พยายามหาน้ำมาได้ขวดสำหรับจะได้เดินทางไป และ
เมื่อเราได้ส่งวิทยุไปแล้ว เราก็จะเดินทางต่อไปทันที

แตงกับดิ๊กออกไปลาดตระเวนหาน้ำ ข้าพเจ้าอยู่ในที่
พักแต่ผู้เดียว เพื่อนของข้าพเจ้าได้จากไปเป็นเวลาหลาย
ชั่วโมง และไม่ได้กลับมาจนกระทั่งรุ่งสาง เขาได้พบหนอง
น้ำแห่งหนึ่ง ลึกปรกอยู่นอกป่า แต่ว่าเมื่อเวลาจะเดินกลับ
มาอย่างนี้ เดือนยังไม่ขึ้นไม่เห็นทาง จึงต้องรอจนกระทั่งเข้ามืด

๓ นาฬิกา ข้าพเจ้าเองนั่งเฝ้าอยู่ พังเสียงดังแตรนก และ
เมื่อเดือนชนกเห็นบ้านด้วยงามมาก ไม่ได้ระแวงคิดถึง
อันตรายอาจจะเกิดจากสัตว์ป่าเลย แต่เมื่อเห็นเพื่อนข้าพเจ้า
กลับมา ก็รู้สึกมีความยินดีมาก

การพยายามตั้งวิทยุครั้งต่อมา ยิ่งประสบผลน้อยกว่า
คราวแรก เพราะเหตุว่าคราวนี้เราไม่ได้ยินกองบัญชาการ
เลย เรารู้สึกวิตกเป็นอันมาก และข้าพเจ้าจำได้ว่าได้
บอกว่า ถ้าเราไม่รีบเดินทางออกไปโดยเร็ว ชาวบ้านก็จะ
ตามเราทัน อย่างไรก็ตามเราก็วิตกกังวลถึงคณะที่ ๒ และ
คณะต่อ ๆ ไป ว่าจะได้รับความลำบาก ถ้าเราไม่ตั้งวิทยุ
แจ้งให้กองบัญชาการทราบ ข้าพเจ้ารีบฝึกซ้อมและตัดสินใจ
ใจว่าจะต้องพยายามตั้งอีกครั้งหนึ่ง และคราวนี้เป็นคราว
สุดท้าย จะตั้งออกได้หรือไม่ก็ตาม เราจะต้องเดินทางไป
การตั้งครั้งนี้จะทำการในเข้านรุ่งขึ้น คือในเช้านที่ ๓ หลังจาก
ที่เราได้โคตร่มมา ในเวลาบ่ายวันนั้นข้าพเจ้าและข้าพเจ้าเดิน
ออกตามตระเวนและหาน้ำ เราได้เห็นชาวบ้านบางคน แต่

รู้สึกว่าเขาไม่ส่งด้ายอะไรเรา ในคืนนั้นเราก็กักแรมอยู่ด้วยกันในที่เดียวจนนั้น

รุ่งขึ้นเวลา ๓๐ นาฬิกา ตีกับแดงก็ไปส่งวิทยุในที่ซ่อนวิทยุนั้น ข้าพเจ้านั่งยามอยู่คนเดียวเช่นเดิม เพื่อนของข้าพเจ้าไปได้ประมาณ ๕ นาที ข้าพเจ้าก็เห็นคนหลายคนเดินผ่านไปห่าง ๆ ข้าพเจ้าเข้าใจว่าเขาไม่ได้เห็นข้าพเจ้าในครั้งนั้น ข้าพเจ้านั่งเฝ้าคอยอยู่เป็นเวลาดึกอึดใจ ก็มีคนเป็นจำนวนมากโผล่ขึ้นมาล้อมที่พักของเรา ชาวบ้านเหล่านั้นเข้ามาทางทางซ้าย ทางขวา ข้างหน้าข้างหลัง ชูปืนพกอยู่หลายกระบอก เกมของเราลัดตื้นกันเพียงแค่นี้ อย่างน้อยก็เกมของข้าพเจ้าเอง ข้าพเจ้าทำอะไรอย่างอื่นไม่ได้ นอกจากจะตะเบ็งเสียงชนว่า “ยอมแพ้ จับไป/เกิด” หวังว่าเสียงที่ข้าพเจ้าตะเบ็งจะได้ยินไปถึงเพื่อนข้าพเจ้า และทำให้เขามัวเวลาหนีไป

ข้าพเจ้าแทบจะไม่สามารถเชื่อได้ว่า ภายในเวลาไม่ถึง ๑ วินาทีในขณะนั้น ความคิดต่าง ๆ แฉ่นพรั่งเข้ามาในศีรษะของข้าพเจ้าเป็นอันมาก ตั้งแต่เวลาที่ข้าพเจ้ารู้ความ

คนมาล้อมข้าพเจ้า จนถึงเวลาที่เขาเข้ามาถึงตัว ในสมอง
 ข้าพเจ้าได้เกิดความคิดความเห็นหลายอย่าง จนไม่ทราบว่
 อะไรมาก่อนอะไรมาหลัง คิดถึงครูรักของข้าพเจ้าที่ตอนตอน
 คิดถึงคำสุดท้ายของคุณมณี ถิ่นเด่น ที่ได้กล่าวแก่ข้าพเจ้า
 เมื่อก่อนเราเดินทางออกจากประเทศอังกฤษ คิดถึงเพื่อน
 ของข้าพเจ้าที่ยังอยู่ในอินเดียคิดถึงเพื่อนอีก ๒ คนของข้าพเจ้า
 ที่อยู่ในพม่าไมโกดเคียง คิดถึงญาติและมิตรที่อยู่กรุงเทพ ฯ
 คิดถึงดำด้นจากกองบัญชาการถึง “รัฐ” ที่ยังอยู่ในกระเป๋
 ของข้าพเจ้า และคิดถึงยาพิษที่อยู่ในกระเป๋หน้าอกของ
 ข้าพเจ้า ความคิดข้อสุดท้ายนี้เป็นความคิดที่มาหลังสุด ข้าพ-
 เจ้าควรจะกลืนยาพิษเข้าไปไหม หรือจะควรยอมให้จับเป็น
 ให้เขาจับตายเถิด เพราะเหตุว่าความดับที่ข้าพเจ้านำมานั้น
 มีอยู่มากเหลือเกินและถ้าจะถูกจับเป็นไปก็จะทำให้ข้าพเจ้า
 ต้องขายเพื่อน ขายความดับเหล่านั้น แต่อย่าเคยถูกจับต
 กว่า เพราะเหตุว่าเอกสารต่าง ๆ ที่อยู่กับข้าพเจ้านั้น ข้าพเจ้า
 สามารถที่จะป้องกันได้ตราบใดที่ยังมีชีวิตอยู่ ถ้าตายไปแล้ว
 จะป้องกันอย่างไร ชีวิตเป็นดังสิ่งที่มีคุณค่าและสวยงาม

และทราบโดยที่ยังมีชีวิต ตราบนั้นยังมีความหวัง ถ้าญี่ปุ่น
จะทราบข่าวเจ้า ข่าวก่อนตายเสียเดี๋ยวนี้เห็นจะดีกว่า
แต่เห็นแล้วว่าไม่มีญี่ปุ่นอยู่ในหมู่คนที่เข้ามาจับข้าพเจ้า
เลย อย่ากระนั้นเลยเมื่อปะเดี๋ยงต้องยอมผู้ตายเลย ให้เขา
จับเป็นจะดีกว่า อย่าเพิ่งตาย

และข้าพเจ้าก็ยังคงมีชีวิตอยู่ เมื่อได้ผ่านความคิดเห็น
เรื่องความตายมาในสมองแล้ว ข้าพเจ้าก็ถามารถที่จะเห็น
แง่หนึ่งบางอย่างในขณะที่ยังถูกจับ คนที่อยู่ข้างหน้า
ข้าพเจ้ามีปืนพกแต่งเครื่องแบบตำรวจ โคดเข้ามาถึงข้าพเจ้า
แบบที่เห็นกันอยู่บนโรงดิเก เขาไม่ได้ร้องเพลงดิเก แต่ร้อง
เสียงว่าอะไรฟังไม่ออก มีอีกหลายคนที่ซ่อนตัวอยู่ในพุ่มไม้
และไม่ยอมออกมาจนกว่าข้าพเจ้าจะยกมือขึ้นแสดงให้เห็นว่า
ไม่มีอาวุธติดตัวเลย ผู้ที่เขาจับข้าพเจ้าในครั้งแรกมีประ
มาณ ๕ หรือ ๖ คน ต่อมาอีกหนึ่งนาทีหลังจากข้าพเจ้าได้
ยอมแพ้ เห็นมีประมาณ ๓๐ คน เขามัดมือข้าพเจ้าไว้
หลังด้วยเชือกขาวมา ต่อไปนักเป็นเวลาที่ผู้จับข้าพเจ้าจะรู้สึก
ตึงโดยตะโกนร้องดังเสียงที่ฟังเอาศัพท์ไม่ได้ ข้าพเจ้าไม่รู้

ว่าเขาพูดอย่างไบบ้าง เพราะต่างคนต่างก็พูดพร้อม ๆ กัน
แต่คนที่โกธข้าพเจ้าที่สุดดูเหมือนจะบอกข้าพเจ้าว่า ครอบ
ครัวของข้าพเจ้าเป็นดังควชนดา และพ่อแม่ของข้าพเจ้าคงจะ
ไม่แต่งงาน ซึ่งข้าพเจ้าเคราะห์ดีที่ยอมแพ้ มิฉะนั้น
วธว คนที่เขาฆ่าที่หลังเมือได้เห็นแน่ชัดว่า มือของข้าพเจ้า
ถูกมัดไว้หลังแล้ว ก็หาความสนุกได้ด้วยการคบคิดข้าพเจ้า
และถือโอกาสตั้งต่อนข้าพเจ้าด้วยถ้อยคำอันหยาบคาย ข้าพ
เจ้าไม่ได้อีกได้ว่าใครตอบคำถามเดียว ความจริงข้าพเจ้าตนตน
และออกไปหมด เพราะเหตุว่าข้าพเจ้าจะอยู่แต่ในเรื่อง
ปัญหาว่าเพื่อนข้าพเจ้าถูกจับหรือเปล่า ในไม่ช้าก็รู้สึกเบื่อใจ
ไปบ้างที่ไม่เห็น ๒ คนนั้นถูกจับมา ถึงแม้ว่าชาวบ้านจะได้
แบกวิทยุมารวมกลุ่มอยู่ และนอกจากนั้นไม่ได้ยินเสียงปืน
เลย จึงเป็นที่เบื่อใจ

ข้าพเจ้าทราบความที่หลังว่า แดงและดีได้ยินเสียงคน
มาจับข้าพเจ้า จึงวิ่งหนีไปก่อนที่จะมีใครเห็น เขาทั้งสอง
เขาไปซ่อนตัวอยู่ในอีกส่วนหนึ่งของป่า จนกระทั่งถึงเวลา
กลางคืน และในคืนนั้นได้เดินทางไปยังที่ ๆ เราได้กำหนด

นัดพบกันไว้ ถ้าเมื่อเรากลากกัน หวังว่าถ้าข้าพเจ้าหนีไป
ได้อีกคงจะได้ไปคอยอยู่ที่นั่น แต่เมื่อไม่พบข้าพเจ้าเขาก็เดิน
ทางต่อไปทางภาคเหนือเขาไปยังจังหวัดอุทัยธานี และใน
ไม่ช้าก็ถูกจับระหว่างที่กำลังรับประทานอาหารอยู่ในตลาด
เพราะไม่ได้สวมหมวก

ผู้มาจับข้าพเจ้ามีหัวหน้า ๒ คน เป็นปลัดอำเภอ
ประจำตำบลกับมีพลตำรวจ ๒ คน นอกจากนั้นเป็นชาวนา
ที่หน้าคารนเริงและมีใจกรุณา ท่านเหล่านั้นได้พาข้าพเจ้า
ออกจากป่าไปยังหมู่บ้านงูน้ำขาว เมื่อจะลงชายหมู่บ้าน
ได้มีผู้ทักท้วงว่าเป็นผู้จับข้าพเจ้าได้มารวมเป็นจำนวนมาก
รวมทั้งนายอำเภอวัดสังข์ ซึ่งเป็นคนเดียวที่ขมา ผู้ทักท้วง
ข้าพเจ้ามีอยู่จำนวน ๒-๓ ร้อยคน ส่วนมากเป็นชาวนาจาก
หมู่บ้านต่าง ๆ ใกล้เคียง ในหมู่บ้านนั้นข้าพเจ้าได้เกิด
จำได้ว่ามีดีหยาเกาของเรา ๒-๓ คน คือคนดีที่ไม่ที่เราได้
พบในคืนวันแรก ข้าพเจ้าทราบความต่อมาว่า หลังจากที่
เขาได้ผละจากเราไปแล้ว ได้แจ้งความยังอำเภอวัดสังข์
และทางอำเภอจึงได้เกณฑ์ชาวนาออกมาตามจับเรา เขา

เข้าใจว่าเรามี ๔ คนแต่พยายามจะชักถามให้ข้าพเจ้าบอก
ว่า อีก ๓ คนนั้นหนีไปอยู่ที่ไหน

เมื่อนายอำเภอได้พบข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าก็ถูกนำตัว
โดยที่มีมัดมือมัดเท้าให้ติดอยู่ตลอดเวลา ไปยังศาลาว่าว
ขาว ณ ที่นั้นเขาดำไซ้ข้าพเจ้าไว้ที่เท้า ผูกไว้กับเสากลาง
ศาลา เนื่องจากข้าพเจ้าไม่ได้พยายามต่อสู้หรือหลบหนี
เขาก็ยอมให้ข้าพเจ้าไม่ต้องถูกมัดมือ ข้าพเจ้าได้ยื่นเจ้าหน้าที่
ที่ถกเถียงกันอยู่บ้าง และรู้สึกถึงความเห็นของเจ้าหน้าที่ใน
เรื่องข้าพเจ้านั้นแตกแยกกันออกเป็น ๒ ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็น
ว่าข้าพเจ้าเป็นนักโทษออกจกรรจ์ เป็นคนทรยศต่อชาติพยายาม
ทำลายชาติและฆ่าเพื่อนร่วมชาติด้วยกัน อีกฝ่ายหนึ่ง
รู้สึกจะเป็นจำนวนเท่า ๆ กับฝ่ายแรกมีความกรุณา และ
หลังจากที่ข้าพเจ้าได้บอกเขาโดยไม่ได้อธิบายของข้าพเจ้า
เองว่า ข้าพเจ้าเป็นนักเรียนของรัฐบาลที่รัฐบาลส่งไปอังกฤษ
เขาก็เชื่อข้าพเจ้า และตั้งคำถามข้าพเจ้าหลายข้อด้วยกันถึง
เรื่องอนาคตและสถานะแห่งสงคราม ในฝ่ายหลังนี้ปิด

อำเภอประจำตำบลคนหนึ่งทำทางเรียบร้อยมากะชับกับ
 ข้าพเจ้าด้วยถ้อยคำสุภาพทำให้เป็นที่ปลาบปลื้มยินดีจับใจนัก
 ตรงกันข้ามมีปลัดอำเภอประจำตำบลอีกคนหนึ่ง ซึ่งมีใจ
 กระด้างได้ตะคอกแก่ชาวบ้านต่าง ๆ ชูให้ออกไปห่าง ๆ ข้าพ
 เจ้า เพราะว่าข้าพเจ้าเป็นกบฏรุนแรงใจเหี้ยมอำมหิต จะ
 อยู่ต่อไปไม่ได้กวนแค้น ในหมู่บ้านนั้นข้าพเจ้ารู้สึกว่าเขา
 มีความเมตตากรุณาทั่ว ๆ ไป ไม่เห็นว่าเขารู้เรื่องการเมือง
 หรือการสงคราม แต่เพราะเหตุว่าน้ำใจอันดีและซื่อตาม
 ธรรมชาติของเขา พาให้เขามองข้าพเจ้าเป็นเพื่อนมนุษย์
 และเป็นเพื่อนมนุษย์ที่ถนัดได้ทุกซอทุกซอก และถึงแม้จะมีคนที่
 ไม่แยแ่กับอะไรทั้งนั้น ก็ไม่ได้รู้สึกว่าเกลียดชัง นอกจาก
 จะอยาก رؤอยากเห็น ข้าพเจ้าสังเกตว่าทางเจ้าหน้าทีและชาว
 บ้าน อย่างน้อยก็เลื่อมใสอยู่ซอหนึ่งที่ข้าพเจ้าได้โคตรมดง
 มาจากเครื่องบินทิ้งระเบิด ๔ เครื่องยนต์ ซึ่งข้าพเจ้าได้วาด
 ภาพให้เขาดู บอกว่าใหญ่เท่ากับโบสถ์แต่ไม่สูงเท่า

อาหารกลางวันและอาหารเย็นในวันนั้น ชาวบ้านนำ
 เขามาให้แก่เจ้าหน้าทีและข้าพเจ้า ถึงแม้ว่าใจคอข้าพเจ้า

จะไม่ได้ตัก ^{๕๑}อาหารเหล่านักอรรอยและข้าพเจ้ารับประทาน
 อย่างเต็มที่ ในคอนบ้ายชาวบ้านที่มาจากหมู่บ้านอื่น ๆ ได้
 ขนมาบนศาลา มาดพดรัม เชนังด้อมวงไม้โกดข้าพเจ้านัก
 เพราะเหตุว่าเจ้าหน้าทตเกิดยดขังข้าพเจ้า ได้ให้เขาออกไป
 ห้าง ๆ อยู่เด่มอ และพอดคบ้ายเจ้าหน้าทบางคนก็ม้อยหัดับ
 ไป ชาวบ้านจึงได้กระเถิบเข้ามาโกดเข้าทุกทีและเริ่มซัก
 ถามข้าพเจ้า ในหมู่บ้านหน้าซ้อเหล่านมหญิงหนึ่งอายุ
 ค่อนข้างมาก ข้าพเจ้าตั้งเกดว่าแกนังโกดข้าพเจ้าอยู่นานถึง
 ๒ ชั่วโมง ไม่ไปไหนและนังเอาม้อกอดเข้า เมื่อคนทมาดู
 ข้าพเจ้าค่อยบางตาไปบ้างแล้ว หญิงชราผู้นักพดคบข้าพ-
 เจ้าเลี้ยงแปรง ๆ ว่า พุทไรหน้าเอ็งเหมื่อนลูกข้า ข้าพเจ้า
 ถามว่า ลูกของบ้าอยู่ไหน ได้รับคำคอบว่า ลูกเกณท์
 ทหารไปนานแล้วไม่รู้ว้าไปอยู่ทไหน เดียงอันเยกเย็นซัง
 แดงถึงน้าใจของหญิงผู้น. ทำให้ข้าพเจ้าคนคณ และรู้ดัก
 ว่าได้มรดทหวานอันเป็นรดแห่งความรักของมารดาห้อมด้อม
 อยู่ในศาลานัน

คินวนนข้าพเจ้านอนหัดับนท เพราะเพดยทงร้าง

ภายแฉะจิตใจ รุ่งขึ้นเวลาต่างชาวบ้านได้นำเอาเกวียนมารอ
 ข้างเจ้า เพื่อจะนำไปยังที่ตงอำเภอวัดดังที่ ข้างเจ้านั่งมา
 ในเกวียนข้อเท้าตามโซ่ติดอยู่กับเกวียนแถมมีตำรวจ ๒ คน
 นั่งเกวียนมาด้วย ชาวบ้านประมาณ ๓๒ คนเดินเป็นองค-
 ราชอยู่ข้าง ๆ เกวียน เกวียนที่ได้ของดีประการของเรารวม
 ทั้งเครื่องวิทยุ ได้ออกเดินทางไปแล้วหน้า ตำรวจในขณะ
 นั้นรู้ดีว่าจะมีจิตใจเป็นมิตร และพยายามที่จะทำให้ข้าพ-
 เจ้าได้รับความสบายมากที่สุดที่จะทำได้โดยไม่ขัดกับข้อบังคับ
 ประมาณ ๘ น. ขบวนของเราหยุดที่หมู่บ้านแห่งหนึ่งเพื่อรับ
 ประทานอาหารเช้า รู้ดีว่าพวกชาวบ้านรู้ตัวจึงคอยเตรียม
 อาหารไว้ และเห็นจะไม่มีใครในหมู่บ้านที่ไม่มาดูข้าพเจ้า
 ตำรวจทั้ง ๒ คนนั้นหยอกล้อหญิงสาว ถามว่าเมื่อใดเห็น
 พลเรือนแล้วรู้ดีกรักบ้างไหม คำตอบมักจะไม่เป็นไปในทาง
 ปฏิเสธ อาหารนั้นอร่อยมาก มีแกงกระดี่ ปลา ผักและน้ำ
 พริก ชาวบ้านได้เอาเห็ดมาแฉะ และตำรวจก็เชิญให้
 ข้าพเจ้าดื่มด้วย และกล่าวว่า ข้าพเจ้าจะไม่มีโอกาสดื่มรด
 เห็ดานนอกเป็นเวลานาน ข้าพเจ้ารู้ดีถึงนุกถึงเฒ่า ๗

นาฬิกาในเวตาเข้าจะเข้าเกินไปสำหรับการดื่ม เป็นจริงดังที่
ข้าพเจ้าได้คาด มีชาวบ้านหลายคนมาห้อมล้อมแถวหน้าของ
ข้าพเจ้าและมาคุยด้วย ถ้ามองเครื่องปั้น การทิ้งระเบิดและ
สงคราม รู้ดีกว่าเขาดีใจที่ได้ยินจากข้าพเจ้าว่าญี่ปุ่นกำลัง
จะแพ้ และจะเลิกสงครามในเร็ว ๆ นี้ และรู้ดีกว่าชาวบ้าน
เหล่านั้นไม่ได้เกลียดชังอะไรข้าพเจ้า ได้ยินบางคนตะโกนว่า
อะไรกันคนไทยเหมือนเราเอง และเมื่อขบวนของข้าพเจ้า
ออกจากหมู่บ้าน ข้าพเจ้าก็ได้ยินเสียงไชโยจากเพื่อนมนุษย์
เหล่านั้นหลายครั้ง

เราหยุดรับประทานอาหารกลางวันหมู่บ้านแห่งหนึ่ง
และข้าพเจ้าได้การต้อนรับทำนองเดียวกัน ข้าพเจ้าก็ต้อนรับ
ชาวบ้านเช่นเดียวกับคราวก่อน คือตอบคำถามของเขา
ในเรื่องต่าง ๆ และรู้ดีกว่าพูดได้คล่องกว่าคราวก่อน ก่อนที่
เราจะออกเดินทางบ่ายวันนั้น มีชายคนหนึ่งซึ่งกำลังพูดอยู่
กับข้าพเจ้าเห็นไม่มีใครมอง เขาอ่านหนังสือได้เมื่อข้าพเจ้า
ถามกระซิบบว่า เก็บเอาไว้ให้ดี ไม่เป็นอันตราย ดูที่หน้ามาก
แล้วเห็นจะทำงานสำเร็จ ทำใจให้ดี ๆ ไว้ไม่เป็นอะไร

ประมาณ ๑๖ น. เราหยุดที่หมู่บ้านอีกแห่งหนึ่งใหญ่กว่าหมู่บ้านอื่น ๆ ที่เราได้ผ่านมาประชาชนที่มาถามข้าพเจ้ามีความรู้มากกว่าพวกก่อน ๆ มีพระสงฆ์อยู่หลายรูป และมีอีกหลายคนที่เคยไปเรียนหนังสือที่กรุงเทพฯ พอตกเย็นเราก็นั่งวัดถึงที่ และเกวียนก็นำข้าพเจ้าไปยังสถานที่ตำรวจเมื่อก่อนจะเข้าเขตอำเภอวัดถึงที่ ตำรวจ ๒ คนผู้คุมข้าพเจ้าซึ่งเวลานั้นสนิทชิดชอบกันมากเอาเงินรวมกันได้ ๑๒ บาทส่งให้ข้าพเจ้าและบอกว่า ข้าพเจ้าจะใช้เป็นประโยชน์ได้ใน ๒-๓ วันข้างหน้า ตำรวจทั้ง ๒ นั้นในวันรุ่งขึ้นได้เอาไข่มุกมาให้ข้าพเจ้ารับประทานในกรุงซัง และบอกว่าอาหารที่ราชการให้ข้าพเจ้า คงจะพอสำหรับทำให้หิวต่อไปอีก

ในทันทีทันใดที่เราได้เดินทางถึงสถานที่ตำรวจ สภาพการเป็นนักโทษของข้าพเจ้าก็แปรไปเป็นทางการ ข้าพเจ้าได้รับเชิญให้เข้าไปในกรุงซัง ซึ่งเราเห็นกันอยู่ทุกหนทุกแห่งตามสถานที่ตำรวจที่วราชอาณาจักร กรุงนั้นเป็นรูปหกเหลี่ยมกว้างยาวประมาณ ๓๐ ฟุต เป็นกรงเหล็กกรอบด้าน เว้นแต่ด้านพนักดิน เมื่อข้าพเจ้าไปถึงมีผู้อาศัยอยู่ในนั้นคนหนึ่ง

แล้ว เป็นชายรูปร่างกำยำดำดำนึกดำเช่นเดียวกับชาวนา
อื่น ๆ ในประเทศ รู้จักหน้าตาชนบ้าน ยิ้มปากกว้างให้
เห็นฟันขาว ชายผู้นั้นยังรู้ดีกว่าชนบ้านถึงแม้ว่าจะถูกกดขี่
หาในข้อที่สำคัญ คือเขาได้ทะเลาะกับตุ๊กพุดน้องในงาน
เลี้ยงแห่งหนึ่ง มันเมาเข้าไป “ชักเข้าไปที่หนึ่งกระตบหนึ่ง
หนกตกออกเขาก็ตาย” เพื่อนร่วมกรงของข้าพเจ้าได้ทราบ
ล่วงหน้าว่าข้าพเจ้าถูกจับ และปรากฏว่าเขารู้จักยินดีใน
เอกสิทธิ์ได้เห็นพลเรือนในระยะใกล้ชิด และได้มีการค้นหา
ปราศรัยในทำนองเดียวกับที่ใดเคยเป็นมา หลังจากนั้นครึ่ง
ชั่วโมงมีนักโทษคนที่สามถูกจับมา คนนี้เป็นชายชาวกรุง
เทพฯ ถูกจับด้วยข้อหาว่าพยายามทำจารกรรม ชายผู้นั้น
ได้มาถึงทิวตติงห์เมื่อ ๓-๔ วันก่อน ตั้งใจจะมาหาเราใน
บริเวณวังนาขาว ซึ่งเป็นหมู่บ้านเดียวกับที่เรากระโดดรั้ว
ลงมา เขาพยายามหาคนงาน หาเกวียน จะเดินทางไปสำรวจ
แล้ว พอได้สำรวจทราบเรื่องก็เลยสงสัยว่าคงจะเกี่ยวกับพลเรือน
ผู้ต้องหานี้ใครคิดค้นอย่างมากแต่ไม่เป็นผล และใครจะมารู้
ดีไปกว่าข้าพเจ้าว่าชายผู้นั้นไม่มีความผิดเลย ในภาคต่อมา

ข้าพเจ้าพบชายผู้^{๒๕๑} นอกหลายครั้งทงองค์ารวจสันติบาลในกรุง
เทพ ฯ เป็นเวลา ๔ เดือนหลังจากที่เขาถูกจับ เพราะเหตุว่า
ชายผู้^{๒๕๒} ไม่ได้รับอนุญาตให้กลับบ้านได้เลยเป็นเวลานาน แม้
ว่าจะไม่มีหลักฐานประกอบข้อหาแต่อย่างหนึ่งอย่างใด

ในเวลาเย็นและค่ำวันนั้นชาวบ้านอำเภอวัดสิงห์ก็เข้ามา
รวมอยู่ในสถานที่ตำรวจเพื่อดูหน้าพดรม ตำรวจนั้นแสดงว่า
พยายามจะห้ามไม่ให้เข้ามา แต่เนื่องจากตำรวจก็อยาก
อนุญาตให้ญาติมิตรของตนและญาติมิตรและเพื่อนฝูงของตน
ได้เข้ามาชมถึงประหลาดด้วย ในไม่ช้าสถานที่ตำรวจนั้นก็
เต็มไปด้วยราษฎรผู้อยากหรืออยากเห็นของอำเภอวัดสิงห์ ผู้
เยี่ยมเยียนเราเหล่านั้นได้ร้องบปากเสียงเกี่ยวกับพดรมโดย
บางคนก็รู้สึกเกลียดชังโกรธแค้น แต่บางคนก็เมตตา ผู้
ต้องหาเคยฆ่าคนตายกับข้าพเจ้ารู้สึกตื้นช้ำ ในการที่มัน
มาดู แต่นักหาแรงแวของเราไม่สามารถที่จะกดดันความทุกข์ร้อน
ของตนได้ นักคนแรงแวเป็นคนเดียวที่บริสุทธิ์ไม่มีความผิด
ส่วนเราทั้งต้องคนนั้นถูกจับในขณะที่กระทำผิด ราษฎรบางคน
ดูไม่เข้าใจว่าคนใดในสามคนนั้นเป็นพดรมและเมื่อเขาถามกัน

อย่างดั่งๆ ข้าพเจ้าก็เคยเชื่อว่านักโทษฆ่าคนตายคือพดด้รม นักโทษฆ่าคนตายก็ชนกคนเรวว่าเป็นพดด้รม แต่นักคนเรวไม่พูดว่ากระโริงหน้าเครวอยู่ คอวนรุงชนจึงเริ่มพูดจาวิด้าดะบ้าง แต่พูดอยู่กับพวกเรวเท่านั้น ไม่พูดกับคนอื่น เผอิญแกเป็นคนเรียนทางหมอดู แกเคยอ่านดายมือของข้าพเจ้าแล้วบอกวาระตายยังไม่ถึงชาติ ด่วนเด็นดากในมือชนปรากฏชัดสำหรับชะตาของแกเองชนไม่ดูดี

ในบ่ายวันรุงชน ข้าพเจ้าลงประจำจังหวัดชัยนาท ได้เดินทางมาถึงพร้อมด้วยครอบครัว และมีผู้กากับการตำรวจ กับผู้พิพากษามาด้วย และต่อจากนั้นอีกหนึ่งชั่วโมง เรวได้มคนก้อออกเดินทางไปกับข้าราชการผู้ใหญ่เห่านชนเพื่อไปดูชัยนาท ระหว่างทางต่งแต่ถ้านคำรวจจนถึงท่าเรือยนต์ทั้งด้ามคนถูกด้ามโซ่ติดกันเป็นพวง (นักคนเรวดูเหมือนจะเป็นคนหน้าบางลึกหน้อย) ท่านข้าพเจ้าลงประจำจังหวัดรู้ดีกกระดากที่ตองเอาโซ่มาด้ามข้าพเจ้า ผู้ซึ่งเป็นนักเรียนทรัฐบาลด่งไปเรียนเมืองนอก จึงได้มาบอกข้าพเจ้าล่วงหน้าก่อนจะออกเดินทาง “หวังวาคงจะไม่รังเกียจ” ตลอดทางที่

ไปดูท่าเรือยนต์ ประชาชนพากันออกมาดูนักโทษเป็นครั้งสุดท้าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักโทษพลร่มมีบางคนที่ข้าพเจ้าจำได้ว่าเป็นนักเรียนกฎหมาย ได้มาดูข้าพเจ้าเมื่อวันก่อน และเมื่อข้าพเจ้าผ่านหน้าเขา เขาก็โบกมือต้อนรับ

ที่จังหวัดชัยนาท ข้าพเจ้าถูกแยกตัวจากเพื่อนนักโทษ นำตัวไปที่จวนข้าหลวงอยู่เป็นเวลาหลายชั่วโมง ระหว่างนั้นข้าพเจ้าขออนุญาตอาบน้ำ ท่านข้าหลวงก็อนุญาตโดยให้สัญญาว่าจะไม่พยายามหลบหนี ข้าพเจ้าจึงมีโอกาสดโกนหนวดเคราโดยใช้มีดโกนของข้าพเจ้ายี่ห้อ Roll Razor (เวลาจะดัดมีดโกนชนิดนี้มันยุ่งยากคล้าย ๆ จุกประทัด) ในทันใดนั้นประตูห้องอาบน้ำก็ถูกผลักดันเปิดออก และมีคนวิ่งเข้ามา เขาว่าเขาได้ยินเสียงปืนกล ความจริงไม่ใช่เช่นเลย เสียงข้าพเจ้าดัดมีดโกนนั่นเอง หลังจากอาบน้ำแล้ว ข้าพเจ้าได้รับประทานอาหารเฮอร์คอรอย ครั้นแล้วผู้กำกับการตำรวจก็มาถึงพร้อมด้วยอัยการจังหวัด เพื่อจะสอบสวนทั่วไปในชั้นแรก ข้าพเจ้าได้ให้ชื่อข้าพเจ้าในครั้งนั้นและความประสงค์ก่อนแท้จริงที่เข้ามาทำราชการ แต่มิได้บอกว่าเป็นของ

ข้าพเจ้าอยู่คนเดียวในกองทัพอังกฤษ และแพ้ชนะกับความลับ
ทั้งมวลข้าพเจ้าก็ไม่เปิดเผย ผู้ซักถามข้าพเจ้าในครั้งแรกก็
ถามอย่างอ่อนโยน แต่เมื่อมาถึงปัญหาที่สำคัญ ๆ และ
ข้าพเจ้าตอบคงไม่ยอมตอบ ก็รู้สึกชักเคือง ๆ แต่ก็หาได้กระ-
ทำการอย่างใดกับข้าพเจ้าไม่ เวลา ๒๒.๐๐ น. คำว่านั้น
เป็นอันว่าการสอบสวนชั้นแรกนี้ได้เสร็จสิ้นลง และข้าพเจ้า
ได้ถูกนำตัวไปยังสถานที่ตรวจในจังหวัดนั้นเพื่อขังไว้หนึ่งคืน

เมื่อข้าพเจ้าไปถึงสถานที่ตรวจเพื่อนร่วมกรงอยู่แล้ว
ประมาณ ๑๒ คน ในนั้นมีหลายคนที่รู้ดีว่ามีอายุต่ำกว่า
๒๐ ปี เขากำถันนอนกัน และพื้นของกรงขังก็พืด ๆ กับ
จำนวนคนอยู่แล้ว เมื่อข้าพเจ้าเข้าไปเพิ่มอีกคนหนึ่ง ก็ต้อง
มีคนใดคนหนึ่งไปยืนออกกรง เพื่อนร่วมกรงทุกคนลง
ความเห็นว่ ควรจะให้เด็กคนหนึ่งขึ้นไปเดี่ยวชั้นบน แม้ว่า
ข้าพเจ้าจะขอขึ้นไปเอง ภายหลังข้าพเจ้าจึงทราบว่าทำไม
เขาถึงขัดเยียดให้เด็กคนหนึ่งขึ้นไปเดี่ยวชั้นบน ไม่มีใครอยาก
จะให้แกเข้าไปใกล้เพราะแกเป็นโรคผิวหนัง ข้าพเจ้าไปนอน
แทนที่แก และตัวแกขึ้นไปอยู่ชั้นบนตรงศีรษะข้าพเจ้าพอดี

เด็กคนนั้นเฝ้าตลอดคืน และมีตะเกียงหนึ่งดวงมาบนตัวข้าพเจ้า คนนั้นข้าพเจ้านอนไม่หลับ เพราะเหตุที่เด็กเฝ้าเฝ้าหวงหวง กับมีความเร็วคึกคัก มึนๆมึนๆ และถึงแม้ว่าข้าพเจ้า จะสวมเสื้อผ้าคลุมร่างกายได้ทั้งตัวแต่ศีรษะจนถึงเท้า ก็มิได้ช่วยอะไรได้มากมายนัก

เช้าวันรุ่งขึ้น ข้าพเจ้าถูกย้ายไปอยู่ในเรือนจำจังหวัด ชัยนาท มีแพทย์เป็นผู้ควบคุม แพทย์ผู้นั้นเป็นนักโทษนั่นเอง โทษฐานฆ่าคนตาย ต้องจำตลอดชีวิต แต่เนื่องด้วยมีการพระราชทานอภัยโทษ (งานเฉลิมพระชนมพรรษา, งานขึ้นปีใหม่ ฯลฯ) จึงได้กำหนดที่จะปลดปล่อยออกไป และเนื่องจากแก่เป็นคนที่มีความประพฤติดีและมีความรู้ทางหมออยู่บ้าง จึงได้เป็นผู้รับผิดชอบใน “โรงพยาบาล” ของเรือนจำ โรงพยาบาลนั้นจะว่าเป็นโรงพยาบาลไม่ได้ เพราะไม่เห็นมียา ส่วนคนไข้หนักนอนอยู่บนพื้น คอยให้ธรรมชาติบำบัด ไข้หรือบ่นทอนชีวิตไป คนไข้ส่วนมากเป็นโรคไข้จับสั่น หมอนั้นเป็นคนที่มันดีดี แต่ทำอะไรให้คนไข้ไม่ได้ นักโทษบางคน ถูกตำรวจทรมานจนพวกเขาด้านเป็นพวกที่ใคร่บโทษอย่างหนัก

และเพิ่งเข้ามารับโทษ ถ้าอยู่นานต่อไปสักหน่อยและแสดง
 คนว่าคนมีความประพฤติดีก็ได้รับการยกเว้น ไม่ต้องตัดรอน
 น้อยอยู่หลายคนที่ได้รับอนุญาตให้ไปทำงานทำถนนที่นอกเรือน
 จำนักโทษที่ดีที่สุดได้รับการยกเว้นไม่ต้องทำงานอะไรเลย
 และได้รับอนุญาตให้ออกไปเที่ยวในเมืองได้ในเวลากลางวัน
 แต่ต้องกลับมานอนในเรือนจำ มีบางคนก็หัดอ่านและเขียน
 หนังสือในเรือนจำและบางคนก็หัดทำการจักสานและงานฝีมือ
 อย่างอื่น มีเรือนหนึ่งพิเศษสำหรับผู้หญิงซึ่งผู้ชายเข้าไปไม่ได้
 และมีคนบอกข้าพเจ้าว่า นักโทษผู้หญิงกับนักโทษผู้ชาย
 บางคน เมื่อออกไปแล้วก็ไปแต่งงานกันก็มี นักโทษเหล่านั้น
 รับประทานข้าวแดงและแกงซึ่งมีแต่ผัก วันละสองครั้ง นัก
 โทษที่มีความประพฤติดี อาจจะไปจับปลามาได้แล้วเอามา
 คั้นเอาเอง มีบางคนก็ทำบ้านตั้งเลี้ยงอาหารให้ก็มี ข้าวแดง
 นั้นผิดคอยเกินไปสำหรับคนใหม่อย่างข้าพเจ้า และถึงแม้ว่า
 ข้าพเจ้าจะพยายามกินแบบเดียวกับคนอื่น ก็ยังรู้สึกว่าต้อง
 การนำแกงมากมายที่จะช่วยให้ผ่านลำบากลงไปได้ ในเวลาดั้น
 เองที่เงิน ๑๒ บาทที่ตำรวจได้ให้ไว้ได้มีประโยชน์ เพราะ

ข้าพเจ้าใช้ช้อนนมรับประทาน และพัดดีเรือนจำก็ยังมีความเมตตา คือต้องข้าวขาวมาให้ข้าพเจ้าพร้อมกับช้อนและแกงได้รับประทานทุกมื้อ อาหารเหล่านี้ข้าพเจ้าแบ่งรับประทานร่วมกับหมอ และนักโทษอื่น ๆ ซึ่งเป็นผู้ช่วยหมอ

ข้าพเจ้าจำไม่ได้ว่าข้าพเจ้าอยู่ในเรือนจำนานกี่วัน อาจจะเป็นระหว่างสามวันกับหนึ่งสัปดาห์ เขาว่าหนึ่งข้าพเจ้าถูกเรียกตัวไปที่สถานีตำรวจ เขากรงขี้ข้าพเจ้าเคยเข้ามาแล้ว และในราว ๓๑.๑๐ น. วันเดียวกันนั้น ข้าพเจ้าก็ขึ้นรถยนต์เดินทางมาสู่กรุงเทพฯ มีผู้กำกับการตำรวจควบคุมมา ในเรือนนั้นนักโทษอยู่คนหนึ่งถูกถามไต่เกี่ยวกับข้าพเจ้า เขาเคยเป็นคนไข้ของโรงพยาบาลโรคจิตที่ปากคลองด่าน แต่ได้หลบหนีไปและในระหว่างที่หลบหนีไปนั้นได้ไปฆ่าพระสงฆ์รูปหนึ่งตาย เขาบอกข้าพเจ้าว่าไม่บ้าหรอกและข้าพเจ้าเองก็มองไม่เห็นอาการเป็นบ้าอย่างใดเลย ข้าพเจ้าอยากทราบว่า เรื่องของเขาเป็นไปอย่างไรในเวลาต่อไป

ผู้กำกับการตำรวจควบคุมข้าพเจ้า ชอนนำตัวข้าพเจ้าแสดงแก่เพื่อนของท่านเป็นจำนวนมาก ตลอดจนทางใน

เวลาทางคืน ข้าพเจ้าถูกนำตัวขึ้นจากเรือไปส่งไว้ที่สถานี
ตำรวจ (เพื่อนร่วมกรงขังของข้าพเจ้าทุกแห่งมีเรื่องแปลก ๆ
น่าสนใจ แต่น่าเสียดายที่ข้าพเจ้าไม่สามารถจะนำมาเล่า
ให้ฟังในที่นี้ เพราะจะทำให้ยืดยาวจนเกินไปนัก) ในเช้า
วันรุ่งขึ้น ข้าพเจ้าได้รับประทานข้าวต้มของข้าหลวงประจำ
จังหวัดอ่างทอง ท่านผู้นี้กล่าวว่าเราคล้ายกับจีนแต้จิ๋ว
เราเหมือนกันเล็กน้อยแล้วพอเด็กก็มากินข้าวต้มกัน ในคืนวันสุดท้าย
ข้าพเจ้านอนอยู่ใต้ฐานตำรวจนนทบุรี และในวันรุ่งขึ้นก็
ออกมายังกรุงเทพ ฯ

ตั้งแต่แรกมาจนถึงบัดนี้ ไม่ว่าข้าพเจ้าจะถูกนำตัวไป
ที่ไหน มักจะมีคนได้ยินเรื่องข้าพเจ้า และออกมาดูพร้อม
แต่ที่กรุงเทพ ฯ รู้ดีกว่าไม่มีใครสังเกตเห็นเรือตำรวจเล็ก ๆ
ซึ่งนำข้าพเจ้ามา และเมื่อข้าพเจ้าขึ้นบกที่ท่าช้าง ซึ่งห่าง
จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ไม่กี่ก้าว ข้าพเจ้ามองหาใคร
ที่รู้จักสักคนหนึ่งก็ไม่ เมื่อรออยู่ที่ท่าหน้าตึกต้องชั่วโมงก็
มีรถตำรวจมารับและนำข้าพเจ้าไปกองตำรวจสันติบาล ณ ที่
นั้นข้าพเจ้าทราบว่า “แดง” และ “ดี” ได้มาถึงเมื่อวัน

ก่อน และในไม่ช้าข้าพเจ้าก็ได้อุปสมบทเป็นภิกษุสงฆ์ และ
ได้คุยกันในเวดาร์ับประทานอาหารกลางวัน

ในไม่ช้าจำนวน “นักโทษสงคราม” ก็เพิ่มขึ้นอย่าง
รวดเร็ว ก่อนหน้าพวกเรา ๓ คนนั้น มีจีน ๒ คนพูดไทยได้
ซึ่งเป็นผู้ที่รอดตายมาจากคณะซึ่งโดนตบตีจนครบสาม (ซึ่ง
ข้าพเจ้าได้กล่าวถึงในตอนต้น เพื่อนของเขา ๓ คนถูกฆ่า
ตาย และอีกคนหนึ่งหลบหนีไปได้) หลังจากข้างขึ้นเดือน
ต่อไป Appreciation ที่ ๒ (เค็ง ขำ และกร) ก็ได้มาถึงโดย
สวัสดิภาพ (คือถูกจับมาเหมือนกับพวกเรา) ต่อมา มีจีนอีก
๒ คนผู้รอดตายมาจากจำนวน ๕ คน ซึ่งชนบทจากเรือได้
นำในทางภาคใต้ของประเทศไทย ต่อจากนั้นไปคนไทยจาก
อเมริกาก็ถูกจับเข้ามาเรื่อย ๆ คราวละ ๒ คน ๓ คน และ
๕ คนตามลำดับเวลา คนไทยจากอเมริกานั้นบางคนเดินทาง
บกจากยูนนาน บางคนเข้ามาทางเรือบิณฑบาตจากโคลอมโบ
มีนักเรียนไทย ๒ คน จากอเมริกาถูกฆาตกรรมหลังจากที่ได้
ถูกจับในภาคอีสาน พวกเรา “ข้างเผือก” ๖ คนรู้สึกขอบ
คุณในโชคชะตาที่ไม่ได้เสียชีวิตเลย เนื่องจากจำนวนนักโทษ

เหตุการณ์ได้เพิ่มขึ้น เราจึงถูกย้ายจากกรงขังที่คุกสันติบาลออก
 อยู่บ้านพักตำรวจภายในบริเวณสันติบาลนั้น ต่อมาเมื่อพวก
 เรามาจากอังกฤษเข้ามามาก ๒ คนไม่ได้ถูกจับแต่เข้ามาอา-
 คัยอยู่กับพวกเราคือ พงษ์ กับ เรเวน ในตอนสุดท้ายเราได้
 รับอนุญาต ให้เดินเดินได้ในบริเวณของกองตำรวจสันติบาล
 และได้รับเงินเบยเลี้ยงมากขึ้น ทำให้พวกเราสามารถอยู่ติดกัน
 ๕๕
 ดจนจนกลายเป็นเจ้าจำเป็นของร้านค้าในกองตำรวจสันติบาล
 (ในระหว่างนั้นพวกเราได้ถูกญี่ปุ่นสอบสวนโดยมีเจ้าหน้าที่
 ฝ่ายไทยเข้าร่วมคุ้มครองพวกเรา ด้วยเรื่องการสอบสวน
 ปรากฏอยู่ในหนังสือ "อุโฆษสาร" ปี ๒๔๙๕ ชื่อเรียกว่า
 "มุดาอาทาเวรมณี" จะขอระบับไม่นำมากกล่าว)

การที่เราจะติดต่อทางวิทยุกับกองบัญชาการในอินเดีย
 ๕๕
 ไค่นั้น ได้อาศัยความช่วยเหลือจากเสรีไทยผู้ใหญ่และผู้คอย
 ภายในประเทศเป็นอันมาก บางคนยอมส่งถึงกับให้ใช้บ้าน
 เป็นสถานวิทยุ เวลากดางวันพวกเราอยู่ในสันติบาลในฐานะ
 เป็นนักโทษ ใช้เวลาอ่านหนังสือตำรวจบ้าง หนังสืออ่าน

เด่นบ้าง เดียงปลากันบ้าง (เด็ก ๆ ลูกตำรวจชอบ) เตะ
ตะกร้อบ้าง (ผู้ใหญ่ตำรวจบางคนชอบ) ชุติคุณทำการสุชา
ภิवादในเขตบ้านบ้าง อะไรเหล่านี้เพื่อไม่ให้มีพริ้วว่าในเวลา
กลางคืนพวกเรานอกไปส่งวิทยุได้

แต่การติดต่อกับวิทยุนั้นลำบากยากแค้นเพราะเหตุว่า
กองบัญชาการเข้าใจว่าเราถูกจับไปแล้วจึงไม่ติดต่อมาตาม
กำหนดนัดหมาย เราพยายามอยู่เป็นเวลาหลายเดือน ผลสุด
ท้ายจึงได้ส่งคนถือหนังสือไปทางบกไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่
ทหารอังกฤษที่จุงกิง และอีกด้านหนึ่งเราก็ใช้วิทยุกระจาย
เสียงของกรมโฆษณาการแต่งบทความสั้น ๆ ที่มีความนัย
อ้างถึงข้อปลอบของพวกเรา (ซึ่งไม่มีใครรู้ในประเทศไทย)
และขอร้องให้พวกเรา “ข้างเผือก” ในอินเดียคอยฟังวิทยุ
ดับของพวกเราด้วย พวกเราในสันติवादได้ผลัดเวรกันไป
ส่งและรับวิทยุทุกคืนแต่ไม่มีผลนักวิทยุกลับรายงานเป็น ประ-
จักษ์ว่าไม่ได้ยินเสียงจากอินเดีย จนกระทั่งถึงต้นเดือนกันยายน
เมื่อหนังสือที่ส่งออกไปทางบกประกอบกับข้อความสั้น ๆ ที่
ส่งโดยวิทยุของกรมโฆษณาการได้ถึงหูพวกเรา ในอินเดีย

ทางอินเดียจึงได้เริ่มติดต่อกันมา ในคตินวนที่ติดต่อกันนั้นพวกเรา
นอนไม่หลับเพราะปดิมปีตยัคเหมือนกบตายแล้วเกิดใหม่

ด้วยความช่วยเหลือของผู้ใหญ่ในประเทศไทย หลัง
จากนังงานของเดรัไทยจากอังกฤษ ก็เป็นไปโดยง่ายตายและ
ปดอกรัย เราได้รับความช่วยเหลือจากตำรวจทั่วประเทศ
และหลังจากนั้นทหารบกทหารเรือและทหารอากาศก็ได้ร่วม
มืออย่างแข็งขัน ตั้งแต่นั้นนายพลลงมาจนถึงชั้นพลทหาร
ตั้งแต่นรฐมนตรลงมาจนถึงราษฎรสามัญ ในราวเดือน
พฤษภาคม ๒๔๘๘ ขบวนการเดรัไทยได้เจริญเติบโตขึ้น จน
กระทั่งเมื่อข้าพเจ้าได้รับอนุญาตให้เข้าไปพักผ่อนที่อินเดีย
และอังกฤษ ข้าพเจ้าก็ดำเินารถออกเดินทางด้วยเครื่องบิน
คาตาดีนา จากหัวหินและกลับโดยเครื่องบินดาโกต้า บิน
มาถึงที่สนามบินของกองทัพอากาศไทยในภาคอีสาน คณะ
“ช้างเผือก” และคณะเดรัไทยจากอเมริกา (ซึ่งมีจำนวน
มากกว่าพวกเรา และทำงานได้รวดเร็วกว่าพวกเรา) ก็ได้
เริ่มเข้ามาตั้งแต่วันที่พฤษภาคม ๒๔๘๘ เป็นต้นมา และ
เนื่องจากได้มีสถานที่วิทยุติดต่อกับอินเดียเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน

มาก งานของคุณ Appreciations ก็มีคุณค่าอันน้อยลงทุก
 ที่ จนกระทั่งเห็นว่าเราควรจะแยกกันไปทำงานตอน พงษ์กับ
 เรเวนได้ออกไปทำงานพิเศษก่อนหน้านี้แล้ว ต่อมาในเดือน
 เมษายน ๒๔๘๘ กรกับข้า ก็ลงไปยะลา หลังจากนั้นก็กับ
 เค็งก็ไปปฏิบัติงานอีกแห่งหนึ่งในภาคใต้ ในกรุงเทพ ฯ มี
 แต่แดงกับข้าพเจ้าเหลืออยู่ไม่สู้จะได้ทำอะไรเป็นกิจลักษณะ
 นัก จนกระทั่งเสร็จสงคราม....

าพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง*

ท่านผู้ว่าการ รองผู้ว่าการ กรรมการทั้งในอดีตและปัจจุบัน
ท่านพนักงานทั้งหลาย

ในนามของพนักงานปัจจุบันของธนาคารแห่งประเทศไทย
กระผมขอขอบพระคุณท่านทั้งหลาย ที่กรุณาให้เกียรติ
มาในงานของธนาคารในวันนี้

โบราณคดีถือว่า วันอายุครบรอบ ๒๕ ปี เป็นวัน
ที่สำคัญมาก เพราะถ้าเป็นมนุษย์ก็ต้องเรียกว่า กำลังจะพ้น
วัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ แต่สำหรับสถาบันคู่บ้านคู่เมืองเช่น
ธนาคารแห่งประเทศไทยย่อมไม่มีเวลาจะเป็นเด็ก ต้องเจริญ
วัยให้ทันกับเหตุการณ์อยู่เสมอ และในบางขณะจะต้องปฏิ-
บัติการเพื่อชักนำให้เหตุการณ์ด้านเศรษฐกิจเข้าสู่ภาวะที่ดี
ที่เหมาะสมเท่าที่จะคาดหมายได้

ในระยะ ๒๕ ปีที่ผ่านมา นับว่าชีวิตของธนาคารไม่ได้

* สุนทรพจน์ ในงานเลี้ยงอาหารกลางวันครบรอบ ๒๕ ปีของธนาคาร
แห่งประเทศไทย ที่ได้เปิดดำเนินการมา ณ สโมสรธนาคารแห่ง
ประเทศไทย เมื่อ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๑๐

ขาดความคุ้นเคยเลย คงที่ ๆ ผนวกรวมกัน รัฐมนตรีได้กล่าวแก่
 ธนาคารได้อุบัติขึ้นในระบอบที่เกดสงครามเอเซียบูรพา ต้อง
 เริ่มปฏิบัติงานในขณะที่มีภาวะเงินเฟ้อ และปัญหาอื่น ๆ อยู่
 รอบด้าน พอลสงครามยุติลงก็ต้องพยายามให้การค้าทางภายใน
 และภายนอกเข้าสู่สภาพปกติอีกครั้งหนึ่ง ท่านทั้งหลายคง
 จำได้ว่า เมื่อเกิดสงครามใหม่ๆ เรามีการควบคุมแลกเปลี่ยน
 เงินอย่างเคร่งครัด และมีอัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตราอย่าง
 ยุ่งเหยิง เราเพิ่งจะมาอำนวยให้การค้าเป็นไปอย่างสะดวก
 สบายได้เมื่อเหลืออัตราแลกเปลี่ยนแค่อัตราเดียว ตั้งแต่ปี
 ๒๔๗๘ เป็นต้นมา และอัตราเงินบาทมีเสถียรภาพตลอดมา
 จนประเทศไทยสามารถกำหนดค่าเสมอภาคของเงินบาทกับ
 กองทุนการเงินระหว่างประเทศได้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖

ครั้งหนึ่ง ธนาคารแห่งประเทศไทยจำเป็นต้องใช้ทรัพยากร
 ทั้งหมดอยู่แทบทั้งหมด ในการให้รัฐบาลกู้ยืมเพื่อชดเชยการ
 ขาดดุลในงบประมาณ และธนาคารเป็นผู้ซื้อหลักทรัพย์รัฐ
 ชาติแต่ผู้เดียว สถานการณ์ในขณะนั้นผิดกันไกล สถานะ
 การคลังของรัฐบาลนั้นคงชั้ว ภาวะเศรษฐกิจขยายตัวขึ้น วิถี

การงบประมาณ การภาษีอากร และนโยบายการเงิน ได้ปรับปรุงให้ดีขึ้น ในระยะหลังนี้ ธนาคารไม่ต้องขอพันธบัตรระยะยาวของรัฐบาลเลย ถ้าหากการเงินอื่น ๆ และเอกชนเป็นผลออกไปทั้งนี้ แม้แต่ดอกเบี้ยคง ขณะนั้นมีการประมูลการซื้อระหว่างธนาคารพาณิชย์กับธนาคารแห่งประเทศไทย เนื่องจากฐานะการคลังของรัฐดี ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงสามารถนำทรัพยากรมาช่วยทางภาคเอกชนได้มากขึ้น การรับช่วงซื้อดอกเบี้ยเพื่อกิจการต่าง ๆ ของธนาคาร ขณะนี้คงประมาณปีละพันกว่าล้านบาท ทั้งนี้ ยังไม่นับความช่วยเหลือทางการเงินอื่น ๆ ในด้านการให้กู้โดยมีพันธบัตรเป็นประกัน และการรับซื้อเงินตราต่างประเทศโดยทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราอีกต่างหาก

ในด้านการพัฒนาประเทศนั้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระยะ ๕ ปีข้างหน้า ว่าจะจะมีการใช้เงินเพื่อการพัฒนาสูงกว่าแผน ๒ ปีก่อน ในเวลาเดียวกัน ความผูกพันของรัฐบาลที่จะต้องใช้จ่ายเพื่อป้องกันประเทศย่อมมีมากขึ้น เมื่อสงครามอยู่ใกล้บ้านของเราเต็มที่ คณะรัฐมนตรีจึงได้

มีมติให้กระทรวงการคลัง ด้พัฒนาการเศรษฐกิจแห่ง
ชาติ ดำเนินงบประมาณ และธนาคารแห่งประเทศไทยคอย
ติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด และปรับปรุงรายจ่ายตาม
แผนพัฒนาให้เหมาะสม เพื่อให้การพัฒนาอย่างมีเสถียร
ภาพ หน้าที่อันสำคัญยิ่งของธนาคารคือ การช่วยรักษา
เสถียรภาพทางการเงินไว้ แต่สถาบันเช่นธนาคารแห่งประ-
เทศไทยนี้ จะปฏิบัติงานได้ผลก็ต่อเมื่อเป็นที่ไว้วางใจของ
รัฐบาลและประชาชน และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี
จากพ่อค้า อุตสาหกรรม และนายธนาคารต่าง ๆ กระผมรู้สึก
เป็นพระคุณของทุกฝ่ายที่ได้ให้ความเมตตาแก่ธนาคารตลอด
มา

อย่างไรก็ตาม งานที่ล้มเหลวที่สุดในยี่สิบห้าปี เป็นผล
งานของท่านอดีตผู้ว่าการ อดีตครองผู้ว่าการ ท่านกรรมการ
ทั้งอดีตและปัจจุบัน และพนักงานทั้งหลายอันทรงไว้ซึ่งความ
ซื่อสัตย์สุจริตความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความเชี่ยวชาญ
ทางวิชาการ ความอดุสาหะพากเพียร และจงรักภักดีต่อ
ธนาคาร กระผมขอเชิญให้ท่านทั้งหลายระลึกว่า ธนาคาร

แห่งประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นสถาบันในราชการของชาติไทย
ที่มีเกียรติประวัติและเกียรติคุณดีเด่นทั้งภายในประเทศ และ
เฉพาะอย่างยิ่งในต่างประเทศทั่วโลก นี่ก็เป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจ
ใจสำหรับพนักงานและกรรมการทุกท่าน แต่ในขณะเดียวกัน
ก็กระทำให้พวกเราเร่ร่อนถึงคุณอันใหญ่หลวงของท่าน
ผู้ใหญ่ที่ได้ให้กำเนิดแก่ธนาคารนี้ ท่านผู้ใหญ่ที่ได้เริ่มวาง
ระเบียบแบบแผน แนวการปฏิบัติในทางที่ดีที่ชอบ ให้พวก
เรารุ่นหลังยึดเป็นหลักอันดีสืบมา ตลอดจนพนักงานทั้งผู้
ใหญ่และผู้ย่อยในอดีต ซึ่งได้ทอดทูลหลักธรรมถือเป็นข้อ
ปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผลเป็นอันดีจนตราเป็นเทวาท์ทุกวันนี้

ด้วยเหตุฉะนั้น และในวาระนี้ กระผมจึงอดได้ยืมได้
ที่จะขอเชิญให้ท่านทั้งหลายร่วมกันกับกระผมน้อมจิตกระทำ
ความเคารพแก่ชาวธนาคารแห่งประเทศไทยผู้ที่ได้ดวงดั่งไป
แล้วทุก ๆ ท่าน นับแต่พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒน
ไชย คุณเกษม ศรัยพิทักษ์ จนถึงอดีตพนักงานทั้งมวลที่ได้
จากเราไปแล้วผู้ปรโลก เราทั้งหลายขอภาวนาขอให้ท่าน
ได้ไปสู่สุคติ และขอเทอดทูลเกียรติคุณความดีของท่าน ใน

โอกาสที่เราได้มาชุมนุมกันในงานที่ระดมความคิด

ท่านทั้งหลาย เท่าที่กระผมได้กล่าวมาข้างต้นว่า ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ดำเนินการอย่างมีเกียรติและมีประโยชน์มาครบยี่สิบห้าปี ก็เพราะได้มีระเบียบแบบแผนที่ดี ได้มีพนักงานที่ซื่อสัตย์สุจริต มีวิริยะอุตสาหะ มีความเชี่ยวชาญทางวิชาการ และมีความรับผิดชอบต่อนานาชาติ กระผมใคร่จะขอเสริมเหตุแห่งเกียรติและประโยชน์ของธนาคารอีกข้อหนึ่งคือ ความรับผิดชอบในชั้นสุดท้ายของผู้ใหญ่ในธนาคารนี้ ตลอดประวัติการณ์ของธนาคาร นักศึกษาจะตำราเรียนหรือว่า ผู้ว่าการ รองผู้ว่าการ และกรรมการของธนาคารนี้ ได้ร่วมมือกับรัฐบาลในการดำเนินราชการ เศรษฐกิจการเงินอย่างสุขุมคัมภีรภาพและด้วยความกล้าหาญอยู่เสมอ มีอยู่หลายต่อหลายครั้งที่ผู้ว่าการ รองผู้ว่าการ และกรรมการธนาคารไม่ตั้งใจที่จะลดตำแหน่งในเมื่อมีเหตุผลอันสมควร และในเมื่อการลดตำแหน่งดังกล่าวจะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม

อนุสนธิจากการลดค่าของเงินปอนด์สเตอร์ลิงเมื่อ

กตางเดือนพฤศจิกายน^๕ มาจนถึงปีตา^๖ตนเอง ได้มีคำ
วิพากษ์วิจารณ์ในหน้าหนังสือพิมพ์บางฉบับ ถึงความรับผิดชอบ
ของ^๗ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยในการที่ธนาคารมี
เงินปอนด์ไว้จำนวนหนึ่งในทุนสำรองเงินตราบ้าง ในฝ่าย
การธนาคารบ้าง เมื่อเงินปอนด์ให้ด้านลดค่าลงไปแล้ว เพราะ
เราไม่ลดค่าของเงินบาทตาม บทความดังกล่าวอ้างว่าผู้^๘
ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยปัจจุบัน^๙ ควรจะรับผิดชอบใน
ความเสื่อม^{๑๐}มูลค่าเงินตรา^{๑๑}

กระผมขอเรียนท่านอดีตผู้ว่าการ อดีตรองผู้ว่าการ
อดีตกรรมการ และพนักงานทั้งหลายให้ทราบในเบื้องต้น^{๑๒}
ว่า เมื่อวันที่ ๓๑ พฤศจิกายน ธนาคารแห่งประเทศไทยรับ
ผิดชอบในเงินตราต่างประเทศและทองคำรวมทั้งสิ้นเป็นมูลค่า
๓๐๐๓.๖ ล้านดอลลาร์อเมริกัน เป็นเงินเหรียญอเมริกัน
๘๒๘ ล้านดอลลาร์ ทองคำเกือบ ๘๒ ล้าน เงินปอนด์สเตอร์ลิง
เกือบ ๘๑ ล้าน และอื่น ๆ ๓ ล้านดอลลาร์ เงินสเตอร์ลิงมูลค่า
๘๑ ล้านดอลลาร์อเมริกัน เท่ากับ ๒๘ ล้าน ๘ แสนปอนด์
อยู่ในทุนสำรองเงินตรา ๓๘.๔ ล้าน ผลประโยชน์ทุนสำรอง

๘.๘ ด้าน และฝ่ายการธนาคาร ๐.๗ ด้าน เมื่อเงินบาทไม่
 ลดค่าตามเงินปอนด์ เงินปอนด์ในบัญชีดังกล่าว ก็เดี๋ยมนำ
 คิดเป็นเงินบาทลงเป็นเงิน ๒๕๐ ด้านบาทเศษ (ประมาณ
 ๒๕๐,๔๔๘,๐๐๐ บาท) ถ้าใครจะถามว่าใครรับผิดชอบใน
 การเดี๋ยมนำ ๒๕๐ ด้านบาทนี้ ภาระผมจะเป็นคนแรกที่กล่าว
 ออกมาข้างหน้า แล้วตอบว่า ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย
 เป็นผู้รับผิดชอบ

บทวิพากษ์วิจารณ์มีข้อกล่าวหาผู้ว่าการธนาคารแห่ง
 ประเทศไทยคนปัจจุบันอยู่รูปได้สามประเด็น คือ

- (๑) ธนาคารแห่งประเทศไทยไม่บอกใครถึงเรื่องเสีย
 หายนี้ เพียงแต่ออมแอ้ม
- (๒) ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยควรทราบล่วงหน้า
 แล้วว่าเงินปอนด์จะลดค่า และควรโอนเงิน
 ปอนด์ไปแลกเป็นอย่างอื่นเสีย แต่ไม่ทำ
- (๓) ที่ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยไม่ทำนั้น เป็น
 เพราะเกรงใจอังกฤษ “โดยหน้าที่ของบุคคล
 ต่อประเทศชาตินั้น ความรู้ถึงส่วนตัวในเรื่อง

เกรงใจจะเอามาปะปนกันไม่ได้ ใครก็ตามที่ทำ
หน้าที่ของส่วนรวม จะต้องบอกเขาเรื่องของตัวเอง
ตัวออก ถ้าทำไม่ได้ก็ควรให้คนอื่นทำแทน”

กระผมคิดว่า เป็นสิทธิของท่านอดีตผู้ว่าการ รองผู้ว่าการ
และกรรมการ ตลอดจนพนักงานทั้งหมดในธนาคารที่จะ
ทราบว่า ข้อกล่าวหาเหล่านั้นมีมูลประการใด กระผมมี
หน้าที่จะตอบให้ท่านทั้งหลายฟัง ส่วนที่เมื่อตอบแล้วจะฟัง
ขึ้น หรือฟังไม่ขึ้น ก็เป็นดุลพินิจของท่าน

ข้อหนึ่งเป็นเรื่องข้อเท็จจริง คือธนาคารแห่งประเทศไทย
เคยบอกใครใหม่่ว่า เสียหายและเสียหายเท่าใด กระผม
เรียนตามข้อเท็จจริงดังนี้

- (ก) วันอาทิตย์ที่ ๑๙ พฤศจิกายน ได้นำความกราบ
เรียน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ว่าธนาคารแห่ง
ประเทศไทยมีเงินปอนด์อยู่ระหว่าง ๒๐ ถึง ๓๐
ล้านปอนด์ จะเสียหายปอนด์ละแปดบาทเศษ
(ตัวเลขแน่นอนไม่มีแสดงเพราะเป็นวันอาทิตย์)
- (ข) วันจันทร์ที่ ๒๐ พฤศจิกายน หลังจากการประ-

ชุมนุมรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ซึ่งได้กล่าวถึงเรื่องนี้ในบรรดาท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ และท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศแล้ว ยังได้ร่วมกับท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์หลายฉบับ และได้แถลงตัวเลขเงินปอนด์ในทุนสำรองเงินตราให้ผู้สื่อข่าวไป และได้บอกด้วยว่า มีความเสียหาย

- (ค) วันอังคารที่ ๒๓ พฤศจิกายน ได้แถลงตัวเลขต่าง ๆ ดังกล่าวมาข้างต้น ในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ตลอดจนจำนวนยอดเงินที่เสียหายในเงินสำรองต่างประเทศด้วย นอกจากนี้ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยยังได้กราบเรียนถาม ๖ phen นายกรัฐมนตรีว่า ท่านจะโปรดให้เปลี่ยนแปลงนโยบายการรักษาทุนสำรองและเงินอื่นๆ

หรือไม่ ๑พณฯ บัญชาว่า ที่ดำเนินการไป
อย่างหนักแล้ว เพราะได้ดอกเบี้ยเกินกว่าที่เสีย
หายไปมากมาย

- (ง) ต่อมาในการประชุมคณะกรรมการธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารก็ได้แต่งตั้งตัวเลขต่าง ๆ โดยละเอียด พร้อมกับขอความเห็นกรรมการทั้งหลายเกี่ยวกับนโยบายการรักษาทุนสำรองเงินตราด้วย

นอกจากนั้น กรมในฐานะคนบดคณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ยังได้แต่งตั้งตัวเลขต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น เกี่ยวกับความเสียหายด้านทุนสำรอง แก่นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แผนกวารสารศาสตร์ นักศึกษาปีที่ ๔ คณะเศรษฐศาสตร์ มธ. นักศึกษาและอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และนักศึกษาเศรษฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ด้วย ไม่เคยอ้อมแอ้ม ไม่เคยปิดบัง นอกจากนั้นยังให้นักศึกษาทั้งหลายทราบถึงวิธีที่ดีที่สุดในกรณีที่พิจารณาว่าควรจะลดค่าเงินบาทตามปอนด์

หรือไม่ วิธีที่จะแก้ไขผ่อนปรนความเสียหายต่าง ๆ ข้างต้น
ด้วย

ประเด็นข้อต้องที่กล่าวหาว่า ผู้ว่าการควรทราบล่วงหน้า และควรป้องกันความเสียหายได้ คำตอบง่าย ๆ คือ ไม่ทราบล่วงหน้า ผู้กล่าวหาอ้างว่า ในเมื่อธนาคารมีวารสารทางเศรษฐกิจจากอังกฤษมากมาย ควรจะได้ทราบจากวารสารนั้น คำตอบคือ โปรดพลิกกลับไปดูวารสารเหล่านั้นก็แล้วกัน ฝีมือของอังกฤษจะลดค่าเงินทั้งที่กระเทือนทั่วโลก เขาจะปล่อยให้วารสารต่าง ๆ รู้ค่าหรือ แม้แต่หัวหน้าพรรคฝ่ายค้านของอังกฤษเอง เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ก็ยังสนับสนุนรัฐบาลอังกฤษที่แสดงว่า จะต่อสู้ป้องกันค่าของเงินปอนด์จนสุดกำลัง และมีความเจ็บใจเป็นอย่างยิ่งที่ถูกหลอก ที่อ้างว่าธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ หนุนรูล่วงหน้าว่า เงินปอนด์จะลดค่าเมื่อใด จึงไม่เสียหายนั้น ไม่มีมูลแห่งความจริง บางธนาคารก็เสียหาย เพราะต้องถือเงินปอนด์ไว้ แต่ถ้าไปถามนายธนาคารนั้น ใครเขาจะบอกให้โง่เปล่า ๆ บางธนาคารก็ได้กำไร เพราะเป็นลูกหนี้เงิน

ปอนด์ไว้ แต่ก็เป็นปกติด้วยอยู่ตลอดมาที่ธนาคารพาณิชย์
ในไทยในฉนวนรวมเป็นลูกหนี้สุทธิในด้านเงินเหรียญอเมริกัน
และเงินปอนด์กับต่างประเทศ

ถึงแม้ว่าธนาคารแห่งประเทศไทยจะไม่ทราบแน่ชัดว่าจะ
ลดค่าเงินปอนด์เมื่อใดแต่ก็ควรคำนึงถึงฐานะของอังกฤษ
และควรจะทำอะไรบางอย่าง เพื่อคุ้มกันประโยชน์ของไทย
ข้ออย่างหนึ่งเป็นความจริง นโยบายการถือเงินปอนด์และเงิน
เหรียญอเมริกันและทองคำ ท่านผู้รับผิดชอบในธนาคาร
และในทุนรักษาระดับ ๆ ได้พิจารณากันอยู่เดิมนะ ชาวเรื่อง
ที่เงินปอนด์อาจจะลดค่านี้ มีมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๔ หรือ ๕
มีเรื่องตอกกันปีละครั้งบ้างสองครั้งบ้าง แต่ก็ไม่ปรากฏเด่น
จริงหรือเป็นความจริงสักที ขณะนี้ก็มีข่าวว่า เงินเหรียญ
อเมริกันจะลดอีก มีรัฐมนตรีผู้หนึ่งเคยเสนอให้ขายทองคำ
เหรียญอเมริกันและเงินปอนด์ ซอทองคำไว้ให้หมด การ
กระทำแบบกระต่ายตบค้อนเช่นนี้ จะทำให้ประเทศไทยขาด
รายได้ดอกเบี้ยไปปีละระหว่าง ๘๐๐ ถึง ๘๐๐ ล้านบาท

าพณฯ นายกรัฐมนตรีได้พิจารณาแล้วในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อไม่กี่เดือนมานี้ ก็มตตั้งมิให้ขาย

ฐานะของเงินปอนด์นั้น เป็นจริงที่อ่อนแอกว่าเงิน
เหรียญอเมริกัน แต่ดอกเบี้ยที่จะได้จากเงินปอนด์สูงกว่าเงิน
เหรียญอเมริกัน ระหว่าง ๑ ถึง ๒ ในร้อย ต่อปี ผู้กล่าว
หาที่ว่าให้ขายเงินปอนด์หมดนั้น หาได้คิดไม่ว่าถึงอย่างไร ๆ
ก็ต้องเหลือเอาไว้สักห้าหกล้านปอนด์สำหรับเป็นค่าใช้จ่าย
พิมพ์ธนบัตร ซื้อเครื่องพิมพ์ธนบัตร และการค้าอื่น ๆ
ตราใบที่เรายังค้าขายอยู่เป็นเงินปอนด์ ธนาคารกลางจะ
ขายเงินปอนด์จนหมดตัวมิได้ เพราะถ้าต้องการใช้สักที ก็
จะต้องเสียค่าแลกเปลี่ยนและค่าธรรมเนียมส่งไปโดยเปล่า
ประโยชน์ และแท้จริงนับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๘ เป็นต้นมา
ธนาคารแห่งประเทศไทยก็ได้สะสมเงินปอนด์เพิ่มขึ้นโดย
เว้นแต่เงินที่ได้รับจากการชำระหนี้เงินพิเศษจำนวน ๕.๓ ล้าน
ปอนด์ กับเงินดอกเบี้ยที่สะสมจากการลงทุนเป็นเงินท้องถิ่น
ประมาณ ๔๔๘ ล้านบาท (ซึ่งคุ้มเกินคุ้มค่าเสียหายจาก
การลดค่าเงินปอนด์) การใช้จ่ายก็พยายามจ่ายเป็นเงิน

ปอนด์ไปทองคำกว่าแปดล้านปอนด์ และเมื่อปี ๒๕๐๘ ก็ยัง
ได้ขายปอนด์แลกเปลี่ยนเป็นเงินเหรียญอเมริกันจำนวนสี่ล้าน
ปอนด์ อัตราส่วนของเงินปอนด์ในบัญชีเงินสำรองระหว่าง
ประเทศเมื่อปี ๒๕๐๓ สูงสุดเป็นร้อยละ ๒๒.๑๖ ในปี ๒๕๑๐
นั้น ลดลงเหลือร้อยละ ๘.๖๖

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะได้ดอกเบี้ย
มาจากเงินปอนด์เกือบ ๔๕๐ ล้านบาท และเงินที่สูญเสียไปนั้น
เพียง ๒๕๐ ล้านบาท และเงินนั้นอาจจะได้คืนกลับมาอีกจาก
ดอกเบี้ยเงินฝากที่ลงทุนภายในไม่กี่ปีข้างหน้าก็ตาม ผู้ว่า
ราชการแห่งประเทศไทยก็ควรจะดำเนินการตามธรรมเนียม
อันชอบของท่านอดีตผู้ว่าการ เช่น คุณเกษม ศรัณย์รักษ์
ซึ่งไม่รื้อต่อการดำรงตำแหน่งของท่านเมื่อปรากฏการณ์ทุจริต
ในธนาคาร กระทบเองเรียนท่านทั้งหลายได้ด้วยความดีด้วย
ว่า เมื่อก่อนตั้งปาดันไม่ว่าจะมีอิริยาบถนี้ ยืน เดิน นอน
ประการใด ก็ครุ่นคิดอยู่ตลอดเวลาว่า จะสมควรได้ออก
จากตำแหน่งหรือไม่และเมื่อใด ที่คำนึงอยู่เช่นนั้น ก็เพราะ
แม้จะมีความรู้สึกจิตใจว่า ได้ดำเนินนโยบายไปโดยรอบคอบ

แล้ว แต่นโยบายนั้นอาจจะผิด ท่านทั้งหลายคงจะมีบางท่าน
ที่เห็นว่า กระผมดำเนินนโยบายผิดพลาด ผมเองก็ไม่แน
่จึงครุ่นคิดอยู่ จะเห็นได้ว่าการประชุมในที่ต่าง ๆ เช่น
การพิจารณาเงินที่ธนาคารแห่งประเทศไทยจะให้รัฐบาลกู้
เพื่อการศึกษาก็ผมก็มักจะออกตัวเสมอว่า เราจะต้อง
หาวิธีการพิจารณาและระบบการเบิกจ่ายให้เรียบร้อย จะ
ผูกพันอยู่กับส่วนตัวกระผมมิได้ เพราะกระผมก็ไม่แน่ว่าจะ
อยู่ในตำแหน่งนานเท่าใด

ท่านที่เคารพทั้งหลาย ประเด็นที่ ๓ ที่ผมกล่าวหาหน้
ทำให้กระผมต้องตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย
ด้วยการลาออกในขณะนี้ไม่ได้ ท่านคงจำได้ว่าประเด็นที่
สามนี้กล่าวหาว่า กระผมเกรงใจอังกฤษ ต้องปิดเขาเรื่อง
ส่วนตัวออก ทำให้ไม่ได้ต้องให้คนอื่นทำแทน การกล่าวหาหน้
อ่านระหว่างบรรทัดย่อมพาดพิงถึงการที่กระผมศึกษาจาก
อังกฤษ มีเพื่อนฝูงครูบาอาจารย์ชาวอังกฤษ พาดพิงถึงผู้
ใหญ่ในธนาคารที่ศึกษาเล่าเรียนมาจากอังกฤษก็มากท่าน

และใคร ๆ ก็ทราบว่า ภรรยาของกรรมก็เป็นชาติอังกฤษ
ชกถาวรหันผดกคทา

ผมไม่มีความจำเป็นที่จะยกประวัติในสงครามโลกครั้งที่
ต้องและหลังสงครามโลกมาถ่วงถึงเรื่องความรักชาติไทย
และความรักชาติอังกฤษ ผู้เขียนชกถาวรหาที่เจตนาจะให้
ถูกที่เจ็บนี้ คงจะเอาใจของเขามาได้แทนใจผม และใจ
เขานคงจะขายชาติได้ง่าย ๆ

ชกถาวรหาประเด็นสรุปความได้ว่า กรรมได้กระ
ทำการทุจริตต่อหน้าที่ เพราะเห็นแก่ชาติอื่นมากกว่าชาติ
ไทย ร้ายเสียยิ่งกว่าการกินโกงเงินของรัฐกันหลายร้อยล้าน
บาทนัก ฉะนั้นกรรมจะยึดไม่ได้ออกในขณะนี้ เพราะ
ต้องการปฏิเสธตลอดข้อหา ต้องการให้ประชาชาติและท่าน
ทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้ตัดสิน
ในด้านนิติมหาชน และหาก ๖ ๗ นายกรัฐมนตรีพิจารณา
เห็นสมควรจะให้กรรมพ้นไปจากตำแหน่งนี้ ท่านก็ควรจะ
กระทำโดยถูกต้องตามกฎหมาย จะมาได้กันด้วยการล่า
โคตรโดยผดกคทา ทำเป็นบทนำหนึ่งข้อพิมพ์แล้วไม่ลงข้อ

ผู้รับผิดชอบในการกล่าวหาเช่นนี้ ยอมไม่ได้ จะเคยตัว

ถ้าผู้เขียนและผู้ให้เขียนเป็นนักหนังสือพิมพ์ ผมขอ
ชมเชยในข้อกล่าวหาและวิจารณ์ในประเด็นที่ ๑ และประ
เด็นที่ ๒ เพราะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม เป็นเรื่องที่แม้จะ
สำคัญผิดในข้อเท็จจริง ก็เป็นหน้าที่ของหนังสือพิมพ์จะยก
มากล่าวเพื่อสาธารณประโยชน์ แต่ประเด็นที่ ๓ นั้น ผิด
กติกาไปมากไม่ควรทำเช่นนี้ แต่ที่กระผมเกรงอยู่ก็คือ ใน
กรณีที่ผู้เขียนหรือผู้ให้เขียนเกิดเป็นพนักงานของธนาคาร
กันเอง จะทำอย่างไร ต่อไปนี้จะอยู่ดูหน้าผู้ว่าการคนไหนได้
อย่างไรให้เต็มตา ตามปกติกระผมมักจะยินดีที่พนักงานมา
พูดจาตักเตือนกระผมในเมื่อเราเห็นไม่ตรงกัน ที่บางคนถือ
โอกาสให้โอวาทแก่กระผมก็มี ถ้าเป็นตามที่กระผมเกรง
กัณหาเสียใจและเสียตายนัก เพราะว่ากล่าวคือหน้าก็ยังได้
กลับไปแล้วทำกันดับหลัง

กระผมขอประทานอภัยที่ได้อภิปรายเรื่องนี้มาโดยยาว แต่
ขอสรุปในชั้นนี้ว่า โปรดอย่าได้เป็นห่วง ประเพณีอันดีงาม
ของธนาคารน หมายความว่า การเคยยึดถือเพื่ออรรถภาพในการดำเนิน

กิจการของธนาคาร คือไม่รับรองอยู่ที่จะได้ออกจากตำแหน่ง เพื่อต่อประโยชน์ส่วนรวมนั่น ยังเป็นที่ยึดถืออยู่นั่นคงไม่หวั่นไหวประการใด

กระผมใคร่จะขอรบกวนเวลาของท่านอีกสักเล็กน้อย กล่าวถึงสวัสดิภาพของพนักงานธนาคาร กระผมคงจะกล่าวไม่ผิดถ้าจะเห็นว่า นโยบายของธนาคารตั้งแต่แรกเริ่มมาจนทุกวันนี้ ได้ยึดมั่นอยู่ในหลักการที่จะให้บำเหน็จแก่พนักงานอย่างเพียงพอแก่การครองชีพตามฐานานุรูป ระบบสวัสดิการของธนาคารแห่งประเทศไทยได้เป็นไปด้วยเจตน์จำนงค์ที่จะให้พนักงานรู้สึกถึงความมั่นคงในอนาคต แต่ก็พยายามให้เป็นไปโดยรัดกุมไม่หย่อนจนเสียหลักการ ในบางขณะผู้ใหญ่ในธนาคารจำเป็นต้องจัดบังคับข้อผลประโยชน์อันยาวนานของพนักงานอันเป็นเบ้าสายตาของบุคคลภายนอก ด้วยมาตรการบางอย่างซึ่งชวนให้พนักงานภายในบางท่านเข้าใจว่า ธนาคารเคร่งเครียดถึงขนาดบีบคั้นในบางกรณี กระผมขอรับรองได้ในนามของรองผู้ว่าการและผู้ช่วยการทั้งหมด

ว่า มาตรการแต่ละอย่างนั้น ได้ดำเนินไปด้วยเจตนาอยู่
 อย่างเดียว คือต้องการให้ประโยชน์ส่วนรวมของพนักงานมี
 ความยั่งยืนสถาพรสัมพันธ์กับคุณความดีที่พนักงานทั้งหลายได้
 อุทิศแด่ธนาคารเป็นการตอบแทนกัน

ในปัจจุบันนี้ สภาพการครองชีพได้เปลี่ยนแปลงไป
 บ้างตามเหตุการณ์ด้านต่าง ๆ ของบ้านเมือง ค่าครองชีพ
 ได้สูงขึ้นบ้าง ทำความเดือดร้อนให้แก่พนักงานบางชั้น
 เฉพาะอย่างยิ่ง พนักงานผู้น้อย ซึ่งมีภาระทางครอบครัว
 มาก ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการธนาคารจึงได้อนุมัติให้
 ธนาคารทำการตั้งเคราะห์พนักงานเพิ่มขึ้นอีกครึ่งหนึ่งตามส่วน
 แห่งภาระครอบครัวของพนักงาน กล่าวคือ อนุมัติให้จ่าย
 เงินเพิ่มแก่พนักงานที่มีบุตร นอกเหนือไปจากรายได้ปกติ
 ของพนักงาน เป็นรายตัวของบุตรที่อยู่ในความอุปการะตน
 ละตามลำดับาทต่อเดือน ตั้งแต่วันที่หนึ่งมกราคม ๒๕๓๑ เป็น
 ต้นไป นโยบายนี้ คณะกรรมการธนาคารขอเน้นว่ามีใช้เป็น
 นโยบายส่งเสริมการเพิ่มพลเมืองไทย ตรงกันข้าม ธนาคาร

มีความประสงค์จะสนับสนุนให้พนักงานของธนาคารรู้จักใช้
วิทยาศาสตร์ให้เป็นประโยชน์ในการควบคุมจำนวนบุตรที่แต่
ละคนต้องการอย่างแท้จริง “เบียบบุตร” ที่กระผมได้กล่าวมา
ข้างต้น จึงเป็นแค่เครื่องตั้งเคราะห์แบ่งเบาภาระพนักงาน
ในด้านครอบครัว ตามความจำเป็นแก่อดีตภาพ ผมหวังว่า
นโยบายนี้จะได้รับความเห็นชอบจากท่านอดีตผู้ว่าการ อดีต
รองผู้ว่าการ และอดีตกรรมการด้วย

ท่านทั้งหลาย จากอดีตอันมีเกียรติของธนาคารมาสู่
ปัจจุบันอันสำคัญ กระผมใคร่ขอเชิญชวนท่านให้ฝากความ
หวังไว้แก่อนาคต กระผมในฐานะที่ได้ตระหนักถึงคุณความ
ดี และความดีความชอบของกรรมการ และพนักงานของธนาคาร
เฉพะอย่างยิ่งพนักงานรุ่นหนุ่มรุ่นสาว (ทั้งนี้ หมายถึง
ความตั้งแต่อายุหกสิบปีลงมาจนถึง ๒๐ ปี หรือน้อยกว่า
นั้น) มีความเชื่อมั่นว่า กรรมการผู้ดำรงตำแหน่งในอดีตและ
ปัจจุบันได้สร้างไว้ในธนาคารนี้ จะเป็นผลให้อย่างน้อยยี่สิบ
ห้าปีข้างหน้าของธนาคารนี้—แท้จริงใครจะกล้าว่าต้องร้อย

ห้าสิบปีข้างหน้าของธนาคารนี้ — จะเป็นยุคที่พวกเราหวังกัน
 ได้ว่า ธนาคารแห่งประเทศไทยจะเจริญก้าวหน้าอย่าง
 ดั่งภาพ บำเพ็ญประโยชน์แก่ประเทศชาติในด้านเศรษฐกิจ
 การเงินยิ่งยิ่งต่อไป

ท่านทั้งหลาย กระผมขอขอบพระคุณท่านทั้งหลายที่
 มาชุมนุมกันในวันนี้ และขอเชิญชวนท่านยกแก้วของท่าน
 เพื่อดื่มอวยพรให้แก่อนาคตของประชาชนชาวไทย

ท่านผู้เป็นประธาน ฯพณฯ ท่านสุภาพสตรี
และสุภาพบุรุษผู้เกียรติ*

ผมได้รับมอบหมายให้พูดแทนบรรดาแขกทั้งหลายใน
การเลี้ยงค่ำฉนน ผมขอขอบคุณสมาคมธนาคารไทยที่ได้มี
ไมตรีจิตเชิญพวกเรามาในงานประจำปีของสมาคม

พวกเราที่มาร่วมชุมนุมในค่ำฉนน นี้ ได้มีโอกาสฟังสุนทร
พจน์ของ ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ซึ่ง
แสดงทัศนะบางประการของท่านในฐานะที่เป็นผู้หนึ่งในคณะ
รัฐบาล ท่านผู้เกียรติทั้งหลายคงจะไม่ประสงค์ให้ผมกล่าว
คำใดเป็นการวิพากษ์วิจารณ์หรือเพิ่มเติมข้อความในสุนทร
พจน์ของท่านรัฐมนตรี ผมใคร่จะเสนอแต่เฉพาะความสำคัญ
ให้ท่านทั้งหลายในที่ชุมนุมนี้ทราบว่า ผมในฐานะผู้ว่าการ
ธนาคารแห่งประเทศไทยและในฐานะผู้อำนวยการสำนักงาน
ประมาณ รู้สึกขอบคุณ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี^๕

* สุนทรพจน์ ในงานเลี้ยงอาหารค่ำ ประจำปี ขอ

ยิ่ง ที่ใดเลือกสรรแต่งตั้งคุณสุนทร หงส์ตดามณ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เพราะในการร่วมงานและประสานกับราชการทุก ๆ ส่วนที่เป็นมา การปฏิบัติราชการร่วมกับท่านรัฐมนตรีทำให้ผมรู้สึกปลอดโปร่งใจไม่ต้องห่วงหน้าห่วงหลัง กัดถึงบ้านนอนก็ตาหลับ เฉพาะอย่างยิ่งนโยบายการภาษีอากรของกระทรวงการคลังในรัฐบาลภายใต้การนำของ ฯพณฯ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งเป็นนโยบายที่ผมสรรเสริญว่ามัตถกษณะกล้าหาญ รอบคอบ ถูกหลักวิชาการ และเป็นรากฐาน จะทำให้การเงินการธนาคารเจริญขึ้น จะทำให้รัฐบาลสามารถพัฒนาเศรษฐกิจตามโครงการได้โดยไม่ต้องประคับประคองเงินเพื่อ ถึงจะมีผู้บั่นไม่พอใจบ้าง ก็เป็นส่วนน้อย ตามวิสัยของมนุษย์ที่ไม่อยากจะเสียเงิน ถึงจะมีข้อขัดข้องในรายละเอียดบางประการก็ตาม ผมใคร่จะเห็นว่า ในนโยบายและหลักการภาษีอากรที่เป็นมานี้ ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกับผมมีความเห็นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

จากสุนทรพจน์ของท่านประธานสมาคมธนาคารไทย
ผมมีความฉุกฉุคขึ้นว่ากิจการธนาคารในประเทศไทยนั้นก็
เจริญอยู่ดีมาแต่เมื่อ เป็นประโยชน์แก่การค้าและเศรษฐกิจ
กิจโดยทั่วไป ขณะนี้พอค่าบางประเภทยังรู้ดีกว่าเงินฝืด
ธนาคารต่าง ๆ ก็คงจะช่วยเติบอดักรออำนวยความสะดวก
และผสมกับนโยบายการงบประมาณและสถานการณ์เศรษฐกิจ
กิจทั่วโลกที่กระตือรือร้น การแก้ไขปัญหาก็ปัจจุบันคง
กระทำได้โดยไม่ยาก ธนาคารพาณิชย์ทั้งหลายมีบทบาท
สำคัญนักในเรื่องนี้ ผมใคร่จะขอถือโอกาสฝากข้อเตือนใจ
ไว้เป็นนัยต่าง ๆ ว่า

เงินเดวย่อมจับเงินดีออกจากตลาด

ธนบัตรเดวไม่ว่าใครจะเป็นผู้พิมพ์ ย่อมจับธนบัตรดี
ออกจากตลาด

ดินเชื้อที่เดวย่อมจับการธนาคารจากตลาด

ระบบผูกขาดที่เดวย่อมจับสัมรรถภาพและความดีชัย
สุจริตออกจากอุตสาหกรรมและการค้า

นโยบายเศรษฐกิจและการเงินที่เดิมนั้น ย่อมซับซ้อน
อะไร ๆ ทั้งหมดที่คัดออกจากทุกสิ่งทุกอย่าง

ผมขออภัยที่ได้พูดนานไปหน่อย แต่ยังมีภาคผนวก
ของกฎกระทรวงเห็นอยู่ ๒ ข้อ คือ

(๑) งานเลี้ยงอย่างดีของนายธนาคารเช่นคินนี ย่อม
ไม่ซับซ้อนอะไรเลย กลับดึงดูดคนทุกประเภทมา

(๒) กฎข้อสุดท้ายคือ ดันทรพจน์ที่เลอและมิหน้าชา
ยัตยาว ย่อมซับซ้อนพอให้ออกจากเฮราคลิตโดยเร็ว

ฉะนั้น จึงขอจบเพียงเท่านี้

ท่านสุภาพสตรีและสุภาพบุรุษที่เป็นแขกอยู่ในชุมนุมนี้
ผมขอเชิญชวนท่านดื่มอวยพรเพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่ง
ธนาคารแห่งประเทศไทย

๗๔ ๔ ๕*
 ๗๔ ๔ ๕*
 ๗๔ ๔ ๕*

ได้พบปะสนทนากับนายธนาคารและท่านผู้มั่งคั่งคนอื่น ๆ และ
ได้รับประทานอาหารและเครื่องดื่มรสโอชะอันเป็นสิ่งที่เราจะ
หาได้โดยมิ้ง่ายนัก ถ้าเราไม่ร่วมชุมนุมสังสรรค์กับท่านผู้ที่มี
รสนิยมสูงเช่นบรรดานายธนาคารไทย

ผมใคร่ถือโอกาสนี้เป็นโอกาสที่ผมจะโอ้อวดคนเล็ก
เด็กน้อย ที่ขออนุญาตโอ้อวดคนนั้น ก็เพราะคงจะมีน้อยคน
นักที่ดำริมาอย่างตนได้ว่า เป็นผู้ทำเงินให้แก่นายธนาคาร
พาณิชย์ แทนที่จะขอกูจากนายธนาคาร เมื่อผมได้รับ
พระบรมราชโองการแต่งตั้งตามข้อเสนอนี้ของคณะรัฐมนตรี

* สุนทรพจน์ ในงานเลี้ยงอาหารค่ำ ประจำปี ของสมาคมธนาคารไทย
๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๔

ให้เป็นธนาคารกลาง ก็เท่ากับได้โปรดเกล้า ๆ ให้อยู่
 ในตำแหน่งที่นำเงินออกให้ธนาคารกู้ได้ ในปี ๒๕๐๓
 อาศัยความสุจริตสัมฤทธิ์ภาพ โนนโยบายการคลังและการงบประมาณ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้สามารถนำเงินออก
 ให้ธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ ใช้เพิ่มขึ้นถึงประมาณสองพัน
 ล้าน รวมทั้งที่กระทำผ่านทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยน
 เงินตราต่างประเทศด้วย การนำเงินออกดังกล่าวเพื่อประ-
 โยชน์แก่การผลิต การค้า และเศรษฐกิจทั่วไปของประรา-
 กร ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กระทำเป็น ๓ วิธี คือให้
 ธนาคารพาณิชย์โดยมีพันธบัตรรัฐบาลเป็นประกันวิธีหนึ่ง
 โดยรับช่วงซื้อลดตั๋วเงินสำหรับสินค้าส่งออกวิธีหนึ่ง กับ
 แลกเปลี่ยนเงินบาทกับเงินตราต่างประเทศจากธนาคารพา-
 ณิชย์ ผ่านทุนรักษาระดับ ๆ อีกวิธีหนึ่ง จำนวนสองพัน
 ล้านบาทนี้เป็นจำนวนสูงกว่าปีใด ๆ ที่เราเคยปล่อยมา อัตรา
 ดอกเบี้ยสำหรับเงินที่ให้กู้ก็เพียงร้อยละแปดต่อปี อัตราดอก-
 เบยสำหรับตั๋วเงินก็เพียงร้อยละห้า เป็นเหตุให้จากการกระทำ

ของธนาคารแห่งประเทศไทยนี้จะได้นำส่วนช่วยให้เศรษฐกิจ
ของชาติเราดีขึ้นดังที่เห็นปรากฏอยู่

นโยบายการให้ธนาคารพาณิชย์กู้เงินได้จากธนาคาร
ดังกล่าวนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยหวังว่าจะดำเนินต่อไป
อีก และจะขยายให้กว้างขวางขึ้นในปีต่อไป แต่ต้อง
อาศัยเหตุแวดล้อมหลายประการ ที่สำคัญที่สุดก็คือ ต้อง
ให้การคลังและการงบประมาณดำเนินไปโดยดี และการ
บริหารเศรษฐกิจเป็นไปโดยเที่ยงธรรมสุจริต และต้องด้วย
หลักวิชา

เรื่องที่ผมจะโอ้อวดได้ในการดำเนินกิจการของ
ธนาคารแห่งประเทศไทยเท่าที่สัมพันธ์กับธนาคารพาณิชย์
จะมีแต่เรื่องการปล่อยเงินร่วมมือกับธนาคารพาณิชย์เรื่อง
เดียวที่ห้ามได้ ยังมีอีกมาก เช่น การผ่อนคลายในระเบียบ
วิธีการควบคุมแลกเปลี่ยนเงิน การแก้ไขอุปสรรคในการ
โอนเงินระหว่างหัวเมือง การร่างพระราชบัญญัติการ
ธนาคารพาณิชย์ขึ้นใหม่ การหารื้อเป็นประจำระหว่าง

ธนาคารพาณิชย์กับธนาคารกลาง ขอเรียนแต่เพียงว่า สิ่งใดดีและชอบและเป็นประโยชน์แก่ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารแห่งประเทศไทยก็จะดำเนินต่อไปให้ก้าวหน้าเสมอ

ประเทศไทยของเราขณะนี้อยู่ในระยะต้นแห่งการดำเนินแผนพัฒนาการเศรษฐกิจ แต่เดี๋ยวที่จะดำเนินไปข้างหน้าเต็มไปด้วยความไม่แน่นอน หากก้าวถัดกั้น ก็จะเป็นคุณอนันต์ หากตรงกันข้าม ก้าวพลาด จะเป็นโทษมหันต์ อุปมาเหมือนล่อคร่ำพรหมจรรย์จะชนล่อห่อว่าหมกคด ย่อมต้องมีความสะทกสะท้าน แต่ก็น่าจะกระทำแต่สิ่งที่ดีสิ่งที่ดีที่สมควรแต่ในขั้นต้นเพื่อให้ชีวิตในขั้นต่อไปไม่มีรากฐานแน่นอน ถ้าสามารถรู้หน้าโดยมิหยุดยั้งไปสู่ความเกษมสุขสมบูรณ์นานาประการ

ผมรู้สึกดีในคำวนนั้นว่า ถ้าตั้งพูดอยู่ในท่ามกลางท่านผู้เมตตาของประเทศไทย มีท่านข้าราชการชั้นผู้ใหญ่หลายท่าน ท่านนักการคลัง นักการทูต นักการธนาคาร นักการอุตสาหกรรม นักธุรกิจ ผู้มีสติปัญญาและความสามารถจะบันดาลให้สิ่งต่าง ๆ เป็นไปโดยดีหรือร้ายได้ทั้งนั้น จึงใคร่จะขอเรียนฝากเป็นข้อคิดว่าเป็นเมืองของเรา

อันเป็นที่รักของเรา ท่านจะบันดาลให้เป็นอย่างไรแน่ในด้าน
เศรษฐกิจ

ท่านจะให้ประชากรสามารถประกอบสัมมาชีพ
โดยสุจริต หรือท่านจะให้บ้านเมืองเราเหมือนป่าไม้ที่มก
ผุกรุงรัง ไม่ทำประโยชน์อะไร มีแต่ทำความเสื่อมโทรม
ให้แก่พสกษชาติ?

ท่านจะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนใหญ่ของประชาชน
อันควให้ซื้อของใช้ด้วยราคาถูกและคุณภาพดี หรือท่าน
จะเห็นแก่ประโยชน์ของพ่อค้าคนกลางโดยบันดาลให้มีเอก
สิทธิในการผลิต ในการจำหน่ายโดยราคาสูง คุณภาพต่ำ?

ท่านจะส่งเสริมการค้าเฉพาะอย่างยิ่งการค้าขาออก
ด้วยวิธีแข่งขัน โดยประหยัคต้นทุน โดยวิธีคงสัมาคมพ่อ
ค้าเพื่อควบคุมคุณภาพและการปฏิบัติตามสัญญา หรือท่าน
จะใช้ซื้อการส่งเสริมเป็นเครื่องกำบังการสร้างเอกสิทธิ การ
ตัดทอนกันลัดกลัดสินค้าเข้า และการรวมกลุ่มชนิดที่ทำให้
ราคาสินค้าสูงสำหรับผู้ซื้อ แต่รายได้ต่ำสำหรับผู้ผลิต?

ท่านจะพิจารณาคุ้ยการค้าของประเทศเราในส่วน
รวม (ทำนองเดียวกันกับที่ธนาคารพาณิชย์ต่างหักบัญชีกัน

ทุกวันเป็นส่วนรวม) หรือจะพิจารณาคุศลการค่าในวงแคบ
ประเทศต่อประเทศ? (เชื่อว่า ไม่มีธนาคารใดจะพยายาม
ดำเนินการเพื่อหักบัญชีให้สมดุลกับธนาคารอื่น แต่ละธนาคาร
พอดีพอดีทุกวัน เพราะขึ้นทำเช่นนั้นกิจการธนาคารต้อง
เรียวลงแน่)

ท่านจะพยายามให้กิจการธนาคารของไทยดำเนินการ
ก้าวหน้าไปอย่างมีระเบียบโดยมีการควบคุมตามพหุนัยโดย
ธนาคารพาณิชย์ และควบคุมตามพหุนัย และความชอบ
ธรรมโดยรัฐบาล หรือจะพยายามให้นายธนาคารพาณิชย์
สามารถยับยั้งขัดขวางคือง และบางกรณีก็กลับควบคุม
ธนาคารแห่งประเทศไทย และกระทรวงการคลัง?

ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่สำคัญ ผู้ใดได้รับโปรด
เกล้า ฯ ให้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย
แล้ว ไม่พินิจพิจารณาปัญหาเหล่านี้อย่างเนืองนิจ ผู้นั้นจะ
สามารถปฏิบัติหน้าที่สนองพระเดชพระคุณท่านย่อมหาไม่ได้

ท่านผู้มั่งคั่งร่ำรวยเป็นแรกในคำวอนนี้ ผมขอ
เชิญชวนท่านยกแถวชนเพื่อความจริงรุ่งเรืองแห่งธนาคาร
ไทย.

ท่านผู้เป็นประธาน ท่านสุภาพสตรี และสุภาพบุรุษ
ผู้เกียรติ*

นี่เป็นวาระที่สาม ที่ท่านประธานและกรรมการแห่ง
สมาคมธนาคารไทยได้แต่งตั้งศิษกรรมและเมตตาจิตให้
เกียรติแก่ผม มอบหมายให้พูดแทนบรรดาแขกในงานประ
จำปีของสมาคม

คำวนั้น ผมใคร่จะขียนิยายเรื่องดาวนพเคราะห์
เมื่อต้นเดือนเอง พระอาทิตย์ พระจันทร์ พระอัง-
การ พระพุธ พระพฤหัสบดี พระศุกร์ พระเสาร์ และพระ
เอกพระรองอีกดวงต้องดวง เกิดโคจรเข้าสู่ราศีเดียวกัน
ปโรหิตโหราจารย์ฤษัษัประชาชไพรใหญ่่น้อย คำนวณ
ทราบเหตุไฉดองหน้า ต่างชำระต่างร่างกายบริสุทธ์ ร่าย
พระเวทธำชยายมนต์บนภาวนามิให้เกิดภัยพิบัติชนแก่ประชา

* สุนทรพจน์ ในงานเลี้ยงอาหารค่ำ ประจำปี ของสมาคมธนาคารไทย
๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕

ชนในโลกเรา บ้างก็ชอบน้ำเต้าหอยย่างป็นปายขึ้นไปบน
 เขาหิมพานต์เพื่อให้พินัย บ้างก็กดถ่วงทักทายนายกรัฐมนตรี
 ตรีในประเทศหนึ่งให้ระงับอันตรายงหนัก บ้างก็โฆษณา
 เหตุร้ายให้ประชาชนเกรงกลัวเสียจนพระมหากษัตริย์ออกประ
 เทศหนึ่งต้องรับตั้งให้จับกุมตัวไปจองจำได้ทุกขเวทนาเห็น
 ทันตากมี ผลดังนี้ ๒๕ ทุกรูปแลจะมีอะไรเท่าที่สมควรรวบรวมเข้ามา
 ได้ก็ก่อ ประเทศมหาอำนาจแห่งหนึ่งต้องระงับการลงมนุษย์
 ขึ้นไปสู่อวกาศไว้ชั่วคราว ในระยะนั้นประเทศมหาอำนาจ
 อีกแห่งหนึ่งจะต้องระงับหรือไม่ระงับไม่ปรากฏ ปรากฏ
 แต่ว่าเจ้ายบกริบไป ส่วนในประเทศมหาอำนาจอีกประเทศ
 หนึ่งนั้น มี พระโกษาธิบดี ใจเมตตาปราณี เห็นเป็นเทศกาล
 ตรุษจีน อนุญาตให้นายธนาคารบิดธนาคารได้ เป็นที่นิยม
 ชมชื่นในหมู่ชาวธนาคาร อยากให้ดาวนพเคราะห์โคจร
 มาบรรจบกันเช่นนี้อีกบ่อย ๆ คงจะดี

จะกล่าวถึงดาวนพเคราะห์กลุ่มหนึ่ง สมญาว่า พระ
 ราชา ดอยคุปต์คุปต์อยู่กลางดาว บางดวงก็สูง บางดวงก็

คำ ดาวพระราชา เหล่าพันดัดดำนักร อยู่ราศีไหนไม่ว่าราศี
 ดั่งหรือราศีคำ ต้องมีมนุษย์เคียวเขมูเทวดา อยู่สูงก็พรา
 อยู่ต่ำก็คำ พระราชา บางดวง พระโกษาธิบดีท่านเอา
 พระภาชี ขึ้นขับเลยดอยสูงขึ้นไป ประชาราษฎรฤาษีชีไพร
 เจริญพรท่านโกษาธิบดีไปตาม ๆ กัน ทั้ง ๆ ที่ พระภาชี
 ก็หาใช่อื่นใดไม่ เป็นดาวบริวารในกลุ่ม พระรัฐบาล นั้น
 เอง พระราชา บางดวงในท้องฟ้าเมืองไทยที่ดอยสูงกว่าท้อง
 ฟ้าเมืองอื่น ๆ ทั่วโลก แต่พอคล้อยต่ำลงมานิดหน่อย ฤาษี
 ท่านบำเพ็ญตะบะเสกคาถาได้จะให้สูงขึ้นให้ได้ ยังไม่มีใคร
 จะมีใครเจริญพร พระราชา บางดวงยุ่งยากดัดพันกัน
 ดำเนินขึ้นน้อยนักจะเข้าใจได้ เช่น พระราชาผ้า พอจะดอย
 สูงขึ้น อาณาประชาราษฎรสัตว์ขับ พระเศรษฐการบดี
 บันดาลให้ต่ำลงมาหน่อย ชาวคักกคิคำที่เป็นช่างทอเริ่มร่าย
 มนต์จะแก้ไขด้วยวิธีดังเอา พระราชาด้าย ลงมาหน่อย พอ
 จะสับอารมณ์ช่างทอ เหล่าช่างปั่นด้ายสัตว์ปาฏิโมกข์เคย
 ถิ่นชักเอา พระราชาผ้า ลงมาให้คู่ควรกับ พระราชา

ด้วย บรรดาชาวเกษตรคงจะสดับถึงคุณเดช ตกถึง พระ
โกษาธิบดี พระเศรษฐการบดี เห็นดาว

ยังมี พระราชา อีกหมู่หนึ่ง เรียกว่า พระราชาอาหาร
ในระชนเกิดอศักรัย พระราชาอาหาร ดอยสูงชันผดปกติ
ท่านจะดังเกิดเห็นหรือเปล่าไม่ทราบ เฉพาะอย่างยิ่ง พระ
ราชาเนื้อโค พระราชาเนื้อสุกร ถ้านักปราชญ์ต้องกตัญญู
ให้ดูจะเห็นว่ามืดดำดำดังได้ขับขับไปเรื่อย ๆ ดาวนั้นนักดาราศาสตร์
แน่ใจว่า ไม่ใช่ ดาวผู้เลี้ยง และไม่ใช่ ดาวลูกเขียง
ดังนั้นฐานว่า อยู่ในประเภท ดาวคนกลาง

ท่านผู้เป็นประธาน ที่ผมนำเรื่องดาราศาสตร์มาพูด
ในคำวนั้น ขอประทานอภัย อย่าเพิ่งคิดว่าผมพูดเพื่อเจื่อน
นอกเรื่อง ดาวประจำเมืองของไทยเฉพาะอย่างยิ่งของนาย
ธนาคาร คือ ดาวพระพัฒนา และ ดาวพระเสถียรภาพ ถ้า
ปล่อยให้ พระราชา ดอยคุบัตตามยถากรรม และปล่อยให้
ให้ดาวบางดวงแทรกแซงตามอำเภอใจแล้ว คงจะชน ดาว
พระเสถียรภาพ ด้บั้น แล้ว ดาวพระพัฒนา จะอยู่ได้อย่างไร

ฉะนั้น ขอเชิญสมณชีพราหมณ์อาณาประชาราษฎร์
ทั้งหลาย พึงยึดมั่นในคาถา ๒ ข้อ ซึ่ง ฯพณฯ นายกรัฐ
มนตรีได้โปรดให้ไว้ตั้งแต่ปี ๒๕๐๒ คือ “ขอให้ท่านร่วมมือ
กับข้าพเจ้า ได้ช่วยกันสร้างความเจริญให้แก่ชาติบ้านเมือง
และทำความผาสุกให้แก่ประชาชนโดยเต็มสติปัญญาและความ
สามารถ” (๒๗ เมษายน) และ “ข้าพเจ้าจะต้องขอให้
สมัยปฏิวัติเป็นสมัยมือสะอาด” (๑๒ ตุลาคม)

ท่านผู้เมตตาโปรดเชิญมาเป็นแขกในคำวนนี้ ผมขอ
เชิญชวนให้ท่านยกแถวชน เพื่อความรู้เรื่องแห่งด้นมาคม
ชนาการไทย

ท่านผู้เป็นประธาน ท่านสุภาพสตรี และสุภาพบุรุษ
ผู้เกียรติ*

คำวนั้น ผมจะขอพูดถึงสถานการณ์ทางเศรษฐกิจทั่วไปเล็กน้อย แล้วจึงจะเสนอข้อความบางประการเกี่ยวกับการธนาคาร

ในรอบปีที่แล้วมา เศรษฐกิจของประเทศไทยก็ยังก้าวหน้าอยู่พอสมควร ค่าแลกเปลี่ยนของเงินบาทเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ไทยสามารถดึงดูดเงินเข้ามาลงทุนจำนวนมากที่เพิ่มขึ้นนั้น เป็นเงินค่าประเภทที่ต้องซื้อเขามาลงทุน เช่น เครื่องจักร เครื่องทุนแรง เครื่องขนส่ง เป็นต้น ยอดเงินค่าออกมีมูลค่าต่ำกว่าปี ๒๕๐๔ ดัชนีราคาสินค้าจะไม่ต้องเป็นกังวล ชาวต่างประเทศเพราะจำนวนลดแม้ว่าราคาจะเพิ่ม ชาวไทย แบ่งมัน และไม่ลดราคาสินค้าเล็กน้อย แต่จำนวนลด

* สุนทรพจน์ ในงานเลี้ยงอาหารค่ำ ประจำปี ของสมาคมธนาคารไทย
๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๖

ดง ทำให้มูลค่าตกมาก เราต้องไปออกไปเกือบ ๒ เท่าของ
ปีก่อน แต่ราคาตกมากจนกระทั่งมูลค่าต่ำลงบ้าง

ถึงตอนนั้น ควรจะตั้งปัญหาถามเด็ก ๒ ข้อ

ปัญหาข้อ (๑) เรื่องข้าวส่งออกนั้น จะมีนโยบายกัน
อย่างไรแน่ ทางมือขวาก็อยากจะส่งเสริม
ให้ส่งออกมากๆ ถึงกับยอมคืนกำไรเต็มให้
แก่พ่อค้าบางรายที่ส่งข้าวไทยไป ทางมือ
ซ้าย ก็เกรงว่าข้าวในประเทศจะขาดแคลน
เพราะดีคือการค้า ต้องห้ามมิให้ส่งข้าว
ออกเกินสมควร เครื่องยนต์เครื่องแรง
เครื่องพร้อม ๆ กับห้ามมิเปิดช่องน้ำมัน
เปิดช่องเครื่อง

ปัญหาข้อ (๒) สินค้าที่ส่งออกไปใครจะได้ดี เช่น
ข้าวโพด แป้งมัน ปอ ไม้สัก สาเหตุ
เป็นเพราะธรรมชาติ หรือโลกภาย
นอก หรือการกระทำของมนุษย์ปัจ
ชนเราเอง อย่างไรก็ตาม

แม้ว่ามูลค่าขาออกจะต่ำกว่ามูลค่าขาเข้าก็ตาม เงิน
ตำรองของชาติที่เป็นทองคำและเงินตราต่างประเทศก็ยิ่งเพิ่ม
ขึ้น คงเป็นยอดรวมประมาณ ๕๐๐ ล้านดอลลาร์อเมริกัน
เพราะมีสินค้าเป็นอันมาก เฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นประเภททอง
ทุน เราตั้งเข้ามาโดยไม่ต้องหรือยังไม่ต้องชำระเงิน

ปัญหาข้อ (๓) จึงมีอยู่ว่า เราควรจะทำอะไรกับเงิน
ตำรองนี้

ปัญหาข้อนี้ นักปราชญ์หลายท่านเสนอตอบ บ้าง
ก็ว่าควรที่รัฐบาลจะนำมาพัฒนาเศรษฐกิจเสีย บ้างก็ว่า
รัฐบาลยังพัฒนาต่อไปได้ ควรพัฒนาบ้านเมืองจะได้
เจริญเร็ว ๆ

ปัญหาข้อนี้ เสนออยู่ในความรับผิดชอบโดยตรง
ของผม จึงใคร่ถือโอกาสนี้เรียนตอบไว้ ณ ที่นี้ด้วย คือ

(ก) การพัฒนาเศรษฐกิจนั้นทำได้ง่าย แต่
การพัฒนาเศรษฐกิจนั้นทำยาก เงินเป็นปัจจัยส่วนเดียวของ
การพัฒนา ถ้าธนาคารออกใช้สูงเกินกว่ากำลังพัฒนานัก
จะเสียหายแก่แผนพัฒนานั่นเอง ด้วยเหตุนี้เงินเพื่อ

(ข) ทุกวันนโยบายมีอยู่ว่า จะใช้ทุนสำรองนี้เป็นประโยชน์แก่การพัฒนา การงบประมาณ และการค้ามิใช่จะมาเก็บได้กรุไว้ให้โล่มเห้า งบประมาณแผ่นดินเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนปัจจุบันนี้ ก็เพราะได้รับคำรับรองจากธนาคารแห่งประเทศไทยว่า จะมีเงินไว้สำรองให้ภายในขอบเขตสมควร และการที่ธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ สามารถขยายวงเงินสินเชื่อจากต่างประเทศได้นั้นก็เพราะเรามีเงินสำรองมั่นคงเป็นเหตุหนึ่ง แม้จะมีสาเหตุสำคัญที่สุด นโยบายการชักจูงชาวต่างประเทศมาลงทุน ก็ได้พึ่งเงินสำรองนั้นนับถ้วนเหมือนกัน

(ค) “รัฐบาลนี้ ไม่ต้องการชักชวนให้ท่านรัดเข็มขัด แต่ขอชักชวนให้ท่านประหยัด.....โปรดจำไว้ว่า การประหยัดเป็นการสร้างอนาคต ไม่มีใครสามารถสร้างอนาคตได้โดยไม่รู้จักประหยัด.....”

เมื่อพิจารณาเพ่งเล็งต่อไปถึงอนาคตอันใกล้ สถานะการค้าของเราจะเป็นไปในทำนองใด ผมเห็นชอบด้วยกับ

คำกล่าวของท่านประธานเนอกันว่า ภาวะการค้าของเรายัง
ไม่อยู่ในขั้นวิกฤตนัก และผมใคร่จะเรียนเสริมว่า วิธีที่จะ
แก้ปัญหาเศรษฐกิจของเราและส่งเสริมให้ดีขึ้น อยู่
ที่การผลิตเพิ่มขึ้น ไม่เพียงแต่เท่านั้น ถ้าศักยภาพที่ต้นทุนการ
ผลิต จำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้ต้นทุนการพัฒนา การผลิต
เครื่องอุปโภคบริโภค และการส่งออกของเราต่ำพอที่จะ
แข่งขันกับเขาได้ ผู้ใดทำการที่จะทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้า
ต่าง ๆ สูงขึ้นโดยเหตุอันมิชอบ ย่อมถือได้เสมือนผู้ที่ทำลาย
ป่าไม้อันเป็นทรัพยากรของชาติ ท่านว่าเป็นศัตรูทำลาย ถ้า
ต้นทุนการพัฒนาภาวหน้าควรจะเป็นภาวตะ ๑ ด้านบาท แล้ว
ต้องจ่ายภาวตะ ๒ ด้านบาท ก็เท่ากับถ่วงความเจริญ พอ
ที่จะภาวที่ตะ ๒ ภาวกลับภาวได้ภาวเดียว

ปัญหาข้อ (๔) ก็ยาวนานอะไรเล่าที่จะทำให้ต้นทุน
ต่ำได้

คำตอบที่คำถามท่านคงจะได้ยินแล้ว คือ

(ก) เราต้องพยายามตัดคนกลาง และตัดค่าใช้จ่าย
ที่ไม่จำเป็น

(๗) เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานมิชอบ ต้องข้อสอบู๋มาล้างมือ

หอนมากด่าถึงกิจการธนาคาร ผมไม่จำเป็นจะต้อง
กล่าวให้ยืดยาวในที่นี้ เพราะในสุนทรพจน์ของท่านประธานก็
ดี ด่าฉันของ พวกเรา รัฐมนตรีว่าการคลังก็ดี ได้กล่าวไว้
ได้ความชัดแล้ว ผมใคร่สรุปและกล่าวเสริมดังนี้

(ก) กฎหมายการธนาคารพาณิชย์ฉบับใหม่ได้เริ่ม
ใช้บังคับมาด้วยดี โดยอาศัยความร่วมมือของธนาคาร
พาณิชย์ เฉพาะอย่างยิ่ง ผู้แทนสมาคมธนาคารไทย การ
ประชุมหารือกันประจำเดือนก็เป็นไปอย่างมีประโยชน์ยิ่งแก่
ทุกฝ่าย ทางด้านกลุ่มธนาคารต่างประเทศ ก็ได้เชิญเจ้า
หน้าที่ธนาคารแห่งประเทศไทยเข้าร่วมประชุมหารือด้วยเป็น
ครั้งแรก และเมื่อมีข้อสงสัยต่าง ๆ ก็ได้ปรึกษาหารือทาง
ปฏิบัติอย่างแจ่มแจ้งก่อนดำเนินการไป

(ข) ถ้าชาของธนาคารพาณิชย์ในต่างจังหวัดหลาย
จังหวัด ได้ริเริ่มด้วยความสนับสนุนของสำนักงานใหญ่และ
ธนาคารแห่งประเทศไทย ทำความตกลงกันเพื่อจะให้ปฏิบัติ

ตามกฎหมาย และร่วมมือกันแข่งขันกันโดยชอบธรรม ไม่
 เอาตัวเอาเปรียบกันในทางมิชอบ ข้อ^๕ผมขอถือโอกาส
 ถวายเจริญและขอบพระคุณท่านที่มีส่วนรับผิดชอบในเรื่องนี้
 ทั้ง ๓๓ จังหวัด คือ ศรีลังกา อินเดีย อำเภอมือเมืองสุราษฎร์
 ภูเก็ต ยะลา อุบล อำเภอมือเมืองชุมพร สุรินทร์ สุโขทัย
 นราธิวาส และปัตตานี และใคร่ขอวิงวอนให้ท่านทั้งหลาย
 ในเขตอื่น ๆ ได้หาวิธีตกลงกันได้ ให้เป็นที่แพร่หลายทั่ว
 ประเทศจะเป็นคุณประโยชน์ยิ่งนัก

ผมมีข้อความที่สมควรจะเรียนเสนอไว้ ณ ที่นี้ ๓ ข้อ
 คือ

(๑) วงการธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยนับเคร-
 ดิตดี มีผู้เชื่อถือนำเงินมาฝากถึงรวม ๘ พันล้านบาท แต่
 ธนาคารควรจะดำเนินการให้เป็นไปด้วยเกียรติอันดีงาม แข่ง
 ขันกันในทางที่ชอบ ช่วยกันสร้างตลาดเงินให้มั่นคงสภาพ
 อันตลาดเงินนั้นถ้าควบคุมอยู่^๕ที่^๕เอกธำมระจะซื้อขายกัน และ
 ความเชื่อถือของลูกค้าแต่ละคน ผมยังได้เกิดดูจากรายงาน
 ของสำนักหักบัญชี ก็เป็นจริงอย่างที่ท่านประธานสมาคม

กล่าว คือจำนวนเช็ดทกระตอนกตบนั้นน้อยลง แต่ยังคงคง
ไม่ถึงขีดที่เราจะพึงพอใจ อีกประการหนึ่งถ้าจะนำเอาตาราง
ลำดับธนาคารที่ลูกค้าที่เช็ดทกระตอนกตบมา อุปมาเหมือน
กับตารางผลการแข่งขันฟุตบอล จะเห็นว่าบางธนาคารที่
นำสรรเสริญแสดงความคิดเห็นด้วย คือไม่ยอมเป็นแชมป์
สถานการณ์เช่น เดือนจากตำแหน่งต้น ๆ ลงไปถึงคำ
แห่งที่กลาง ๆ และท้าย ๆ ตาราง แต่ก็มีบางธนาคารที่
หวังตำแหน่งแชมป์ (คือเช็ดทของลูกค้ากระตอนมากที่สุด)
ผมใคร่ขอวิงวอนให้ดำเนินการสละตำแหน่งแชมป์ให้ผู้อื่น
ครองเถิด ความเชื่อมั่นในธนาคารของท่านจะดีมากยิ่งขึ้น

(๒) การที่ธนาคารพาณิชย์จะพยายามช่วยสนับสนุน
ด้านการผลิตด้านอุตสาหกรรมและเกษตร ให้มากขึ้นกว่าแต่
ก่อนนั้น ผมอนุโมทนาด้วย เพราะการผลิตดังที่ใดกล่าว
แต่น่าจะส่งเสริม แต่ขอได้โปรดพึงระมัดระวังข้อหนึ่งคือ
“รับฝากเงินเป็นระยะเวลาสั้นจะไปผูกพันให้กลายเป็นระยะยาว
เกินไปนักมิได้” เป็นอันตราย

(๓) ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กระทำการอนุเคราะห์ทางการเงิน รับช่วงซื้อลดตั๋วเงินเพื่อส่งเสริมการตั้ง
สินค้าออก และเพื่อตรึงอัตราดอกเบี้ยและต้นทุนให้ต่ำตาม
นโยบายรัฐบาลนั้น เท่าที่ได้ปฏิบัติมาแล้ว ๓-๔ ปี ก็เห็นว่า
 ได้ผลพอเป็นที่พอใจสำหรับการปฏิบัติขั้นต้น ท่านประธาน
 สภาฯ ได้ปรารถนาใครจะให้ธนาคารขยายกิจการต่อไป
 อีก ขอเรียนให้ทราบว่า ธนาคารแห่งประเทศไทยมีความ
 ดำริที่จะขยายกิจการอยู่แล้วเป็นหลักการ คาดว่าในไม่
 กี่ปีข้างหน้าจะสามารถแสดงรายละเอียด และเริ่มทำ
 การขั้นต่อไปได้คือ ธนาคารจะเปิดรับช่วงซื้อลดตั๋วสัญญา
 ใช้เงินอันเกิดจากการซื้อวัตถุดิบของกิจการอุตสาหกรรม
 ๒๘๕
 ๒๘๖
 ๒๘๗
 ๒๘๘
 ๒๘๙
 ๒๙๐
 ๒๙๑
 ๒๙๒
 ๒๙๓
 ๒๙๔
 ๒๙๕
 ๒๙๖
 ๒๙๗
 ๒๙๘
 ๒๙๙
 ๓๐๐
 ๓๐๑
 ๓๐๒
 ๓๐๓
 ๓๐๔
 ๓๐๕
 ๓๐๖
 ๓๐๗
 ๓๐๘
 ๓๐๙
 ๓๑๐
 ๓๑๑
 ๓๑๒
 ๓๑๓
 ๓๑๔
 ๓๑๕
 ๓๑๖
 ๓๑๗
 ๓๑๘
 ๓๑๙
 ๓๒๐
 ๓๒๑
 ๓๒๒
 ๓๒๓
 ๓๒๔
 ๓๒๕
 ๓๒๖
 ๓๒๗
 ๓๒๘
 ๓๒๙
 ๓๓๐
 ๓๓๑
 ๓๓๒
 ๓๓๓
 ๓๓๔
 ๓๓๕
 ๓๓๖
 ๓๓๗
 ๓๓๘
 ๓๓๙
 ๓๔๐
 ๓๔๑
 ๓๔๒
 ๓๔๓
 ๓๔๔
 ๓๔๕
 ๓๔๖
 ๓๔๗
 ๓๔๘
 ๓๔๙
 ๓๕๐
 ๓๕๑
 ๓๕๒
 ๓๕๓
 ๓๕๔
 ๓๕๕
 ๓๕๖
 ๓๕๗
 ๓๕๘
 ๓๕๙
 ๓๖๐
 ๓๖๑
 ๓๖๒
 ๓๖๓
 ๓๖๔
 ๓๖๕
 ๓๖๖
 ๓๖๗
 ๓๖๘
 ๓๖๙
 ๓๗๐
 ๓๗๑
 ๓๗๒
 ๓๗๓
 ๓๗๔
 ๓๗๕
 ๓๗๖
 ๓๗๗
 ๓๗๘
 ๓๗๙
 ๓๘๐
 ๓๘๑
 ๓๘๒
 ๓๘๓
 ๓๘๔
 ๓๘๕
 ๓๘๖
 ๓๘๗
 ๓๘๘
 ๓๘๙
 ๓๙๐
 ๓๙๑
 ๓๙๒
 ๓๙๓
 ๓๙๔
 ๓๙๕
 ๓๙๖
 ๓๙๗
 ๓๙๘
 ๓๙๙
 ๔๐๐
 ๔๐๑
 ๔๐๒
 ๔๐๓
 ๔๐๔
 ๔๐๕
 ๔๐๖
 ๔๐๗
 ๔๐๘
 ๔๐๙
 ๔๑๐
 ๔๑๑
 ๔๑๒
 ๔๑๓
 ๔๑๔
 ๔๑๕
 ๔๑๖
 ๔๑๗
 ๔๑๘
 ๔๑๙
 ๔๒๐
 ๔๒๑
 ๔๒๒
 ๔๒๓
 ๔๒๔
 ๔๒๕
 ๔๒๖
 ๔๒๗
 ๔๒๘
 ๔๒๙
 ๔๓๐
 ๔๓๑
 ๔๓๒
 ๔๓๓
 ๔๓๔
 ๔๓๕
 ๔๓๖
 ๔๓๗
 ๔๓๘
 ๔๓๙
 ๔๔๐
 ๔๔๑
 ๔๔๒
 ๔๔๓
 ๔๔๔
 ๔๔๕
 ๔๔๖
 ๔๔๗
 ๔๔๘
 ๔๔๙
 ๔๕๐
 ๔๕๑
 ๔๕๒
 ๔๕๓
 ๔๕๔
 ๔๕๕
 ๔๕๖
 ๔๕๗
 ๔๕๘
 ๔๕๙
 ๔๖๐
 ๔๖๑
 ๔๖๒
 ๔๖๓
 ๔๖๔
 ๔๖๕
 ๔๖๖
 ๔๖๗
 ๔๖๘
 ๔๖๙
 ๔๗๐
 ๔๗๑
 ๔๗๒
 ๔๗๓
 ๔๗๔
 ๔๗๕
 ๔๗๖
 ๔๗๗
 ๔๗๘
 ๔๗๙
 ๔๘๐
 ๔๘๑
 ๔๘๒
 ๔๘๓
 ๔๘๔
 ๔๘๕
 ๔๘๖
 ๔๘๗
 ๔๘๘
 ๔๘๙
 ๔๙๐
 ๔๙๑
 ๔๙๒
 ๔๙๓
 ๔๙๔
 ๔๙๕
 ๔๙๖
 ๔๙๗
 ๔๙๘
 ๔๙๙
 ๕๐๐
 ๕๐๑
 ๕๐๒
 ๕๐๓
 ๕๐๔
 ๕๐๕
 ๕๐๖
 ๕๐๗
 ๕๐๘
 ๕๐๙
 ๕๑๐
 ๕๑๑
 ๕๑๒
 ๕๑๓
 ๕๑๔
 ๕๑๕
 ๕๑๖
 ๕๑๗
 ๕๑๘
 ๕๑๙
 ๕๒๐
 ๕๒๑
 ๕๒๒
 ๕๒๓
 ๕๒๔
 ๕๒๕
 ๕๒๖
 ๕๒๗
 ๕๒๘
 ๕๒๙
 ๕๓๐
 ๕๓๑
 ๕๓๒
 ๕๓๓
 ๕๓๔
 ๕๓๕
 ๕๓๖
 ๕๓๗
 ๕๓๘
 ๕๓๙
 ๕๔๐
 ๕๔๑
 ๕๔๒
 ๕๔๓
 ๕๔๔
 ๕๔๕
 ๕๔๖
 ๕๔๗
 ๕๔๘
 ๕๔๙
 ๕๕๐
 ๕๕๑
 ๕๕๒
 ๕๕๓
 ๕๕๔
 ๕๕๕
 ๕๕๖
 ๕๕๗
 ๕๕๘
 ๕๕๙
 ๕๖๐
 ๕๖๑
 ๕๖๒
 ๕๖๓
 ๕๖๔
 ๕๖๕
 ๕๖๖
 ๕๖๗
 ๕๖๘
 ๕๖๙
 ๕๗๐
 ๕๗๑
 ๕๗๒
 ๕๗๓
 ๕๗๔
 ๕๗๕
 ๕๗๖
 ๕๗๗
 ๕๗๘
 ๕๗๙
 ๕๘๐
 ๕๘๑
 ๕๘๒
 ๕๘๓
 ๕๘๔
 ๕๘๕
 ๕๘๖
 ๕๘๗
 ๕๘๘
 ๕๘๙
 ๕๙๐
 ๕๙๑
 ๕๙๒
 ๕๙๓
 ๕๙๔
 ๕๙๕
 ๕๙๖
 ๕๙๗
 ๕๙๘
 ๕๙๙
 ๖๐๐
 ๖๐๑
 ๖๐๒
 ๖๐๓
 ๖๐๔
 ๖๐๕
 ๖๐๖
 ๖๐๗
 ๖๐๘
 ๖๐๙
 ๖๑๐
 ๖๑๑
 ๖๑๒
 ๖๑๓
 ๖๑๔
 ๖๑๕
 ๖๑๖
 ๖๑๗
 ๖๑๘
 ๖๑๙
 ๖๒๐
 ๖๒๑
 ๖๒๒
 ๖๒๓
 ๖๒๔
 ๖๒๕
 ๖๒๖
 ๖๒๗
 ๖๒๘
 ๖๒๙
 ๖๓๐
 ๖๓๑
 ๖๓๒
 ๖๓๓
 ๖๓๔
 ๖๓๕
 ๖๓๖
 ๖๓๗
 ๖๓๘
 ๖๓๙
 ๖๔๐
 ๖๔๑
 ๖๔๒
 ๖๔๓
 ๖๔๔
 ๖๔๕
 ๖๔๖
 ๖๔๗
 ๖๔๘
 ๖๔๙
 ๖๕๐
 ๖๕๑
 ๖๕๒
 ๖๕๓
 ๖๕๔
 ๖๕๕
 ๖๕๖
 ๖๕๗
 ๖๕๘
 ๖๕๙
 ๖๖๐
 ๖๖๑
 ๖๖๒
 ๖๖๓
 ๖๖๔
 ๖๖๕
 ๖๖๖
 ๖๖๗
 ๖๖๘
 ๖๖๙
 ๖๗๐
 ๖๗๑
 ๖๗๒
 ๖๗๓
 ๖๗๔
 ๖๗๕
 ๖๗๖
 ๖๗๗
 ๖๗๘
 ๖๗๙
 ๖๘๐
 ๖๘๑
 ๖๘๒
 ๖๘๓
 ๖๘๔
 ๖๘๕
 ๖๘๖
 ๖๘๗
 ๖๘๘
 ๖๘๙
 ๖๙๐
 ๖๙๑
 ๖๙๒
 ๖๙๓
 ๖๙๔
 ๖๙๕
 ๖๙๖
 ๖๙๗
 ๖๙๘
 ๖๙๙
 ๗๐๐
 ๗๐๑
 ๗๐๒
 ๗๐๓
 ๗๐๔
 ๗๐๕
 ๗๐๖
 ๗๐๗
 ๗๐๘
 ๗๐๙
 ๗๑๐
 ๗๑๑
 ๗๑๒
 ๗๑๓
 ๗๑๔
 ๗๑๕
 ๗๑๖
 ๗๑๗
 ๗๑๘
 ๗๑๙
 ๗๒๐
 ๗๒๑
 ๗๒๒
 ๗๒๓
 ๗๒๔
 ๗๒๕
 ๗๒๖
 ๗๒๗
 ๗๒๘
 ๗๒๙
 ๗๓๐
 ๗๓๑
 ๗๓๒
 ๗๓๓
 ๗๓๔
 ๗๓๕
 ๗๓๖
 ๗๓๗
 ๗๓๘
 ๗๓๙
 ๗๔๐
 ๗๔๑
 ๗๔๒
 ๗๔๓
 ๗๔๔
 ๗๔๕
 ๗๔๖
 ๗๔๗
 ๗๔๘
 ๗๔๙
 ๗๕๐
 ๗๕๑
 ๗๕๒
 ๗๕๓
 ๗๕๔
 ๗๕๕
 ๗๕๖
 ๗๕๗
 ๗๕๘
 ๗๕๙
 ๗๖๐
 ๗๖๑
 ๗๖๒
 ๗๖๓
 ๗๖๔
 ๗๖๕
 ๗๖๖
 ๗๖๗
 ๗๖๘
 ๗๖๙
 ๗๗๐
 ๗๗๑
 ๗๗๒
 ๗๗๓
 ๗๗๔
 ๗๗๕
 ๗๗๖
 ๗๗๗
 ๗๗๘
 ๗๗๙
 ๗๘๐
 ๗๘๑
 ๗๘๒
 ๗๘๓
 ๗๘๔
 ๗๘๕
 ๗๘๖
 ๗๘๗
 ๗๘๘
 ๗๘๙
 ๗๙๐
 ๗๙๑
 ๗๙๒
 ๗๙๓
 ๗๙๔
 ๗๙๕
 ๗๙๖
 ๗๙๗
 ๗๙๘
 ๗๙๙
 ๘๐๐
 ๘๐๑
 ๘๐๒
 ๘๐๓
 ๘๐๔
 ๘๐๕
 ๘๐๖
 ๘๐๗
 ๘๐๘
 ๘๐๙
 ๘๑๐
 ๘๑๑
 ๘๑๒
 ๘๑๓
 ๘๑๔
 ๘๑๕
 ๘๑๖
 ๘๑๗
 ๘๑๘
 ๘๑๙
 ๘๒๐
 ๘๒๑
 ๘๒๒
 ๘๒๓
 ๘๒๔
 ๘๒๕
 ๘๒๖
 ๘๒๗
 ๘๒๘
 ๘๒๙
 ๘๓๐
 ๘๓๑
 ๘๓๒
 ๘๓๓
 ๘๓๔
 ๘๓๕
 ๘๓๖
 ๘๓๗
 ๘๓๘
 ๘๓๙
 ๘๔๐
 ๘๔๑
 ๘๔๒
 ๘๔๓
 ๘๔๔
 ๘๔๕
 ๘๔๖
 ๘๔๗
 ๘๔๘
 ๘๔๙
 ๘๕๐
 ๘๕๑
 ๘๕๒
 ๘๕๓
 ๘๕๔
 ๘๕๕
 ๘๕๖
 ๘๕๗
 ๘๕๘
 ๘๕๙
 ๘๖๐
 ๘๖๑
 ๘๖๒
 ๘๖๓
 ๘๖๔
 ๘๖๕
 ๘๖๖
 ๘๖๗
 ๘๖๘
 ๘๖๙
 ๘๗๐
 ๘๗๑
 ๘๗๒
 ๘๗๓
 ๘๗๔
 ๘๗๕
 ๘๗๖
 ๘๗๗
 ๘๗๘
 ๘๗๙
 ๘๘๐
 ๘๘๑
 ๘๘๒
 ๘๘๓
 ๘๘๔
 ๘๘๕
 ๘๘๖
 ๘๘๗
 ๘๘๘
 ๘๘๙
 ๘๙๐
 ๘๙๑
 ๘๙๒
 ๘๙๓
 ๘๙๔
 ๘๙๕
 ๘๙๖
 ๘๙๗
 ๘๙๘
 ๘๙๙
 ๙๐๐
 ๙๐๑
 ๙๐๒
 ๙๐๓
 ๙๐๔
 ๙๐๕
 ๙๐๖
 ๙๐๗
 ๙๐๘
 ๙๐๙
 ๙๑๐
 ๙๑๑
 ๙๑๒
 ๙๑๓
 ๙๑๔
 ๙๑๕
 ๙๑๖
 ๙๑๗
 ๙๑๘
 ๙๑๙
 ๙๒๐
 ๙๒๑
 ๙๒๒
 ๙๒๓
 ๙๒๔
 ๙๒๕
 ๙๒๖
 ๙๒๗
 ๙๒๘
 ๙๒๙
 ๙๓๐
 ๙๓๑
 ๙๓๒
 ๙๓๓
 ๙๓๔
 ๙๓๕
 ๙๓๖
 ๙๓๗
 ๙๓๘
 ๙๓๙
 ๙๔๐
 ๙๔๑
 ๙๔๒
 ๙๔๓
 ๙๔๔
 ๙๔๕
 ๙๔๖
 ๙๔๗
 ๙๔๘
 ๙๔๙
 ๙๕๐
 ๙๕๑
 ๙๕๒
 ๙๕๓
 ๙๕๔
 ๙๕๕
 ๙๕๖
 ๙๕๗
 ๙๕๘
 ๙๕๙
 ๙๖๐
 ๙๖๑
 ๙๖๒
 ๙๖๓
 ๙๖๔
 ๙๖๕
 ๙๖๖
 ๙๖๗
 ๙๖๘
 ๙๖๙
 ๙๗๐
 ๙๗๑
 ๙๗๒
 ๙๗๓
 ๙๗๔
 ๙๗๕
 ๙๗๖
 ๙๗๗
 ๙๗๘
 ๙๗๙
 ๙๘๐
 ๙๘๑
 ๙๘๒
 ๙๘๓
 ๙๘๔
 ๙๘๕
 ๙๘๖
 ๙๘๗
 ๙๘๘
 ๙๘๙
 ๙๙๐
 ๙๙๑
 ๙๙๒
 ๙๙๓
 ๙๙๔
 ๙๙๕
 ๙๙๖
 ๙๙๗
 ๙๙๘
 ๙๙๙
 ๑๐๐๐

ที่ขายได้คล่องพอสมควร มีเงินยอมผิดนัดการธนาคาร
คือ เงินกู้ที่เราอนุเคราะห์ให้ จะต้องมีห่วงหวั่น

ก่อนจบ ผมต้องขออภัยที่พูดยืดยาวผิดวิสัยปกติของ
ผมเอง และคงจะผิดหวังท่านที่เคารพบางท่านที่ผมมิได้ศึกษา
การศาสตร์มาสำหรับคำฉนั้น ฉะนั้น จึงได้แต่ขอตงจิตขอ
พรให้สมาคมธนาคารไทย พร้อมด้วยท่านกรรมการและ
สมาชิกทุกท่านจงมันอยู่ในสุจริตธรรม และจงเจริญด้วย
ความสุข ตาก ยศ และสรรเสริญตลอดไป

สุนทรพจน์

* ดูกรท่านประธานในงานนี้
มอวต์ครีร์บุรุษเกียรติคุณ
ผมเชื่อมั่นจิตคิดคำเป็นทำนอง
ด้วยใจปองจรงรตพจน์ประพันธ์

ว่าฉันได้ “ว่ากร” มาผ่านซ้ำ
ดีปีกว่าปรีดิ์เปรมเกษมสันต์
คะเนนับจับตาคุณภาพ
รับเชิญมาเฝ้าวันกันทุกปี
ฉันยเมตตาคำคมชนาคาร
เลี้ยงอาหารหรุหราง่าศรี
พบสุขนตองใจมีไมตรี
ฟังดนตรีเพติเพตินเจริญใจ
ท่านเชิญมาว่าจะให้ปราศรัยท่าน
ก็เอางานคงจิตตามนิสสัย

* สุนทรพจน์ ในงานเลี้ยงอาหารค่ำ ประจำปี ของสมาคมชนาคาร
๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๗

ท่านงดเสวยเพราะเกินเบียดงเมื่อใด
อย่าเกรงใจกริ่งจิตระอิดระอา

คำวันนั้นมิใช่ใคร่ประหวัด

ถึงจอมพลธนรัชนาคา

ที่ประธานกรรมการท่านเป็นมา

หลายชนาครใหญ่มีใคร

ท่านมีคุณหนุนน่านฐานนายก ฯ

ได้ป้องปกเสริมสร้างวางวิถึ

ร่างกฎหมายชนาครมานานปี

กฎหมายดีก็เพราะท่านบันดาดด

ขอคงจิตอธิษฐานให้ท่านดังบ

ในดัมปรายิภพพิศุภุศด

ขอพระคุณบุญนำดำพิมด

สุขเกษมเปรมกมลนิรันดร

ตั้งณัฏษคตัทธดาณูนาฐู

ผู้เจนจัดยอดทหารชาญดมร

ฯพณฯ ถนอมจอมพิชิตกิตติขจร

เป็นบวรวัตรมหาเดชาบดี
 ท่านเลื่องชื่อยศได้เทอดศักดิ์
 ท่านประดิษฐ์ถ้อยคำนำศักดิ์ศรี
 มอบแด่ไทยไพร่ฟ้าประชา
 “จงทำดี จงทำดี จงทำดี”
 ผมคำนึงถึงพวกเราเหล่าแบ่งแยก
 ควรเด่นอดนงคอบให้ชอบฉำ
 “จะทำดี จะทำดี” นี่เป็นธรรม
 ซึ่งจะนำพัฒนามาสู่ไทย
 ทำอย่างไรจะให้ด้นปัญหา
 วิถีชนาเก่าแจ้งแฉดงไข
 จะชวนาธรรมปฏิบัติเป็นปัจจุ
 อำนวยชัยชนาการงานดำคัญ
 “จงทำดี จงทำดี จงทำดี”
 เพื่อเป็นศรีแนวเนไม่แปรผัน
 ดูกศาตรรรบไวฉนบพดณ
 ดูกศาชวักคณกณออกไป

เชื้อของใครไม่มีเงินเกินกำหนด
 ต้องตอบถามตามกฎหมายดั่งด้าย
 เมื่อเดือนซ้ายงทำออกต้องหลักไถด
 ต้องแก้ไขปีครุญซั่มแคตม
 หนาควางานจะดีที่เครดิต
 เชื้อคักคิดดีทเงินฝากกมากม
 ชนชั้นชอบระบอบไทยใครใครชม
 จะนิยมฝากเงินเจริญครัน
 ฌมยันต์จะแดงแจ่งข้อไข
 ว่าฌมไคดังเกดเห็นเหตุฌน
 บางหนาकारท่านแก้ไขไคดำคัญ
 ดำเร็จพตณเคดยรงคักว่าปักตาย
 ฌเคมพณชนอาดำจะพาเดยง
 ไม่หลักเดยงไคระจันให้ด้วยใจหมาย
 ปันใครจะให้เดยงยงเดยงทาย
 อย่าแหงหน่ายทวงเดยงไคใครทำด
 “จงทำด ทำงด ดจงทำ”

ให้เลิกดำรงภักดีเป็นสักขี
 แบ่งกอนขวชวไปมิใช่ดี
 เพราะไม่มีเงื่อนไขในศีลธรรม
 พระห้ามปดงดฆ่าเป็นอาบัติ
 มิได้ตรัสยกเว้นเป็นข้อขำ
 “คนอื่นปดเราปดได้ไม่เวรกรรม”
 ผมแน่ใจมิใช่คำของพระพุทธ
 เช่นดอกเบญเฑียรบางแบ่งก็โงะ
 ด้วยเงาโถดแย่งเงินฝักออกตุต
 เกินกำหนดกฎเกณฑ์พิเรนทร์มนุษย์
 ช่างเด่นสุดโตโกโมหันเมา
 แท้จริงก็มิใช่แบ่งก็
 ที่ให้แพงยอมเดียดอกเพื่อหลดอกเขา
 ชนาคารชาติเคยตรวจแฉ้วลวดเขา
 แค้นเล่าจะปรับโทษไปรดอย่าพราง
 ถึงเขาผิดจิตเราน่าจะกล้าแข็ง
 ไม่เกรงแรงวิถิผิดคิดเขาอย่าง

ถึงเสียหายรายได้^๒น้อยไปบ้าง
อย่าระคาย^๑อกรรม^๑แพ้^๑กรรม^๑มา

“จงทำดี ดั่ง^๑ทำ ทำ^๑ดี”

คิดถ้วน^๑ถ้วน^๑เงินทองของใครหนา
คิดให้^๑เลิก^๑ตรึก^๑ให้^๑ชัด^๑เป็น^๑สัจ^๑จา
ของ^๑ประ^๑ชา^๑ราช^๑ฐ^๑ร^๑มาก^๑ผู้^๑ฝาก^๑แบ^๑ง^๑ก็
กับ^๑ของ^๑ผู้^๑ถือ^๑หุ^๑น^๑ทุ^๑น^๑สำ^๑ร^๑อง
มิ^๑ใช่^๑ของ^๑ผู้^๑จั^๑ด^๑การ^๑ม^๑่ง^๑งาน^๑แข่ง
ต้อง^๑ป^๑ก^๑กับ^๑กร^๑ร^๑ัก^๑ษา^๑อย่า^๑พ^๑ด^๑ก^๑แพ^๑ง
ความ^๑แข่ง^๑แรง^๑มัน^๑คง^๑เป็น^๑ช^๑ง^๑ไ^๑ย
ทุ^๑มา^๑ด^๑น^๑อย่า^๑ร^๑น^๑ให้^๑ทุ^๑ย^๑าว
ต้อง^๑ด^๑ีบ^๑ด^๑าว^๑ทุ^๑ก^๑ค^๑ำ^๑ฐ^๑า^๑นะ^๑ไ^๑น
เงิน^๑ของ^๑เขา^๑เรา^๑ด^๑ุง^๑ม^๑ด^๑ุง^๑เก^๑ด^๑ย^๑ง^๑ไป
น^๑น^๑มิ^๑ใช่^๑แบ^๑ง^๑ก^๑ก^๑ง^๑แท^๑จ^๑ริง^๑เด^๑ย
นาย^๑ช^๑นา^๑ค^๑าร^๑ม^๑ั^๑การ^๑ก^๑ิ^๑จ^๑ร^๑ับ^๑ม^๑ิ^๑ด^๑ช^๑อบ
ยัง^๑ร^๑ะ^๑บ^๑อบ^๑เงิน^๑เด^๑็^๑ถ^๑ย^๑ร^๑ด^๑ง^๑เพ^๑ย^๑ร^๑เ^๑ด^๑ย
กับ^๑ช^๑ว^๑ะ^๑ร^๑ัฐ^๑พ^๑ั^๑ฒ^๑น^๑า^๑อย่า^๑ด^๑ะ^๑เด^๑ย

ทั้งช่วยเซยทำกำไรให้ธนาคาร
 ปฏิบัติครัดเคร่งเกรงกฎหมาย
 ไม่เห็นหน้าย่ำเท้าวิ่งตามต๋ามต๋าน
 ใครเพลงพลิกริกเร้นไม่เป็นการ

ควรวางสารขอลาออกบอกตรงตรง

“จงทำดี ทำจงดี้ ดี้จงทำ”

รัฐท่านนำพัฒนาการงานประดังค์
 นโยบายหมายแท่นแจ้นง
 ท่านเจาะจงจ่ายเงินหลาากมากโครงการ
 ชดประทานการเกษตรวิเศษสุด
 ทั้งงานอุตสาหกรรมดำไฟศาล
 งานถนนขนตั้งทั้งพตั้งงาน
 กับตำรวจธนูทุกเขตแดน
 ประมงดึกคึกศึกษาคมนาคม
 ท่านปรารมภ์ใช้เงินเกินหมื่นแสน
 ของเบิกมาธนาคารชาติยามขาดแคลน
 ผนึกแปดนงคอบชอบนิยม

ด้ามปีก่อนนอนได้ไม่ช่วยรัฐ
 แ่่งกษัตริย์เงินกุดให้ดม
 ช่วยธนาคารพาณิชย์คิดระดม
 ช่วยสร้างต้มบักเจกเอกชน
 ต่งแต่มบัญญัติมาซ้ำต้อง
 ไหนจะต้องช่วยรัฐพัฒนาผล
 ไหนจะห่วงการค้ำหาชน
 ทงกวดรักษาค่าเงินบาท
 ผนขอโซ่ร้อยนโยบายที่หมายมุ่ง
 จะบำรุงการค้าไทยมิให้ขาด
 คงชวนชวาชยายกิจพณิชย์มาตร
 ทงงานราชภูริงานหลวงอย่าห่วงโย
 “อย่าทำชั่ว ชั่วอย่าทำ ทำอย่าชั่ว”
 ไทยรอดตัวพ้นทุกข์เป็นสุขได้
 จะจำเรณูเดินหน้าประชาไทย
 ต้องอาศัยนายธนาคารหาญร่วมมือ

มีปัญหาค้าขายอยู่หลายข้อ
 ย้ายหอพักใหม่ได้หรือ
 อันมนุษย์ผู้จริตคิดไว้อ้อ
 ใช้ความซื่อสัตย์ธรรมประจำใจ
 จะแก้ไหนแก้ได้ไม่ของชาติ
 เช่นจะตัดต้นทุนุดหนุนใหญ่
 ก็ค่าตั้งลงกระเป๋าย่าเอาใคร
 ทนจะได้ต่ำลดให้ดังงาม
 อันสินค้าขายออกควรบอกยา
 เป็นเงื่อนไขปัญหาใหญ่ของไทยสยาม
 ราคากดกดลงคงคุกคาม
 ต้องพยายามผลิตให้มีให้แพง

วิถีชนาจากาขวัญท่านนายก ฯ
 หวังไม่ตกบกพร่องต้องแด่ลง
 ขยายความตามชอบระบอบแบ่งก
 แผนคำแรงคงไม่ร้ายระคายเคือง

ยังจนใจไม่รู้อยู่หนึ่งข้อ

จอมพด ๓. ท่านแสดดแจ่งเป็นเรอง

ท่านปรารมภ์มกเห็นเด่นประเทือง

ว่าใครเฟื่องเป็นผู้ใหญ่ในราชการ

คัวอย่างเช่นเป็นรัฐมนตรี

ไม่ควรม้การค้ำมาดมาน

อย่าของเกยวเทยวรับทำเป็นกรรมกร

ดมาจารย์ชอนดจริงเจียว

ผมสงสัยไม่แจ้งจิตกิจการค้า

หมายความว่ากิจใดบ้างยังเฉลียว

กิจธนาการท่านผู้ใหญ่ว่าจะไม่เกยว

หรือจะเหนียวรังไว้ไม่นับค้า

จบต้นทรกตอดนุดุภาพเพียงคาบนี้

เหลือแต่โคตงแทนดัพพีแตรยะธา

แมนเป็นเรองเคื่องชดอชยา

โปรดเมตตาด้วยประดงค์ “จงทำดี”

ในนามของท่านผู้
ได้ได้พได้คัมพดิน
ผมขอกล่าวคำสรรเสริญ
ขอขอบคุณที่น้อม

ขอศรีไตรรัตน์เจ้า
เหล่าดมาชิกธนาคาร
จงประคับคองด้านดี
บุญยังบุญนำอา

เชิญดั่งบุรุษผู้
เชิญท่านร่วมปณิธาน
เชิญคัมเพื่อเหล่าธนาคาร
เชิญคัมอวยพรแล้ว

รับเชิญ
เพ็ดพร้อม
คุณบรรเจิด คณະนา
จิตด้วยไมตรี

บันฑาด
ทวนหน้า
อิสระ ภาพเฮย
จึงได้ทำดี

มาฐาน แขนง
จิตแล้ว
เจริญยัง ยิ่งแฮ
จึงได้ทำดี

ท่านผู้เป็นประธาน ท่านสุภาพสตรีและสุภาพบุรุษ
ผู้เกียรติ*

คำวนั้น เป็นโอกาสอันน่ายินดีเป็นพิเศษ เพราะใน
งานประจำปีของสมาคมธนาคารไทยที่มานี้ ครึ่งนี้เป็นครึ่ง
แรกที่ผมได้รับเกียรติมาร่วมด้วยในฐานะคนบังคับเศรษฐกิจ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เศรษฐกิจจะรุ่งเรืองได้ต้องอาศัย
ความก้าวหน้าทั้งในด้านวิชาการและในด้านปฏิบัติผสมกัน
บรรดาคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยจะต้องใช้อุคต่าหะวีริยะ
ร่วมกับสติปัญญาในการฝึกสอนอบรมและวิจัย บรรดานาย
ธนาคารจะต้องใช้ความรอบรู้และเชี่ยวชาญทางปฏิบัติ มา
ช่วยวางเป็นแนวให้วิชาการใช้เป็นประโยชน์ได้ นอกจาก
นั้น ยังมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอีกด้านหนึ่ง คือ คณะ
เศรษฐศาสตร์จะผลิตสติปัญญาและผู้มีวิชาการให้วงการ
ธนาคารใช้ วงการธนาคารเล่าก็คงหวังได้ว่าจะสนับสนุน

* สุนทรพจน์ ในงานเลี้ยงอาหารค่ำ ประจำปี ของสมาคมธนาคารไทย
๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๘

ด้วยกำลังทรัพย์และกำลังอย่างอื่น ให้คณะเศรษฐศาสตร์
สามารถก้าวหน้าเป็นพื้นฐานแห่งความเจริญต่อไป

ท่านผู้เป็นประธาน ไหน ๆ คณะบดีเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้โอกาสมาพูดในที่ชุมนุมนี้แล้ว
ผมใคร่จะขอนำเอาผลของการวิจัยเรื่องปัญหาการธนาคาร
มาเสนอในที่นี้สัก ๑ หรือ ๒ ข้อ

เมื่อไม่นานมานี้กรมตำรวจ ได้กำชับตำรวจชนชั้น
ใหญ่ผู้น้อย ให้คอยตรวจดูว่า จะมีใครทำธนาคารในที่
เปิดเผย หรือดำธารณะหรือไม่ เฉพาะอย่างยิ่งในที่ลับ
และกำชับให้เคร่งครัดปราบปรามมิให้ใครละเมิดศีลธรรม
อันดีของประชาชน คณะบดีเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ เกิดมีความสนใจจึงได้เริ่มวิจัยดูว่า ธนาคาร
พาณิชย์กับในที่ลับนั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างไร ผล
ของการวิจัยสรุปได้ว่า “ธนาคารไม่ใช่ในที่ลับ และ
ไม่ควรดำเนินการทำนองเดียวกันกับในที่ลับ” มี
อรรถาธิบายโดยย่อ ดังนี้

- ๑) ในที่คลับเป็นสถานที่ซึ่งผู้แต่ง มักแต่งเรื่องราว
 เปิดลงดังของบางอย่างจากตัวของตัวเอง ทำให้
 ผู้ชมคนเห็นใจความหมาย การปลดปล่อยนั้น
 ถ้าเจ้าหน้าที่ธนาคารคิดจะทำ ก็มักทำได้แต่
 เปิดเงินทองของผู้อื่น และผู้ที่ถูกปล่อยนั้น
 อาจจะรู้สึกคนเห็น แต่ไม่สนุก
- ๒) ในที่คลับจะคงอยู่ได้ และดำเนินการอยู่ได้ ก็
 ต้องอาศัยอิทธิพลของผู้ทรงยศคุ้มครอง สำหรับ
 กิจกรรมธนาคาร ยศอย่างเดียวไม่พอ ต้องการ
 เกียรติมากกว่า และในบางกรณียศกับเกียรติ
 อาจจะไม่ไปด้วยกัน
- ๓) ในที่คลับที่ได้รับความคุ้มครอง กับธนาคารที่ไ้
 ได้รับความคุ้มครอง ลักษณะเกือบจะใกล้เคียงกัน
 คือเจ้าหน้าที่ต้องทำหน้าที่ควบคุมตามกฎหมาย
 ให้ดำเนินการในทำนองคลองธรรม จะไม่
 ดำเนินปฏิบัติงานด้วยดีได้ เพราะบังเกิดความ

หวนคิดถึงของในดวงใจของทั้งพ่อตำรวจ และ
ผู้ว่าการธนาคารชาติ

จากการวิจัยเรื่องธนาคาร กับ ในที่คดี คนบ่
เศรษฐศาสตร์ได้เริ่มดำเนินการวิจัยโดยดัด ๆ ร้อน ๆ อีก
ประเด็นหนึ่ง คือ “กรรมการธนาคาร แตกต่างกับเลขา
นุการรัฐมนตรีอย่างไร” ข้อที่น่าสนใจเกี่ยวกับประเด็นนี้
คือ เลขาการรัฐมนตรี ท่านที่ทราบแล้ว เป็นตำแหน่ง
การเมือง ถ้ารัฐมนตรีออกหรือถึงอสังกรรม เลขา
การก็จะเปลี่ยนตัวตามไปด้วย ปัญหาที่อยู่ว่าคณะ
กรรมการธนาคารควรจะ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ตามตำแหน่ง
การเมืองหรือไม่ และถ้าเป็นเช่นนั้น จะมีผลดีผลร้ายแก่กิจ
การธนาคารและราชการอย่างไรบ้าง นำวิจัยให้ลึกซึ้งและ
แสดงผลให้ชัดเจน

นอกจากตำแหน่งคนบ่แล้วในรอบปีที่แล้วมาผมนัย
ได้รับเกียรติให้เป็นกรรมการในอีกคณะหนึ่ง เกี่ยวกับ
เงิน ๒๒๒,๗๔๓,๔๒๐ บาท ๗๓ ล้านบาท เรื่องนครนจะพูด
มากไป ก็จะทำให้สังคมปกขาวจัดเสียก่อนที่จะคลอเคลียออกมา

ครั้นผมจะไม่พูดถึงเสียเลยในชุมนุมนี้ ก็เกรงว่าท่านผู้
เกียรติบางท่านจะผิดหวังไป ผมจึงใคร่ขออนุญาตกล่าวถึง
แต่เพียงสั้น ๆ ต้องขอ คือ

๑) เงิน ๒๒๒,๗๔๓,๕๒๐ บาท ๗๓ ล้านบาทในทางนิตินัย
ตกเป็นของรัฐทันทีแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๐๗
แต่ในทางพฤตินัยกระทรวงการคลังกำลังกำลังเริ่มทยอยเรียกเข้า
มาสู่ท้องพระคลัง การด่าเงินมาก ๆ หารายร้อยด้านเข้าคลัง
แม้จะค่อย ๆ ทำโดยระมัดระวัง ย่อมกระทบกระเทือนวงการ
ธนาคารเป็นธรรมดา และในบางกรณี เมื่อศูนย์กลางเป็น
ธนาคาร เงินซึ่งอยู่ในมือประชาชนและวงการธุรกิจทั่วไป
ย่อมได้รับความกระทบกระเทือน มากกว่าจำนวนที่ถูกคิด
เข้าคลังหารายเท่า ผลของเรื่องนี้พูดง่าย ๆ คือ จะทำให้
เงินฝืด กระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทยทราบ
ตระหนักในข้อนี้ด้วย และมีข้อดำรงกันแก้ไขอยู่แล้ว
หวังว่า จะเป็นโอกาสให้รัฐบาลได้จ่ายเงินเพื่อการพัฒนา
ได้มากขึ้น เป็นประโยชน์ทั้งปัจจุบันและอนาคตไกลไกล

๒) สุภาษิตโบราณที่ว่า “วัวหายแล้วล้อมคอก” นั้น แปลได้เป็นสองนัย นัยหนึ่งตัดพ้อต่อว่า ว่าทำไมจึงไม่ล้อมคอกก่อนวัวหาย อีกนัยหนึ่งแนะนำว่า เมื่อวัวหายไปแล้ว ให้ล้อมคอกเสียเพื่อไปตามวัวเก่าพบหรือหาวัวใหม่ได้ วัวจะได้ไม่หายอีก จะแปลในจำนวนไหน ดีทั้งคู่ แต่นัยที่สองน่าจะเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันของเรา หมายความว่า เมื่อวัวหายไปแล้ว เพียงแต่ไปตามคินมา ตกเป็นของเจ้าของบ้านทันทีเท่านั้นไม่พอ ต้องล้อมคอกด้วย มิฉะนั้นโยใหม่จะรู้เค้า การล้อมคอกจะเกิดขึ้นจริงหรือไม่เป็นเรื่องข้อเท็จจริงที่จะต้องคอยดูต่อไป แต่ถ้าเมื่อญเวลาด่วงเดยไปนานปรากฏว่าคอกวัวเงินราชการลับ ก็ไม่มีล้อม คอกวัวแห่งความชอบธรรมในการประกอบการค้า การอุตสาหกรรม ก็ไม่มีล้อม คอกวัวแห่งความชอบธรรมในการประมูด หรือทำสัญญารับเหมาถับรัฐบาล ก็ไม่มีล้อม ทำให้ไม่สามารรถคุ้มกันผลประโยชน์แห่งสาธารณชนได้ ถ้าเป็นเช่นนั้น คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ น่าจะขออาสาทำการวิจัยถึงสาเหตุที่ทำไมคอกล้อมในเมื่อควรจะ

ม้คอก จะวิจัยเรื่องลักษณะของคอกที่ดี และน่าจะวิจัยไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนที่ควรด้อมคอกกับคนนอกคอก และโดยที่เห็นว่าคอกเป็นเรื่องสำคัญ ก็อาจจะวิจัยไปถึงคอกอย่างอื่นด้วย เช่น คอกหมู หรือคอกประปา เป็นต้น

ท่านผู้เป็นประธานและสมาชิกผู้มีเกียรติของสมาคมธนาคารไทย เรื่องของคณบดีนั้นมาก จะกล่าวให้ยืดยาวไปในทันทีไร้ที่ ผมใคร่ขอพวนกลับมากล่าวถึงงานเตียงคำจนวนว่า ในนามของแขกผู้มีเกียรติที่ได้รับเชิญมาทงมวดขอขอบพระคุณในเมตตาจิตของสมาคม ทำให้แขกทุกคนมีความสำราญเบิกบานใจ เริ่มตั้งแต่เมื่อได้รับบัตรเชิญ ก็ค้นเต็นรู้ตักตักถ่วงหน้า มาถึงคณอย่างเท่าเข้าบริเวณงานจนกระทั่งถึงปิดรายการ ตักถ่วงนานตลอดเวลา ขอขอบพระคุณ

ท่านผู้ภาพลัทธิและสุภาพบุรุษ ผู้ได้รับเกียรติเป็นแขกในงานนี้ ผมขอเชิญชวนท่านได้โปรดดูจากที่นั่ง และดื่มเพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งสมาคมธนาคารไทย

สุนทรพจน์

* พ.ศ. สองพันห้าร้อยเก้า
จะบอกเล่าว่าร้องคึกคักใหญ่
มูตบทรพพิกิจ์ดอนคิษย์ไทย
อายุชัยเก้าสิบห้ามาครบครัน
ระลึกบุญคุณอาจารย์สอนอ่านเขียน
กวีเชยธรรมคคิมิเหิน
อาจารย์น้อยอาจารย์ภูครูประพนธ์
ผมขออัญเชิญคำนำดัดตา

ดำรงจะขอไหว
พระศรีไตรรัตน์
พ่อแม่แด่ครูบา
เทวดาในราศี
ข้าเจ้าเฝ้าคำดี
ผจงจิตเป็นยาน

* สุนทรพจน์ ในงานเลี้ยงอาหารค่ำ ประจำปี ของสมาคมธนาคารไทย
๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕

กาพย์กลอนอ่อนเวที

คัมภีร์ยาประมาณ

จะร่ำคำค่อไป

พอล้อใจท่านประธาน

ดัมชชาธนาการ

มโหฬารงานวัน

ดตรีศรีไธยา

งามดังกวาทะ

บุรุษชดราตรี

ดวนดั่งศักดิ์กตัญญา

ดราและอาหาร

ดฬดำราญรตโธชา

กฤดาบชาบนาดา

คนตรีเพราะเด่นะกรรณ

ดันทนาวิธาสะ

ชนมนะหฤหรรษ์

ไมตรีมีครบครัน

ผู้รับเชิญจำเชิญใจ
 ดมคมเรื่องดมช่อ
 เกียรติระบือขจรไกล
 เชิญมาให้ปราศรัย
 ผมนึกใฝ่ใครช่วยงาน

จะร่ำคำเปรมปรีดิ์

ลัดคิวท่านประธาน
 ขอดังกองกังวาน
 อุเทน เตะโผนดู
 ขอท่านประธานใหม่
 เริงฤทธิ์ไกรไปเดื่องดู
 เตะจะเพิ่มพูน
 จนโผนดูดมนามเชอ
 คิดใดให้คิดชอบ
 คามระบอบบุญเด่น
 นำไทยให้เลิศเลอ
 ด้วยชนาการงานดำคัญ

กำหนดกฎระเบียบ

พรรคพร้อมเพรียบสัณฐานันท์

เชอถอรวมมอถน

ดำเนินสู่สู่ทางธรรม

จะว่าวโยคโคตกกล้า

จุลินทร์ ถ้ำชำ

ผู้นำกสิกรไทย

ชีวิตมิตรพราจากไป

ต่างพาอาศัย

เกษมข้ามด้ายวายนม

มนตรีศรีพยคชยอคน

ญาติมิตรปวงชน

ไทยเราเคว่าจิตอนิจจา

ท่านชอถอสุดยหทยา

เข้มแข็งแรงกล้า

ยึดธรรมด้นมาจาว

ว่ากรรณาคารชาตติ

รักษาหน้าท

มีหมีมีหน่ายพ่ายภาร

บำรุงกรุงไทยไพศาล

สมบัติศฤงคาร

ดีท่านชดต้นจนทรพย

น้อมจิตเทิดธรรมค่านับ

ถึงชีวิตบ

เกียรติศัพท์เดื่องหาอาวร

ขอบุญคุณเกษมอมร

ด้นสุดสุดอาพร

บวรปรมัตถัชชาล

จะร่ำคำแปร

โตกนมแน

ก็แต่ดังดาร์

เกษมม้วยมรณ

ด้นทรวาการ

โกศมานาน จึงทวนเปลี่ยนไป

กตัญญูไกรสรฐกิจ

การคำพานิษฐ์

จ่อจิตตั้งใจ

ชาวแบ่งคชาวดัง

ต่างยังอาดิษ

เพราะเคยร่วมใจ จากไปอาวรณ

งานง่ายงานยาก

ระก้าดำมาก

ร่วมถากร่วมถอน

แบ่งคิดคดงด

เพราะศรีสุนทร

เมื่อพรากจากจร อดวยพรตุดิด

ซุนคดงตงใหม่	ไซ่อื่นไซ่ไถด
	คักคักใหญ่คักคักศรี
ตอกเตอร์เลริมมา	วิชาท่านมี
	นับเด่นเป็นที่ ศาสตร์วิชาจารย์
หวนนักรักตรา	เงื่อนจำรรมนา
	อนิจจาตั้งชาว
ปารู้ทุกปี	ต้องมีด้ามท่าน
	กล่าวครบจบงาน ตามแบบแบบยด
ปิ่นมแปดก	ปารู้ยกแยก
	แยกไปส่งคน
ที่ด้ามยังอยู่	จะดูคงทน
	ก็ฟ้ากฝน ต่อไปใครมา

จะรำเป็นคำถาม

ชวนความปฤศนา
มุ่งจิตคิดพัฒนา
ในประเทศเขตของไทย
ประมอดคุณอันดี

เต็งผลดีมีแก่ใจ
 กว่หน้ากว่าทไหนด
 คือกรุงเทพ ฯ มหานคร
 ถนนหนทางกว้าง
 คึกคักดังแสงเดือน
 โรงหนังตระการ
 แห่งชาติคำว่าหลายล้าน
 กระทรวงทะบวงกรม
 เค่งงามดั่งโคตรระหง่าน
 เวงโง่งทั้งโรงร้าน
 ในทศดับหทัยมีรายเรียง
 โรงแรมแซมสระพริ้ง
 หดงค่างหดงคาเอียง
 ภาตดาอาคารเคียง
 อาหารพูนดั่งบุรณันท์
 รถมากหลากหลากดี
 ไหญ่ไหญ่ดั่งค้ำหนัก

คับถนนวนจนคึกคัก
 วังหักเหียนวงเวียนโค
 พญาไทใครจับได้
 คงมีชัยท่มองคึกาโต
 เกาะแก่งแด่ร้างทำโย
 ขามมืดโถมโครมชนกัน
 ตกค่าย่าด้นรยา
 แสงไฟฟาดังเมืองสวรรค์
 ค่ำร้อยรยานัน
 สว่างจาท่งฟ้าดิน
 ถนนวนทดนดก
 ปวงพศกเดินคด่าด้น
 ถนวนใหญ่ข้ามไปหมื่น
 เหมจะมีวยด้วย “มรณคาร”
 รวบรวมความงามจำรัส
 สดาร์พ็ควัฒนา
 รุ่งเรืองเฟื่องนครา

ดุ^๓ข^๓ด^๓น^๓ค^๓ิ^๓พ^๓ุ^๓บ^๓ุ^๓ด^๓ย^๓เพ^๓ญ^๓
 พ^๓ิ^๓ศ^๓ค^๓ห^๓ม^๓ุ^๓ช^๓น^๓า^๓ค^๓า^๓ร^๓
 ก^๓ิ^๓ไ^๓พ^๓ค^๓า^๓ด^๓ส^๓ม^๓บ^๓ร^๓ณ^๓เ^๓ด^๓เ^๓น^๓
 อ^๓า^๓ค^๓า^๓ร^๓ต^๓ระ^๓ห^๓ง^๓า^๓น^๓เป^๓็น^๓
 ศ^๓ั^๓ร^๓ด^๓ง^๓า^๓ท^๓ุ^๓ก^๓ข^๓น^๓า^๓ค^๓า^๓ร^๓
 จ^๓ำ^๓ร^๓เ^๓ญ^๓ด^๓ว^๓ย^๓เ^๓ิน^๓ไ^๓้^๓
 ม^๓ิ^๓ก^๓า^๓ไ^๓ร^๓ห^๓ด^๓า^๓ย^๓ห^๓ด^๓า^๓ย^๓ด^๓ำ^๓น^๓
 บ^๓ั^๓น^๓ผ^๓ล^๓ด^๓ด^๓ด^๓ำ^๓ร^๓า^๓ญ^๓
 ผ^๓ู^๓อ^๓ห^๓ุ^๓น^๓ห^๓น^๓น^๓ำ^๓ไ^๓จ^๓
 ค^๓อ^๓ก^๓เบ^๓ย^๓เ^๓ย^๓ผ^๓ู^๓ฝ^๓ำ^๓ก^๓
 เ^๓ม^๓เ^๓ย^๓ง^๓ม^๓า^๓ก^๓ห^๓า^๓ก^๓ด^๓ด^๓ไ^๓ป^๓
 ฝ^๓ำ^๓ก^๓จ^๓บ^๓ค^๓ร^๓บ^๓ี^๓ไ^๓ช^๓ร^๓
 แ^๓บ^๓ด^๓เ^๓ป^๓เ^๓อ^๓ว^๓เ^๓ซ^๓เ^๓น^๓ค^๓เ^๓น^๓ด^๓ง^๓มา^๓
 เ^๓ห^๓ด^๓เ^๓จ^๓เ^๓ด^๓เ^๓บ^๓เ^๓ด^๓เ^๓ร^๓จ^๓จ^๓ำ^๓ย^๓
 ด^๓ว^๓ย^๓ม^๓ุ^๓ง^๓ห^๓มา^๓ย^๓จ^๓ะ^๓พ^๓ั^๓ฒ^๓น^๓า^๓
 พ^๓ั^๓น^๓ข^๓บ^๓ด^๓ร^๓ว^๓ร^๓ู^๓ย^๓ง^๓ก^๓ด^๓ำ^๓
 ด^๓ด^๓ค^๓อ^๓ก^๓เบ^๓ย^๓เ^๓ช^๓ย^๓ร^๓เ^๓บ^๓ง^๓ค^๓ด^๓า^๓ม^๓

คิดกำหนดงานขยาย

งานดึกคดคดตาย

ทวประเทศเขตพัฒนา

ผดจะคิดสะท้อน

กตบมาบ่อนท่านทวหน้า

เปอร์เซ็นต์เดียวเจ้าข้า

ขอบิณฑบาตให้ชาติพด้น

จะร่ำคำกลอนสุนทรอรรถ

ผมกตุมกตนิทราเฉยพาด้น

เกิดอาเพศเหตุวิบัติมหัศจรรย์

แผ่นดินนหนาวแตกแยกยาวรี

ทกนเหวเปลวไฟเหมือนในนรก

ให้ตระหนกอกถันจนขวัญหนี

ระเบิดถนถันดังทงปฐพี

บัดดตมคตายนมนุษย์ผดชนพด้น

แขนขาผอมแตกของพลุดคุดอาย

ทงร่างกายมอดคอกอกถัน

มีเขางอกนอกคี่ระหว่านครจร
 ทกนพนมทางแต่พรางไ
 คมอแปะแดะพกครทก “ฮัดโหด”
 ฉั่นค่อโตโกผู้โตใหญ่
 มีเคระกระเคื่องทวเมืองไทย
 ครอบงำใครแล้วหตงคิตตนิทเจียว
 ฉั่นโปรดปรานท่านทมิอำนาจ
 ถึงเปรีองปราชญ์กักดับไรไม่เจดียว
 เหมือนลัมรดเฮโรอื่นผืนนิตเดียว
 จะตอ้งเทียวเดพช้ายาโดโก
 เมื่อฉั่นเดาะเกาะผู้ใหญ่ไนไม่ช้า
 กับบรรดาตมุนเขาเหต่าอีกไซ
 จะมัวเนาเอาอย่างต่างเนโก
 หวังบรรดตุ้ไซกันเร็วไว
 วนคเนแพ้วะพัค
 แ่ถนดยังกว่าห้าไหนไหน

พอลืมเพ็ญเพ็ญอ่อนอ่อนนฤทัย
 ฉันเรียกให้โทโฮโมหันมา
 อันโทโฮคือควยวให้โกรธ
 ใครขัดคอก็พิโรธด้วยศัณหา
 ไม่พอใจใครซื้อถ่อด้จจา
 ต้องหาว่ากล่าวร้ายป้ายสีกัน
 โมหันนกดใจให้หลงคิด
 ชอบเป็นผิดจิตวิกลจนเหิน
 ไปรดต่อพลอดต่อเลี้ยงด้อมเบียดเบียนกัน
 เห็นถ้าก็ญกแต่คนกนญาติมิตร
 เราตามเกลอเลออำนาจวาสนา
 แล้วจะพายอดขายดีหายสนิท
 มาครองเมืองเพื่องแรงและแผดงฤทธิ์
 จะเรื่องอติริยศกำหนดบปอง”

ในความฝันนั้นผมระทมจิต
 กรุ่นแต่คิดเดี่ยวแต่ยงแรงดัยของ
 เห็นโตโกให้เด่นเด่นดำพอง

เหมือนตัว โชน โยนผยของอสุรา
 แดงแหวกฟุ้งผดุงผดุงดังเหมือนซบ
 เตี้ยงโฮกปโปโทโฮกโผดหน้า
 ออกโคตแผ่นเค้นร้องกองพสุธา
 หิวพยคณตักษณาเป็นกระบือ
 ผ่ายโมหันพด้นโดดโคตจากท้อง
 เตี้ยงมนรอนครมครมฮัมฮัมหือ
 บังเกิดเตี้ยงเพียงเพดงเปดงบนดือ
 ดังระบือกว่าชาได้โคห้าว
 อสุรล้ามยามใจให้กำเริบ
 มนฮัมเอิบรอนเค้นเดินเตี้ยงหง
 ต่างผาดโผนโชนทยานร่านทง
 จังหระดั่งเร้าเร่งเพดงยังรว
 เกิดควันใหญ่ไฟดุ่มจากซุนนรก
 ควันก็ปกเหด่าอสุรพุนท่อมหิว
 พอคควันร้างจางคตายมารหายตัว
 เห็นรวรวเป็นเงา เหมาเซตง

ผมผอมผกอกใจฉัน
 คั่นจากฉันไม่วายกายตะคุ่ง
 คั่นหวนทวนคึกคึกดีร้านฟุ้ง
 จวนโกตรุ่งคิดได้ดีใจครัน
 ท่านนายก ฯ ปี่ใหม่ให้โอวาท
 จงตัดขาดโศกโศกและโหมหัน
 ทำแต่ดีมีด้ายช่อถ่อคู่ดรรชนี
 พังจันรวรจแล้วต้องทำตามจันง

ขอของคตวิรัตน์เจ้า	บันดาด
เหล้าดำมาชิกชนาคาร	ทวนหน้า
จงประธพธขดานต์	ฮึดสระ ภาพเฮย
ดุดอกเบยเกิดจำ	จูงได้ ทำจริง

เชิญ หญิงชายเหล้าผู้	มาฐาน แขนง
เชิญ ท่านร่วมปณิธาน	จิตแผ้ว
เชิญ คิมเพื่อเหล้าชนาคาร	เจริญยิ่ง ยิ่งแฮ
เชิญ คิมอวยพรแล้ว	จูงได้ทำดี

ท่านประธานสมาคมธนาคารไทย สุภาพสตรีและ
สุภาพบุรุษผู้มีเกียรติ*

ผมมีความยินดีที่สมาคมธนาคารไทยได้คาดการณ์
ไกล พยายามส่งเสริมพนักงานของธนาคารต่าง ๆ ทั้งที่
เป็นสมาชิกและมีใช่ ให้มีความรู้ความชำนาญทั้งในหลัก
วิชาและการปฏิบัติ และในการนี้ได้ทดลองตั้งสถานอบรม
ขึ้น ในหลักสูตรของการอบรมก็ให้มีวิชาเพียงจำนวนน้อย
แต่คัดเลือกที่เป็นสาระจริง ๆ เพื่อให้ผู้รับการอบรมได้เดา
เรียนลึกซึ้งพอสมควร การริเริ่มของสมาคมธนาคารไทยนี้
ควรที่จะได้รับการสนับสนุนของธนาคารโดยทั่วไป

การธนาคารก็เช่นเดียวกับกิจการและราชการอื่น ๆ
เป็นเรื่องที่จะหยุดยั้งนอนใจมิได้ต้องก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ
เพราะโลกและประเทศเจริญขึ้น กิจการต่าง ๆ ก็ต้องผัน
แปรก้าวหน้าไปเสมอ การผันแปรก้าวหน้านั้นต้องอยู่ใน

* คำกล่าวเปิดโรงเรียนสถานอบรมการธนาคาร สมาคมธนาคารไทย

๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๓

ทำนองคลองธรรม ฉะนั้นต้องอาศัยหลักวิชา จึงต้องมีการอบรมกันให้คนหนุ่ม ๆ สาว ๆ ได้ใช้วิจารณญาณศึกษาวิชาการนำมาถนอมกรองเพื่อใช้ปฏิบัติเป็นผลดีต่อไป

ในฐานะที่ผมเป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย มีส่วนได้เสียและความสนใจยิ่งนักในเรื่องอบรมการธนาคาร จึงใคร่ขอฝากหลักการไว้ให้ท่านทั้งหลาย ทั้งฝ่ายครูบาอาจารย์ และฝ่ายผู้รับการอบรม คำหนึ่งคือ ขอให้พยายามรักษาระดับการศึกษาให้สูงไว้ อย่าเห็นแต่ง่าย ทางลงต่ำนั้นง่าย แต่ทางขึ้นสูงนั้นยาก ต้องเห็นกันต้องช่วยกันกระตุ้น ส่วนผู้รับการอบรมนั้นควรจะตั้งดำใจเป็นพิเศษ เพราะท่านทั้งหลายไม่ใช่เป็นนักเรียนสามัญ มุ่งงานทำเวลาดกลางวัน เวลาค่ำต้องเรียนหนังสือ และเวลาพักผ่อนถึงยอวยงมาหาเหลือหลาย มีหน้าที่การเรียนหนักไว้เรียนแต่เฉพาะจากคำสอน คำบรรยายในชั้น ต้องอ่านหนังสือ ต้องเขียน ต้องจด ต้องคิด นอกตำรับตำรา นอกคำบรรยายเป็นอันมาก จึงจะมีความรู้แตกฉานจริง ๆ นำมาใช้ประโยชน์ในภายหลัง

ฝ่ายท่านผู้จัดการและเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ในธนาคารต่าง ๆ ก็พึงด้นับสนุนกำลังใจของนักเรียนของท่านได้หลายสถาน ที่สำคัญข้อหนึ่งคือพยายามรับฟังข้อเสนอและความคิดเห็นของพนักงานของท่านที่ได้มารับการอบรมแล้ว เพราะธรรมดาผู้ที่สนใจเล่าเรียนอบรมไป ย่อมจะใคร่แสดงออกซึ่งความคิดเห็น อุกบาง ผิดบาง ก็ทำเนา ถ้าไม่คิดไม่พูดก็ผิดวิสัยของผู้ที่เรียน

ในที่สุดนี้ ผมขออัญเชิญคุณพระศรีวิศนตรัย จงดลบันดาลให้การทดลองจัดตั้งสถานการอบรมวิชาการของสมาคมธนาคารไทยนี้ประสบแต่ความสำเร็จ และขอความดีความเจริญจงมีแด่ครูบาอาจารย์และผู้รับการอบรม นำวิชาความรู้มาให้เป็นประโยชน์แก่การธนาคารและเศรษฐกิจของไทยสืบไป

“ การรวมกำลังเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม ”

ท่านผู้เป็นประธาน ท่านนักพัฒนาเกษตรกรรม ที่
เคารพ*

เดิมที ผมได้รับมอบหมายให้มาพูดเรื่อง “ กลยุทธ์
การพัฒนาเกษตรกรรม ” แต่เมื่อตรึกตรองดูแล้ว คิดไม่
ออกว่าจะพูดว่าอย่างไรได้ รู้ดีที่จะทักท้วงท่านหัวหน้าเกรงคำ
ว่า “ กลยุทธ์ ” เป็นคำดัง เพราะผมเป็นผู้รักสงบ ไม่ฝัก
ใฝ่ในยุทธนาการต่อกรกับผู้อื่น และไม่เชี่ยวชาญในการใช้
เล่ห์กล จึงได้ขอคืนหน้าทันทดต่อสมาคมไทย—อเมริกัน ต่อ
มา ดร. อดิศักดิ์ ทวีพันธ์ ใช้วาทะศิลป์ทักท้วงตอบทักขุณยน์ให้
พูด ใครเล่าจะขัด ดร. อดิศักดิ์ แม้ปลาดหัวจะตายเพราะ
ปากก็ยังยอม ผมจึงขอหน้าทันทคนมา โดยขอเปลี่ยนกระทู้
หัวข้อเรื่องเป็น “ ข้อคิดในการพัฒนาเกษตรกรรม ” ซึ่งพอ
จะกล่อมเกลี้ยงไปได้บ้าง หวังว่าท่านทั้งหลายจะไม่รังเกียจ

* กล่าวในที่ประชุมใหญ่ทางวิชาการครั้งที่ ๑ ณ สมาคมไทย—อเมริกัน
๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๑๐

ดังเกิดจากโครงการการประชุมครั้ง^{๒๕} ทางธันวาคม
จะอภิปราย^{๒๖} เรื่องการรวมกำลัง^{๒๗} เพื่อพัฒนาเกษตรกรรม โดย
แยกออกเป็นสามหัวข้อ กล่าวคือ (ก) การวางแผนและ
จัดระบบงาน (ข) การระดมทรัพยากร ซึ่งได้เกิดขึ้นกับ
นำ คนและทุน และ (ค) การจำหน่ายผลิตภัณฑ์โดยพิจารณา
ทั้งด้านธุรกิจ ด้านตลาด ทั้งภายในและภายนอกประเทศ
นอกจากนี้ทางธันวาคมยังเชิญข้าราชการชั้นผู้ใหญ่^{๒๘} ในด้าน
งานปลัดกระทรวงเกษตรมาถ่ายทอด^{๒๙} เรื่องการดำเนินงานตาม
แผนของกระทรวงเกษตรด้วย

ข้อคิด^{๓๐} ที่ผมจะเสนอในที่นี้ จะขอเอาโครงการอภิปราย
ที่กล่าวข้างต้นเป็น^{๓๑} ทดง แต่คงจะต้องดัดลำดับบ้างตาม
สะดวก

ลักษณะของการพัฒนาที่ได้ผล

ก่อนอื่น ใครจะชวนท่านทั้งหลายพิจารณาในประเด็น
ว่า การพัฒนานั้นควรมีลักษณะเป็นประการใดแน่จึงจะ
ได้ผล เมื่อพวกเราเป็นทหารก ผู้ใหญ่ท่านให้ดูทุกตาหรือของ

เต้น เช่น รถยนต์ ศึกตามันถูกดัดขึ้นได้ ต่อมาเมื่อเจริญ
 วยชน มีของเล่นชนิดไฮดราได้ เป็นที่พอใจ เพราะเมื่อไ
 ไปแล้วก็เล่นได้หลายนาที่ ไม่ต้องเข็นไม่ต้องได้ แต่เดิน ๆ
 ไปก็วิ่งรุกหุค แต่เดิน ๆ ไปก็เดินไปในแนวเดียวกัน ยก
 ย้ายถ่ายเทมิได้ เมื่อเติบโตใหญ่ขึ้น ของเล่นของเราอาจจะ
 เป็นรถไฟใช้ไฟฟ้า มีกำลังเดินได้เอง ไม่ต้องไฮดรา และ
 มีเครื่องบังคับอยู่กับมือเรา ให้วิ่งเดินหน้าออยหลังไปในทาง
 ต่าง ๆ นี่เป็นของเล่นที่พัฒนาแล้ว คือ แล่นไปได้เอง
 โดยมีการควบคุมบังคับทาง ๆ ได้ผลดี ฉะนั้นก็ฉนั้น การ
 เพิ่มผลผลิตซึ่งเราเรียกกันว่าการพัฒนานี้ ถ้าต้องใช้กำลัง
 เข็นหรือได้ก็เดินก็ ก็เป็นการพัฒนาที่ให้ผลไม่สมบูรณ์
 หรือแม้ว่าจะสามารถเพิ่มผลผลิตได้นานพอ โดยอาศัยการ
 ไฮดราแบบรถหรือเรือของเล่นไฮดรา และเดินไปโดยไม่มี
 เป้าหมาย จัปให้เดินไปทางใดก็เดินไป ก็นับไม่ได้ว่าเป็น
 การพัฒนาที่ดี การพัฒนาที่ดีควรจะเป็นที่พอใจนั้น ควรจะ
 เป็นระบบที่เครื่องมือกลไกของตัวอยู่ในตัว เริ่มกระตุ
 ให้นิดก็พุดงแถมเชือกจะพัฒนาช่วยตัวเอง ไม่ต้องจุ

จางจาไซ แต่อยู่ในบังคับและควบคุมแห่งนโยบายให้ดำเนิน
ไปในแนวที่ตชอบ หันเหได้ตามกาละและเทศะ

ในการพัฒนาประชาชาติ ข้อที่ควรคำนึงก็คือ ประ
ชาชาติประกอบด้วยประชาชนที่เป็นมนุษย์ และมนุษย์แตก
ต่างบุคคลตัวเดิรจกานหรือศกตาของเดนอยุทมมนุษย์สามารถ
ใช้สมองใช้ความคิดสามารถช่วยตัวเองได้ ฉะนั้น วิชพัฒนา
มนุษยด้วยการลงทุนน้อยและได้ผลมากก็คือ วิชที่จะช่วยให้
มนุษย์ประชาชนนั้นสามารถช่วยตัวเองได้อย่างดี กล่าวคือ
ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในส่วนกลางคือรัฐบาล จำเป็นจะต้อง
เคารพในความเป็นมนุษย์ของเอกชน เคารพในศักดิ์และสิทธิ
แห่งเอกชนที่จะริเริ่มดำเนินการได้ด้วยตนเอง ที่จะดำเนินกิจ
การของเขาไปได้โดยปราศจากข้อกีดขวางในทำนองถูก
เบียดเบียนแย่งชิง หรือห้ามปรามด้วยเอกสิทธิ์อันไม่ชอบ
ธรรม ทั้งนี้ สำหรับเกษตรกรกรรมแล้ว จะเห็นว่าบทบาท
ของเอกชนมีมากมายนัก เพราะการทำนาทำสวน การ
ประมงเป็นเรือกที่ผู้ทำผู้ผลิตมีจำนวนมาก ไม่เหมือนอุตสาหกรรม
ซึ่งหากรัฐบาลหรือเทศบาลจะผูกขาด นำไปทำ ก็
ทำได้ง่ายกว่า

ด้วยเหตุนี้ ลักษณะที่ดีของวิธการพัฒนเกษตรกรรม
ก็คือ รัฐบาลพยายามจัดบริการข้าราชการชนพื้นฐานให้
เช่น จัดตลาด จัดถนน การจัดการฝึกอบรมความรู้วิชา
การ การรักษาความสงบเรียบร้อย เป็นต้น แต่ต้องเปิด
โอกาสให้เอกชนดำเนินการประกอบอาชีพไปได้โดยสะดวก
ภายในกรอบแห่งนโยบายกว้าง ๆ แห่งรัฐ

การดำเนินการพัฒนเกษตรกรรมชนิดที่ผิด ซึ่งมีผู้
เคยทำมาแล้ว คือ การควบคุมดูแลจนใกล้ชิด จัดตั้งหน่วย
รัฐวิสาหกิจเข้าควบคุมดำเนินงาน หรือควบคุมปริมาณ
การผลิตและการเก็บรักษาพืชผล เป็นต้น ต้องประสบผลเสีย
หายมา เพราะเป็นการตัดกำลังใจของประชาชนเกษตร
ทำให้ชาวเกษตรนั้นต้องต่อสู้ด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อหลีกเลี่ยง
การควบคุม เมื่อมีการต่อสู้หลีกเลี่ยงซึ่งกันและกัน การ
พัฒนาย่อมจะเกิดผลได้ แต่ในการต่อสู้กันนั้น ระหว่าง
ชาวเกษตรจำนวนมากและเจ้าพนักงานจำนวนน้อยกว่า
ท่านกรูได้ลงหน้าว่าใครแพ้ แต่ในกรณีนี้ ทั้งประชาชาติ
เป็นผู้เสียหายในที่สุด

ความมุ่งหมายของการพัฒนาเกษตร

ก่อนที่จะทำหนังสือขออนุญาตจะพิจารณาในด้านการวางแผน จัดระบบงานหรือระดมกำลังต่าง ๆ ผมใคร่จะชวนให้ท่านคำนึงย้อนกลับไปถึงประเด็นที่ว่า เราจะพัฒนาเกษตรไปทำไม

คำตอบปัญหาหน้าอาจจะได้ว่า เราจะระดมกำลัง
พัฒนาเกษตรเพื่อให้ผลิตผลของประชาชาติสูงขึ้นเรื่อย ๆ
เราต้องการผลิตข้าวให้มากขึ้นสำหรับกินใช้ภายในและ
สำหรับมีเหลือส่งออก ต้องการผลิตข้าวโพด ปอ มัน
ลำปะลึงค์ ปักข์ด้ว ด้วน้ำ ไข่เป็ด ไข่ไก่ ฯลฯ ให้มาก
ขึ้น เพื่อประโยชน์อย่างเดียวกัน

คำตอบนั้นย่อมไม่จุใจ ด้วยเหตุต้องประการ คือ (๑) ยังไม่แจ่มแจ้งว่า ที่จะผลิตมากขนาดนั้นมากเพียงใด ใครเป็นผู้กำหนด และ (๒) ยังไม่มีข้อที่จะทำให้มั่นใจว่า จะมีการเพิ่มผลิตผลในประเภทที่ควรเพิ่ม ลดในประเภทที่ควรลด และการพัฒนาดังกล่าวนั้นจะยังยืนยาวต่อไปนาน ผมใคร่เสนอเป็นข้อคิดว่า เมื่อวิเคราะห์ให้ลึกซึ้งและ

รอบคอบพอแล้ว น่าจะผดุงจากความมุ่งหมายด้านเพิ่มผลิต
ผล ให้นายัดประโยชน์ของชาวเกษตรแต่ละคนเป็นเกณฑ์
และผมเห็นว่า การพัฒนานั้นน่าจะมีจุดมุ่งหมายที่จะเพิ่ม
รายได้ของชาวเกษตรแต่ละคน

การยึดเอารายได้ของคนของชาวเกษตรเป็นเกณฑ์ใน
การพัฒนา จะเป็นหลักการที่ดีในการพัฒนา ทำให้วง
แนวได้ถูกต้องยิ่งขึ้นด้วยเหตุผลหลายประการ

ประการที่หนึ่ง การที่ขบวนการพัฒนาจะดำเนินไปได้
และดำเนินต่อเนื่องกันไปโดยอัตโนมัติได้นั้น อยู่ที่การกระตุ้น
คนชาวเกษตรแต่ละคน (Private Incentive) ฉะนั้น ถ้า
เราคอยเอาใจใส่เรื่องรายได้ของชาวนา ชาวสวน ชาว
ประมง ทุกคน ทุกภาค ทุกจังหวัดอย่างเดียวนั้น ก็จะเป็น
การจับชีพจรเลือดลมของขบวนการพัฒนาได้โดยถูกต้อง

ประการที่สอง การใช้เกณฑ์พิเคราะห์ดูชาวเกษตร
ในเชิงรายได้แต่ละคนนั้น ทำให้เราพุ่งเป้าถึงปัญหาอันยัง
ใหญ่ถูกละเลย กล่าวคือ ปัญหาเรื่องกำลังคน ดินหรือน้ำ
หรือทุน หรืออะไรอย่างอื่นจะหาได้ง่าย ถ้าเราได้คนที่มี

ความรู้ มีความสามารถ มีความริเริ่ม และใช้ความคิด
เป็น กติกัน ทวิพยากรหรือเครื่องมือที่คนจะเดื่อมดลย
ไว้ประโยชน์ ถ้าเจ้าของผู้ใดไม่มีความพิทักษ์บำรุงรักษา
หรือก่อให้เกิดชน

ประการที่สาม การคำนึงถึงรายได้ต่อคนในหมู่ชาว
เกษตร จะทำให้ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่การวางนโยบายเศรษฐกิจ
และสังคมของประเทศ สามารถวางนโยบายได้กว้างขวาง
กว่าที่จะพิจารณาแต่ในด้านเพิ่มผลผลิต สมมติว่าในกรณี
ที่ที่ดินสำหรับการเกษตรหรือท้องทะเลสำหรับการประมงมี
จำกัด และในขณะเดียวกันชาวเกษตรก็สามารถผลิตจำนวน
ได้มากในครอบครัวของตนมากมายและรวดเร็ว นโยบาย
ในด้านประชากรก็จำเป็นที่จะต้องขบคิดกันอย่างรอบคอบ
ดูๆ ไม่ใช่สักแต่จะพูดกันไปตามอำเภอใจ จนไม่สามารถ
จะกลับคำเกรงจะเสียหน้า อนึ่ง การคำนึงรายได้ของชาว
เกษตรแต่ละคนนั้น ย่อมนำไปเปรียบเทียบกับรายได้ของ
ชาวไทยที่ประกอบอาชีพด้านอื่น เช่น อุตสาหกรรม ทำ
ให้วางนโยบายการส่งเสริมอุตสาหกรรมได้ง่ายขึ้น ตลอดจน

จนทำให้เห็นแจ้งชัดขึ้นในการวางนโยบายพัฒนาบ้านเมืองและ
พัฒนาชนบทให้สอดคล้องต้องกัน และเมื่อกำหนดนโยบาย
พาดพิงและสอดคล้องกันได้หลาย ๆ ด้าน ก็จะช่วยให้ส่งเสริม
ซึ่งกันและกัน ให้นโยบายแต่ละด้าน และนโยบายโดยรวม
สมบูรณ์ มีลักษณะอันชอบยิ่งขึ้น

อีกประการหนึ่ง การเน้นพิจารณาเรื่องราวได้ เป็น
ทางนำไปสู่การพิจารณาทั้งรายจ่ายและรายรับ เพราะ
รายรับตรงกับรายจ่ายเท่ากับรายได้ของชาวเกษตร การ
พิจารณารายจ่ายนั้น พูดยตามภาษาเศรษฐกิจคือ พิจารณา
หาวิธีให้รายจ่ายค่าที่ต่ำสุด โดยเทียบกับปริมาณผลผลิตการ
จ่ายลงทุน ปรับปรุงที่ดิน การจ่ายค่าปุ๋ย การลงทุนซื้อ
เครื่องทุ่นแรงกับการเลี้ยงโคกระบือเพื่อใช้แรง ก็จะเปรียบเทียบ
กันได้ถูกต้องกว่า โดยถือเกณฑ์หาวิธีจ่ายน้อยที่สุด
เมื่อเทียบกับผลผลิต ในด้านรายรับก็จะได้พิจารณาปัญหา
ต่าง ๆ ได้ถูกต้อง เช่น ปัญหาตลาดภายในและต่างประเทศ
การเลือกผลิตพืชผลที่จะได้ราคาดีตามสภาพของตลาด

ตลอดจนกระทั่งถึงปัญหาเรื่องพรเมียมขาว หรือภาษีอากร โดยทั่วไป

เกี่ยวกับเรื่องนี้ ผมมีข้อสังเกตเพิ่มเติมเกี่ยวกับการวางแผนการประชุมครั้งต่อไป ข้อหนึ่งคือ เรื่องธุรกิจการเกษตร ซึ่งเป็นหัวข้อในการอภิปรายหัวข้อหนึ่ง ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่าในหัวข้อนี้ ท่านที่อภิปรายกันจะไม่สนใจแต่เฉพาะการถกเถียงระหว่างธุรกิจพาณิชย์กรรม กับเกษตรกรรม ซึ่งนับว่าจะใช้เป็นแนวของการอภิปราย หวังว่าท่านคงจะสนใจเลยไปถึงการมองความสัมพันธ์ระหว่างอุตสาหกรรมกับเกษตรกรรมด้วย กล่าวคือมีปัญหว่า ทำอย่างไรจึงจะสามารถสนับสนุนให้ชาวเกษตรของเราผลิตสิ่งที่โรงงานอุตสาหกรรมของเราเองต้องการ และการผลิตนั้นจะต้องให้ถูกต้องทั้งคุณภาพและราคา เป็นการประกันเรื่องตลาดผลิตผลเกษตรไปในตัว กับอีกปัญหาหนึ่งว่า ทำอย่างไรจึงจะส่งเสริมอุตสาหกรรมประเภทที่จะใช้วัตถุดิบจากเกษตรกรรมของเรา ซึ่งเป็นปัญหาคาบเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท ซึ่ง

เป็นเรื่องสำคัญยิ่งของไทยในปัจจุบันและอนาคต อีกข้อหนึ่งก็คือ เหตุที่สังเกตจากบทความที่มีผู้ส่งเข้ามาใช้ ในการประชุมก็ดี และสังเกตจากรายละเอียดสำหรับอธิบายในการประชุมก็ดี รู้ดีว่าผู้สนใจน้อย ในการที่จะใช้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เข้าพิจารณาปัญหาการพัฒนา หรือข้อที่ผู้สนใจส่วนใหญ่ คือ การระดมกำลังและทรัพยากรมาพัฒนา นี่ก็เป็นการถูกต้อง เหตุที่เกี่ยวกับด้านเทคนิคของการเกษตร แต่ข้อที่น่าจะสนใจด้วยก็คือ เมื่อระดมกำลังและทรัพยากรมาแล้ว จะนำมาใช้อย่างไร ให้ได้ผลกำไรสูงที่สุด และจะนำมาใช้เพื่อการอะไร ซึ่งเป็นปัญหาที่นักเศรษฐศาสตร์โดยทั่วไปอาจจะช่วยได้ เฉพาะอย่างยิ่ง เศรษฐศาสตร์บัณฑิต และคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อะไรก่อนอะไรหลัง

การระดมกำลังและทรัพยากรเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม เป็นเรื่องจำเป็นที่จะกระทำ และการประชุมทางวิชาการคราวนี้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้เป็นอันมาก แต่วิธีการ

ระดมและวิธีการใช้กำลังและทรัพยากรดังกล่าวมียุทธวิธี
ปัญหา คือ ถ้าเรามีเรื่องที่จะทำมาก มีโครงการพัฒนามาก
โครงการด้วยกัน และมีทรัพยากรที่ระดมมาได้เป็นจำนวน
จำกัด เราควรควรอำนวยความสะดวกให้เป็นไปอย่างไร จะเฉียด
กำลังไปให้ท่วมถึงสม่ำเสมอหรือไม่ หรือจะเลือกที่รกรากที่
ยัง อุดมทรัพยากรให้แต่เฉพาะโครงการที่อธิบดีมีแผนให้กว่า
ผู้อื่น

ในการประกวดนางงามที่ใด ๆ แม้จะมีสาวทรงเสน่ห์
แพรวพราวไปหมด ก็ยังจำเป็นที่จะมอบมงกุฎให้แก่ผู้เดียว
ในหมู่บ้านที่เต็มไปด้วยคนป่วย เราเห็นจะต้องเริ่มรักษา
หมอนที่ป่วยเสียก่อน เพื่อหมอนนั้นจะได้มาช่วยรักษาคนอื่น ๆ
เมื่อหายป่วย นั้นใดกันนั้น การลำดับความสำคัญของ
โครงการที่จะได้รับการระดมกำลังก่อนหลัง ย่อมเป็นข้อที่
น่าคำนึงอย่างยิ่ง และผมหวังว่าจะได้เป็นข้อที่ท่านสมาชิก
ในที่ประชุมนี้จะได้ยกขึ้นถกอภิปรายเป็นเรื่องสำคัญ

ตามความเห็นส่วนตัวของผม โครงการอาหารเฉพาะ
อย่างยิ่ง การผลิตข้าวยังเป็นโครงการที่สำคัญยิ่งยวด ส่วน

ใหญ่ของประเทศไทยและประชาชนเรามีความถนัดและ
 เหมารอย่างยิ่งที่จะทำนา ถ้าเราทำอะไรที่เรานัด เราก็จะ
 ทำได้ดีกว่าคนอื่น และจะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม เหตุ
 ผลอีกประการหนึ่งก็คือ ด้านความต้องการ ทุก ๓๖๕ วัน มี
 คนไทยที่กินข้าวอย่างเราเพิ่มขึ้นในโลกประมาณ ๑ ล้านคน
 และมีคนผิวเหลืองชอบกินข้าวอย่างพวกเราเพิ่มขึ้นในโลกทั่ว
 ไปอีกหลายสิบล้านคน เห็นจะไม่ผิดแน่ถ้าเราจะผลิตข้าว
 เพิ่มขึ้น โดยพยายามใช้วิธีให้รายได้ของผู้ผลิตแต่ละคนเพิ่มขึ้น
 ด้วย

โครงการบางโครงการวางไว้ด้วย ก่อสร้างเสร็จเห็น
 เด่นชัด น่าศรัทธา เช่น โครงการเขื่อนชลประทาน แต่
 เขื่อนไซกันไม่ได้ น้ำที่กักไว้ที่เขื่อนก็ไม่มีประโยชน์ ถ้าแจก
 ออกไปตามคลองเล็กๆน้อยๆไม่ได้ ฉะนั้น เราควรจะมีคตอง
 ให้ทั่วองค์พระ คือ ปิดทั้งหน้าและหลัง สร้างเขื่อนแล้วต้อง
 รับชุดคลองชุดคู่

บางโครงการต้องผสมกับโครงการอื่นจึงจะได้ผล
 สมบูรณ์พอควร ถ้าเราเร่งรีบทำโครงการแรกให้เสร็จรวดเร็ว

ไปเป็นเรื่องเด่น แต่เดี๋ยวโครงการหลัง ๆ ไว้ไม่นำพาก็เป็นเรื่องเสียหาย ขาดตกบกพร่อง ฉะนั้น การประสานงานและการผสมโครงการวางเวตาให้ถูกต้อง จึงมีความสำคัญ ถ้ากรมแต่เดิรกรมตั้งตนเป็นใหญ่พ่ายเรือกันคนละที่ไม่ประสานกัน ระดมทรัพยากรมามากก็ไม่ได้ผลล้นหวัง

ท่านผู้เป็นประธาน ข้อคิดต่าง ๆ ที่ผมเสนอมา ที่ประชุมจะรับไว้เป็น “ กฤษฎี ” ของท่านหรือไม่ก็แล้วแต่ท่าน ผมมีความยินดีที่หน้าที่ของผมในการประชุมนี้จะสิ้นสุดลงแล้ว เหลือเพียงจะขอบคุณท่านเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการประชุมที่ให้เกิดประโยชน์มาก่อน ในการจัดลำดับวาระของท่าน และขอภาวนาให้ท่านทั้งหลายจงประสบความสำเร็จ ได้ข้อประโยชน์อันยิ่งใหญ่จากการประชุมนี้

ในโอกาสปฏิสนิเทศพนักงานใหม่*

พนักงานทั้งหลาย

ในนามของธนาคาร คณะกรรมการธนาคารและผู้
อำนวยการต่าง ๆ ผมมีความยินดีที่จะต้อนรับคุณทั้งหลาย
ที่เข้ามาในสถาบันของเรา มีหลายท่านที่ผมตั้งคิดว่าความ
จริงก็ไม่ใช่พนักงานใหม่แต่โดยแท้ เพราะเหตุที่เคยทำงาน
มาแล้ว แต่ว่าอย่างไรก็ตาม ในการประกอบพิธีเพื่อที่จะ
ต้อนรับคุณทั้งหลาย ผมใคร่จะชี้ให้เห็นว่าการที่คุณทั้ง
หลายได้เข้ามาในสถาบันอันมีเกียรติของเรา นับว่าเป็น
เกียรติแก่ตัวของคุณเองด้วย เพราะเหตุว่าธนาคารแห่ง
ประเทศไทยเป็นสถาบันกึ่งราชการที่มีชื่อเสียงเกียรติคุณดั่ง
สมควร เท่าที่เคยยืนมาถึง ๒๕ ปี (ไม่นับอายุของสำนัก
งานก่อนการตั้งธนาคารแห่งประเทศไทย) จะเห็นได้ว่าเป็น
สถาบันที่มีชื่อเสียงไม่แต่เฉพาะภายในประเทศเท่านั้น ใน
ต่างประเทศก็เป็นที่นับถือว่าเราเป็นสถาบันที่ดำเนินการ

* กล่าวที่สโมสรธนาคารแห่งประเทศไทย เมื่อ ๔ กันยายน ๒๕๑๐

ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ด้วยความสามารรถและด้วยความ
 รอบคอบ ที่เรียกว่าเป็นสถาบันกึ่งราชการนั้นก็เพราะเหตุว่า
 ถึงอย่างไร ๆ เราก็ต้องทำงานอยู่ใต้รัฐบาล แต่เหมือนกับ
 ธนาคารกลางส่วนมากทั่วโลก นอกจากจะทำงานภายใต้
 นโยบายของรัฐบาลแล้ว เรายังมีหน้าที่และสิทธิในธนาคาร
 แห่งประเทศไทยที่จะให้คำปรึกษา ที่จะทักท้วง ที่จะพยายาม
 ช่วยรัฐบาลกำหนดนโยบายนั้นด้วย หน้าที่อันนี้เป็น
 หน้าที่ที่ธนาคารกลางและธนาคารแห่งประเทศไทยจะต้องดำ-
 เนินไปอย่างรอบคอบ นอกจากนั้น ธนาคารแห่งประเทศไทย
 ไทยยังเป็นที่รักษาทรัพย์สมบัติสำคัญของชาติ ผมใช้คำ
 ว่าชาติ ไม่ได้ใช้คำว่ารัฐบาล ทรัพย์สมบัติของชาตินั้น
 คือเงินสำรองระหว่างประเทศ เงินทุนสำรองเงินตรา ซึ่ง
 ตามกฎหมายไม่ได้มอบหมายไว้ให้ท่านนายกรัฐมนตรี หรือ
 รัฐมนตรีคนใดเป็นผู้ตั้งจ่ายได้ ไม่ว่ารัฐมนตรีใด ๆ ก็ตั้ง
 ไม่ได้ ผู้ที่จะตั้งจ่ายได้ในทางปฏิบัติแท้ ๆ ก็คือผู้ว่าการ
 และรองผู้ว่าการ เพราะฉะนั้น ธนาคารแห่งประเทศไทยจึง
 เสมือนหนึ่งเป็นผู้พิทักษ์รักษาทรัพย์สมบัติของประเทศใน

ด้านการเงินดังกล่าวนี้ นอกจากที่เกี่ยวกับนโยบายแล้ว ยัง
 จำเป็นที่จะต้องรับหน้าทีความรับผิดชอบ และสิทธิที่จะรักษา
 ปกป้องเงินสำรองระหว่างประเทศ อีกประการหนึ่ง ใน ๕, ๖
 ปี ๗, ๘ ปี ที่แล้วมา ประเทศไทยได้ดำเนินการก้าวหน้าทาง
 เศรษฐกิจ มีเสถียรภาพพร้อมกับความจำริญชนมิตหุผิดคา
 แตกต่างกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศอื่น ๆ หลายประ-
 เทศ ความเจริญไปในทางความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ
 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีส่วนสำคัญ ในการอำนวยให้
 เศรษฐกิจของไทยเราดำเนินไปไคคชนน ด้วยการทำหน้าที่
 หลาย ๆ ประการ

ด้วยเหตุต่าง ๆ ที่ผมได้กล่าวมาเมื่อตอนต้น ในเมื่อ
 คุณเข้ามาเป็นสมาชิกในสถาบันนี้ และสถาบันนี้มีชอเตียง
 มีหน้าที มีความรับผิดชอบที่สำคัญ และมีการดำเนินงาน
 ที่ดีพอเป็นที่ยกย่องแก่ต่างประเทศเช่นนี้ ก็อยากจะให้คุณ
 ๕
 ทั้งหลายได้มีความภาคภูมิใจร่วมกับพวกเรา และถือคักัด
 ศรัทธาของธนาคารนี้เป็นที่สำคัญ ทั้งนี้ ไม่ได้หมายความว่า
 ธนาคารเราจะไม่มีจุดด่างพร้อยเตียเตียในช่วงระยะ ๒๕ ปีที่

แล้วมา จุดต่างพรอยนนมอยู่บ้าง แต่อย่างไรก็ตาม พอจะ
ถือได้ว่าสถาบันนี้เป็นหลักในทางดำเนินนโยบายการเงินของ
ประเทศตลอดมาด้วยดี ไม่ว่าผู้ว่าการใด ๆ จะได้ครอง
ตำแหน่งมา ก็ได้นำเนินการมาด้วยดี เพราะฉะนั้น จึงเห็น
ว่าคุณทงหทัยควรจะภาคภูมิใจในข้อเท็จจริงข้อนี้

เมื่อคุณทงหทัยเข้ามาทำงานในธนาคารแห่งประเทศไทย
ไทยนี้ ธนาคารมีอะไรตอบแทน มีอะไรที่จะทำให้คุณทง
หทัยสามารถดำรงชีพอยู่และทำงานด้วยดี และด้วยสมรรถ
ภาพ เรื่องระเบียบ เรื่องอัตราเงินเดือน เรื่องสวัสดิ
สิ่งเคราะห์ต่าง ๆ ผมเข้าใจว่าหลายคนในทันท่วงทีจะรู้สึกว่าคุณ
ด้วยซ้ำ คงจะได้อ่าน คงจะได้ทราบ และคงจะได้ถกเถียง
กันในเรื่องต่าง ๆ มาแล้ว ผมอยากจะเพียงแต่อธิบายหลัก
การให้ฟังว่า สำหรับเรื่องบำเหน็จเงินเดือนและสวัสดิสิ่ง
เคราะห์นั้น ธนาคารแห่งประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการ
การกีด จะเป็นผู้ว่าการ รองผู้ว่าการ หรือผู้อำนวยการ
ต่าง ๆ กีด ได้พยายามอย่างยิ่งที่จะให้พนักงานรู้สึกอบอุ่น
มีความมั่นคง และมีความพึงพอใจในรายได้และสิ่งต่าง ๆ

ที่ได้รับแต่ใครจะกล่าวให้ฟังว่า ธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นที่พึ่งได้ของเพื่อนข้าราชการในหน่วยราชการต่าง ๆ ว่า เรามีฐานะเงินได้และสิ่งต่าง ๆ สูงกว่าในหน่วยราชการ ข้อ ที่พึ่งได้จะดีหรือจะชั่ว มองไปในแง่ร้ายหรือจะแง่ดีก็ตาม ก็ต้องเป็นผลทำให้ผู้ที่สนใจมาพิจารณาถึงเรื่องบำเหน็จ คอบแทนที่พนักงานธนาคารได้รับ และเนื่องจากเราเป็น หน่วยข้าราชการ เราจะทำอะไรให้แตกต่างไปจากราชการ มากจนเกินไปนัก ย่อมไม่ดำมารตที่จะกระทำได้โดยเต็มที่ เรามีข้ออ้างอยู่ว่าเนื่องจากเงินเดือนของข้าราชการ นั้นค่าเกินไป แม้ว่าจะปรับปรุงกันขึ้นมาใหม่ก็ยังค่าเกินไป เพราะ ฉะนั้นเราคงเงินเดือนให้แก่พนักงานในปัจจุบันนี้ยังไม่สูงเกินไป เมื่อเทียบกับเงินเดือนในธนาคารพาณิชย์ และห้างร้าน ต่าง ๆ แต่นั่นแหละข้ออ้างข้อนี้เป็นข้อที่เราจะต้องคำนึง อยู่ด้วยเหมือนกันว่า ผู้ที่เขาได้รบมากกว่าเรา และก็มีปัญ เป็นรัฐบาลด้วยนั้น เขาย่อมมีความซื่อใจอยู่เป็นธรรมดา เฉพาะอย่างยิ่งในเมื่ออัตราเงินเดือนของเรา ทำให้คนขี้บอด หรือนักการ มีชนวงชนไปถึง ๒ พัน หรือ ๓ พันบาทต่อ

เดือน น้อยอมเป็นช่อทองใต้ หรือเต็มย่นขนตุงสุดจะเป็น
เท่าไรผมจำไม่ได้ แต่ว่าก็ไปเทียบกับราชการแล้วก็ยอม
ดีกว่าของชนโฑของข้าราชการ เป็นต้น นี้นผมอยากจะบรรยาย
เรื่องให้ฟังว่า แม้ว่ธนาคาร ด้วยคณะกรรมการ ด้วย
ผู้อำนวยการ ผู้ว่าการ รองผู้ว่าการ พยายามที่จะดึง
พนักงานให้ได้รับความอบอุ่นและด้อยู่ประการใดก็ตาม ก็
จำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงต่าง ๆ ให้สมดุลกัน มีโอกาสที่
จะสนับสนุนก็จำเป็นที่จะต้องสนับสนุน และบางโอกาสที่
จำเป็นที่จะต้องชดเชยการเงินเดือนของพนักงานบางประเภท
และบางท่าน ก็อย่าไปนึกว่าพวกเราทำด้วยความยากใจ
หรือทำด้วยความสนุก เราตั้งใจแล้วตั้งใจอีก ทั้งทางด้าน
นอกธนาคารและภายในธนาคาร ได้พยายามอยู่เต็มอที่จะ
ให้เป็นไปโดยสมดุล ให้ถึงต่าง ๆ เป็นไปโดยดี สรุปความ
ว่าเรื่องการบำเหน็จรางวัลและสวัสดิการให้แก่นักงาน
นั้น ธนาคารถือเป็นนโยบายอยู่ที่จะให้มากที่สุดที่จะมากได้
โดยชอบธรรม และโดยที่จะเป็นการถาวรยึดเหนี่ยวกันไป
โดยไม่มีการกินแหนงแคลงใจระหว่างรัฐบาลกับธนาคาร

แห่งประเทศไทย และหวังว่าคุณทั้งหลายจะรู้สึกถึงความอบอุ่น ที่เรามีเจตนา ที่เราให้แก่คุณทั้งหลายพอสมควร

ธนาคารต้องการอะไรตอบแทนจากคุณทั้งหลาย ในเมื่อมีเจตนาและความพยายามที่จะให้ความอบอุ่นให้การครองชีพของคุณดำเนินไปได้ด้วยดี ธนาคารต้องการอะไรตอบแทนจากพวกคุณทั้งหลาย แม้จะ หนักต่าง ๆ ประเภทต่าง ๆ ของงานของคุณที่เข้ามาในกัยสมาคมอาศัยวิชาความรู้ ในประเภทต่าง ๆ และในระดับต่าง ๆ กัน ธนาคารต้องการวิชาความรู้ ความสามารถจากคุณทั้งหลาย ให้มาเป็นส่วนหนึ่งในจักรใหญ่ เพื่อที่จะทำหน้าที่ของธนาคารให้ได้โดยดี และเรื่องความสามารถและวิชาความรู้ที่คุณทั้งหลายมีแต่ละคนนั้นไม่เป็นที่สงสัยแน่ เพราะเหตุว่าตามระบบการคัดเลือกกต การด้อยแข่งชนกต เราคัดเลือกด้วยความเป็นธรรม เมื่อมีความเป็นธรรมแล้วก็นั่นใจได้ว่าวิชาความรู้ในบองตนของคุณทั้งหลายนั้นต้องดีพอที่เราจะรับเข้ามา เพราะฉะนั้น ข้อแรกที่เกี่ยวข้องกับวิชาความรู้และความสามารถของคุณนั้น ผมไม่ป็นห่วง ข้อที่สองการ

จากคุณช่อที่ต้องคือความอดสาหัสและวิริยะ คือ ไม่ใช่แต่
 ว่ามีความรู้เข้ามาแล้ว ไม่ใช่ความรู้ หรือใช้ความรู้เป็น
 ประโยชน์แก่ธนาคารเพียงอย่างเดียว นี่ไม่ต้องการ เมื่อมี
 ความสามารถแล้วก็ควรพยายามอุทิศเวลาอุทิศความ
 สามารถและความคิดนั้นให้แก่ธนาคาร ให้เป็นประโยชน์
 แก่ธนาคาร ถึงแม้ว่าเราจะมีหน้าที่เพียงแต่พิมพ์คัดหรือเพียง
 แต่จ่ายเงินหรือเพียงแค่ตรวจเงินหรือเพียงแค่ลงทะเบียน จะ
 เป็นอย่างไรก็ต้องนึกถึงเสมอว่างานที่เราทำ ถ้าไม่ทำ
 แล้วผู้ว่าการทำงานไม่ได้ ผู้อำนวยการทำไม่ได้ ต้องไป
 จ้างผู้อื่นเข้ามาทำ เพราะฉะนั้นขอให้พยายามอุทิศเวลา
 และอุทิศความสามารถความคิด ให้ทำงานให้เป็นประโยชน์
 แก่ธนาคารให้มากที่สุดที่จะทำได้ นี่เป็นสิ่งที่ธนาคารต้อง
 การตอบแทนจากพวกคุณและสำคัญไปกว่านั้นคือขอที่ตาม
 ที่ธนาคารต้องการจากพวกคุณ คือความซื่อสัตย์และความ
 สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ ถ้าขาดความซื่อสัตย์สุจริตเชื่อ
 ถ้อกันไม่ได้แล้ว ธนาคารนั้นมันไม่มีทางที่จะทำอะไรได้ เรา
 จะออกกระเบียบสักปานใดเพื่อป้องกัน เพื่อแก้ไขมิให้คนทำ

ทุจริตได้ แต่ระเบียบบนมนุษย์เราย่อมอยู่เหนือกว่าแน่ คือ
ต้องแก้ไขได้ เพราะฉะนั้น ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นเรื่อง
ที่สำคัญที่สุด และเป็นสิ่งที่ได้ให้คะแนนสูงแก่ธนาคารแห่ง
ประเทศไทยตลอดในช่วงระยะ ๒๕ ปี ที่มียุติ ความซื่อ
สัตย์สุจริตนี้หมายความว่าทำอะไรตรงไปตรงมา เริ่มตั้งแต่
การทำงานเป็นเสมียนหรือทำงานในฐานะเป็นผู้รับเงิน แลก
เงิน อะไรต่าง ๆ ไม่มีการเบียดบัง ตลอดจนกระทั่งความ
สุจริตในแง่ที่จะใช้ความคิดทางวิชาการก็ดี หรือทางตรวจ
สอบธนาคารต่าง ๆ ก็ดี วางตัวเป็นผู้ที่หาชอบ ทำแต่ทาง
สุจริต เป็นสิ่งที่สำคัญกว่าอื่น ๆ ถ้าจะให้ผมเลือกกระหว่าง
ผู้ที่มีความสามารถแต่ไม่สุจริต กับผู้สุจริตแต่ไม่มีความ
สามารถมากนัก ถ้าผู้ที่มีความสามารถนั้นสิ่งที่ควรสงสัย
ว่าอาจจะไม่สุจริตแล้ว ไม่น่าเชื่อถือ ไม่มีหัวหน้าดำเนิน
งานที่ไหนจะเลือกมา เพราะฉะนั้น ในการพิจารณาเรื่อง
ต่าง ๆ นั้น ทางธนาคารก็ย่อมต้องพิจารณาถึงเรื่องความ
ซื่อสัตย์สุจริตเป็นสำคัญ และขอให้คุณทั้งหลายยึดมั่นใน

ขอเพื่อความสุขความเจริญของคุณทั้งหลายต่อไปในการ
ทำงานนี้

เมื่อผมคิดเรื่องที่จะพูดอะไรกับคุณในวันนี้ ทำให้
ผมคิดถึงเมื่อผมเข้ามาร่วมงาน ในธนาคารแห่งประเทศไทย
ครั้งแรก ประมาณ ๑๘ ปีมาแล้ว (ผมไม่เคยเป็นพนักงาน
ของธนาคารโดยตรงเลย เคยแต่เป็นข้าราชการกระทรวง
การคลัง ธนาคารยืมมาใช้งาน แต่ก็ได้เริ่มเข้ามาร่วมงาน
ในธนาคารนี้ประมาณ ๑๘ ปี) นึกถึงได้ว่า ครั้งนั้น เมื่อ
ผมยังอยู่ในขนาดคุณ เข้ามาใหม่ ๆ รู้จักคนนิดหน่อย และ
เกรงกลัวผู้ที่มีอำนาจในธนาคารนี้ ก็มีความขงใจในการ
ทำงานของธนาคารอยู่หลายประการ เป็นธรรมดาตามมนุษย์
ถ้าหากว่าเราใช้ความคิดเราทำอะไรสักอย่างหนึ่งก็ต้องมีการ
วิจารณ์ เช่น เดินตามถนนเราก็ต้องเห็นว่าถนนนั้นมันดังที่
บกพร่อง มีสิ่งที่น่าจะปรับปรุง ฉะนั้นได้ก็ฉนั้นนั้น ธนาคาร
ก็เช่นเดียวกัน การดำเนินงานย่อมเป็นสิ่งที่คนเข้ามาใหม่
หรือคนที่ยาวนานพอสมควรแล้วก็ตามเถอะย่อมเห็นว่ามีที่
ได้ และเมื่อคนเราก็คงจะต้องคิดว่ามันควรจะแก้ไขอย่างไร พวก

คุณไม่ต้องเป็นห่วง เมื่อครั้งที่ผมเป็นอย่างพวกคุณเมื่อเข้ามาใหม่ ๆ นั้น ได้เห็นว่าพวกผู้บังคับบัญชาผมพอสมควรกับเพื่อน ๆ เพราะฉะนั้น พวกเราที่นั่งกันอยู่ทางด้านนี้ (คือรองผู้ว่าการ และผู้อำนวยการทั้งหลาย) ไม่ได้หวังอย่างอื่น นอกจากจะหวังให้พวกคุณพยายามค้นหาพวกเราว่าทำอะไรต่าง ๆ นั้น ดีหรือไม่ดีอย่างไร แต่ว่าค้นหาเฉย ๆ ไม่ได้ ต้องคิดว่าถ้าฉันมีอำนาจเช่นเมื่อใด ถ้าฉันมีอำนาจและมีความรับผิดชอบเป็นหัวหน้าขึ้นมาเมื่อใด จะทำอย่างไรจึงจะทำให้ดีขึ้นกว่าที่นายป๋วย กับนายพิรุณ ทำอยู่ในเวลานี้ ต้องคิดอย่างนั้นแล้วดูสถาบันของเราที่เจริญอยู่แล้วก็จะเจริญยิ่งขึ้น แต่แน่ละ การค้นหานั้นก็เห็นจะต้องบอกกับพวกคุณว่า ถ้าค้นหาให้พวกเราได้ยืນมาก และค้นหาโดยใช้ถ้อยคำชนิดที่ไม่ถูกหู ก็จะเป็นภัยแก่คุณเหมือนกัน ไม่ว่าที่ไหน แต่ว่าอยากจะบอกว่าถ้าหากช่วยกันคิดช่วยกันสังเกต ช่วยกันหาวิธีให้มันดีขึ้น สถาบันของเราก็จะเจริญ และพวกเราที่อยู่ในสถาบันอันมีเกียรติยศก็จะเจริญด้วย

สรุปความว่า ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคุณทั้งหทัยคง
 จะได้รับความอบอุ่นจากชนาการนี้ คงจะได้ตอบแทนชนาการ
 ด้วยความซื่อสัตย์ ด้วยความวิริยะอุตสาหะ และด้วยวิชา
 ความรู้ของคุณอย่างเต็มที่ และหวังว่าท่านจะช่วยกันคิดอ่าน
 แก้ไข ทำให้ชนาการนี้ดำเนินการดียิ่งขึ้น รุดหน้าทันสมัย
 และล้ำสมัยให้ได้ต่อไป ความเจริญของสถาบันก็จะ
 ดึงดูดกลับมาสู่ความเจริญของท่าน และขอให้คุณทั้งหทัย
 จงมีความสุขความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่และในชีวิตส่วน
 ตัวของคุณยิ่งและยั่งยืนตลอดไป ขอขอบคุณ

“ วรรณกรรมเรื่องการพัฒนาการศึกษา ”

ท่านรัฐมนตรี ท่านนายกสมาคม ท่านสุภาพสตรี
และสุภาพบุรุษที่เคารพทั้งหลาย*

เรื่องที่ผมจะขอพูดในวันนี้คือ วรรณกรรมบางประการ
ของผมเองเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย
เมื่อผมได้ฟังท่านนายกสมาคมกล่าวถึงตัวผมมากจนกระทั่ง
รู้สึกว่าการที่ผมเตรียมมาจะพูดนั้น คงค่อนข้างจะซาบซึ้ง
ท่านนายกสมาคมได้พูด ถ้าหากว่าข้า ก็ขอได้โปรดให้
อภัยด้วย เพราะเหตุที่ได้เตรียมมาอย่างนี้ อีกอย่างหนึ่ง
เดิมทีเดียวผมเข้าใจว่า การมาพูดนั้นคงจะพูดกันอยู่ในวงแคบ
คือจะพูดเอาเรื่องเพื่อที่จะให้มีการถกและอภิปรายกัน สำหรับ
เป็นประโยชน์ในการที่จะนำข้อคิดไปดำเนินงานต่อไป แต่
ถ้าพูดเช่นนั้น ก็จำเป็นที่จะต้องมีการพูดกันหลายฝ่าย คือ
ผมพูดเพียงด้าน ๆ แล้วท่านทั้งหลายก็เข้ามาร่วมในการ

* ปาฐกถาที่โรงแรมเอเชีย พญาไท เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๐

อภิปรายด้วย เดี่ยวนี้มาเข้าใจว่า เวลาตามที่จัดในวนัน
 คงจะไม่เหมาะที่จะทำเช่นนั้นได้เพียงพอ เพราะฉะนั้น เห็น
 จะต้องเปลี่ยนโปรแกรม คือผมเห็นจะต้องเป็นผู้พูดฝ่ายเดียว
 มากกว่า ทั้งนี้ หวังว่าคงจะมีท่านทั้งหลายได้ช่วยคิดและ
 ช่วยอภิปราย ไม่นานที่ประชุมกันนอกที่ประชุมต่อไป อีก
 ประการหนึ่ง เดิมผมคาดคะเนไว้ว่า คงจะมีสมาชิกเป็น
 จำนวนน้อยแล้วพูดกันเองกันเอง จึงได้เตรียมหัวข้อและ
 พดความไว้อย่างหนึ่ง แต่เมื่อต้องมาพูดต่อหน้าโทรทัศน์
 และต่อหน้านักหนังสือพิมพ์ (ไม่ได้หมายความว่าถึงท่านผู้รับ
 ผิดชอบในวารสารที่เกี่ยวกับการศึกษาโดยเฉพาะ) ก็จำเป็น
 อยู่เองที่จะพูดอย่างไม่อั่นตามที่ได้เตรียมหามาได้ไม่ เพราะ
 เตรียมมาอย่างไม่มีห้ามล้อ คิดอย่างไรก็จะพูดอย่างนั้น จึง
 ต้องเปลี่ยนวิธีพูดอีก เพราะเกรงว่าจะถูกเข้าใจผิดถือเป็น
 เรื่องเกรี้ยวกราด (sensational) เรื่องที่จะพูดนี้เป็นเรื่องที่ต้อง
 คิดอ่านกันอย่างดีชุม ไม่สมควรจะมาพูดกันเล่น ๆ เป็น
 เรื่องเกรี้ยวกราดอีกทั้ง ด้วยเหตุนี้ ผมจึงจำต้องห้ามล้อ
 (brake) มากสักหน่อย

ข้อข้องใจในการพิจารณางบประมาณการศึกษา

ผมขอย้อนกลับไปที่ประมาณ ๕ หรือ ๖ ปีจากปัจจุบันนี้ และขอให้ท่านทั้งหลายตั้งตัวเป็นผู้อำนวยความสะดวกด้านงบประมาณ พิจารณางบประมาณแผ่นดินหลาย ๆ คำรวมทั้งงบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการ และงบประมาณของมหาวิทยาลัย ท่านทั้งหลายคงจะมีความข้องใจหลายประการ ข้อข้องใจข้อหนึ่งก็คือว่า ทำอย่างไรหน่อจ๊ะจะหาเงินมา และหาคนมาเพื่อที่จะสนองความต้องการของประชาชน ในด้านอำนวยความสะดวกให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลหรือให้เป็นไปตามที่ควรที่ชอบ เฉพาะอย่างยิ่งทำอย่างไรจึงจะสามารถที่จะทำให้มีการอ่านออก เขียนได้ และรู้หนังสือพอสมควรทั่วราชอาณาจักรในเร็ววัน ท่านที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกด้านงบประมาณคงจะได้รับคำตอบจากเจ้าหน้าที่ผู้ช่วยของท่านว่า ไม่มีหวัง ไม่มีหวัง ใน ๕-๕ ปีข้างหน้า และไม่มีหวังใน ๑๐ ปีข้างหน้า ที่จะทำให้ Literacy ในประเทศไทยดิ่งถึงร้อยเปอร์เซ็นต์ ท่านจะรู้ลึก

อดอดมากทีเดียว เพราะเหตุปัญหาเรื่องเงินก็เป็นปัญหา
 ใหญ่ (ในเมื่อห้าหรือหกปีที่แล้วมานั้น ปัญหาเรื่องการ
 เงินมากกว่าปัจจุบันนี้ รายได้ของรัฐบาลยังไม่ออกเงยเท่า
 ที่ขึ้นอยู่กับปัจจุบัน และการเงินระหว่างประเทศยังไม่ได้
 เท่าที่เป็นอยู่ทุกวันนี้) แต่ปัญหาไม่ใช่อยู่ที่เรื่องเงินอย่าง
 เดียว อยู่ที่เรื่องครู และเรื่องการจัดการด้วย เมื่อระดับ
 ปัญหาเช่นนี้ จึงเกิดความคิดขึ้นมาว่า ถ้าเงินก็น้อย ครู
 ก็น้อย มีนาหรือที่รัฐบาลไทยจะพยายามระดมเงินที่เด็ด
 ได้สำหรับการศึกษานั่นจ่ายเพื่อประณคึกษาให้มากที่สุด
 เพราะการศึกษานั้นประณคึกษา เป็นการศึกษาคึกกฏหมาย
 บังคับให้ราษฎรส่งบุตรเข้าเรียน รัฐบาลก็มีหน้าที่จะอำนวยความสะดวก
 การให้สอนได้กับการบังคับนั้น รัฐบาลมีนาหรือที่จะสนับสนุน
 และปล่อยให้เอกชนทำสิ่งที่รัฐบาลไม่ได้ถูกบังคับให้ทำ
 กล่าวคือ ตั้งโรงเรียนราษฎรเพื่อที่จะได้ช่วยรัฐบาล คือ
 หมายความว่า แทนที่เราจะใช้เงินสำหรับโรงเรียนมัธยม
 ซึ่งโรงเรียนราษฎรอาจจะทำได้ และรัฐบาลไม่ได้บังคับให้

ใครเขามาเรียน เราเอาเงินทุ่มเทไปในชั้นประถมศึกษาจะมีดี หรือ ก็ได้คำตอบมาอีกว่า การที่จะหวังพึ่งโรงเรียนราษฎร์ น้อยอมเป็นไปไม่ได้ เพราะเหตุว่า โรงเรียนราษฎร์มีเป็น จำนวนมาก ซึ่งไม่เหมาะสมและตั้งหน้าทำมาหากำไรมาก กว่าที่จะอำนวยความสะดวก ผู้ที่อธิบายให้ฟังก็ไม่ได้อธิบาย ว่า เป็นเรื่องของทุกโรงเรียนราษฎร์เพียงแต่ว่า ลักษณะ ของโรงเรียนราษฎร์นั้นมีความโน้มเอียงไปในทำนองนั้น

ข้อหนึ่งใจอีกประการหนึ่งของท่านทั้งหลายที่เป็นผู้ อำนวยการดำเนินงบประมาณเมื่อหกปีกลอนั้นคือท่านคงจะ เฉลียวใจว่า ถ้าหากเราทุ่มเทเงินแต่เฉพาะสำหรับการ ประถมศึกษาแล้ว แผนพัฒนาเศรษฐกิจใหญ่ ๆ ที่เราตั้งใจจะทำนั้น คงจะขาดแรงงานสำหรับปฏิบัติให้โครงการ ต่าง ๆ ดำเนินไปสู่โดยดี เช่น ขาดคนทำถนน ขาดผู้มี ฝีมือที่จะไปทำไร่ ทำนา ให้ได้ผลผลิตสูงขึ้น เป็นต้น ถ้า เราทุ่มเทเงินไปในด้านการศึกษาชั้นประถมแล้ว ย่อมทำให้ การศึกษามัธยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีวศึกษาด้อยลงไป เป็นการเลื่อมล้ำแก่แผนพัฒนาเศรษฐกิจ อีกประการหนึ่ง

แม้จะระดมเงินไปเข้าสนับสนุนประถมศึกษาแต่ด้านเดียว ก็
ต้องคำนึงถึงครู จะเพิกเฉยการศึกษาด้านฝึกหัดครูได้
นี่แหละครับ นักไปนึกมา ผู้อำนวยการด้านงบประมาณ
นั้น ไม่ว่าจะเป็นใคร ก็ย่อมจะรู้สึกเดือดร้อนเป็นกำลัง

หนังสือเล่มนี้อีกข้อหนึ่งว่า ผู้อำนวยการด้านงบประ
มาณนั้นเป็นกรรมการบริหารของสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ
แห่งชาติด้วย ในเวลาพิจารณาแผนพัฒนาห้าปีแรกของ
ประเทศไทยนั้น สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติได้วาง
แผนไว้เรียบร้อยพอสมควร สำหรับภาครัฐบาล ด้าน
เศรษฐกิจและการสังคม เช่น สาธารณสุขก็มีแผน มี
โครงการ ส่วนทางด้านถนน อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม
เกษตร ก็มีโครงการครบถ้วน แต่มาถึงบทที่ว่าด้วยโครง
การการศึกษา มีแต่กระดาษเปล่าทั้งเอาไว้ มีแต่ตัวเลข
ยอโตใหญ่ ไม่มีรายละเอียดก็เกิดถามกันขึ้น เกิดมีการ
อภิปรายกันในกรรมการบริหารว่า เหตุใดจึงมีกระดาษ
เปล่ามีแต่ตัวเลขใหญ่ ๆ เอาไว้ คำตอบก็คือว่า เนื่องจาก

จากมหาวิทยาลัยก็ดี ไม่มีการประสานกัน (Coordination) และไม่มีความคิดต้องซึ่งกันและกัน (Consistency) กล่าวคือ กรมหนึ่งต้องการเงินเท่าไรเพื่อซื้อโต๊ะเท่าไร จ้างครูเท่าไร ก็ว่ากันไป อีกกรมหนึ่งจะว่าอย่างไรเท่าไรก็ว่ากันไปตามเพลง นี่เป็นทรรศนะที่ผู้อำนวยความสะดวกด้านงบประมาณจะเห็นได้ มองจากโต๊ะผู้อำนวยความสะดวกด้านงบประมาณซึ่งอาจจะผิดจากความจริงก็ได้ แต่เป็นข้อคร่งใจที่เกิดขึ้นจากการพิจารณางบประมาณนั้น รู้ดีว่ามีแต่รายละเอียดเกี่ยวกับโต๊ะ เกี่ยวกับคน เกี่ยวกับค่าพาหนะ ค่าวัสดุ มากกว่า ไม่รู้แน่นอนว่าที่แต่ละกรมแต่ละมหาวิทยาลัยจะไปทำกันเช่นนั้นประสานกันอย่างไร เช่นจะผลิตครูออกมาเท่าไร จะต้องผลิตสำหรับโรงเรียนมัธยมเท่าไร ประถมเท่าไร และจะผลิตสำหรับโรงเรียนประถมเท่าใด ประถมเท่าใด และที่ผลิตนั้น จะพอเพียงกับความต้องการหรือยังขาดตกบกพร่องอยู่เท่าใด ไม่คำนึง ดูแผนงานของแต่ละกรมในกระทรวงศึกษาธิการ หรือแต่ละมหาวิทยาลัยแล้ว

ไม่เห็นร่องรอยแห่งความกลมกลืนสอดคล้องกันเป็นแผนงานเดียวกัน (unified plan) และอีกประการหนึ่ง ผู้ที่เป็นผู้อำนวยการดำเนินงานนั้น ก็ต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญในการคิด คือหมายความว่า จะต้องคิดงบประมาณเป็นของธรรมดาอยู่ แต่ถัดแล้ว ก็ต้องรู้ว่าอะไรควรตัด อะไรไม่ควรตัด และที่จ้ะรู้ว่าอะไรควรตัดได้ดัดที่สุด ก็ต้องอาศัยเจ้าของโครงการเขาบอกเราเองว่า อะไรสำคัญกว่าอะไร เช่น อย่าไปตัดเบอร์หนึ่ง ถ้าจะตัดก็ตัดเบอร์สิบไปเถอะ ให้เหลือเค้าโครงการ อย่างนี้ก็ได้ แต่ผู้อำนวยการดำเนินงานงบประมาณขณะนั้นไม่สามารจจะทราบถึงลำดับความสำคัญของแต่ละเรื่องพอที่จะเป็น guide-line ได้ ครั้นปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ชนผู้ใหญ่ในฝ่ายการศึกษา ก็รู้สึกว่ ไม่ได้รับคำแนะนำอย่างเป็นกลาง ไม่สามารจจะวินิจฉัยได้ คือแต่ดะริบดี้ เดชาธิการมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งต่างก็บอกว่า จะตัดก็ไปตัดของคนอื่นเถิดของข้าพเจ้าอย่าตัด ไม่มีใครที่จะช่วยบอกให้ว่ ถ้าจำเป็นจะต้องตัดขอให้ตัดอย่างนั้น ๆ เอะ จะเป็นเรื่องของใครก็แล้วแต่

สรุปข้อข้องใจของผู้อำนวยความสะดวกด้านงบประมาณเมื่อ
๖ ปีที่แล้วมา เกี่ยวกับการศึกษามังน.—

(๑) การตั้งงบประมาณและการวางแผนในขณะ
นั้นไม่สามารถสนองความต้องการในด้านการศึกษาของประ
ชากรซึ่งกำลังเพิ่มขึ้นอยู่เรื่อย ๆ จะแก้ปัญหา Literacy โดย
เร็ว ก็ไม่สามารถที่จะแก้ได้ จะแก้ปัญหาในด้านทางมัธยม
ศึกษาด้วยสามัญหรืออาชวะก็แยกแยะเต็มที่

(๒) แผนงานการศึกษาต่าง ๆ นั้น ไม่มีการประ
สานกันและไม่มีการแสดงลำดับความสำคัญ

(๓) การพัฒนาการศึกษานั้น ไม่สอดคล้องประ
สานกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

ความพยายามจัดข้อข้องใจ

ทพ ทานทงหลายเมื่อเกิดข้อข้องใจแล้ว เติญอดรทท
ไม่ได้ อยากรจะแก้ข้อข้องใจนั้นให้หายไป คือเห็นปัญหา
แล้ว ก็อยากรแก้ แต่ก่อนจะแก้ต้องศึกษาให้รู้แจ้งเห็นจริง
เสียก่อน ถึงแม้ว่าท่านจะพ้นจากตำแหน่งผู้อำนวยความสะดวกด้านัก

งบประมาณไปแต่อดีต ท่านก็ยังมีใครเขาจัดไว้ให้ท่าน
 งบประมาณ ท่านก็ถูกคิดว่า เราต้องตั้งตัวของเราเองเป็น
 ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
 ศึกษาธิการ เราจะวางแผนการศึกษาไปอย่างไร (มี
 ผู้ทักขณว่า แผนการศึกษาแห่งชาติมีแต่ฉันไม่เห็นจำเป็นที่
 เราดำเนินงบประมาณจะต้องไปทำอย่างไร ข้อทักท้วงนี้เกิด
 จากความเข้าใจผิด และมีผู้เข้าใจผิดอย่างนั้นเป็นอันมาก
 แท้จริงแผนการศึกษาแห่งชาติกับแผนงานหรือโครงการ
 พัฒนาการศึกษา ไม่เหมือนกัน เรื่องที่เราสนใจอยู่นั้นเป็น
 เรื่องของแผนงานพัฒนาการศึกษา)

สรุปว่า ท่านทั้งหลายซึ่งเคยเป็นผู้อำนวยความสะดวก
 งบประมาณแต่ออกแล้วอยากจะลงข้อข้อข้อใจ ต้อง
 วางแผนงานพัฒนาการศึกษา จึงได้หาเพื่อนฝูงมาร่วมงาน
 ดู มีทั้งที่มาจากกระทรวงการคลัง ธนาคารชาติ ดำเนิน
 งบประมาณ สถาบันพัฒนา ฯ สถาบันการศึกษา ฯ กระทรวง
 ศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยนัดหมายกันมาพร้อมเพรียง วิธ

คักษาและวิจยณนทาณอย่างเงียบ ๆ เพราะเหตุว่ายังไม่ว
 ว่าจะทำอย่างไรรจะได้ผลหรือไม่ ทว่าทำเงียบนไมได้หมาย
 ความว่าทำเป็นความลับหรือเป็นเรื่องที่ปกปัคมิให้ใครดงวรู
 การประชุมรึกษาณกันทำอยู่ในด้านังบประมาณ ซึ่งเป้นที่
 เป็ดเผยอยู่ คณะวิจยณได้ใช้ความพยายามรึกษาหารอ์กัน
 อยู่ตปดาหัดะครังบางด้องครังบาง กินเวดาประมาณ ๓๘
 เดือน จึงเรียบเรียงแผนงานพัฒนาการคักษาดำเรจเป็นรูป
 ร้างออกมา มีหัดการอยู่หลายประการ ที่ด้าคัญก็คือ
 ด้าคักษาความด้าคักษึงระยะต้น ระยะเวลายาวออกมาให้
 เหมาะกับดถานการณและความด้องการในด้านการพัฒนา
 เศรษฐกิจและดังคม ในระยะต้นเห็นกันว่า จำเป็นด้องด้นับ
 ด้นุนมัธยมคักษาโดยทั่วไป และอาชีวคักษาชนมัธยมโดย
 เฉพาะประการหนึ่ง อักประการหนึ่งเห็นว่า การฝึกหัดครู
 และการคักษาชนมหาวิทยาลัยบางประเภท คือ วิศดกรรม
 เกษตรกรรม และแพทยศาสตร์ มีความด้าคักษึงเป็นยอด
 เยี่ยม ที่ด้าคักษึงรองดงไปคือการปรับปรุงคุณภาพของการ

ศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ปี ก่อนที่จะขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาไปให้ถึงชั้น ๗ ปี เป็นต้น หลักสูตรเหล่านี้ปรากฏอยู่เป็นเอกสารซึ่งหาดูได้ไม่ยากนัก

การวิจัยและทำรายงานดังกล่าวมีข้อเสียอยู่คือ ผู้ทำการวิจัยนั้น ไม่ใช่เป็นผู้ที่จะนำเอาไปดำเนินงาน การพูด การวิจัย การเขียนนั้น ง่ายกว่าการทำ ขอนทานทั้งหลายที่เป็นผู้อำนวยการด้านงบประมาณและออกแถลงจะตระหนักดีว่าเป็นเรื่องที่จะต้องปรึกษาหารือกับฝ่ายที่เขาจะไปทำ ก็เคยเป็นเรื่องที่เด่นชัดผ่านทางสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เพื่อที่จะไปสู่สู่สภาพการศึกษา และกระจายออกไปโดยทั่ว ๆ ไป ประจวบกับในเวลานั้น USOM ก็ได้ UNESCO ก็ได้ เกิดตั้งคณะผู้เชี่ยวชาญมาทำการศึกษาคณะ ๓ คณะด้วยกัน เท่าที่พอจะจำได้ก็มีคณะ Investment in Education ของ UNESCO มี Van Lier เป็นหัวหน้า มีคณะ UNESCO Long Term Projection of Education และก็มีคณะ USOM Task Force in Man-Power Planning เข้ามาทำการศึกษาและรายงาน จึงได้คิดต่อต้นทนา

ระหว่างผู้คิด ผู้เขียนทางด้านหนึ่ง กับเจ้าหน้าที่โดยตรง
อีกด้านหนึ่ง ด้านที่พิจารณาเศรษฐกิจกับทางด้านที่พิจารณา
การศึกษา ก็ได้มีการร่วมมือกันตั้งแต่นั้นมา ความเข้าใจ
ของฝ่ายเศรษฐกิจที่คิดว่าฝ่ายที่ดำเนินการศึกษานั้นคงจะ
มองอะไรบางอย่างข้ามไป ก็ปรากฏว่าเป็นจริงอยู่บ้าง
ความเข้าใจทางด้านเศรษฐกิจบางประการ ก็ปรากฏว่า
เป็นความเข้าใจผิด ความเข้าใจซึ่งกันและกันก็เกิดขึ้น มี
ผลทำให้มีการวางโครงการร่วมกัน มีการร่วมมือที่จะ
พิจารณามาถึงลำดับความสำคัญของโครงการว่าอะไรก่อน
อะไรหลัง บทที่ว่าด้วยการศึกษาที่เคยว่างเปล่าในแผน
พัฒนาหนึ่ง จนกระทั่งล่าสุดท้าย ในแผนพัฒนาดับที่
ต้องก็สามารถที่จะมีได้เร็วขึ้นกว่าเดิม (ถึงกระนั้นก็ยังไม่วៃ
ทันใจเรา) การเงินต่างประเทศก็เผชิญเจริญดีขึ้นในประเทศ
เรา ทำให้พวกเราทั้งหลายสามารถช่วยตัวเองได้บ้าง แม้
ว่าธนาคารโลกหรือแหล่งให้กู้แหล่งอื่นจะช่วยให้เราได้น้อยหรือ
หอกเบี้ยแพง เราก็กู้เขามาลงทุนแต่เนิ่นๆ สามารถที่จะใช้
เงินของเราเองเป็นประโยชน์ได้บ้าง เหตุการณ์ก็รู้สึกว่พอ

จะเข้ารูปรเข้ารอยกนมากชนดกว่าเมื่อก่อนน ทำใหรู้ดักว่า
การทเราจะพัฒนการศึกษาน คอนข้างจะมีหตกมเกณทขง
ชน

ข้อขัดข้องที่ควรแก้ไขต่อไป

แม้ว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ จะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี
ชน ข้อบกพร่องและอุปสรรคต่าง ๆ ก็ยังมีอยู่ บทเรียน
เท่าที่เคยรับมานั้นพอจะจำแนกออกมาเป็นข้อ ๆ ซึ่งไม่จำ
เป็นจะต้องขยายความมากนัก

เท่าที่ประสบมา มีข้อที่สำคัญที่สุดคือ อุปสรรค
ทางจิตใจ เราทุกคนยังอยู่ในช่องแห่งอิฐฐารมณ เมื่อได้
ฟังคำพูดที่ไม่ถูกใจก็ยอมทำให้เราเกิดความไม่พอใจชน
หรือเกิดความท้อแท้หรือความน้อยใจ ถ้อยคำที่เคยได้ยิน
และททำให้รู้ดักว่าอยากเข้านอนไม่ทำงานทำการข้อหนึ่ง ก็
คือว่า นักเศรษฐิกิจจะมาบังคับควบคุมนักการศึกษา
เมื่อได้ยินเช่นนั้นก็งวณอยู่ในใจว่า เราจะแยกได้อย่างไรนะ
นักเศรษฐิกิจกับนักการศึกษ นี่แยกกันได้อย่างไร และถ้า
จะแยกกันแล้ว จะแยกกันเพื่อจะตกันหรือว่าแยกเพื่อจะทำ

งานร่วมกัน ค่ำก่ำวอย่างนั้นทำให้เกิดความโหมนั้ด น้อยใจ
 อยู่มาก เฉพาะอย่างยิ่งแปดความว่า ใครเป็นนักเศรษฐกิจ
 จะก่อยามาอยู่กับการศึกษา แต่ถ้าเราหักใจอดทนความ
 โหมนั้ดเสียได้ ก็จ้ะรู้สึกว่าการที่มผู้ออกความเห็นจากวง
 นอก แม้จะทำได้ยเจตนาอันดี แต่มีความมุ่งหมายที่จะ
 ให้ความเห็นข้อเด่นขอแนะนั้ดได้รับการอภิปรายหารู้กัน ก็
 เป็นการกระทำจากวงภายนอกและกระทำได้ยากเหลือกำดัง
 ออกเขาก็อกเรา ถ้าใครมาด่อนดำนั้ดกับประมาณให้ทำงาน
 ประมาณด้วยวิธีนั้นวิธีนี้ ก็เป็นธรรมดาอยู่เองที่มผู้อำนวย
 การดำนั้ดกับประมาณ จะเกิดความไม่พอใจ (resentment)
 ใครเล่าจะมารู้ดักว่าเรา เราทำอยู่กับมือของเราเอง เป็น
 ธรรมดาของมนุษย์อยู่แล้วที่จะต้องเกิดปฏิกิริยาขึ้น จะต้อง
 ได้เถียงว่า นี่คุณดักแต่พูดไม่ได้ทำงานนั้นมานั้น อย่ามาพูด
 เสียให้ยาก อย่ามาด่อนฉันเสียให้ยาก ยิ่งใครเคยเป็นครู
 มาแล้ว มีคนมาขัดคอหรือทำท้ะมาดั่งด่อน ก็ยิ่งขัดใจนั้ก
 จ้ะเป็นท้ะรู้สึกกันว่า ด่อนใคร ๆ ที่ไหนก็ไม่ว่ายากเย็นเท่ากับ

สอนครู แต่ที่เคยได้ยินมาในการประชุมบางครั้งนั้น ก็ไม่ได้ความจริง ๆ เช่น เมื่อจนแก่ล้วยคำก็ตอบได้ว่า “ผมสอนโรงเรียนนั้นมาแล้ว ๒๐ ปี คุณเคยสอนนานแค่ไหนที่จะมาออกความเห็นว่าคุณทำมันไม่ดี” คำกล่าวนี้เกิดจากทฤษฎีมานะ ไม่มีน้ำหนักระไร ถ้าหากว่าเราจะพยายามให้งานดำเนินไปด้วยดีแล้ว ควรจะร่วมมือกันทุกฝ่าย ไม่ควรที่จะถือเราถือเขา ถ้าเราอยากจะฟังความเห็นของทุกฝ่าย แม้ว่าใครจะพูดเพื่อเจ้อ (non-sense) ก็อย่าไม่พยายามห้ามปรามด้วยวิธีนั้นเพราะเราจะได้ฟังความเห็นที่ดีด้วย คนที่อยู่ใกล้ชิดในวงการจนเกินไป อาจจะมโนคติดำเี่ยงไปในงานที่ควรทำอยู่เป็นประจำก็ได้ เพราะฉะนั้นการที่ได้ฟังความคิดของคนอื่น อาจจะเป็นประโยชน์อยู่บ้าง ไม่ควรที่จะห้ามปรามเขาแบบนั้น เป็นการปิดหูปิดตาจนเกินไป

ในด้านผู้พิจารณาทางด้านการเงินนั้น ผมได้เคยสังเกตมาตลอดเวลากว่า มีความตระหนี่เป็นอย่างยิ่ง และฉันมากมักจะตระหนี่สำหรับเรื่องโครงการพัฒนาสังคมมากกว่า

ตระหนักสำหรับโครงการเศรษฐกิจหรือการทหาร โครงการ
ดังกล่าวนั้นมากเป็นเรื่องราวารณสุข หรือการศึกษา ผู้ที่
พิจารณาเรื่องด้านการเงิน คือนักเศรษฐศาสตร์ มักจะถือ
ว่าเป็นเรื่องไม่สำคัญ แต่เหตุการณ์ด้านนี้ดีกว่าเดิมแล้ว

ระบบการทำงานที่เราทำอยู่ในทุกวันนี้ เป็นปัญหา
สำคัญข้อหนึ่งเกี่ยวกับการพิจารณาที่จะวางแผนการศึกษา
ระบบการศึกษาแห่งชาติซึ่งทำให้ความรับผิดชอบด้านการ
ศึกษามีอยู่ถึง ๓ กระทรวงย่อมไม่เป็นบรรยากาศที่ดีที่จะทำ
ให้โครงการและการดำเนินงานพัฒนาการศึกษาเป็นไปได้
โดยราบรื่น ที่ผมพูดไม่ได้หมายความว่า จำเป็นที่จะต้อง
ให้กระทรวงใดกระทรวงหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบ ทั้งในการ
ดำเนินโรงเรียน ทั้งในการควบคุมทางวิชาการ ห้ามได้ แต่
หมายความว่า ผู้ใดจะดำเนินงานทางโรงเรียน ก็เป็นเรื่อง
พิจารณาตามหนึ่ง แต่ถ้าพูดถึงการรวมยอดประสานงาน
เกี่ยวกับเรื่องการศึกษา เฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับนโยบาย
และการวางแผนแล้ว ควรจะอยู่ในอำนาจและหน้าที่ของเจ้า
กระทรวงแต่แห่งเดียว เจ้ากระทรวงแห่งเดียวนั้น จะเป็น

กระทรวงศึกษาธิการหรือเราจะเรียกกระทรวงอื่น ๆ ธรรมดา
การ หรืออะไรก็ได้แต่ ไม่ควรจะต้องแยกกันไป ตาม
ความเห็นของผม กระทรวงที่จะรับผิดชอบในด้านนโยบาย
วิชาการและวางแผนการศึกษานั้น น่าจะมีรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวง ๑ ท่าน และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง ๒ ท่าน
ท่านหนึ่งควรมีความรับผิดชอบตั้งแต่ชั้นประถมไปจนถึง
ชั้นมัธยม รวมทั้งอาชีวศึกษา ส่วนทางด้านอุดมศึกษา
วิทยาศาสตร์ และ Technology ควรจะเป็นหน้าที่ของ
รัฐมนตรีช่วยว่าการอีก ๑ ท่าน แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ
รัฐมนตรีว่าการเพียง ๑ ท่าน เพื่อจะได้ประสานงานกันได้ให้
เรียบร้อย ระบบปัจจุบันนี้เป็นระบบซึ่งขาดตอน ขาดความ
เชื่อมซึ่งกันและกัน แม้แต่จะโอนอาจารย์ที่มีความรู้จาก
สถาบันหนึ่งไปอีกสถาบันหนึ่ง ก็เป็นการข้ามกระทรวงเสีย
แล้ว ทำได้โดยยาก ถ้าเป็นกระทรวงเดียวกันก็อาจจะทำได้
ประสานงานกันได้ นี่เป็นระบบที่จำเป็นจะต้องแก้ไข

เรื่องการโอนโรงเรียนให้อยู่ในการดำเนินงานของ
ราชการบริหารส่วนท้องถิ่นนี้เป็นหลักการที่ดี ที่ชอบ ไม่

ใช้เฉพาะโรงเรียนประชาบาล โรงเรียนระดับอื่นหรือแม้แต่มหาวิทยาลัยก็ควรจะมี โอนให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการภายใต้การควบคุมและกำกับทางวิชาการและวางแผนของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ต้องเตรียมปฏิรูปองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นให้เป็นการปกครองท้องถิ่น โดยท้องถิ่นเพื่อท้องถิ่นจริง ๆ คือ เตรียมเพื่อที่จะให้เป็นระบบประชาธิปไตยจริง ๆ ให้ท้องถิ่นสามารถที่จะยอมเสียสละเงินและวางนโยบาย สันนิบาตทุนการศึกษาได้โดยอิสระเต็มที่ มหาวิทยาลัยก็เช่นเดียวกัน ควรจะมีการปกครองด้วยระบบประชาธิปไตย ไม่ให้เป็นหน่วยราชการอย่างในปัจจุบันนี้ และนั่นแหละ เมื่อได้แบ่งหน้าที่การดำเนินงานกับการกำกับควบคุมจากกันเรียบร้อยแล้ว กระทรวงศึกษาธิการก็จะสามารถที่จะควบคุมดูแลโดยเรียบร้อยทุกประการ

ทั้งนี้ ก็หมายความว่า สถาบันการศึกษาของไทย ภา^๕นนั้น ก็จะประกอบด้วยโรงเรียนต่าง ๆ บางโรงเรียนก็ควรมีท้องถิ่นเป็นเจ้าของ และเป็นผู้ดำเนินงาน บางโรงเรียนก็เป็นโรงเรียนราษฎร์ และบางโรงเรียนที่เป็นสถาบันอุดม

ศึกษา ก็จะเป็นมหาวิทยาลัย ก็คล้าย ๆ กับรัฐวิสาหกิจ
มีอัตราภาพเป็นตัวของตัวเอง ภายใต้การควบคุมดูแลกำกับโดย
กระทรวงศึกษาธิการ

ก่อนจบ ผมขอเสนอให้พิจารณาอุปสรรคในระบบ
การศึกษาของเราอีกข้อหนึ่ง กล่าวคือ ระบบที่เรามัก
จะชอบกันในการบริหารราชการแผ่นดินในประเทศไทยปัจจุบันคือ
ระบบส่งเสริมการพูดมากกว่า
ระบบส่งเสริมการทำหรือการคิด ระบบนี้คือระบบ
กรรมกรหรือระบบสภา สภาการศึกษาแห่งชาติ ถ้าคิด
และทำให้มากสักหน่อย พูดให้น้อยหน่อย จะเป็นประโยชน์
กว่าที่เป็นอยู่ทุกวันนี้

เพราะฉะนั้น เมื่อพวกเราเห็นว่า ระบบการบริหาร
แผ่นดินจะเป็นอุปสรรคแก่การพัฒนาการศึกษาแล้ว ไม่ว่าเรา
จะเป็นนักการศึกษา นักเศรษฐกิจ หรือจะเป็นนักอะไรก็
ตาม จำเป็นที่จะต้องออกเสียงและจะต้องไม่เกรงใจนักการ
ปกครองว่า เราจะไปก้าวถ่างในงานของเขา เมื่อเราเห็น

ว่าระบบไม่ดี ก็ควรที่จะแสดงความเห็น เพื่อที่จะมีการชัก
 นำให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในไม่ช้า หรือถ้าชักให้ฉับ
 พียงที่จะหวังว่าการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปโดยดี

ท่านนายกสมาคมที่เคารพ ผมพูดมากกระท่อนกระเท่น
 ได้ความบ้าง ไม่ได้ความบ้าง ตัดเฉียบบ้างในใจ เพิ่มเติม
 ขยายความบ้าง ผมหวังว่าคงจะไม่ล่วงเกินเวลาที่กำหนด
 ไว้นัก แต่ถ้าวางเฉยเวลามาก ผมขอประทานอภัยด้วย

ขอขอบคุณ

“จะหาเวลาที่ไหนมา.....”

อนุสนธิแห่งบทความนี้ คือ อาจารย์เฉลิมวงศ์ บัณฑิต
รังษี ได้มีจดหมายถึงผมแจ้งว่า โรงเรียนจะมิ่งงานฉลอง
“วชิรสมโภชโรงเรียนอัสสัมชัญ” นักเรียนชั้นสูงผู้จัดทำ
หนังสือที่ระลึก ใครจะขอบทความจากผมลงพิมพ์ในหนังสือ
เล่มนี้ อาจารย์เฉลิมวงศ์มีความหนักใจว่า “ผู้ว่าการ
ธนาคารชาติ จะหาเวลาที่ไหนมาเขียนให้”

เรื่องหาเวลามาทำอะไรต่ออะไรนี้ เป็นปัญหาที่เรา
ทุกคนต้องขบอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นผู้ว่าการธนาคารชาติ
หรือมิใช่ วันหนึ่งมี ๒๔ ชั่วโมง จะให้คิดเกินกว่านั้นสัก
ธรรมชาติวิสัย ภายใน ๒๔ ชั่วโมงนี้จะต้องพักผ่อนหลับ
นอนบ้าง รับประทานอาหารบ้าง ทำกิจวัตรส่วนตัวอย่าง
อื่นบ้าง เหลืออีกส่วนหนึ่งสำหรับทำงานอ่านเขียนคิด ฯลฯ
ฯลฯ เวลาที่เหลือเหมือนเงิน มีแต่เพียงจำกัด ถ้าผู้ใช้ไม่ดิ

* เขียนให้ในงานฉลอง “วชิรสมโภชโรงเรียนอัสสัมชัญ” เมื่อ ๒๖
ตุลาคม ๒๕๐๒

ทรงคิดวางแผนว่าจะใช้อย่างไรจึงจะดีแล้ว ถึงมีมากก็
เหมือนน้อย ถ้ามีน้อยก็จะขัดสนยิ่งขึ้น

การคิดวางแผนว่าจะใช้เวลา (หรือใช้เงิน) ให้เป็น
ประโยชน์อย่างใดนั้นอาศัยคุณสมบัติอยู่ ๒ อย่าง คือต้อง
คาดการณ์ล่วงหน้าอย่างหนึ่ง และต้องเป็นผู้มีระเบียบ ทำ
อะไรอยู่ในลักษณะแบบแผน ไม่วุ่นวายรุงรัง

ที่ต้องคาดการณ์ล่วงหน้า ก็เพราะว่าเวลามีทั้ง
อดีต ปัจจุบัน และอนาคต อดีตนั้นไม่ต้องพูดถึง และ
อนาคตเป็นส่วนหนึ่งของเวลาที่เราจะต้องประจักษ์เมื่อพ้นจากวินาที
ปัจจุบันแล้ว ฉะนั้นเราต้องคิดถึงอนาคตอย่างน้อยเท่า ๆ
กันกับที่เราจะต้องพะวงถึงปัจจุบัน

การจัดระเบียบนั้นเป็นเรื่องจำเป็น ถ้าเราจะไม่ต้องการ
ให้เราจมอยู่ในปลักแห่งความยุ่งเหยิงรุงรัง ผู้ใดเก็บ
เสื้อผ้าไว้ในตู้ เสื้อผ้าก็ย่อมหายบ่อย ๆ ผู้ใดไม่จัด
ระเบียบในเวลาของตน เวลา ก็ย่อมสูญหายไปโดยเปล่า
ประโยชน์

คุณสมบัติทั้ง ๒ อย่างคือ คาดการณ์ล่วงหน้า และการจัดระเบียบ (ตามที่ผมประสบมาเองทั้งในฐานะที่เคยเป็นนักเรียนและเคยเป็นครูในโรงเรียนอัสสัมชัญมานานปี) เป็นเรื่องทีละคนครูอาจารย์ในโรงเรียนนพรัตน์และกระทำเป็นอย่างแก่นักเรียนอยู่เสมอ ฉะนั้นจึงเป็นข้อคิดใจให้ผมถือเป็นหัวข้อแห่งเรียงความฉบับนี้ เพื่อสดุดีโรงเรียนอัสสัมชัญในวาระที่มีพิธีฉัตรมงคล และเพื่อเตือนใจนักเรียนรุ่นหลัง ๆ ต่อไป

งบประมาณและเจ้าหน้าที่งบประมาณ*

การเงินและความเจริญของครอบครัว

ในแต่ละครอบครัว การเงินและความสุขความเจริญ
กับประโยชน์จากการเงินที่จะเกิดขึ้นแก่พ่อบ้าน แม่บ้าน ลูก
บ้าน ทดถึงกันนั้นสำคัญอยู่ที่ขอเหล่านี้ คือ

- (๑) พ่อกับแม่ต้องคาดการณ์ล่วงหน้าทั้งรายได้และ
รายจ่าย มิใช่ทำให้เป็นไปตามยถากรรม
- (๒) ทั้งพ่อและแม่ และลูกบ้านต้องร่วมใจกัน ชื้อ
สัตย์สุจริตต่อกันและร่วมคิดกัน ไม่แอบแฝง
เคลือบแคลงซึ่งกันและกัน
- (๓) เงินที่คาดว่าจะได้และเงินที่คาดว่าจะจ่ายต้องสัม-
พันธ์กัน ถ้าจำเป็นจะต้องก่อหนี้ขึ้นเป็นครั้งคราว
ก็จะต้องมีผู้ทางชำระหนี้โดยไม่ชักช้า และต้อง
ออมทรัพย์เป็น

* เขียนลงในหนังสือวารสารกรมบัญชีกลาง ปีที่ ๑ เล่ม ๓ พฤษภาคม
๒๕๐๓

(๔) เงินได้นั้นเกิดจากสัมมาชีวะ เงินที่จะจ่ายนั้น
พิจารณาถึงสารัตถประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและ
อนาคต

(๕) การจัดสรรเงินได้เงินจ่ายเป็นไปโดยยุติธรรมทั่ว
ไปในครอบครัว

(๖) วิธีการหาเงินและจ่ายเงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
ภาพ ไม่รว่วไหล และไม่เหลวไหล

ทั้งหกข้อนี้ไม่จำเป็นจะอธิบายให้มากคำ ก็คงจะพอ
ที่จะช่วยให้เราทุกคนใช้วิจารณญาณขยายความได้เอง บาง
ท่านอาจจะไม่เห็นกับวิธีการ ใช้ถ้อยคำหรือการแยกแยะลำดับ
ข้อ แต่คงจะไม่มีใครไม่เห็นด้วยถึงขนาดที่จะคัดค้านหลัก
การเหล่านี้

การเงินของรัฐบาล หรือที่เรียกว่า การคลัง และ
การงบประมาณ และการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อให้เกิด
สารัตถประโยชน์จริง ๆ แก่ประเทศ ก็ต้องอาศัยหลักการ
เช่นเดียวกัน

หลักการงบประมาณแผ่นดิน

เพื่อให้เกิดความ^๕ศักดิ์สิทธิ์^๕กับที่จะใช้เป็นหลัก
การคลังและงบประมาณแผ่นดิน จึงขอรายการเรียกหลัก
การ ๖ ประการข้างต้นมาเทียบใช้เสียใหม่ และถ้ายังไม่พอ
ก็จะเติมภาษาอังกฤษเสียให้ชัดเจนขึ้น คือ

- (๑) หลักคาดการณ์ไกล (foresight)
- (๒) หลักประชาธิปไตย (democracy)
- (๓) หลักดุลยภาพ (balance)
- (๔) หลักดำรงผลประโยชน์ (utility)
- (๕) หลักยุติธรรม (equity)
- (๖) หลักสมรรถภาพ (efficiency)

(๑) คาดการณ์ไกล หมายความว่า หน่วยราชการใดจะ
ต้องการทำงานอย่างใดและต้องการใช้เงินเพื่อการนั้น ๆ เท่า
ใดในปีใด ต้องคิดและคาดคะเนไว้ล่วงหน้ามิใช่ว่ามันจะทำ
อะไรขึ้นมาอีกทำไป หยิบฉวยเงินที่นั่นที่นั่นโดยไม่คำนึงว่าจะมี
อนุญาตไว้ในงบประมาณหรือไม่

อาจจะมึ่บางกรณี^๑ที่แม่จะจับยามด้ามดา^๒เพ่งดวงหน้า
ด็กปานใด ก็คาดไม่ถึงเฉพาอย่างยิ่งเกี่ยวกับดินฟ้าอากาศ^๓
หรือพระยามัจจุรา^๔ช ณะนั้นดำหริบบประมาณแผ่นดินจึง^๕
ต้องมึงบเงินตำรองจ่ายไวพอดสมควร เพื่อไม่ประมาท แต่^๖
ต้องเป็นไปแต่พอดสมควร ถ้าเบิกจ่ายจากงบตำรองพว้าเพร^๗อ
นัก ก็เสียหลัก

รายได้ก็เช่นเดียวกัน ทางราชการก็ต้องคิดอ่าน^๘
คาดคะเนไว่ดวงหน้า มิฉะนั้นจะเกิดสภาพ “หาเข้ากินคำ”^๙
หรือ “ชักหน้าไม่ถึงหลัง” ^{๑๐}ชน

(๒) ประชาธิปไตย เงินได้ของรัฐบาลเกือบทั้งหมดเกิดจาก^{๑๑}
เงินของราษฎร ณะนั้น จึงเป็นการสมควรที่ราษฎรจะ^{๑๒}
ต้องรู้เห็น และให้ความเห็นชอบด้วยทั้งรายได้และ^{๑๓}
รายจ่าย ในประเทศที่มีระบบประชาธิปไตยพอดสมควร รัฐ^{๑๔}
สภาซึ่งประกอบด้วยผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งขึ้นมา^{๑๕}
โดยชอบธรรม ก็เป็นสถาบันที่ให้คำปรึกษาและความอนุ^{๑๖}มัติ
แก่รัฐบาลในการเก็บภาษีอากร และการจ่ายเงิน

เห็นได้ว่าถ้ามี หรือ ภรรยา รุบจับเก็บเงินไว้และ
จ่ายไปโดยอีกฝ่ายหนึ่งไม่รู้จักต้องเกิดระหองระแหงกันไม่
ช้า ถ้าการรุมจับนั้นเป็นเงินที่พึงได้ของแผ่นดินก็ขัดกับหลัก
ประชาธิปไตย

ฉะนั้น การคลังและการงบประมาณจึงจำเป็นต้อง
เปิดเผยแพร่หลายให้ประชาชนรู้เห็นโดยทั่วไป

(๓) *ดุลยภาพ* ไม่ได้หมายความว่าเงินได้กับเงินจ่ายของ
รัฐบาลจะต้องสมดุลย์หรือเสมอกันทุกปี แต่หมายความว่า
ถึงบางปีเงินได้จะน้อยกว่าเงินจ่าย (*ขาดดุลย์*) ก็จะต้อง
มีบางปีที่เงินจ่ายจะน้อยกว่าเงินได้ (*เกินดุลย์*) พอนาน
ปีเข้าเองงบประมาณหลาย ๆ ปีมารวมกันก็สมดุลย์ นี้ไม่
ใช่อื่น คือ เป็นการป้องกันให้เกิดหนี้ดินดินพันตัวนั่นเอง

ปกติ เมื่อเราคาดล่วงหน้าว่าบางปีที่เราจะต้อง
ทุนมาก ทำให้รายจ่ายสูง รัฐบาลก็ควรจะออมทรัพย์ไว้
ล่วงหน้า

กรณีรัฐบาลมีเหตุผลพอที่จะต้องกู้เงินก่อนหน้า ก็
คือ เมื่อมีการลงทุนใหญ่ ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ การศึกษา

สาธารณรัฐ หรือเมื่อเกิดสงครามขึ้น แต่เมื่อกูมาแดงก็มีได้นิ่งนอนใจ พยายามเก็บหอมรอมริบชำระหนี้เสีย เฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นหนี้ต่างประเทศ กรณีที่รัฐบาลไม่ควรกู้เงินหนักคือ กูมาใช้จ่ายเป็นการประจำ (เช่น เพื่อสร้างอาคารที่ทำงาน เพื่อจ่ายเงินเดือนข้าราชการ) เพราะในกรณีรายจ่ายประจำนี้ ถ้ารัฐบาลไม่ดามารถหารายได้ประจำได้พอ ก็ต้องตัดรายจ่ายนั้นแน่

ถ้าจำเป็นจะต้องกู้ก็ควรกู้ในวิธีที่จะมิให้เกิดเงินเพื่อเพราะถ้าเสถียรภาพแห่งค่าของเงินบาทเสื่อมลงไปแล้ว ประโยชน์ที่จะได้จากการจ่ายเงินจะสูญเสียไป และจะก่อความปั่นป่วนแก่เศรษฐกิจโดยทั่วไป

เวลาที่รัฐบาลไม่ควรย่อท้อต่อการจ่ายเงินมาก ๆ ก็คือ เวลาที่เศรษฐกิจของประชาชนตกต่ำ เวลานั้นรัฐบาลจะต้องช่วยราษฎรให้ทำมาหากินให้เศรษฐกิจดีขึ้น ฉะนั้นควรจะกล้าต่อการมั่งบประมาณขาดดุลย์ (จ่ายสูงกว่าเก็บภาษี) และกลับกันเวลาที่เศรษฐกิจประชาชนดี ค่าง่าย

ขายก็ต้องเป็นเวลาที่เก็บภาษีให้มากจนและจ่ายน้อยกว่า
เก็บภาษีเพื่อออกมทรวัยไวจ่ายเวลาจำเป็นอย่างหนึ่ง กับช่วย
บ่อนักมิให้เกิดเงินเพื่ออีกอย่างหนึ่ง

(๔) สารัตถประโยชน์ ข้อนในด้านรายจ่ายพูดง่าย แต่
เลี้ยกันก็ง่าย ว่าจะจ่ายอย่างไรจึงจะเป็นประโยชน์จริง ๆ
แก่ประเทศ ในระบอบประชาธิปไตยล้มบรรณก็ถือเอาความ
เห็นชอบของราษฎรเป็นใหญ่ ว่าสิ่งใดที่ผู้แทนราษฎรเห็น
ชอบก็แปลว่าดีสำหรับประเทศ แต่จะประชาธิปไตยหรือไม่
ก็ตาม ตามมติฉันนึกประกอบกับความรู้เฉพาะเรื่องย่อมจะ
พอให้เห็นได้ว่า รายจ่ายใดเป็นประโยชน์กว่ากัน เช่น
นิทานมีว่า ที่ชายทะเลแห่งหนึ่งมีไร่อ้อย แต่ไม่มีถนนเข้าไป
ในไร่อ้อย ชาวไร่ก็ขายอ้อยไม่ใคร่ได้ มีอำมาตย์มาเห็นชาย
ทะเลนั้นก็ชอบใจ เอาเงินหลวงมาสร้างเป็นที่เที่ยวเตร่และที่
อยู่พักตากอากาศ ฐานะของไร่อ้อยก็ยังไม่เปลี่ยนแปลงอยู่
นั่นเอง แต่ถ้าเอาเงินหลวงนั้นมาสร้างถนน ขุดคลองส่งน้ำ
เข้าไร่อ้อย ชาวไร่ก็จะเจริญ อำมาตย์นั้นก็อาจจะเก็บภาษี

อาการจากชาวไร่มาได้ แล้วจะสร้างที่แสนสำราญสำหรับประชาชนก็ได้ด้วยเงินหลวงเท่ากันอย่างนี้เป็นต้น

ประโยชน์ที่พึงได้จากงบประมาณจ่ายเงินแผ่นดินนั้น มีทั้งประโยชน์ปัจจุบันและอนาคต ฉะนั้น จึงต้องมีการจ่ายลงทุนไว้ให้มากพอเป็นส่วนสัดเหมาะสมกับรายจ่ายประจำ

ในด้านรายได้ ซึ่งส่วนมากก็เป็นภาษีอากร ประโยชน์ที่รัฐบาลได้จากรายได้ก็เป็นการเสียประโยชน์ของราษฎรที่ต้องเสียเงินเป็นภาษีอากรไป ฉะนั้น ราษฎรจึงต้องเลี้ยงไก่ให้ดี ต้องให้อาหารให้ถูก และที่สำคัญคือ อย่าบีบบคอไก่

(๕) ยุติธรรม ผู้เขียนแปลยุติธรรมว่า equity ไม่ใช่ justice เพราะจงใจระบุว่า คำว่ายุติธรรมหมายถึงสิ่งที่ดีธรรม และความชอบธรรม มิใช่ความหมายอย่างแคบที่บ่งว่าอะไรถูกกฎหมายแล้วก็พอยุติธรรมได้

อะไรชอบธรรมหรือไม่ ก็เป็นเรื่องที่เดียวกัน เป็นหนังสืออ่านยาก ๆ ได้หลาย ๆ หอสมุด แต่ในใจจริงของ

มนุษย์เราทุกคนนั้นพอจะมีหลักเกณฑ์เป็นสามัญสำนึกอยู่ เพราะพวกเราเกิดมาด้วยจิตใจดีพอสมควร และเติบโตมาในศาสนาที่ดี ฉะนั้น พอจะรู้ผิดชอบได้ แม้ว่าจะเถียงกันสักหน่อย

ความชอบธรรมควรจะมีทั้งในด้านรายจ่ายและรายได้ ในด้านรายจ่ายถ้าเงินเดือนข้าราชการ เฉพาะอย่างยิ่งผู้น้อย ต่ำนัก ก็ไม่ยุติธรรม ต้องคิดอ่านแก้ไขแม้ว่าจะต้องกินเวลาบ้าง (เพื่อให้ลูกหัดอื่น ๆ) แต่ไม่ได้หมายความว่า ถ้าจะสร้างมหาวิทยาลัยหรือโรงพยาบาลขึ้นเอกหรือสถานโทรทัศน์ในจังหวัดใดแล้ว ต้องสร้างให้พร้อมกันทุกจังหวัด เพราะความต้องการและเวลาที่เหมาะสมนั้นต่างกัน บางครั้งความเต็มอภาค (อย่างหยาบ) ก่อให้เกิดความอยุติธรรมขึ้นเหมือนกัน

ในด้านรายได้ ผู้เสียภาษีเสียเงินก็เสียใจอยู่แล้ว ถ้ารู้จักไม่ยุติธรรมยิ่งเข้าใจใหญ่ ผู้หลักเลื่องภาษีอากรก็เป็นผู้ที่ช่วยก่อกความอยุติธรรมขึ้น และผู้มีความคิดส่วนมากในประเทศที่เจริญอย่างไทยเวลานี้คงจะเห็นพ้องกัน

ว่า คนรวยควรเสียภาษีในอัตราสูงกว่าคนจนจึงจะยุติธรรม
คนจนจริง ๆ นอกจากจะไม่ควรเสียภาษีแล้วรัฐบาลยังควร
จะจ่ายเงินอุดหนุนด้วย เพราะมนุษยธรรมเป็นพี่น้อง
ฝาแฝดกับยุติธรรม

(๖) สมรรถภาพ เกี่ยวกับวิธีการควบคุมงบประมาณ
ทั้งรายได้และรายจ่ายให้ถูกต้อง ชัดเจนเกี่ยวข้องกับหน่วย
ราชการทุกแห่งทั้งที่มาที่เก็บเงินและจ่ายเงิน กระทรวง
การคลังและสำนักงบประมาณมีหน้าที่ดูแลและส่งเสริมให้
เกิดสมรรถภาพขึ้น

ถ้า สมรรถภาพ เป็นนางเอก สุจริต ก็ต้องเป็นพระ
เอก ถ้า สมรรถภาพ ไปแต่งงานกับ ทูจริต เขาก็มีลูก
หลานเป็น โจรहार่อยจำพวก ร้ายนัก ถ้า ทูจริต ไม่ได้
กันกับ สมรรถภาพ ก็ยังร้ายอยู่มากพอใช้ เพราะ ทูจริต
เป็น “ผู้ร้าย” ชนิดที่รบกวน สมรรถภาพ อยู่เรื่อย ๆ นอก
จากนั้นยังรบกวนนางเอกเรื่องอื่น ๆ ด้วย เช่น ยุติธรรม
สารัตถประโยชน์ ประชาธิปไตย เป็นต้น ฉะนั้นเพื่อ
ให้เรื่องที่เรารู้อยู่กันเป็นพิเศษอยู่นี้ดำเนินไปด้วยดี

สุจริต ต้องเป็นพระเอกปกป้องคุ้มครอง สมรรถภาพ และ
พระเอกกับนางเอกต้องแต่งงานร่วมหัวจมท้ายกัน

ถ้าการเก็บภาษีอากร และการดำเนินการรัฐวิสาห-
กิจเป็นไป โดยปราศจากสมรรถภาพก็เรียกว่าเกิดความ
เหลวไหลขึ้น ถ้าการจ่ายเงินและดำเนินราชการขาดสมรรถ
ภาพเรียกว่าเกิดความรวบเหว กระทรวงการคลังและ
ด้านงบประมาณมีหน้าที่เป็นพิเศษที่จะต้องดัดดองดูแล
เรื่องนี้ บ้างกันแก้ไขทั้งความเหลวไหลและความรวบเหว
และในเรื่องนี้ของอาศัยพระอินทร์และบรรดาเทพารักษ์
คือ ท่านผู้ใหญ่ในราชการตั้งแต่นายกรัฐมนตรีและ
คณะรัฐมนตรีเป็นอาทิ ให้พรอำนวยให้มฤตยูเดช
พอเป็นที่เกรงกลัวแก่หมู่อสูรทั้งหลายได้

← สมรรถภาพมีความสำคัญทางหลักวิชาการคลังข้อยก
ข้อหนึ่ง คือ งบประมาณแผ่นดินต้องกว้างขวางพอที่จะให้
เกิดเป็นเงินเองได้เอง เขาก็เขาถูงนอกก็ออกจากถูงน
หมายความว่า การบริหารการเงินแผ่นดินนั้นจะแยกออกเป็น
เตียง ๆ มิได้ แต่เรื่องนั้นต้องขอเข้าไปว่ากันในโอกาสหลัง

หลักหกข้อที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ถ้าใครจะถามว่าข้อไหนสำคัญกว่าข้ออื่น ๆ ก็คงจะย้อนถามว่า ดิน น้ำ ลม ไฟ ทั้ง ๔ อย่างนี้ อย่างไหนสำคัญกว่ากันสำหรับชีวิต ?

ลักษณะของเจ้าหน้าที่งบประมาณ

ดังที่กล่าวข้างต้นแล้ว เรื่องงบประมาณแผ่นดินเป็นเรื่องของราชการแผ่นดินทั้งหมด ฉะนั้นย่อมเป็นเรื่องความรับผิดชอบร่วมกันของหน่วยราชการทุกแห่ง แต่หน่วยราชการที่มีความรับผิดชอบและหน้าที่พิเศษนั้นได้แก่ กระทรวงการคลังและสำนักงานงบประมาณ ในทันทีจะกล่าวถึงลักษณะของเจ้าหน้าที่งบประมาณ โดยเฉพาะว่าจะควรมีคุณสมบัติและปฏิบัติอย่างไรจึงจะสามารถอำนวยความสะดวกการงบประมาณเป็นไปโดยดีได้บ้าง

ข้อแรก เจ้าหน้าที่งบประมาณจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต ต่อหน้าที่เพื่อปฏิบัติราชการให้มีสัมฤทธิ์ผลดีจริง ๆ อย่างหนึ่ง กับเป็นเยี่ยงอย่างแก่เพื่อนข้าราชการในหน่วยอื่น ๆ ด้วย ความซื่อสัตย์สุจริตในที่นี้มีความหมายกว้าง ๆ อยู่ ๒ นัย คือ (หนึ่ง) การปฏิบัติราชการด้วย

ทำนองคลองธรรม ไม่เห็นแก่ผู้มีสินจ้าง ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว และไม่เลือกที่รักมักที่ชัง การพิจารณาการเงินของแผ่นดินนั้นมองทางที่จะหาวิธีหารวยส่วนตัวได้ เพราะเราเรื่องความเคลื่อนไหวอะไรก่อนผู้อื่น มีโอกาสมากกว่าผู้อื่น แต่ถ้าเป็นคดีเช่นนั้นแล้วงานแผ่นดินก็เสียเปล่า (ต้อง) มีความเอาใจใส่ขยันขันแข็งต่อหน้าที่ ใช้ความรอบคอบละเอียดลออ ถ้าทำบางไม่ทำบาง ถือเป็นคนผิดทีเดียวแล้วก็ไม่ใช่ข้อดีคอยหน้าที

ข้อต่อไป เจ้าหน้าที่งบประมาณจะต้อง มีความรู้พอสมควรจะต้องชวนชววยหาความรู้ให้นำมาใช้แก่หน้าที่ราชการใดคนหนึ่ง ๆ วิชาที่ควรรู้เป็นพหุขนกคงจะเป็นวิชากฎหมาย รัฐประศาสนศาสตร์ วิชาการบัญชี หรือเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น หรือแม้แต่วิชาคณิตศาสตร์ อักษรศาสตร์ ซึ่งถ้าคุณเ็น ๆ แล้วไม่สู้เกี่ยวข้องกับนัก ความจริงก็เป็นประโยชน์มาก เพราะช่วยให้รู้จักคิดรู้จักวิเคราะห์ แนะนำความรูฟพิเศษเช่น ทางการแพทย์ การเกษตร การศึกษายิ่งดี แต่ทงหมดคนมาลงเอยอยู่ที ปัญหาความรู้

รอบตัว และสามัญสำนึก ถ้าปราศจากสามัญสำนึก
แล้ว ไร้ประโยชน์

ปัญหาที่เจ้าหน้าที่งบประมาณทุกประเทศ
ต้องเผชิญอยู่คือความก้าวหน้าของการศึกษา วิชา
ศาสตร์ และเทคนิคการป้องกัน เช่น เราจะต้อง
วิเคราะห์โครงการสร้างเขื่อน การสร้างถนน หรือ
การสร้างโรงไฟฟ้าพลังงาน เจ้าหน้าที่งบประมาณ
จะต้องมีความรู้เรื่องพิเศษเหล่านี้จริง ๆ หรือจึง
จะพิจารณาเรื่องวิชาการขั้นสูงของเขาได้? คำตอบ
ของทุกประเทศ ก็คือ ไม่จำเป็น ถ้ามีความรู้พิเศษ
ก็ดี ถ้าไม่มีความรู้พอจะฟังเขาอธิบายอย่าง
ง่าย ๆ พอจะใช้ความวินิจฉัยจากสามัญสำนึกได้
นอกจากนั้นควรจะขยันพอที่จะหาความรู้เพิ่มเติมจาก
การค้นคว้าได้ถามขอความรู้จากนักวิชาการในหน่วย
ราชการอื่น เช่น อาจารย์มหาวิทยาลัยมาตอบเทียบ
เคียงกับข้อเท็จจริงของหน่วยราชการที่มันด่วนได้เสียโดย
ตรงนั้นเป็นวิธีการที่รอบคอบ ที่ถ้าคุณรู้สึกคือ ต้อง

ฉันในฐานะไว้วางใจก่อนว่าเจ้าของเรื่องทั้งของงบประมาณนั้น
เขาว่าซื้อ ๆ พอเชื่อถือได้ (จนกว่าจะจับส่งได้)
เพราะเขามีหน้าที่ความรับผิดชอบอยู่แล้ว แต่เราจะ
ต้องร่วมมือกันทำให้ราชการดำเนินไปโดยดี แต่ทั้ง
นี้ไม่ได้หมายความว่าต้องลงความเห็นคล้อยตาม
เขาไปทุกอย่าง เมื่อเราตั้งใจพิจารณาโดยรอบคอบ
ก็แล้วก็ควรลงความเห็นของคนไปโดยอิสระ

3 ข้อสุดท้ายที่สำคัญ (และสำคัญไม่น้อยกว่าข้ออื่น ๆ)
ได้แก่ลักษณะที่จะขอเรียกในที่นี้ว่า “สันดานดี” ได้แก่
ความสามารถร่วมงานกับผู้อื่นได้ โดยไม่หย่อนปลงเบี่ยง
และไม่ตั้งเกรียนจนด้นเปรี้ยว ๆ สันดานดี นรวมคุณ
ลักษณะอยู่หลายอย่าง คือ ด้มาคารวะ ความกล้าหาญ
ความอดทน ความเห็นอกเห็นใจความเชื่อถือไว้วางใจซึ่ง
กันและกัน เป็นต้น

หลักใหญ่คือ ความร่วมมือ เจ้าหน้าที่งบประมาณ
นอกจากจะต้องร่วมมือกับเพื่อนข้าราชการในสำนักงานด้วย
กันแล้ว จะต้องร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในหน่วยราชการซึ่งตน

มีหน้าที่วิเคราะห์งบประมาณด้วย พึ่งสังเกตว่าคำที่ใช้ใน
บทความและตอนนั้น คือ “วิเคราะห์งบประมาณ” มิใช่
“ควบคุมงบประมาณ” ถ้าเจ้าหน้าที่งบประมาณเป็น “ผู้
ควบคุม” และเจ้าหน้าที่หน่วยอื่นเป็น “ผู้ถูกควบคุม”
แล้วก็เท่ากับนัดกันมาเดินปอดจักษุโมยกันเปล่า ๆ โดยกิน
เงินเดือนหลวงเฉยด้วย การตั้งงบประมาณและการเบิกจ่าย
งบประมาณมิใช่เรื่องใดคโมนได้จับกันอย่างนั้น ตำราของ
เรื่องมอญว่าฝ่ายหนึ่งต้องการเงินสำหรับจะไปปฏิบัติราชการ
อีกฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบเรื่องการเงิน ต้องไว้วางใจซึ่งกันและ
กันแก้ปัญหาเรื่องเดียวกันคนละแง่ ถ้าเป็นเรื่องที่คาด
ความสำคัญไม่ถึงขนาดและเงินมีน้อย เจ้าหน้าที่งบประมาณ
ก็ต้องขอให้หน่วยราชการระงับไว้ ถ้าเรื่องสำคัญจริง ก็
ต้องร่วมกันปรึกษาหารือว่าเมื่อเงินมีจำกัด จะทำอย่างไร
กัน ถ้าต่างคนต่างระแวงสงสัยซึ่งกันและกันงานก็เฉย ถ้า
ไว้วางใจซึ่งกันและกันก็หารือกันได้ทั้งเรื่องเล็กเรื่องใหญ่
ช่วยกันแก้ปัญหาไป ปฏิบัติหน้าที่ทางราชการเป็นกองทั้งต้อง
ฝ่าย

เท่าที่สังเกตมาตามวิธีปฏิบัติราชการของเราและของประเทศอื่น เจ้าหน้าทีงบประมาณมักจะเป็นผู้น้อยกว่าเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการที่ตนวิเคราะห์งบประมาณ เช่น หัวหน้าแผนกของสำนักงบประมาณเจรจากับหัวหน้ากองของกรมผู้จ่าย หัวหน้ากองของเราเจรจากับอธิบดีของเขา ผู้อำนวยการงบประมาณเองบางครั้งก็ต้องเจรจากับผู้ใหญ่ถึงชนวิสัยมนตรี และวินิจฉัยเรื่องของคนวิสัยมนตรีเป็นต้น ฉะนั้นเจ้าหน้าทีงบประมาณทุกชั้นจะต้องมีคุณลักษณะเป็นผู้สงบเสงี่ยมเจียมตัว มีสัมมาคารวะ โดยหวังว่า เมื่อปฏิบัติดังนี้แล้วคู่สนทนาของตนจะได้เห็นใจให้ความร่วมมือเป็นประโยชน์แก่ราชการ

แต่ความสงบเสงี่ยมและสัมมาคารวะมิได้หมายความว่า การขอรับกระผมตลอดศก ถ้ามีแต่ขอรับกระผมก็เท่ากับไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ได้จริงๆ เจ้าหน้าทีงบประมาณจะต้องสำรวมใจมีความกล้าหาญ เห็นผิดต้องว่าผิด เห็นชอบต้องว่าชอบ พูดแต่ความจริง จากน้ำใจที่จริง แม้จะไม่ใช่ที่พอใจของผู้ใหญ่ แม้แต่จะเป็นการคัดค้านความ

เห็นของรัฐมนตรียุคคณะ ถ้าจำเป็นแล้วจะมีท่านผู้ใดเล่าที่จะ
อดเห็นใจและมีความเคารพในความจริงของเรา ?

หน่วยราชการที่ดำรงงบประมาณจะต้องมีความ
สัมพันธ์กันฉันท์เป็นพิเศษเพราะต้องทำงานร่วมกันในเรื่อง
เดียวกัน คือ กระทรวงการคลัง เฉพาะอย่างยิ่ง กรมบัญชี
กลาง ในกฎหมายวิธีการงบประมาณจะเห็นได้ว่า ทั้ง
กระทรวงการคลังและสำนักงบประมาณมีหน้าที่สนิท
สนมกันเพียงใด เวลาดำรงงบประมาณตั้ง รายจ่าย
ขึ้น กระทรวงการคลังก็ต้องหา รายรับ มาชดเชยจึงจะจ่าย
ได้ สำนักงบประมาณก็ต้องให้คำปรึกษาหารือแก่กระทรวง
การคลังทั้งในด้านรายได้รายจ่าย การลงบัญชี การหาเงิน
สด การปฏิบัติตามระเบียบการเงินต่าง ๆ ราชการ ๒
ฝ่ายนี้แยกกันเกือบไม่ออก คล้ายแขนซ้ายกับแขนขวา ใน
เมื่อดำรงงบประมาณแยกตั้งก็ตัดออกมาขึ้นสำนักนายกรัฐมนตรี
มนตรีเช่นในขณะนี้ก็มี ความจำเป็นที่จะต้องร่วมกันอย่าง
ใกล้ชิดยิ่งกว่าในเวลาใด ๆ เมื่อใดเจ้าหน้าที่งบประมาณกับ
เจ้าหน้าที่กระทรวงการคลัง และกรมบัญชีกลางร่วมมือกัน

ไม่ได้สนิท มีความเคลือบแคลงสงสัยกันแม่แทนชย เมื่อ
 ๒
 นนราชการงบประมาณและราชการคงจะเต็มทงต้องทาง

ด้วยเหตุฉะนี้ เมื่อบรรณาธิการวารสารกรมบัญชีกลาง
 แสดงไมตรีจิตเปิดวารสารฉบับนี้ เป็นเหยื่อแก่นักเขียนของ
 สำนักงบประมาณแล้ว ผู้เขียนจึงมีความยินดีสนองรับไมตรี
 จิตด้วยบทความนี้ และใคร่ถือโอกาสขอพรพระรัตนตรัย
 บันดาลให้วารสารกรมบัญชีกลางด้วยความร่วมมือของสำนัก
 งบประมาณจำเริญรุ่งเรืองต่อไปสืบกาลนาน

ถอนดอน

๔ มีนาคม ๒๕๐๓

เงินมาก เงินน้อย*

“อันรูปรสกลิ่นเสียงเคียงสัมผัส
ซึ่งคฤหัสถ์หวงแหนไม่แก่นสาร
กรันระงับดับจันทรสันดาน
ก็สาธารณเปื่อยเน่าเสียเปล่าดาย”

ผมกำลังหวนระลึกถึงกถอนบทย่อยในใจไม่แน่ว่าใครเป็นผู้แต่ง และอยู่ในบทหรือเรื่องใด แน่อยู่อย่างเดียวว่าเคยท่องจำอยู่ที่โรงเรียนอัสสัมชัญเมื่อเรียนภาษาไทยอยู่กับคุณครู เจริญ บุญยมโหรัมย์ ก็พอดีได้รับจดหมายจากภราดาอามาโด ขอรื่องให้ช่วยเขียนบทความให้นักเรียนรุ่นปัจจุบันของอัสสัมชัญพาณิชย์ จึงนำเอามาใช้เป็นต้นกระตุกของบทความ

กถอนข้างต้นนี้ คงจะเป็นของดุษฎีภรณ์ แต่จะเป็นของใครก็ตาม ผู้แต่งเคื่อนัดคิดว่าอย่าได้ เพราะเมื่อตายแล้วเราจะเอาวัตถุธัมมวัตถุติดตัวไปไม่ได้ ย่อมเน่าเปื่อยสูญเดียวไปไม่อนิจจัง

* เขียนให้ อัสสัมชัญพาณิชย์

“อย่าโลก” ต้องคำนึงคำนี้ขึ้นนัก เพราะโลก
เป็นบ่อเกิดแห่งความประพฤติดีความประพฤติชั่ว การหัก
เคี้ยวจากความ โลกนี้มีเหตุผลอย่างอื่นอันนับพัน นอกจาก
การปลงอนิจจัง เช่น มนุษยธรรม ความยุติธรรม ตันติสุข
และการดำเนินไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองร่วมกันทั้งชุมชน

พวกเราที่อยากจนหรือไม่สู้จะร่ำรวยนัก ก็ใคร่จะแสวง
หาทรัพย์สินสมบัติเพื่อครองชีพ เพื่อเลี้ยงครอบครัวดำรง
เมธีกับชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต การได้แสวงหา
เงินทองทรัพย์สินสมบัติอย่างนี้ไม่เรียกว่าโลก ถ้าอยู่ในขอบ
เขตแห่งศีลมาชีวะ แต่ถ้าเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะที่จะเพิ่มพูนราย
ได้ของคนโดยง่าย และเป็นผู้ที่มียาได้สูงอยู่แต่พยายาม
กอบโกยทั้งทางที่ชอบธรรมและไม่ชอบธรรม เพื่อให้ราย
ได้ของคนยิ่งสูงขึ้น เรียกว่าโลก และไม่ยุติธรรมต่อเพื่อน
มนุษย์ เพราะทรัพย์สินในประเทศและในโลกขณะใดขณะ
หนึ่งมีจำนวนจำกัด ถ้าเราได้มามาก คนอื่นก็ต้องได้น้อยลง
ยิ่งในกาละและเทศะที่อึดอัดขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภค

แล้ว จะยังเห็นได้ง่ายชน มีหน้าชาการมัทพยดินเงินทอง
 มากนั้น ก็ทำให้ใช้จ่ายเงินเปลืองมาก พอที่จะแบ่งเอา
 ดงทุนให้เกิดความสมบูรณ์พันธุ์สัตว์หน้ากัน ก็เป็นการขัด
 ขวางความเจริญของคนอื่นทั่วไป

ทุกดาวข้างคณนเป็นเรือของเอกชน เรือของมหา
 ชนคือของประเทศชาตินั้นผิดกันบ้าง เพราะมองจากแง่ด้
 วมของประเทศ เงินตราหรือแม่ทองคำเป็นเครื่องมือการค้า
 และการแลกเปลี่ยน ความสมบูรณ์พันธุ์อยู่ที่เครื่องอุปโภค
 บริโภค ฉะนั้นประเทศใดมีเงินใช้มาก แต่มีเครื่องอุปโภค
 บริโภคน้อย ขาวของก็มีราคาแพงขึ้นทันที ถ้ามีเงินใช้น้อย
 เกินไปก็เกิดผิดเคื่องในการค้า ฉะนั้น เป็นการดำคณยที่จะ
 รักษาจำนวนเงินกับจำนวนของให้พอดี ๆ กัน อย่าให้เงิน
 มากนัก หรือเงินน้อยนัก หน้าที่ในชาติหนึ่ง ๆ นั้นก็ต้อง
 เป็นหน้าที่ที่รัฐบาลจะมอบหมายให้กระทรวง การคลังและ
 ธนาคารกลาง (หรือธนาคารชาติ หรือที่ในประเทศไทย
 เรียกว่าธนาคารแห่งประเทศไทย) เป็นผู้ดูแลตลอดอยู่
 ตลอดเวลา

ฉันคิดว่าในเวลานี้เกิดมีเหตุให้นำเอาเงินมาให้ประชาชนชาวไทยใช้เพิ่มจำนวนธนบัตรขึ้นจากประมาณ ๗,๐๐๐ ล้านบาท เป็น ๘,๐๐๐ ล้านบาท ปัญหาที่จะถามอดดัมซิกผู้่านักคือ เราควรจะเรียกว่าเหตุตามมาโปรดหรือไม่ คำตอบคงจะเป็นว่า เรียกว่ามาโปรดไม่ได้ เพราะไม่ทำให้เครื่องอุปโภคเพิ่มขึ้น ชาวของตกอนนราคา ๘ บาท อาจเพิ่มขึ้นเป็น ๘ บาท และคนส่วนรวมทั้งประเทศจะไม่เจริญขึ้นเลย (แม้ว่าบางคนจะดีขึ้น บางคนจะเดือดร้อน) ฉะนั้นอย่าโลก

ท่านจะว่าถึงทองคำ (หรือเงินของชาติอื่นที่แลกเปลี่ยนได้ง่าย) ผิดกับเงินบาทอยู่ที่เราเอาไปใช้นอกประเทศได้ ประเทศทุกประเทศมีการค้าขายกับต่างประเทศ ฉะนั้นการมีทองคำหรือเงินตราต่างประเทศมากขึ้น **ปกติ** ก็ย่อมดีขึ้น แต่ที่เขียนคำว่า **ปกติ** นี้ ก็เพราะมีข้อยกเว้น เพราะ (ก) ทองคำก็เอามาบริโภคอุปโภคมิได้ ถ้าไม่ใช่ซื้อสินค้ามาก็ไม่มีประโยชน์มากนัก และ (ข) ในบางกรณีถ้าชาติใด

มีทองคำมากจนรวดเร็ว ชาตือนักต้องขาดทองคำ และเมื่อ
เขาขาดทองคำ เขาก็ขาดหนทางที่จะซื้อของจากชาติเรา
หรือชาติอื่นได้ ยกตัวอย่างใน ๒-๓ ปีนี้ เยอรมันตะวันตก
(และบางชาติอื่น) อดทองคำไปได้มาก เกิดวิกฤตและ
ความยากลำบากในสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักร
บริติช (และบางชาติอื่น) จนต้องร่วมมือกันขึ้น เช่น
นี้เป็นต้น

สรุปความว่า โยฮาโลก โยฮานี้กว่าเงินทองมาก
เท่าใดก็ยิ่งดีเท่านั้น ต้องให้พอดี ๆ จะพอดีเท่าใดนั้น
เป็นเรื่องที่อดัดสนกันนักเรียนจะต้องเรียนกันให้ดีซึ่งจึงจะ
วินิจฉัยได้เองแท้และถูกต้อง แต่ความรู้อาจเรียนกันหมด
ยกแต่ชีวิตที่ต่าง ๆ ต้องอาศัยความดีด้วยจึงเป็นแนว
จึงจะครบสมบูรณ์

จะมานั่งทำบุญชั้กันทำไม* ?

ลอนดอน

๒ ธันวาคม ๒๕๐๓

เรียน บรรณาธิการ วารสารกรรมบุญชั้กลาง

คุณ (หรือบรรณาธิการคนก่อน) ทำผมให้เขียน
ให้วารสาร ฯ อีกแล้ว คราวนี้ผมจะทำให้คุณและนักเดง
เขียน นักเดงอ่าน ผู้อื่น ต้องพิจารณาปัญหาข้อนี้ว่า
“จะมานั่งทำบุญชั้กันทำไม ?”

คุณก็เป็นข้าราชการกรรมบุญชั้กลาง ผมก็เคยรับ
ราชการกรรมบุญชั้กลาง และที่กรรมบุญชั้กลางตามปกติเจ้า
หน้าทที่เบ็นด้ามัญชนโดยทั่วไปเราก็กทำบุญชั้กัน หรือทำ
หน้าทอื่น ๆ ที่เกยวกับบุญชั้กันทงหน เราเฉดยวใจ
กันบ้างไหมว่าพวกรเรามานั่งทำบุญชั้กันทำไม ?

* เขียนลงในวารสารกรรมบุญชั้กลาง ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๔

ท่านที่เป็นนักกฎหมายคงจะตอบว่า อ้าว ก็มีกฎหมายอยู่ให้ทำบัญชีการเงินการคลังของรัฐบาลนี้ เช่นกฎหมายเงินคงคลัง กฎหมายวิธีการงบประมาณ พระราชบัญญัติพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศต่าง ๆ ด่วนแบ่งให้ทำบัญชีทั้งนั้น เมื่อมีกฎหมายให้ทำก็ต้องทำ

ผมก็เห็นด้วยในคำตอบด้านกฎหมายอย่างว่า แต่ยังไม่จุใจ เพราะยังไม่ได้ตอบว่ากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับเหล่านั้นระบุให้ทำบัญชีไปทำไม ? ทำไมสภาและคณะรัฐมนตรี และรัฐมนตรีท่านจึงตรากฎหมายอย่างว่าให้พวกเราทำบัญชีกัน ?

ผมจะลองร่างหัวข้อคำตอบที่พอจะตอบได้เด่นออกมาใน
 ครึ่งหลัง ๓-๔ ข้อ คือ

(ก) ทำบัญชีเพื่อให้ทราบฐานะแท้จริงของการเงินแผ่นดิน ตลอดจนกระแสเงินเข้าออกของรัฐบาล ทั้งที่เป็นไปตามงบประมาณประจำปี และที่นอกเหนือไปจากงบประมาณ

(ข) ทำบัญชีเพื่อควบคุมการเงินของแผ่นดินให้เป็น

ไปตามวัตถุประสงค์และความอนุมัติของรัฐสภา เมื่อรัฐสภา
ผ่านพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปีแล้ว

(ค) ทำบัญชีตามข้อ (ก) และ (ข) เพื่อให้
รัฐบาลสามารถวางนโยบายการเงิน การคลัง การภาษี
อากร การรัฐพาณิชย์ ให้ถูกต้องเหมาะสมกับการอำนวย
ให้เศรษฐกิจแห่งประชาชนและเศรษฐกิจแห่งชาติเจริญรุ่ง
เรืองยิ่งขึ้น

(ง) ทำบัญชีเพื่อป้องกันความรวดเร็ว ความเหลว
ไหลในเรื่องการเงินของประเทศ เพื่อให้การคลังอยู่ในทำนอง
คลองธรรม และเพื่อให้รัฐบาลสามารถบริหารเศรษฐกิจ
ของประเทศให้มีความยุติธรรม มีสัมรรภาพ และโดยทั่วไป
ป้องกันการณ์ร้ายหรือบังเหินมิให้เกิดขึ้นได้

ที่ผมร่างมาเป็นเพียงหัวข้อใหญ่ ผมก็ไม่แน่ใจว่าจะ
ถูกต้องหรือไม่ จะครบถ้วนหรือไม่ จะควรมีคำตอบอะไร
อีก

จึงใคร่ขอรบกวนหน้ากระดาษของวารสารกรมบัญชี
กลางเชิญนักเลง (มิใช่อันธพาล)ทั้งหลายช่วยเฉลย

ปัญหา แกะไขเพิ่มเติมให้ถูกต้องและครบถ้วน และขยาย
 ความในหัวข้อต่าง ๆ คงจะเป็นประโยชน์ดี ถ้ามีท่านผู้อ่าน
 เขียนมา ผมจะขอร่วมเข้าควบคุมบอนด้วยในภายหลัง เฉพาะ
 อย่างยิ่ง ในปัญหาที่ผมสนใจยิ่งคือ บ้องกันการฉ้อราษฎร์
 บังหลวงได้อย่างไร การขบปัญหานี้เห็นจะต้องนิยามด้วยว่า
 อย่างไรจึงจะเป็น “ ตงฉิน ” อย่างไรเป็น “ กังฉิน ”

ที่ผมเขียนมานี้ คุณสนใจไหม นักเลงสนใจไหม
 ขอคำตอบและคำเสริมก่อนที่ผมจะถลำตัวเดินเพ่งเดียวไป
 จะเก้อเปล่า

ขอแสดงความนับถือ

ปวย อิงภากรณ์

ธรรมะ

ในฐานะที่ผมเป็นศิษย์เก่าของธรรมศาสตร์ เมื่อทางมหาวิทยาลัยจะออกวารสาร “ธรรมศาสตร์” จึงใคร่ขอเสนอข้อคิดเป็นการคารวะและเป็นการรำลึกคุณท่านอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาการศึกษาการเป็นบุพการีในมหาวิทยาลัย

ดีของธรรมศาสตร์ คือ ดีเหลือ — แดง และเพื่องปลุกใจก็มีความตอนหนึ่งว่า “เหลือของเราคือธรรมประจำจิต” ฉะนั้นใครจะพิจารณาว่า อะไรคือ ธรรมะ

ในปทานุกรมไทยอธิบายไว้ว่า “ธรรม คือ คุณ ความดี ความชอบ...คำสั่งสอนของพระพุทธศาสดา มรรค ผลนิพพาน ปัญญา ความรู้ของจริง ความจริง เหตุบุญกุศล ความถูกต้อง...กฎหมาย ถ้อยความ อารมณ์...” ทั้งนี้แต่คงว่ามีความหมายได้หลายประการ ถ้วนแต่เป็นเรื่องที่ดีและที่ชอบ แต่ธรรมะมิได้มุ่งหมายถึงกฎหมายอย่างเดียว

* เขียนลงในวารสาร “ธรรมศาสตร์” มกราคม ๒๕๐๕

มีความหมายกว้างขวางยิ่งไปกว่ากฎหมาย คือรวมทั้งความดีความชอบตามสามัญสำนึกด้วย ในด้านนักปรัชญาโรมันก็ได้มีผู้กล่าวไว้ว่า “Jus est ars boni et aequi” แปลว่า ธรรมศาสตร์ คือ ศิลปศาสตร์แห่งความดีและความยุติธรรม เมื่อวิเคราะห์และวิจารณ์แล้ว ก็จะได้เห็นว่า อรรถาธิบายของไทยและโรมันนี้ข้อความสอดคล้องต้องกัน

ถ้าจะมีปัญหาถามว่า เพราะเหตุใดจึงจะต้องประพฤติกุศล พุทธภาษิตมีตอบไว้หลายประการ ข้อหนึ่งที่พวกเราเรียนรู้ประจำใจ ก็เห็นจะเป็นพุทธภาษิตที่ว่า “ชมฺโมหเว รกฺขติ ชมฺมจารี” แต่ถ้าจะมีผู้แสดงข้อซักถามเป็นปัญหาว่า มีบุคคลบางท่านซึ่งประพฤติธรรมแล้วไม่เห็นได้รับความปลอดภัยอันรักจากธรรมะนั้นเลย ในโลกนี้ความอยู่ดีอยู่เย็นเป็นอันมาก เช่นนั้นผมมีความเห็นว่า ผู้ประพฤติธรรมนั้นคงจะไม่ได้ประสงค์มุ่งหวังหาผลตอบแทนเสมอไป คือ ประพฤติธรรมเพื่อความดี ความชอบ ความเป็นจริง เพื่อความยุติธรรมให้มากที่สุดที่จะทำได้ ก็จะเป็นอันดีตั้งอยู่ในตัวแล้ว

เมื่อแรกเริ่มตมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฯ ๒๕ ๒๕
 มีแต่คณะธรรมศาสตร์คณะเดียว บัดนี้มหาวิทยาลัยได้
 แยกแยะออกไปเป็นหลายคณะ คณะนี้ผมจึงหวังว่าข้อคิด
 ๒๕ ๒๕ ๒๕ ๒๕
 ด้น ๆ ข้างบนคงจะเป็นข้อเตือนใจนักศึกษารุ่นหลัง ๆ ได้
 บ้างว่า ถึงแม้ว่าคนจะเรียนอยู่ในคณะหรือแขนงต่าง ๆ ใน
 ๒๕ ๒๕ ๒๕ ๒๕
 ธรรมศาสตร์ จุดมุ่งหมายสำคัญที่จะยึดถือ คือ ธรรมะ
 ๒๕ ๒๕ ๒๕ ๒๕
 ดมตามข้อของมหาวิทยาลัยและวารสารนี้

จะมานั่ง (หรือยืน) ทำบุญชัณห์ทำไม *

กรุงเทพ ฯ

๒๐ เมษายน ๒๕๐๕

เรียน บรรณาธิการ วารสารกรรมบุญชัณห์กลาง

เสียงนาฬิกาตึก ๆ ที่วาร์ตารกรรมบุญชัณห์กลางให้ไว้
เป็นของขวัญสำหรับล่อใจนักเขียนบทความให้วาร์ตารเตือน
อยู่เสมอว่า ได้มีนัดไว้หลายเดือนแล้ว เริ่มรู้ลึกถะฮาย
ใจ ครั้นจะผัดต่อไปจนถึงปีหน้า ก็เกรงว่าวาร์ตารจะตั้ง
ระฆังหรือวัดตุระเบ็ดมาเป็นของขวัญในฐานะที่เป็นผู้ไม่เขียน
เสียงเตือนจะยิ่งร้ายไปกว่าเสียงนาฬิกา ดุษฎีอมเขียนให้ไม่ได้
บางที่ปดายปีนโซ่คด้อจมีหวังได้ของขวัญชนิดที่ไม่ใครจะ
เตือน คงจะดี (โปรดดู ป.ด. ข้างท้าย)

สำหรับท่านผู้อ่านที่ลืมหรือมิได้อ่านวาร์ตารกรรมบุญชัณห์
กลางปีที่ ๒ เล่ม ๑-๒ และ ๓ จะขอท้าวความว่า ผมได้
ตั้งปัญหาไว้ว่า จะมานั่งทำบุญชัณห์ทำไม คุณอำนวย

* เขียนลงในวารสารกรรมบุญชัณห์กลาง ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๐๕

ฉัรวรรณ กระหัดกระเหอบไปรายงานท่านอธิบดีกรมบัญชี
กลาง ท่านอธิบดีซึ่งคงจะกำลังยืนทาบบัญชีอยู่ เริ่มเขียน
ลงจดด้วยมือเปล่าทันที ตอบโต้ด้วยคารมอันคมคาย ค่อย
ถามช้า คุณเอียด นาครทรรพ ซึ่งก็คงยืนทาบบัญชีอยู่เหมือน
กัน แต่ยังไม่เดินไป ก็ทำหน้าที่ทหารหน้าอธิบายวิสัยหน้าต่อ
คุณตำรวจ รัตนกรณ ศิษย์เก่าเก็บเอาเรื่องไปคิดเป็นการบ้าน
แล้วขีด ๆ เขียน ๆ คิด ๆ คั่น ๆ ด้วยใจรัก มีหน้าซ้าย
อาศาลตรวจปรุไฟให้เสียด้วย

ความที่ผมย่อมาในวรรคก่อนนั้นเป็นเพียงพลความ
ด่าระด้าคดีของเรื่อง ต้องขอให้ท่านผู้อ่านกลับไปดูราย
ละเอียดในฉบับปีที่ ๒ นอกท (ถ้าไม่มี กซอซ)

ก่อนอื่น ก่อนที่ผมจะดื่ม ต้องขอรับรองให้ผู้อ่านที่เป็น
เจ้าหน้าที่ด้านงบประมาณ ดำรงทำบัญชีเกาอกรบบัญชี
กลาง ถ้าปรากฏว่ามีเกาอตั้งแต่ ๑ ขนไปโปรดให้เจ้าหน้าที่
ทวนชนไปที่หัวหอให้หมด เพราะผมยื่นเขายืนทาบบัญชีกัน
แล้วเดะเวดาพิจารณางบประมาณ ครุภัณฑ์ของกรมบัญชี
กลาง อย่าอนุมนัทรายการเกาออกเลยเป็นอันขาด

ข้อต่อไปใครจะบันทึกไว้ว่า ข้อคิดเห็นของท่านอธิบดี
คุณเอียดและคุณดำรงนั้น ส่วนมากผมเห็นด้วย ฉะนั้น จะ
ไม่ขอนำมากล่าวซ้ำอีก การที่คุณดำรงขยายความออกไป
ละเอียดถึง ๑๐ ข้อ และคุณเอียดชี้แจงระบบโครงสร้าง
แผ่นดินก็ไปสู่จุดมุ่งหมายอันเดียวกัน คือ เราทำบัญชีเพื่อ
(ก) แต่งตั้งฐานะ (ข) ควบคุมการเงิน (ค) ชว่
นโยบาย และ (ง) กันเหลวไหล หรือจะให้ชัดเจนอีก
หน่อย จะรายการเป็นภาษาอังกฤษก็ได้ คือ (a) infor-
mation (b) control (c) policy (d) economy
หรือ prevention of waste

ท่านจะขอจับประเด็นข้อที่ว่า ทำบัญชีแล้วจะป้องกัน
ความรั่วไหล เหลวไหลได้หรือไม่ ขอนถาจะเปรียบท่าน
อธิบดีกับคุณเอียดเป็นแพทย์ มองเห็น ๆ จะปรากฏว่า ถึง
ความเห็นไม่ตรงกัน หมอบุญมาตรวจดูแล้วดำยศีรษะ “ผม
ยังไม่ค่อยมั่นใจจะเชื่อ (ว่าจะป้องกันได้)” ส่วนหมอ
เอียดพยักหน้าจนคอเกือบหัก “ได้ครับ ได้แน่ ๆ ที่เดียว”

ถ้าท่านอธิบดีว่า ๆ จะปรากฏว่า “หมอเอียดนี่ยังเ

หือ ? ” แล้ว ผมขอเรียนว่า ช้าก่อน แท้จริงไม่ต่างกัน
 คือก คุณเคยตีความความว่า ถ้าทำบุญให้ลูกต้องดีตาม
 แบบกรรมบุญชกตางนี้แล้วละก็บ่งบอกถึงการขอราชฎ์บัง
 หวดงได้แน่ แต่ไม่ใช่จะหมายความว่า ถ้าจะบ่งบอกถึงการขอ
 ราชฎ์บังหวดงแล้วทำบุญให้ได้อย่างเดียวพอ ต้องอาศัย
 อย่างอื่นด้วย เช่น การตรวจตรา การตรวจสอบ การ
 ทยิบยกลเรื่องบนว่ากล่าว การกล่าญตลกสำทำ หรือ
 อักนัยหนึ่งพูดเป็นภาษาตรรกวิทยาก็คือ การทำบุญเป็น
 necessary condition แต่ไม่ใช่ sufficient condition
 ของการบ่งบอกการขอโงง เปรียบเหมือนจะเดินทางด้วย
 รถเม็ตจากบ้านไปกรรมบุญชกตาง ต้องมีตางค์ค่ารถเป็น
 necessary condition แต่ถ้ามตางค์อย่างเดียว ไม่รู้ว่า
 จะขึ้นรถเม็ตถ่ายไหนหรือไม่รู้จักทาง ก็ยังไม่พอ

ถ้วนท่านอธิบดินน คงแก่เรียนกว่า ด้วยความฉันทัด
 กรณของท่าน ท่านเพ่งเล็งเห็นว่า บุญแบบตักมี แบบ
 เดวก็มี ท่านกว่าของท่านลูก ถ้าทำบุญแบบเดวเดว จะ
 ยืนหรอนงหรือแม่แต่นอนทำ ก็เมื่อยเปล่า

บัดนี้ จะวิเคราะห์ปัญหาของคุณเอียดที่ว่า เพราะเหตุใดจึงต้องให้ขบปัญหาให้คำนิยาม “ตงฉิน” และ “กัฉิน” ดูไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เราต้องมานั่งทำบัญชีกันเสีย ดังตั้งว่า คุณเอียดคงจะเขียนอย่างที่เราเรียกว่าเอาดินตุนจนแก้มคู้ (คือ tongue in cheek) หรืออย่างไทยเราเรียกว่าถามเอาเรื่อง รู้แล้วแกล้งทำเป็นถาม เพื่อยั่วจะให้สาธยาย ก็เห็นจะต้องสาธยาย

ความสุจริตในการบริหารราชการแผ่นดินนั้น นิยามได้ง่าย คือ เมื่อศีลธรรมและกฎหมายระบียบข้อบังคับบัญญัติว่าอย่างไร ก็ปฏิบัติไปอย่างนั้น ไม่ประพฤติดิบเบือนไปจากมรรค คือแนวที่บัญญัติ การประพฤติดิบเบือนอาจจะเป็นได้ทั้งที่เป็นการกระทำผิด กับทั้งเป็นการละเว้นไม่กระทำชอบ การบ่อนทำลายความสุจริตดังกล่าวนี้ การบัญชีพอจะช่วยให้ จะขอยกตัวอย่างให้ฟัง

- (๑) รัฐบาลต้องการก่อสร้างอะไรขึ้นอย่างหนึ่ง (จะเป็นตึก ถนน เขื่อน การประปา การไฟฟ้า การโทรศัพท์ ได้ทั้งนั้น) ขออนุญาตจากสภาตั้งงบประมาณเป็น

รายจ่ายถูกต้องตามกฎหมายทั้งหมด แต่เจ้าหน้าที่ใหญ่ต้องการทุจริต ก็ล้มคบบกับผู้รับเหมาให้ตรงราคาสูงกว่าที่ควรจะเป็น ส่วนเกินนั้น คกดงให้นำไปบรรณาการเจ้าหน้าที่ เช่นนี้ การบัญชีก็ควรจะช่วยป้องกันได้ คือ คิดบัญชีต้นทุนการก่อสร้าง (cost accounting) นั้นโดยละเอียด นำไปเปรียบเทียบกับรายอื่น ๆ (ถ้ามี) ก็พอจะประมาณได้ว่าเป็นการล้มคบหรือไม่เพียงใด ถ้าบัญชีมันฟ้องอยู่ที่รายงาน ถ้ารายงานแล้วผู้ใหญ่เฉย ๆ ก็เรียกว่าผู้ใหญ่อ้างฉวยด้วย แต่ถ้ายางงานแล้วมีการเปิดเผยขึ้นอย่างน้อยก็อาจจะทำให้ผู้ต่งใจทุจริตในภายหลังย่อท้อไม่กล้ากระทำอีกก็ได้

- (๒) เจ้าหน้าที่มหานาถเก็บภาษีอากร ล้มรววมคิดกับผู้เสียภาษี เก็บภาษีเขาคดงแต่เพียงน้อย ให้ผู้เสียภาษีไปเสียภาษีนอกกฎหมายเป็นส่วนตัวแก่ตน เช่น นเรียกว่าทุจริตไม่มีปัญหา เรื่องชนคนแก่ทกรมบัญชีกลางมิได้ก็จริง แต่แก่ได้ทกรมเจ้าดังกักของเจ้าหน้าที่

๑๕ หรือถ้ามีตำรวจของกระทรวงการคลังก็พอจะควบคุมได้ ด้วยวิธีการบัญชีคดี ด้วยวิธีสอบบัญชีของผู้เสียภาษีว่าถูกต้องเป็นประการใด

ขุนนางกังฉินอย่างในตัวอย่างนี้ ประพฤติผิดพระบรมราชโองการอีกซ้ำในข้อที่ “ไปว่าการภาษีทบหนักเรือนของตัว” (คุณดำรงว่าไว้)

(๓) กระทรวงทบวงกรมผู้ให้เงิน แต่ไม่ได้ทำบัญชีไว้ให้ถูกต้องอย่างนี้ กระทำผิด ๒ ข้อ คือ (ก) มีหน้าที่ทำบัญชีแล้วไม่ทำ (ข) เปิดช่องให้ทุจริตได้วิธีแก้ไข คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินต้องดูแลตอบดู เมื่อเห็นบกพร่องก็รายงาน กับกระทรวงการคลังและกรมบัญชีกลางต้องเป็นเพียงผู้กลั่นแกล้งระเบียบบัญชีให้เขาทำถูกต้อง มิฉะนั้นแล้ว กรมบัญชีกลางจะมานั่ง (หรือยืน) ตะบันทำบัญชีกันไปทำไม ? (ตะบันแปลว่า มุ่ง)

ผมขอยกตัวอย่างพร้อมด้วยวิธีแก้ไขมาเพียง ๓ ข้อ ถ้าจะให้เขียนอีก ๘๘๘ ข้อ ก็คงจะทำได้ถ้ามีเวลา และถ้า

จะให้เอ่ยชื่อตัวละคร ก็คงจะทำได้บางเรื่อง แต่ต้องมาขอให้เดากันตัวต่อตัว วารสารกรรมบัญญัติทางไม่คิดหรือว่าจะแจกรางวัลสำหรับผู้เขียนที่น่าเรื่อง ไค้กนาฏกรรมประเภทนี้มาประกวดในหน้ากระดาษของวารสาร ๆ เท่าที่อ่านมานั้นจะพอหอมปากหอมคอแล้ว สำหรับคราวนี้ แต่ท่านบรรณาธิการครับ มีขอทศวรรณ์น้อยอยู่คือ

พรหมวิหาร อูเบกขา คือความวางใจเฉยอยู่ ตั้งใจเป็นกลางนั้น จะเป็นธรรมะที่ดีได้บางโอกาสก็จริง แต่ถ้าเจ้าหน้าที่ผู้ใหญ่นั้นหน้าที่ตรวจตราสอดส่องการบริหารราชการ ถ้าเจอข้อทุจริตแล้ว จะหลบตัวอาศัย “อูเบกขา” เป็นร่มโพธิพร้อมกับเปล่งสุภาษิตว่า “รัฐชาติวรรคตเป็นยอดดี” นั้นแหละเป็นลักษณะกังฉิน เพราะนอกจากแสดงความขลาดแล้วยังเป็นการบกร่องหน้าตัวอย่างร้ายแรง การยอมรับความชั่วนั้นเป็นความชั่วอยู่ในตัว (*toleration of evil is evil itself*)

ผมขอฟังความคิดเห็นของนักเดงผู้นั้นด้วยตามเคย

ด้วยความนับถือ

ป่วย อังภากรณ์

ป.ล. เพื่อความกระจ่างแจ้งในวรรคแรกของจดหมายนี้ ขออธิบายว่า ผมได้รับของขวัญ (ในฐานะผู้เขียนบทความ) จากวารสาร ในปีแรกคือ เครื่องตั้งปากกาที่โต๊ะ ในปีต่อมาได้รับนาฬิกาปลุกเรือนสวยงาม ขอแสดงความขอบคุณวารสาร ฯ ไว้ ณ ที่นี้ กับแสดงความหวังไว้สำหรับอนาคตด้วย

คำขวัญ

เนื่องในวันครบรอบปีที่ ๑๓ ของหนังสือพิมพ์

ข่าวพาณิชย์รายวัน

๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๖

เรียนท่านประธานกรรมการ

หนังสือพิมพ์ข่าวพาณิชย์รายวัน

ด้วยผมได้ทราบจากคุณว่า หนังสือพิมพ์ “ข่าวพาณิชย์รายวัน” ในรอบปีที่ ๑๓ นี้ คุณภาพดีกว่าในรอบปีที่ ๑๒ และด้วยความหวังว่า ในรอบปีที่ ๑๔ จะดียิ่งขึ้นไปกว่าในปีที่ ๑๓ ในรอบปีที่ ๑๕, ๑๖ ฯลฯ ก็จะต้องดีขึ้น ๆ ไป ประจวบกับท่านตั้งข่าวมาว่า จะจัดหนังสือ “ข่าวพาณิชย์ฉบับพิเศษ” เป็นที่ระลึกในโอกาสครบรอบปีที่ ๑๔ ผมจึงใคร่เสนอข้อความต่อไปนี้มาค่านับอุปมาเสมือนหนึ่งช่อดอกไม้ที่ญาติมิตรที่รักส่งมาเยือนกันในวันเกิด เป็นสัญลักษณ์แห่งไมตรีจิตอันสูงระหว่างกรรมการदनเทศ์ กระทรวงเศรษฐกิจกับธนาคารแห่งประเทศไทย

ตอนที่ ๔ ขอให้ทางราชการอนุญาตและสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ (ซึ่งส่วนมากคงจะเป็นข้าราชการ) และผู้อื่น ๆ เสนอความเห็นส่วนตัวได้ในหน้าของ “ชาวพาณิชย์” โดยมีจำกัดเกรงว่าจะขัดข้องด้วยเหตุนานาประการ เช่น เกรงว่าจะขัดกับนโยบายหรือจะขัดประโยชน์หนึ่งผู้ใดหรือ “ผู้ใหญ่จะมอง” หรือ “ผิดวินัย” เพราะจะได้ประโยชน์หลายสถานทั้งด้านผู้อ่านและด้านข้าราชการ แม้บางทีอาจจะออกความเห็นผิดก็ยังได้เปิดโอกาสให้มีการวิพากษ์วิจารณ์การเสนอแต่เพียง “ชาว” เท่ากับเสนอเฉพาะเนื้อหนึ่ง ถ้าได้เสนอความเห็นต่าง ๆ โดยอิสระด้วย เท่ากับมีจิตใจมีสมองขึ้น ยังเป็นเรื่องพาณิชย์ด้วยแล้ว ยังต้องการจิตใจและสมอง

ตอนที่ ๕ ขอให้ “ชาวพาณิชย์” ได้รับความร่วมมือร่วมใจจากหน่วยราชการอื่น ๆ และที่สำคัญที่สุดจากบรรดาพ่อค้าวานิชทั้งหลาย ทั้งในด้านบำรุงเรื่องชาวดารและความเห็น และในด้านช่วยเหลือซึ่งกันและกันทำให้ “วารสาร” หรือ “รายงาน” ของหน่วยราชการอื่น ๆ ได้

ดำเนินการสอดคล้องกับ “ชาวพณิชย์” เมื่อนำเอามา
พิจารณารวมกันแล้ว ได้เป็นข่าวและความเห็นอันสมบูรณ์
ในด้านเศรษฐกิจ ทั้งการพาณิชย์ การคลัง การงบประมาณ
การเกษตร การอุตสาหกรรม ฯลฯ ตลอดจนการ
ธนาคาร

ตอนที่ ๖ ขอให้ความจริงในด้านข่าวและความยุติ
ในด้านความเห็นที่ “ชาวพณิชย์” เสนอเป็นบริการ จ
เป็นเสมือนดวงประทีปอันสว่างไสวจัดความมืดมนแห่งอวิชา
และอคติ ต้องนำเศรษฐกิจแห่งชาติไปสู่ทางเจริญพัฒนา
ตลอดชั่วกาลนาน

ผมหวังว่า ข้อความนี้ คงจะมีดีและก่อกำเนิด และรูป
ทรงอันเป็นที่เจริญตาเจริญใจแก่ท่านพอประมาณ หาก
เผชิญพบหนามเป็นที่รำคาญ ก็ขออภัย

ด้วยความไมตรีและเคารพ

ป๋วย อึ๊งภากรณ์

เศรษฐกิจศาสตร์บัณฑิต อันพึงปรารถนา*

วงราชการ รัฐวิสาหกิจ และวิสาหกิจเอกชน ขณะ
นี้ต้องการให้นักเศรษฐศาสตร์ และถ้าไม่จำเป็น ก็ไม่พึง
พินิจที่จะต้องใช้ให้นักเศรษฐศาสตร์ที่ศึกษามาจากต่างประ-
เทศ เศรษฐศาสตร์บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยในประเทศไทย
ก็เป็นที่ปรารถนา ถ้ามีคุณภาพดีพอ

อย่างไรจึงจะเป็นเศรษฐศาสตร์บัณฑิตอันพึง
ปรารถนา ในฐานะที่ผู้เขียนมีหน้าที่ในหน่วยราชการที่ต้อง
การเศรษฐศาสตร์บัณฑิตอยู่ คงจะเป็นการสมควรที่จะ
เสนอความคิดเห็นไว้ ณ ที่นี้ จะถูกหรือผิดแต่จะวิพากษ์
วิจารณ์กันต่อไป

ข้อแรก ไม่จำเป็นจะต้องกล่าวอธิบาย เพียงแต่เอ่ย
ก็คงพอ เพราะไม่ใช่เป็นคุณสมบัติเฉพาะของนักเศรษฐ-
ศาสตร์ กล่าวคือ ต้องการหนุ่มและสาวที่มีสุจริตธรรมไม่

* เขียนลงในอนุสรณ์เศรษฐศาสตร์ ๒๕๐๖ สังคมศาสตร์ปริทัศน์
ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๐๖

ทะเลทรายไหนใครจะร่ำรวยรวดเร็วจนเกินไปนัก มีอุตสาหกรรม
มานะพากเพียร เอาใจได้ในกิจการงานหน้าที่และแสวงหา
ความรู้ความชำนาญต่อไปจากหน้าที่กระทำ

คุณสมบัติในทางวิชาการนั้น เป็นเรื่องที่จะพรรณนา
ให้ละเอียดยิ่งขึ้นในบทความนี้

เศรษฐศาสตร์บัณฑิตไม่จำเป็นต้องรอบรู้หรือรู้อย่าง
ลึกซึ้งในแขนงเศรษฐศาสตร์ทุกแขนงวิชา กล่าวคือ ไม่
จำเป็นจะต้องรู้เรื่องเศรษฐศาสตร์ได้หมด ซึ่งเป็นไปไม่ได้
ผู้ใดอ้างว่าตนรอบรู้หมดทั้งทางการเมืองการ การเงิน การ
คลัง การค้าภายในภายนอกประเทศ การผลิต การ
พัฒนา ฯลฯ ผู้นั้นเป็นทวดา ซึ่งพวกเราเกิดมานานแล้ว
ไม่เคยพบเคยเห็น

แต่ถ้อยหนึ่ง เศรษฐศาสตร์บัณฑิตพึงมีวิชาทาง
ทฤษฎีไว้เป็นเครื่องมือใช้ได้อย่างกว้าง ๆ เพื่อไว้ตามแต่
โอกาสจะต้องใช้ ถ้าต้องเผชิญกับปัญหาแขนงใดหรือประ
เด็นใดประเด็นหนึ่ง ก็ทำการศึกษาจับปัญหานั้นได้ แล้ว

นำเอาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มาวิเคราะห์วิจัยจนได้พบกับ
ปัญหา^๕ ๆ ฉะนั้นเศรษฐศาสตร์บัณฑิตจำเป็นที่จะต้อง
ศึกษาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ มิใช่แค่จะเรียนแต่ว่าเหตุการณ์
ทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างไร (ซึ่งเราเรียกกันว่าเป็นเศรษฐ
ศาสตร์ภาคพรรณนาหรือ descriptive) แต่ต้องเรียนรู้วิธี
วิเคราะห์ (analytical) เพื่อแยกธาตุของปัญหาเพื่อตั้งเกิด
เห็นปัญหาได้ถูกต้อง เพื่อแสวงหาวิธีทางอันถูกต้องที่จะนำ
ไปสู่การแก้ปัญหาตามความต้องการ

ถ้านักเรียนเศรษฐศาสตร์เรียนแต่เพียงทฤษฎีดอย ๆ
ไม่ได้เรียนให้ลึกซึ้งในบางแขนง ก็ไม่สมบูรณ์ เหมือนหนึ่ง
มีแต่เครื่องมือและวิธีใช้ แต่ไม่เคยลองใช้ ฉะนั้น จำเป็น
ที่จะต้องเล่าเรียนฝึกฝนให้ลึกซึ้ง อย่างที่เรียกกันว่า speciali-
zation ในแขนงใดแขนงหนึ่ง เฉพาะอย่างยิ่งในแขนงที่ตน
ตั้งใจจะถือเป็นอาชีพ เช่น เศรษฐกิจการค้า เศรษฐกิจ
การธนาคาร เศรษฐกิจการขนส่ง เศรษฐกิจการค้า
เศรษฐกิจการดำารณูปโภคสาธารณูปการ เป็นต้น

การเรียนและฝึกฝนอย่างลึกซึ้ง ในบางแขนงกับมีทฤษฎีเป็น
 หัตถ์อยู่แล้ว จะช่วยนักเศรษฐศาสตร์ได้ ๒ ด้าน คือ ทำ
 ให้เชี่ยวชาญในแขนงที่ฝึกฝนอยู่นั้น และเมื่อได้เคยพบ
 พิจารณาปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาแล้ว ย่อมจะสามารถ
 พึ่งได้ปัญหาเรื่องอื่นใดถูกต้องแม่นยำยิ่งขึ้น

ถ้าเราจะเรียนเป็นนักเศรษฐกิจ จะเรียนแต่เพียง
 เศรษฐศาสตร์ก็คงจะพอ แต่เราจะเรียนเป็นบัณฑิต เพื่อ
 ให้ได้ปริญญาเศรษฐศาสตร์บัณฑิต วิจัยบัณฑิตย่อมต้อง
 พิจารณาเรื่องต่าง ๆ ในกรอบแห่งความเป็นจริง และ
 ความเป็นจริงแห่งสังคมศาสตร์นั้น ย่อมสัมพันธ์กันเป็นลูก
 โซ่ จะพิจารณาเศรษฐกิจโดด ๆ หาได้ไม่ ฉะนั้น วิชา
 อื่นที่จะต้องเรียนประกอบกับเศรษฐศาสตร์ย่อมมีอยู่หลาย
 วิชา เพื่ออบรมฝึกฝนให้สมบูรณ์ ที่เห็นได้ชัดก็คือวิชาสถิติ
 ปรังษยศาสตร์ ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ ภูมิศาสตร์ ระบบ
 การปกครอง การบัญชี กฎหมายบางลักษณะ เป็นต้น

วิชาประกอบเหล่านี้ แต่ละวิชาก็มีคุณค่าเสริม
 เศรษฐศาสตร์ทั้งสิ้น แม้แต่บางวิชาซึ่งมองเผิน ๆ คงจะไม่

เกี่ยวกับเศรษฐกิจศาสตร์เท่าใดนัก เช่น ชีววิทยาและวิชาว่า
ด้วยกรรมพันธุ์ แต่ถ้าพิจารณาดูให้ลึกซึ้งแล้ว จะเห็นได้
ว่า นักเศรษฐกิจศาสตร์ที่ควรมุ่งหาประชากร จะไม่เรียน
วิชาดังกล่าวเลยบางย่อมนำไม่ได้

อย่างไรก็ตาม ข้อที่ไม่ควรตั้งข้อประเด็นที่เรากำลัง
พิจารณากันอยู่นั้นเป็นประเด็นที่จะให้นักเศรษฐกิจศาสตร์มี
คุณสมบัติอย่างไรบ้าง ถ้าหากจะนำเอาวิชาต่างๆ ที่เป็นวิชา
ประกอบมาให้นักเรียนเศรษฐกิจศาสตร์เรียนมากจนเกินไปนัก
จะไม่ได้เศรษฐกิจศาสตร์บัณฑิต จะกลายเป็นจับฉ่ายบัณฑิต
อย่างที่มีปรากฏอยู่ ถ้าเป็นเช่นนั้น ย่อมไม่ใช่เศรษฐกิจศาสตร์
บัณฑิตอันพึงปรารถนา อาจเหมาะสมแก่งานอื่น ๆ แต่ไม่
เหมาะสมกับงานที่จะรับทำฐานนักเศรษฐกิจศาสตร์ ฉะนั้น
วิชาประกอบที่จะต้องเรียนในชั้นปริญญาตรีนั้น ไม่ควรจะ
เกินปีละหนึ่งหรือสองวิชา และควรเลือกให้เหมาะสมกับ
สาขาเศรษฐกิจศาสตร์ที่นักเรียนผู้นั้น ๆ จะเรียนลึกซึ้ง เช่น
นักเศรษฐกิจศาสตร์การค้า ก็ควรรู้ กฎหมายพาณิชย์บาง
รู้การบัญชีบ้าง เป็นต้น

วิชาที่กล่าวมาแต่ข้างต้น ทั้งวิชาเอกและวิชาประกอบ นักเรียนย่อมต้องใช้วิธีฝึกฝนด้วยตนเอง คือ ฟัง อ่าน คิด เขียน ถ้าฟังคำบรรยาย จดคำบรรยาย แล้วกรรมการออกข้อสอบตามคำบรรยาย จะเห็นว่าขาดการอ่านและการคิด ใช้ไม่ได้ ฉะนั้น ครูผู้คัดสรรบัณฑิตอันพึงปรารถนา ควรจะฝึกคนให้อ่านหนังสือคำราได้อย่างกว้างขวาง และฝึกคนให้คิดริเริ่ม ตั้งปัญหาพากษ์วิจารณ์ร่วมกับเพื่อนนักเรียนด้วยกัน และอาจารย์จะช่วยเรื่องนี้ได้ด้วยการแนะนำหนังสือคำราอื่น ๆ นอกจากคำบรรยายของตนให้นักเรียนอ่าน กับออกข้อสอบนอกคำบรรยาย เพื่อให้เจตนาปัญหาด้วยความคิดริเริ่มของนักเรียน

การอ่านอาจจะต้องอาศัยคำราต่างประเทศ แต่ก็ไม่จำเป็นเสมอไป เช่น คำราการคดี คำราทฤษฎีเศรษฐกิจศาสตร์ เวदानัมเป็นภาษาไทยมีใช้น้อย แต่อย่างไรก็ตาม ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือสำคัญ ไม่แต่เฉพาะในการอ่านคำราเท่านั้น การประกอบอาชีพทุกงาน ต้องใช้ภาษา

ต่างประเทศอยู่ ฉะนั้น อย่างไร ๆ ก็ต้องเรียนภาษาต่างประเทศด้วย

ถ้าเรามัวคิดว่าคำนี้จะยาวไปกว่าร้อยปี และมีทุนทรัพย์ทางส่วนตัวแต่ละประเทศชาติมากมาย พวกเราจะเรียนชั้นปริญญาตรีกันสักคนละห้าหกปีแล้วเรียนปริญญาชั้นสูงอีกห้าปี ก็คงจะไม่เสียหายนัก แต่แท้จริง ส่วนมากเมื่ออายุถึงยี่สิบสามยี่สิบสี่ขึ้นไปแล้ว คงจะต้องหางานทำ (ไม่ต้องกล่าวถึงการมีคู่รัก มีครอบครัวก็ยังได้) ฉะนั้น จึงเห็นว่า ส่วนมากควรจะจำเริญเป็นเศรษฐีคำศัพท์บัณฑิต อันพึงปรารถนาอันไม่เกินอายุยี่สิบสี่ปี ยิ่งอายุน้อยก็ยิ่งดีสืบไปเข้าไปยิ่งดี

ถ้าการคำนวณดังกล่าวถูกต้อง นักเรียนเศรษฐีคำศัพท์ไม่ควรจะชักช้าเสียเวลาไปเรียนวิชาอื่นเสียมากนัก ทั้งวิชาเอก วิชาประกอบต้องเรียนโดยวิธี ฟัง อ่าน คิด เขียน อย่างจริงจัง อย่างน้อยสามปี ถ้าน้อยกว่านั้น ด้ศึกษาปัญญาก็ยังฝกฝนไม่พอที่จะทำให้เราเป็นนักวิชาการอันพึงปรารถนาได้ ฉะนั้น เพื่อให้ลูกหลานเศรษฐี การ

สอนเศรษฐศาสตร์ชนบท จึงควรจะมีหลักสูตรที่
บรรยายมาข้างต้น คือ สรุปได้ว่า นักไปในทางเศรษฐ
ศาสตร์ทางทฤษฎีและการประยุกต์ ให้มีวิชาประกอบแต่
น้อยพอควร ให้รู้ภาษาต่างประเทศ และอย่าให้เผลอไป
เรียนเรื่องอื่นมากนัก

แต่ทั้งนี้ย่อมต้องมีข้อด้อยข้อหนึ่ง คือ
เมื่อนักเรียนจะเข้าเรียนชั้นอุดมศึกษา จะต้องมียุทธศาสตร์
พอสมควรมาจากชั้นมัธยมศึกษา อย่างไรก็ตามจึงจะทำให้
เรียนชั้นมัธยมศึกษาที่จะเข้ามหาวิทยาลัยมียุทธศาสตร์โดน
เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่เขาสนใจอย่างยิ่ง แต่ไม่สามารรถใช้
เวลาบรรยายในบทความนี้ เพียงแค่สรุปข้อคิดไว้
สั้น ๆ ดังนี้

- (ก) ควรคัดเลือกนักเรียนมัธยมตอนปลายที่สามาร
เข้ามหาวิทยาลัยได้ให้มีจำนวนน้อยพอสมควร
แล้วดัดแปลงเป็นพิเศษ เพื่อเตรียมเข้ามหาวิทยาลัย
(นอกนั้น ควรสอนเหมือนกัน แต่ไม่เป็น

พิเศษ เพราะจะตามไม่ทันและจะถ่วงผู้อื่นไม่ให้เจริญก้าวหน้า บางคนก็ควรจะมีในด้านอาชีวศึกษาให้ได้จริง)

- (ข) นักเรียนที่จะไปดุ่มหาวิทยาลัย ต้องดามารถเตรียมตัวฝึกฝนวิชาใกล้เคียงที่จะเลือกไปเรียนต่อ เช่น ถ้าจะไปเรียนเศรษฐศาสตร์ ก็ต้องมีหลักทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ คณิตศาสตร์ เป็นต้น แต่ไม่จำเป็นต้องเรียนฟิสิกส์หรือเคมีให้แตกฉานนัก
- (ค) นักเรียนที่จะไปดุ่มหาวิทยาลัยต้องฝึกฝนนิสัยการอ่านหนังสือ และฝึกฝนการคิดอ่านด้วยตนเอง
- (ง) ระหว่างที่ยังมิได้มีการปรับปรุงระดับมัธยมศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการข้างต้นนี้ นักเรียนควรจะพึ่งตนเองให้มากกว่าปกติ ดังได้อ่อนนุยก่มุ่งแก้ไขด้วยการอ่านการศึกษานักคิดเดี่ยวแต่แรก ๆ ของอุดมศึกษา

ถ้ากระทำได้ดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนเชื่อว่าเศรษฐกิจ
 ศาสตร์บัณฑิตของเราจะเป็นที่พึงปรารถนาเป็นอย่างยิ่ง ถ้า
 ความคิดเห็นข้างต้นเป็นที่ถูกต้อง ขอย้ำได้โดยพื้นฐาน
 “แต่เห็นว่าการปฏิบัติไม่ได้” ต้องพยายามปฏิบัติให้ได้
 ถ้าเห็นว่าหลักการดี แต่ถ้าความคิดเห็นข้างต้นผิดตกบก
 พร่องด้วยประการใด ก็หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะมีการทบทวน
 วิเคราะห์ตามวิธีบัณฑิต

การบัญชีกับเศรษฐศาสตร์*

ท่านผู้เป็นประธาน สุภาพสตรี และสุภาพบุรุษนัก
บัญชีผู้มีเกียรติ

ก่อนอื่นผมต้องขอขอบพระคุณที่ได้ให้เกียรติเรียกมา
พูดในวันนี้ ในเวदानทง ๆ ที่ท่านทั้งหลายได้รับความเห็นค
เห็นอยพั้งปาฐกถาและประชุมกลุ่มเรื่องสำคัญ ๆ เกี่ยวกับ
การสอบบัญชีมาแล้วหลายเรื่องหลายยก ถ้าเป็นด้านบัญชีน
คงจะไม่ด้ามารถอดทนพั้งต่อไปได้ แต่ที่ท่านทั้งหลายเป็น
นักบัญชีและนักบัญชีมีความบักบั่นอดทนเป็นพิเศษ ดังที่ผม
จะได้กล่าวถึงในบางประการต่อไป

ตามปกติถ้าจะเกณฑ์ให้นักเศรษฐศาสตร์อย่างผมมา
confrontasi กับบรรดานักบัญชีทั่วประเทศอย่างในที่ประชุม
นี้ ย่อมจะก่อให้เกิดความต้งทงกันหวาดเกรงเป็นกำลัง

* ปาฐกถา ในที่ประชุมนักบัญชีทั่วประเทศ ครั้งที่ ๑ วันที่ ๒๑-๒๓
มกราคม ๒๕๐๕ ณ ศาลาสันติธรรม

เพราะตามทัศนะของผมแล้ว นักบัญชีหาใช่ผู้ที่เราจะพูดเด่น
ด้วยได้ไม่ ท่านเป็นนักกายกรรม เดินหกคะเมนค์ดังกาด้วย
รายการและตัวเลขอย่างน่าพิศวง เช่น พวกเราดำนักบัญชี
นักเศรษฐกิจ เวลาเราพูดถึงการลงทุนเป็นหุ้นในบริษัท
จำกัด เราก็เรียกว่า “ลงทุน” แต่นักบัญชีท่านไม่เรียก
อย่างนั้น ท่านเกิดจัดประเภทเป็นเดบิตหรือจะเป็นเครดิต ก็
จำไม่ได้แน่ ขออภัยด้วย แต่ว่าท่านเรียกเป็นอย่างอื่น พวก
เราได้ยินท่านนับถือดีทึ่งหนึ่งว่าสำคัญนักในวิชาของท่าน ดู
เหมือนจะเรียกว่าคัมเบิดเอ็นทรี แต่พวกเรานักเศรษฐ-
ศาสตร์เราอาจจะเชื่อถือโชคดวงมากเกินไปก็เป็นได้ เรื่อง
คัมเบิดเคานตง เราถือนั่นกว่าเป็นบาป ยิ่งคัมเบิดครอด
ยิ่งร้ายใหญ่ ที่ผมพูดมาถึงตอนนี้ท่านทั้งหลายคงจะจับความ
สำคัญได้ข้อหนึ่งแล้วเป็นแน่นอนว่า เจ้าหมอนี่ไม่ประดีประ
ดำเรื่องหลักการบัญชีของเราเสียเลย ก็คงด่ารภาพว่า
เป็นจริงเช่นนั้น

นอกจากนักบัญชีตามทัศนะของผมจะเป็นนักเดินกอด
อย่างสำคัญแล้ว ท่านยังเป็นผู้ที่มีความพากเพียรอดทนเป็น

อย่างมาก ที่ว่าอย่างนั้นเพราะเคยสังเกตเห็นว่าเมื่อครึ่งหนึ่ง
เช่นเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๐๕ ผมได้รับบบัญชีการเงินแผ่น
ดินจากกระทรวงการคลัง ก็มีความตั้งใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะ
หวังว่าจะได้เห็นตัวเลขการเงินของรัฐบาล ได้รู้สภาพ
การคลังและเศรษฐกิจกันละ แต่เมื่ออ่านดูโดยละเอียด
ปรากฏว่าเป็นงบปีพุทธศักราช ๒๕๑๖ เลยจินตนาการไป
ว่า ท่านนักบัญชีบางประเภท ท่านคงจะนั่งทำและตอบบัญชี
กันหามรุ่งหามค่ำนับถึง ๘ ปีกว่าจะเสร็จ น่าชมความอด
ทนและน่าจะทำให้หนักว่านักบัญชีบางท่านไม่ใช่แต่เชี่ยวชาญ
ในวิชาการบัญชีอย่างเดียว ยังค้นหาค้นคว้าในวิชาประวัติศาสตร์
และโบราณคดีอย่างยอดเยี่ยม อนึ่ง มั่นนักบัญชีบางท่านทำ
การทำบัญชีราชการบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับสงครามโลก
เราเลิกสงครามกันมาแล้ว ๒๐ กว่าปี จนว่าจะทำศึกใหญ่กัน
ใหม่อีกแล้ว บัญชีหนักดูเหมือนยังชำระกันอยู่ทุกวันนี้ ยัง
ไม่เสร็จ ผมได้ยินว่าถ้าเป็นนักบัญชีรัฐวิสาหกิจบางแห่ง
แล้ว ยังมีฤทธิ์มาก คือท่านทำให้บัญชีหายไปเป็นเล่ม ๆ
ก็ทำได้

ไหน ๆ ท่านก็ได้ให้ผมมาพูดกับท่านแล้ว แม้ว่าจะเป็นเวลาเย็นในวันอาทิตย์ควรจะเลิกได้แล้ว ก็ขอได้โปรดอดทนต่อไปกับผมจนหมดเวลา ๑๖.๓๐ น. ตามกำหนด ผมจะขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

ผมจะเล่านิทานให้ฟัง

ครั้งหนึ่งมีดาวสามดวงจุติจากสวรรค์ลงมาเกิดในโลกมนุษย์ จะเป็นด้วยเหตุใดไม่ปรากฏ แต่พระอินทร์ท่านดำไว้ว่าดาวทั้งสามนั้นต้องมาปฏิบัติงานร่วมกันถ้าร่วมกันได้เมื่อใด ก็จะได้เกิดสวรรค์ประโชชน์แก่มนุษย์ชาติยิ่งนัก แต่ถ้าดาวทั้งสามนั้นเกิดมาแล้วแยกย้ายกันไปคนละทิศละทางก็จะเกิดความวุ่นวายลำบากเป็นอุปมงคลทั้งทางส่วนตัวและส่วนรวม

ดาวทั้งสามนั้นเมื่อเกิดเป็นมนุษย์แล้วเกิดเป็นชายรูปงามทั้งสามคน ชื่อ นายสถิต นายบุญ และนายเศรษฐี ทั้ง ๓ คนเมื่อเยาว์ดลาคยิ่งนัก ได้เล่าเรียนศิลปวิทยาอันประเสริฐทุกคน และมีความดีนั้ทัดเจ้กันไ้ไปคนละอย่าง นายสถิต

เชี่ยวชาญในวิชาสถิติ นายบุญมีส่งมองดีไปในทางบัญชี และนายเศรษฐี (ถ้าทายมีรางวัลทำนองที่หลายก็คงกินรางวัลเป็นแน่) ก็รักเรียนถนัดไปในทางวิชาเศรษฐกิจ ต่อมาเมื่อชายรูปงามทั้งสามนั้นเติบโตใหญ่เป็นหนุ่มขึ้น ต่างก็มีความทะเยอทะยานที่จะออกเผชิญภัยและรักที่จะไปผจญภัยไปโดยโดดเดี่ยว จึงได้แยกทางกันไปคนละทิศ และเมื่อแยกกันไปก็ล้มจริงดังคำสาปของพระอินทร์ คือแต่ละคนมีอาการวิปริต วิปลาส วิชาความรู้ที่ได้เล่าเรียนมาก็ดับกลาย เป็นอวิชา ความเฉลียวฉลาดที่เคยมีมาแต่กำเนิดก็กลาย เป็นฉลาดแกมโกง

นายสถิตทำการผจญภัยและเลี้ยงชีวิตด้วยความซุกซนใช้วิธีสุก ๆ ดิบ ๆ คือ ถ้าจะบอกอะไรแก่ใคร ๆ ก็โม้ ๆ เม้ ๆ เอา หรือบางครั้งก็ลงกับเขาเอา หรือยอมให้ผู้อื่นเป็นนายจ้างของตนนั้นบังคับได้ทุกอย่างตามแต่นายจ้างจะต้องการ เช่น ถ้าจะพิสูจน์ว่าน้ำจะท่วม นายสถิตก็เหมือนกับข้าราชการบางคนเมื่อใกล้ผู้ใหญ่บอกได้ว่าน้ำท่วมครบถ้วนายจ้างต้องการจะพิสูจน์ว่าน้ำจะตด นายสถิตก็หาตัว

เดสมาเด่นตามวิชาการได้ว่า “น่าจะน้อย” เหมือนจันท
 เตื่อ ถ้าถูกคำต่อว่า ว่าเตื่อหดม กับอกว่าชักนำแล้วหค
 ถ้าต่อว่า ๆ เตื่อคับ กับอกว่าได้ ๆ ไปจะยัด หรือเหมือน
 หนึ่งที่โคลงโลกนิติทำนบญญัตไ้วว่า หัวเต่ายาวแล้วด้น
 เดห์दनทรชน นายฉลิตแกประพศิอยู่อย่างนจนกระทั่งมชอ
 เตียงเตื่องดื้อไปทั่วโลก นายกรัฐมนตรึผู้หนึ่งในยุโรปถึงกับ
 เคยกล่าวถึงไ้วเคยตายเป็นคำพังเพยว่า THERE ARE
 THREE KINDS OF LIES: LIE, DAMN LIE & STA-
 TISTICS แปลว่า “มีการโกหกอยู่ ๓ ประเภท คือ คำ
 โกหกประเภทหนึ่ง คำโกหกฉิบหายประเภทหนึ่ง และสถิติ
 อีกประเภทหนึ่ง”

นายบญชชายหนุ่มรูปงามคนทีต้อง เดินทางไปผจญ
 ภัยอีกทางหนึ่ง โดยใช้วิชากายกรรมและวิชาเด่นกตมด้ม
 กับวิชาบญช เป็นค่นว่า เมื่อได้ไปรับจ้างอยู่ในกระทรง
 ทบวงกรม เจ้านายไม่ยอมให้แกทำบญช้ตรงไปตรงมา
 แกกทำบญช้ไม่ไห้มันเสร็จไป อยากจะไห้ทำบญช้ใหญ่

หญิงจนอ่านไม่รู้เรื่อง แยกทำให้ยุ่งได้ แม้เวลาที่ทำบัญชี
 อย่างดีเรียบร้อยแล้ว แต่ต่อมาเรื่องที่ไม่ควรจะเป็นเปิดเผยกับ
 ใคร แยกใช้วิชาเล่นกลทำให้บัญชีปลาด่านการหายสูญไป
 ได้ ต่อมานายบัญชีออกจากราชการ ทำงานอยู่กับห้าง
 ร้านบริษัท นายบัญชีชำนาญในการทำบัญชีเป็นจำนวน
 มากกว่าเดิม คือทำที่ละสองบัญชี หรือมากกว่านั้นขึ้นไป
 บัญชีหนึ่งสำหรับให้สรรพากรตรวจ แต่อีกหลายบัญชี
 นอกนั้นทำไว้สำหรับใช้กันภายใน จำนวนบัญชีที่ทำกันนั้น
 ก็แล้วแต่ความจำเป็นที่จะต้อง DOUBLE ENTRY เพื่อจะ
 DOUBLE CROSS กันทุกทอด เวลานั้นนายบัญชีบอกการผจญ
 ภัยกับพ่อค้าธรรมดา นายบัญชีอาจจะไปสมัครเข้าทำงานกับ
 ธนาคารพาณิชย์ ทนแก่ใช้ความรอบรู้ของแยกกว้างขวาง
 ยิงชน เช่น ผู้จัดการธนาคารพาณิชย์บางท่านต้องการจะ
 อุปโภคสมบัติอันดีมานมา เพื่อประสงค์จะเบียดเบียน
 เอาเงินของผู้ฝากไปใช้เป็นการส่วนตัว นายบัญชีก็สามารถ
 สร้างชื่อและเจ้าของบัญชีเงินฝากได้ด้วยวิธีอันร้ายกาจด้วย
 กับพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าสร้างมนุษย์ได้จากอากาศธาตุ ชื่อเสียงของ

นายบุญในไม่ช้าก็โด่งดัง กระจายแต่ไม่ต้องดื้อเท่ากับนาย
สถิต เพราะบุญมีต่าง ๆ ที่นายบุญทำนั้นนายบุญก็เป็นผู้
ชอบเองและรับรองว่าถูกต้องเสร็จไปในตัว ทำนองเดียว
กันกับคำพังเพยที่ว่า ไทยทำ ไทยซื้อ ไทยใช้ ไทยจำเวญ
จำเวญ

นายเศรษฐราชหนุ่มรูปงามคนที่ ๓ ก็มิใช่เดี๋ยวนั้น เมื่อ
เริ่มออกผจญภัยทำงานใหม่ ๆ ก็เงอะ ๆ งะ ๆ ไม่เป็นประ
ดับประจำ เหมือนนักเรียนนอกที่กลับจากต่างประเทศมา
ใหม่ ๆ มีความทรงตนว่ามีวิชาความรู้เลิศมนุษย์ แต่แท้
จริงไม่มีความเข้าใจในสภาพความเป็นจริงและปัญหาของ
ชีวิตมนุษย์ เฉพาะอย่างยิ่งในโลกมนุษย์ประเทศไทย ฉะนั้น
จึงทำงานไม่ได้ผลดังคำพังเพยที่ว่า “เศรษฐศาสตร์นำ
เอามาใช้กับประเทศไทยไม่ได้” ต่อมาเมื่อนายเศรษฐเห็นว่า
ทำการผจญภัยแบบนี้ไม่ได้ผลแน่ จึงเปลี่ยนใจหันไปทำการ
ผจญภัยแบบใหม่ คือไปหากินกับนักการเมืองเพราะเห็นว่า
เป็นวิธีที่รวดเร็ว หลักการที่นายเศรษฐยึดถืออยู่คือหลัก
การที่ว่า อำนาจเงินเป็นอำนาจสูงสุด งานคือเงิน เงินคือ

งาน บันดาลสุข ถ้ายิ่งงานใหญ่เงินก็ยิ่งมาก สุขก็ยิ่งมาก
เมื่อเงินยิ่งมาก เงินหลวงก็ยิ่งจ่ายมากก็มาทางที่มันช่องทางที่
จะเตะลูกหลังคือ kick back เข้ากระเป๋าได้มาก เมื่อเงิน
เข้ากระเป๋าแล้ว ถ้าใครมาทักท้วงก็ยังมีข้ออ้างได้ว่า ความ
จริงนั้นตั้งใจจะเอาไว้ทำบุญ งานที่นายเศรษฐีนั้นในชีวิต
ผจญภัยของตัวนั้น ได้แก่งานก่อสร้างโดยทั่วไป งานสร้าง
ถนน งานเหมืองแร่ งานที่เกี่ยวกับเครื่องอุปโภคบริโภค
จะเป็นไฟฟ้า ประปา หรืออะไรก็แล้วแต่ที่พวกเราต้องใช้
และชอกกันอยู่ทุกวันนี้ ประเภทอาหาร เนอสต์คว น้าตาล ไม
ซัดไฟ เป็นเหยื่ออันโอชะของนายเศรษฐี

เดชะบุญ อาศัยของพระอินทร์เกิดรอนชนมาตาม
วิสัยของเรื่องนิทาน พระอินทร์ดัดดั่งองค์พิชิตนครดูเหตุ
การณ์ ก็เห็นแจ้งประจักษ์ใจ พระอินทร์จึงเห็นว่าวิธีเดียว
ที่จะแก้ปัญหาหาคือชักนำให้ทั้งสามฝ่ายชายรูปงามกลับมา
ร่วมมือร่วมใจกันทำประโยชน์ให้แก่มนุษยโลก พระอินทร์
จึงพยายามใช้อิทธิฤทธิ์หลายคนมาชักนำทางให้แก่ชายดลิต
นายบุญ และนายเศรษฐี ให้เดินทางมาบรรจบกันและชัก

จึงซึ่งกันและกันไปสู่ทางเจริญ เทวทูตที่พระอินทร์ส่งมานั้น คือเทวดาที่ขอเรียกชื่อเป็นภาษาฝรั่งว่า Must Do Good Must Do Good Must Do Good ไปรตอย่านึกว่าเทวทูตนั้น ล้ามนคน แท้จริงเป็นคนเดียว แต่มาล้ามนครั้ง ทำนองเดียวกันกับทพอกเรานักวิชาการสมัยใหม่เรียกว่า Three—Man Year ขวอย Must Do Good ถ้าถึงล้ามนั้นจะทำการไม่ได้มดนัก คือมาพระอินทร์จึงส่งเทวทูตอื่น ๆ ลงมาพยายามปลุกปล้ำให้ชาวยุปรغامทั้งล้ามน เปลี่ยนแนวทางเดินมาร่วมกัน ในทางที่จะเจริญต่อไป เทวทูตดังกล่าวชื่อต่าง ๆ กัน แต่ คล้องจองกันน่าฟัง แปลเป็นฝรั่งได้ว่า Have Moral, Hold the Truth คือมาก็คือ No Greed, No Anger, No Stupidity และคงจะยังมีมาอีกหลายทูตในอนาคต

ในตอนจบของนิทานนี้ล้ามนล้ามนคือ นายลลิต นาย บัญ และนายเศรษฐีได้มาพบกันจนได้ แล้วตกลงกันว่า จะร่วมมือร่วมใจปฏิบัติตามคำแนะนำของ Must Do Good กล่าวกันว่าเป็นเรื่องของเทวดาจิตใจ เช่น ในกรณีของนาย บัญ คาราวังหลายได้ตกลงกันมาประชุมสโมสรกันที่ศาลา

ต้นศักราชเมื่อต้นปี ๒๕๐๘ แล้วได้ตั้งปณิธานกันว่า ต่อไป
จะทำอะไรก็ต้องทำตามมาตรฐาน จะทำอะไรก็ต้องรักษา
มารยาท และจะต้องนึกถึงและรับใช้ประโยชน์ส่วนรวมเป็น
ใหญ่ นำสรวเสริญเทวดาและคาราทางหลายที่อย่างน้อยก็
พยายาม

การร่วมมือร่วมใจของสามสหายได้ผลเป็นการเจริญ
พัฒนาอย่างไรรู้ไหม ถ้าฉันอยู่ตัวอีก นายสถิตมีหน้าที่คน
หาความจริงโดยทั่ว ๆ ไป ในด้านที่จะเป็นประโยชน์แก่
การที่จะคิดอ่านก้าวหน้าต่อไป หน้าที่ของนายบุญก็มีสำคัญ
หาหน่อยไหม นอกจากแสดงความจริงด้านการเงินและทรัพย์สิน
ดินเหนืงของหน่วยต่าง ๆ แล้ว ยังสามารถทำหน้าที่เป็น
เครื่องมือควบคุมกำกับกำกับการดำเนินงานให้เป็นไปโดยถูกต้อง
กับเจตนาของผู้ดำเนินงาน สามารถป้องกันความรวดเร็ว
และความเหลวไหล สามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงป้องกัน
มิให้ดำเนินแนวที่ผิด และหันมาดำเนินแนวที่ชอบธรรมได้
ส่วนนายเศรษฐีนั้น เมื่อมีสหายร่วมมืออนุเคราะห์ในด้าน
ข้อเท็จจริง และในด้านกำกับควบคุม ก็สามารถใช้อำนาจ

ความรู้ที่เล่าเรียนมาให้ตรงกับสภาพของความเป็นจริงได้
 อุปมาเหมือนหนึ่งเรือเดินสมุทร มีเครื่องยนต์ที่กำลังเดิน
 หน้า—ถอยหลังได้อย่างเดียวไม่เป็นการเพียงพอ ต้องอาศัย
 ผู้สามารถพยากรณ์สภาพคลื่นลม และชี้ทิศทางให้เป็นไป
 โดยถูกต้องทาง ซึ่งเป็นความฉันทะเชี่ยวชาญของสหทัย
 ต้องของนายเศรษฐี คือ นายบุญ กับนายถึกนั่นเอง ถ้าภา
 ติอันผู้ใหญ่ว่าได้กล่าวถึงไว้ในมหาเวสสันดรชาดกกัณฑ์
 กุมารโดยเจ้าพระยาพระคลังหน เป็นที่จับใจ คือ ถ้าภาทอง
 เมื่อประกอบด้วยธมมาบัติ และขันติธรรมแล้ว “ก็ถ้ามารภ
 ปรากฏต้องลี้ไปตามลม สรรพสัตว์ก็จะชื่นชมโสมนัส ถึง
 จะเกิดลมกาศพายุพัดคือโลภ ถึงจะโศกเศร้าแต่
 คงดีเป็นตุกคณอยู่ครนโครมโถมกระแทก ถ้าภาอันได้
 ว่างอกแว่ความหวนไหว ก็จะแผ่ระวีเรื่อยเรื่อยไปจนถึง
 เมืองแก้ว อันกล่าวแล้วคือพระอมตมหานครนฤพาน”
 สมัยใหม่นี้เราไม่เรียกนฤพาน เราเรียกว่า พัฒนา เมื่อได้
 ใช้วิธีการร่วมมืออันถูกต้อง ประกอบกับมีเทวดา Must Do
 Good, Have Moral, Hold the Truth, No Greed, No

Anger, No Stupidity เป็นผู้กำกับแล้ว โดغمมนุษย์ที่นาย
 ดิลิต นายบุญ นายเศรษฐีเป็นส่วนหนึ่ง ก็จะมีความผาสุก
 ดันติ ปราศจากศัตรูภายในและภายนอก ปราศจากความ
 ทุกข์เข็ญยากไร้ มีแต่ความรุ่งเรืองพัฒนาจำเริญก้าวหน้า
 ไป ไฟรฟ้าประชาชนมีแต่ความสุขสบายเป็นนิรันดร์

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ถ้าปล่อยให้แก่เศรษฐี-
 ศาสตร์เข้ามาในหมู่เด็บบัญชีเรื่องที้อาจจะได้ก็คงจะมีแต่
 เพียงประการฉะนี้

ขอบคุณ

ความรับผิดชอบทางจริยธรรม*

เป็นความจำเป็นในการพัฒนาประเทศ

ท่านสุภาพสตรีและท่านสุภาพบุรุษ

ทัศนะของดำมัญญชนในเรื่องความรับผิดชอบทางจริยธรรมกับการพัฒนาประเทศ กล่าวโดยย่อได้ดังนี้ ๆ ดังนี้ เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการเน้นหนักไปทางพัฒนาประเทศหรือไม่พัฒนาประเทศก็ตาม จำเป็นที่จะต้องรับผิดชอบทางจริยธรรมเป็นธรรมดาอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นไม่ว่าสถานการณ์จะเป็นอย่างไร ๆ ก็ตาม ความรับผิดชอบทางจริยธรรมตามทัศนะของดำมัญญชนย่อมมีอยู่เสมอ

เมื่อผมได้ตอบคำถามเพียงเท่านั้นก็คงจะพอแล้ว แต่เนื่องจากให้เวลาผมถึงหนึ่งชั่วโมงครึ่ง รวมทั้งการอภิปรายด้วย ก็ใครจะขอขยายความต่อไป ผมใคร่แบ่งการบรรยายออกเป็นสามหัวข้อ คือ หนึ่ง ว่าด้วยการพัฒนาประเทศ

* บรรยายในการสัมมนาสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีและอาจารย์ ๑๕๐ คน ที่สำนักกลางนักเรียนคริสเตียน วันที่ ๘ มกราคม ๒๕๐๕ (พิมพ์ครั้งแรกในรายงานสัมมนานี้)

ต้อง ว่าด้วยวิธีและปัจจัยในการพัฒนา และตาม ข้อสรุป และข้อสังเกตเกี่ยวกับทัศนะของสามัญชนทั่วไป

๑. การพัฒนาประเทศ

(ก) เพื่ออะไร ?

ปัญหาที่น่าจะพิจารณามียุ่ว่า เราจะพัฒนาประเทศ เพื่ออะไร เพราะเหตุใดเราจึงเน้นพัฒนา ทำไมอยู่ที่ใด ๆ ปฏิบัติราชการไปเฉย ๆ ไม่ได้หรือ ทำไมจึงจะต้องมานั่ง เรืองพัฒนา แท้จริงการพัฒนามีจุดหมายที่จะให้ประ ชาราษฎร์มีความเจริญ มีความสุขสมบูรณ์ การปกครอง ประเทศโดยปกติ ก็มีความมุ่งหมายเช่นเดียวกันไม่แตกต่าง กัน แต่เดิณมาเรามีพระมหากษัตริย์ทมิอำนาจมาก เรา ก็ทราบอยู่ว่าท่านปกครองแผ่นดินเพื่อให้ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินมี ความอยู่ดีกินดี มีความสงบสุข เมื่อมีการปกครองแบบที่ พระมหากษัตริย์มีอำนาจโดยจำกัด เราก็ทราบกันดีอยู่แล้ว ผู้ที่เป็นรัฐบาลนั้น ต้องการให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มีความ สงบสุข ผู้ปกครองแบบคอมมิวนิสต์ ก็ต้องการอย่างเดียวกั นนั้น ผู้ปกครองมักจะกล่าวไปในทำนองนั้น ไม่ว่าจะใช้

ถ้อยคำอย่างไร ๆ ก็ตาม เพราะฉะนั้นจึงเห็นได้ว่า เรื่อง
พัฒนานั้นก็อยู่ที่ว่าต้องการให้ประชาชนส่วนมากสามารถ
ประกอบดีขึ้นมาอาชีวะ มีความสงบสุข ซึ่งแปลทางวัตถุได้
ตามภาษาเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบันว่า เพื่อเพิ่มรายได้ทั้ง
ส่วนบุคคลและส่วนรวม ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ราย
ได้ดังกล่าวที่เราต้องการจะเพิ่มให้ทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม
ทั้งในปัจจุบันและอนาคตนี้ ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นรายได้ที่
เป็นเงินหรือเป็นวัตถุ เป็นรายได้ชนิดที่ทำให้คนมีเวลาดำรง
มีเวลาหย่อนใจ มีเวลาไปเที่ยว นี่ก็ถือว่าเป็นรายได้เช่น
เดียวกัน เพราะฉะนั้นก็พอจะยุติได้ว่า การพัฒนาประเทศ
มีจุดมุ่งหมายอยู่ข้อใหญ่ข้อแรก คือ เพื่ออยู่ดีกินดี มีความ
สงบสุข และเป็นการเพิ่มรายได้ เป็นการเพิ่มความสุข
ดำรงชีพทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวมในปัจจุบันและอนาคต

อย่างไรก็ตาม เหตุผลในการที่บางประเทศจำเป็นที่
จะต้องเน้นการพัฒนา ก็มีอยู่พอฟังได้ เป็นที่ทราบกันอยู่
ว่า ประเทศใดประเทศหนึ่งเมื่อได้เริ่มต้นแล้ว ก็ย่อมจะ
เจริญก้าวหน้าไปโดยเร็ว กล่าวคือ ประเทศใดมีหลักใน

การดำเนินการปกครองในทางด้านการเมือง ทางด้าน
เศรษฐกิจ และทางด้านต่าง ๆ แล้ว การก้าวหน้าก็ดำเนิน
การไปได้โดยเร็ว ประเทศที่เจริญแล้วย่อมก้าวหน้าไปได้
มากกว่าประเทศที่ยังไม่เจริญหรือเรียกว่าด้อยพัฒนา ฉะนั้น
เมื่อเลิกสงครามโลกครั้งที่สอง จึงได้มีผู้ใหญ่ที่รับผิดชอบ
ในทางการเมืองทั่ว ๆ ไป เห็นว่าประเทศที่เรียกว่าด้อย
พัฒนานั้น ถ้าหากว่าไม่มีมาตรการพิเศษที่จะทำให้เกิดปัจจัย
ในการก้าวหน้าโดยเร็วแล้ว ก็คงจะไม่สามารถที่จะก้าว
หน้าไปได้รวดเร็วเท่า ๆ กับประเทศที่เจริญ เฉพาะอย่างยิ่ง
ประเทศที่ได้รับความเสียหายมาก ๆ ในการสงคราม เพราะ
ฉะนั้น จึงได้เกิดมีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาได้ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศที่แม้
แต่จะเจริญแล้ว คือ ยุโรป เพื่อให้ฟื้นฟูลื่นโดยเร็ว สำหรับ
ในประเทศเอเชีย แอฟริกา หรืออเมริกาใต้นั้น ก็ถือกันว่า
ถ้าหากประเทศที่เจริญแล้วไม่ช่วยเหลือ และประเทศต่าง ๆ
นั้นไม่ได้ช่วยเหลือตนเองแล้ว ก็จะไม่สามารถที่จะก้าวไป

ได้ แม้แต่ในเวลานี้ จะเห็นได้ว่าความก้าวหน้าของประเทศ
ที่เจริญฝ่ายหนึ่งกับประเทศที่ไม่เจริญอีกฝ่ายหนึ่งยังห่างไกล
กัน เป็นข้อเท็จจริงว่ารายได้ส่วนบุคคลแต่ละบุคคลของประเทศ
ที่เจริญนั้นเพิ่มขึ้นในอัตราสูงกว่าประเทศที่ยังไม่เจริญ
อย่างประเทศไทย เพราะฉะนั้น จึงจำเป็นจะต้องมีการเพิ่
หนักไปในทางพัฒนา

(ข) หลักการพัฒนา

ประเทศที่ต้องการพัฒนาจำเป็นที่จะต้องวางมาตรการ
พิเศษบางอย่าง และได้รับความช่วยเหลือจากประเทศที่เจริญ
แล้วและองค์การระหว่างประเทศร่วมมือ อันตรายมีอยู่
ว่า เราอาจจะคำนึงถึงแต่การก้าวหน้าไปตระพิตตะพือโดยไม่
คิดถึงความเสี่ยงภัยที่จะเกิดขึ้น เพราะฉะนั้น จึงจำเป็น
ที่จะต้องมึหลักการพัฒนาประเทศ ไม่ใช่แค่เพียงว่าก้าวหน้า
อย่างเดียว จำเป็นที่จะต้องให้เป็นไปโดยสถาพรสม่ำเสมอ
ไม่ชน ๆ ดง ๆ อย่างที่เป็นมาแล้ว และหลักข้อต้องกคค
การเพิ่มรายได้ที่เรียกว่าเพิ่มให้ทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวมนั้น
ก็จำเป็นที่จะต้องให้เพิ่มโดยทั่วถึงกันมิใช่ว่าจะเพิ่มเพื่อให้คน

ที่มีโอกาสและมีอำนาจและมีสติปัญญาสูงกว่าผู้อื่น ได้รับ
เพิ่มมากกว่าผู้อื่น

ที่ว่าจำเป็นที่จะต้องให้เศรษฐกิจก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ
นั้น ก็เนื่องมาจากได้รับบทเรียนเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ยี่สิบ
นั้น กล่าวคือเศรษฐกิจของโลกมักจะประสบความล้มเหลว ๆ
ตอน ๆ เมื่อก้าวไปแล้วยกยอหลัง ในปีใดปีหนึ่งอาจจะมี
คนทำงานเต็มหมดหาคนทำงานยาก ในบางปีอาจจะมี
จำนวนเป็นจำนวนสิบ ๆ ด้านที่หางานทำไม่ได้ เช่นใน
สหรัฐอเมริกาเป็นต้น และในประเทศอังกฤษก็เช่นเดียวกัน
สถานการณ์เช่นนี้ย่อมเกิดความเสียหายให้แก่บุคคล ผม
เคยย้ำเสมอว่า การที่นักเศรษฐกิจศาสตร์มักจะเน้นวิธีการ
เศรษฐกิจให้มี Unemployment หรือคนว่างงานเพียงต้อง
เปอร์เซ็นต์ต่ำเปอร์เซ็นต์ ตลอดเวลาเพื่อจะรักษาเสถียร
ภาพในการก้าวหน้านี้ ถ้าเราดูกลุ่ม ๆ ไปแล้วจะรู้สึกว่าไม่
เป็นอะไร แต่ผมไม่เห็นด้วยเพราะเหตุว่า ถ้าพูดถึงส่วน
รวมแล้ว การว่างงานต่ำเปอร์เซ็นต์นั้นถือว่าน้อย แต่
ว่าถ้าส่วนตัวแล้ว เราเผชิญเป็นคนหนึ่งในต่ำเปอร์เซ็นต์

นั้น เราไม่ได้วางงานสามเปอร์เซ็นต์ เราวางงานร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะฉะนั้น จึงต้องคำนึงถึงบุคคลแต่ละคนด้วย

ประเทศไทยเราเป็นประเทศที่ประกอบเกษตรกรรมส่วนใหญ่ ความว่างงานไม่ค่อยจะมี แต่ผลร้ายของการที่เศรษฐกิจดุ่ม ๆ ดอน ๆ นั้น มักจะปรากฏในประเทศเราเป็นลักษณะที่ดินค้าหลักเกิดมีราคาตกต่ำ เมื่อราคาเกิดตกต่ำ รายได้ของพวกเราที่ต่ำลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกชาวนาและผู้ผลิตวัตถุดิบ เพราะฉะนั้นถึงแม้ว่าประเทศไทยหรือประเทศด้อยพัฒนาอื่น ๆ จะไม่มีปัญหาเรื่องการว่างงานมากนัก ก็จะต้องเห็นว่าปัญหาเรื่องเศรษฐกิจดุ่ม ๆ ดอน ๆ นั้น จำเป็นที่ต้องแก้ไขเพื่อให้การพัฒนาประเทศเป็นไปโดยดี ในข้อนี้ก็เป็นความรับผิดชอบในทางเทคนิคของนักการเมืองและนักเศรษฐกิจ

หลักการข้อสามของการพัฒนาประเทศคือในการเพิ่มรายได้^๕ ไม่ควรที่จะให้คนมี มีจนเกินไปนัก และไม่จำเป็นที่จะต้องให้คนจน จนลงไปมาก ถ้าปล่อยให้ไปไปตามสถานการณ์ปัจจุบันทั่ว ๆ ไปตามดัตติ Laissez faire

จะเห็นได้ว่าคนที่เกิดมามีทุนทรัพย์จะก้าวหน้าไป
ได้ กล่าวคือมีเครื่องมือก้าวหน้าไปแล้วด้วยตนเอง
แต่คนที่เกิดมาไม่มีทุนทรัพย์ และมีหน้าซำดตีปัญญายังด้อย
กว่าเขา หรือถ้าวางไปอีก มีความพิการประการใด
ประการหนึ่ง บุคคลเหล่านั้นย่อมเปรียบผู้อื่น ถึงจะก้าว
หน้าไปหนึ่งเปอร์เซ็นต์เท่า ๆ กัน ก็ยังก้าวน้อยกว่าเขาแล้ว
แต่แท้จริงตามปรากฏการณ์ที่เราเห็นกันอยู่ บางครั้งถ้า
หากว่าเรามีมาตรการบางอย่างเพื่อให้ก้าวหน้าไป ๕๐% แต่
อาจจะกระทบกระเทือนทำให้อีก ๕๐% ของชุมชนนั้นถอย
หลังด้วยซ้ำ เพราะฉะนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการบาง
อย่างป้องกันมิให้เกิดการเสียหายเช่นนั้นเกิดขึ้น สู่ภษิตของ
แมกซ์ไซท์ทว่า “ถ้าใครเกิดมามีน้อย บ้านเมืองพึงให้
มาก ๆ” เป็นสู่ภษิตซึ่งควรจะมีประจำใจไว้

ในการพัฒนาประเทศนั้น เราจำเป็นที่จะต้องให้ความ
ยุติธรรมระหว่างท้องถิ่นไม่ใช่จะมุ่งแต่พยายามพัฒนาไป
กว้าง ๆ สำหรับประเทศเท่านั้น จะเห็นได้ว่ารัฐบาลต่าง ๆ
ไม่ว่าในประเทศใด ก็ย่อมจะใช้มาตรการพิเศษสำหรับท้องถิ่น

ถิ่นที่เขาเรียกกันว่า Depressed Area คือท้องถิ่นที่ได้รับความยากลำบากมากกว่าปกติ ตรงกับหลักการที่ว่าใครเดือดร้อนมาก ก็ต้องช่วยเหลือให้มากเป็นพิเศษ

สรุปความในตอนนั้นว่า เราจะต้องพยายามดำเนินการพัฒนาโดยยึดหลักการทั้ง ๓ หลัก จะมุ่งแต่หลักที่หนึ่งและเพิกเฉยหลักที่สองและสามคือ เฉลี่ยรภาพและความยุติธรรมในสังคมมิได้เป็นอันขาด

๒. วิธีและปัจจัยในการพัฒนา

ในตอนที่ต้องต่อไปนี้ ผมขอแยกพิจารณา ๓ ประการคือ.—

- ๑) วิชาการและวิธีการในการพัฒนา
- ๒) กำลังคนและกำลังเงินอันเป็นปัจจัยเพื่อที่ดำเนินการพัฒนา และ
- ๓) การใช้อำนาจเพื่อพัฒนาประเทศ

ก. วิชาการและวิธีการ

ในเรื่องวิชาการและวิธีการพัฒนา ปัญหาที่สำคัญยิ่งสำหรับไทยในปัจจุบันคือ การอำนวยความสะดวกของรัฐและข้า

ราชการในด้านหนึ่ง และในอีกด้านหนึ่งนั่นคือ การที่เอกชนจะดำเนินการริเริ่มและต่อตามความก้าวหน้าของรัฐบาลไป

ในด้านรัฐบาลนั้น จำเป็นที่จะต้องวางแผนพัฒนาออกมาเป็นโครงการภายในขอบเขตแห่งหลักการที่เด่นมาแล้ว และเมื่อวางแผนแล้วจะดำเนินไปเพียงไหน ดีหรือไม่ดี แล้วแต่การกระทำ คิดเฉย ๆ ประกาศออกมาเฉย ๆ แค่นี้ทำไม่ได้ เท่าที่ปรากฏอยู่ในประเทศไทยในเวลานี้มีหลายกรณีคิดแล้วก็ไม่ทำ ดังงบประมาณให้แล้วก็ไม่ทำ หรือทำไม่ได้เต็มตามงบประมาณ เช่นนี้ย่อมเป็นเหตุความฉืดกเป็นการถ่วงความเจริญในการพัฒนา ผมใคร่จะย้ำว่าในการพัฒนานั้น การอำนวยความสะดวกของรัฐเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะเหตุว่า เมื่อเราต้องการเน้นหนักโดยใช้ทรัพยากรหรือกำลังคนและกำลังเงินเพื่อจะทุ่มเทให้ได้ผลมาก ๆ แล้ว ก็จำเป็นที่หน่วยราชการต่าง ๆ จะต้องมีการดีธภิภาพ กล่าวคือ ไม่ใช่คนสองคนไปทำอย่างเดียวกันในเมื่อคน ๆ เดียวทำได้ ไม่ใช่กรมสองกรมไปทำอย่างเดียวกันในเมื่อกรมเดียวทำได้ จะต้องมีการประสานงานติดต่อ

ระหว่างกระทรวงให้เรียบร้อยไม่ต่งกระทรวงชนมาอย่างฟุ่มเฟือย ไม่จำเป็นที่จะต้องดำเนินการไปในทำนองที่จะเป็นช่องทางให้เกิดความร่วไห้และความเหลวไห้ได้ ข้อเหล่านี้ขึ้นอยู่กับกรอำนาจการของรัฐทั้งนั้น ผมรู้ดีว่าสภาพปัจจุบันในประเทศไทยยังมีการบกพร่องในเรื่องนี้อยู่มาก มีระบบกรรมการฟุ่มเฟือย มีระบบการทำงานแย่งกันกันฟุ่มเฟือย ไม่มีการประสานงานและการอำนาจการยังบกพร่องอยู่อีกมาก

อันตรายข้อหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเท่าที่สังเกตมาในประเทศไทย คือมักจะเข้าใจผิดกันว่าเรื่องต่าง ๆ ถ้ารัฐบาลไม่ทำแล้วก็จะไม่สำเร็จได้ แท้จริงการกระทำพัฒนาหรือจะพัฒนาหรือไม่ก็ตาม ความสำคัญขอของเอกชนมีอยู่เป็นอันมาก ถ้าหากว่ารัฐบาลสร้างเขื่อนขึ้นมาด้วยเงินมาก ๆ แล้วไม่สามารถชักจูงให้ราษฎรใช้ประโยชน์จากเขื่อน จากน้ำในเขื่อนนั้นได้ ก็ย่อมจะเสียหาย เงินก็สูญเสียเปล่า สร้างถนนขึ้นมาแล้ว ราษฎรไม่ได้ใช้ประโยชน์จากถนนนั้นเพื่อที่จะเพิ่มผลผลิตหรือจะนำสินค้าไปตลาด ก็ย่อมจะเสียหาย

เพราะฉะนั้น ความริเริ่มและต่อตามของเอกชนนั้นเป็นเรื่อง
สำคัญ และเท่าที่ปรากฏในประเทศไทย ชวนาและเอกชน
ทั้ง ๆ ไปมีความริเริ่มและต่อตามการอำนวยความสะดวกของรัฐ
อยู่พอสมควร จะเห็นได้จากผลของการตัดถนนมิตรภาพ
ด้วยความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาไปนครราชสีมา ก็
ปรากฏว่าเกิดมีสินค้าสำคัญคือข้าวโพด โดยประชาชนเขา
ริเริ่มของเขาเองโดยไม่ต้องไปยุยงเขา ที่สำคัญที่สุดคือ
ว่า ผู้ที่เป็นใหญ่เป็นโตหรือเป็นผู้ทำหน้าที่ในด้านรัฐบาล
นั้น มักจะเต็มไปด้วยว่าราชการเป็นคนเหมือนกัน มีความคิด มี
สมอง และมีกระเป๋ของเขาที่จะต้องเป็นห่วงเช่นเดียวกัน
มักจะไปคิดว่าอะไร ๆ นั้นรัฐบาลจำเป็นจะต้องทำ ถ้ารัฐ
บาลไม่ทำ ก็ผู้ใหญ่ในราชการผู้มีอิทธิพลจำเป็นจะต้องเป็น
ผู้ทำ ถ้าเป็นเช่นนั้นละก็ ความริเริ่มและการประกอบกิจ
ของเอกชนทั้ง ๆ ไปย่อมหดเหี่ยว เหี่ยวแห้งไป เพราะ
เหตุว่าต้นโพธิ์ใหญ่มาปลูกไว้กลางสนามแล้วหญ้าแพรกใน
สนามนั้นก็ย่อมจะอับเฉาไป

เนื่องด้วยเหตุนี้ความสำคัญในเรื่องวิชาการที่เกี่ยวกับ
ปัจจัยในการพัฒนา ผมจึงได้เน้นถึง ๒ ข้อ ข้อหนึ่ง คือ
การอำนวยความสะดวกของรัฐต้องให้ดี และต้องพยายามลด
ข้อกีดขวางกั้นการกระทำบางสิ่งบางอย่างที่ทำให้ความ
ริเริ่มและการใช้ศักยภาพของเอกชนสูญหายไป และต้อง
สนับสนุนให้เอกชนทำใ้มากขึ้นเท่าที่จะมากได้ ในเรื่องวิชา
การนี้ความผิดพลาดอาจจะเป็นเพราะความโง่เขลา หรืออาจ
จะเป็นเพราะความไม่ดามารลคิดให้ลึกซึ้ง เพราะฉะนั้น ใน
ตอนนี้จึงขอสรุปว่าอุปสรรคแห่งการพัฒนา คือ อวิชา

ข. กำลังคนและกำลังเงิน

ปัจจัยประเภทที่ต้องคือกำลังคนและกำลังเงิน ในเมื่อ
เราต้องการที่จะพัฒนาแล้ว ก็จำเป็นต้องระดมปัจจัย
เหล่านี้เพื่อเน้นในการพัฒนา อุปมาเหมือนกรณีของเอกชน
มีรายได้จำกัด ได้มาเท่าใดจะพยายามใช้ให้หมดในปัจจุบัน
เพื่อจะอยู่ดีกินดีก็ได้ หรือถ้าต้องการที่จะออมทรัพย์ไว้
สำหรับใช้ในอนาคค หรือเพื่อประโยชน์ของบุตรหลาน
หรือมีบุตรที่จะช่วยส่งเสียที่จะไปศึกษาชั้นมหาวิทยาลัยใน

ต่างประเทศ การบริโภคอุปโภคในปัจจุบันก็จำเป็นที่จะต้องลดน้อยลงเป็นธรรมดา ๆ เพื่อที่จะได้เอาเงินไปไว้สำหรับเรื่องอื่น การที่จะรับประทานทางห้องทงกอยนั้นเป็นไปได้ถ้าอยากได้กอยก็ต้องเสียหัว ถ้าอยากจะได้หัวก็ต้องเสียกอย เพราะฉะนั้น จึงจำเป็นต้องถือหลักว่าอดเปรี้ยวไว้กินหวาน นั้นใดกันนั้น เมื่อพิจารณาเรื่องประเทศชาติ ถ้าต้องการผลดีส่วนรวม ก็จำเป็นที่จะต้องมีการเสียสละส่วนตัวเป็นธรรมดา หลักการดังกล่าวนี้ใช้ได้ทั้งสำหรับกำลังเงินและกำลังคน

ระหว่างกำลังคนกับกำลังเงินสองอย่างนี้ อะไรสำคัญกว่ากัน ใครขอเสนอว่ากำลังคนสำคัญกว่ากำลังเงินยิ่งนัก เพราะการสะสมวิชาความรู้และการระดมให้วิชาแก่ประชาชนของเรา นั้นมันเป็นการยั่งยืนแก่นาคติ ส่วนกำลังเงินนั้น ขณะนี้ประเทศไทยพอจะนับได้ว่า เราอยู่ในลักษณะที่ไม่ผิดเคืองนัก พอมีพอใช้ แต่แม้ว่าจะเดือดร้อน ชัดเจน เงินนั้นเรายังขอหยิบขอยืมผู้อื่นเข้ามาได้ การยืมเงินนั้นง่าย

เพราะเงินพูดได้ทุกภาษา แต่การยืมคน คนพูดได้อย่างมาก
ก็ไม่กี่ภาษา

ก. การใช้อำนาจในการพัฒนา

ในการพัฒนาเราจะต้องระดมปัจจัยต่าง ๆ มาใช้งาน
ในด้านเงิน เราก็จำเป็นต้องเก็บภาษีอากรเพื่อมีรายได้
เข้าคลัง และจ่ายออกไปในขณะที่พัฒนารายได้รายจ่าย
การกระทำให้ด้านงบประมาณและการคลังเป็นเรื่องสำคัญเป็น
อย่างยิ่งและในบางกรณี ถ้าต้องการจะเร่งมือพัฒนา ก็
อาจจะจำเป็นต้องใช้อำนาจรุนแรงขึ้น ในการภาษีอากรและ
เรื่องอื่น ๆ เรื่องอื่นคงกล่าวได้แก่ การห้ามนำสินค้าจาก
ต่างประเทศเข้ามาแข่งขันกับสินค้าที่เอกชนในประเทศกำลัง
ก่อร่างสร้างทำอยู่เป็นต้น การใช้อำนาจในการพัฒนาประเทศ
นั้น เป็นเรื่องจำเป็นและยิ่งเร่งรัดพัฒนามากยิ่งจะใช้อำนาจ
มาก แต่มุมมองทางอันตรายมากขึ้น จะเห็นได้ว่า เงินบ
ประมาณแผ่นดินแต่ก่อนเราพูดกันเป็นจำนวนด้อยห้าว้อย
ล้าน หกร้อยล้าน ห้าพันล้าน หกพันล้าน เคยวงเงินงบ
ประมาณขึ้นไปกว่าหมื่นล้านแล้ว ชนบทก่อนนอกออกมา

เพียงห้าพันล้าน เคยวนเกือบเข้าไปถึงหมื่นล้านบาท เมื่อ
จำนวนเงินที่เราจะต้องหามาจะใช้ไปสำหรับราชการมาก
จน ความโดยเกี่ยวกับการใช้อำนาจไปในทางผิดปกติก็น่า
มาากจน จะเห็นได้ว่า เมื่อก่อนเราไม่เคยพบเห็นกันว่า
ใครโกง โกงใครถึงห้าร้อยหรือร้อยล้าน เคยฉฉฉฉ
เป็นจำนวนห้าร้อยหรือร้อยล้าน แม้แต่จะ “ทำบุญ” กันก็
ยังเป็นจำนวนสิบ ๆ ล้าน เนื่องด้วยเหตุนี้จึงมาเข้าประเด็น
ของกระทู้แห่งการบรรยายนี้ กล่าวคือ อะไรเล่าจะเป็น
ปัจจัยสำคัญ อะไรเล่าจะเป็นอุปสรรคแห่งการพัฒนาประ
เทศ ขอเด่นว่าอุปสรรคคือความเหลวไหลและรว้าโหลซึ่ง
เกิดจากความโลภและคณหา อุปสรรคเหล่านี้จะขจัดได้ก็
แต่โดยการใช้อำนาจในทางที่ถูกต้อง ก็คือความรับผิดชอบ
ทางจริยธรรมดังที่ท่านผู้จัดการสัมมนา ได้ตงไว้เป็นหัวเรื่อง
ของการสัมมนา

โน้ตนั้น เห็นจะเป็นการต้มคั่วที่จะหิบบอกเขาเรื่อง
ความเสียหายที่เป็นอุปสรรค ในการพัฒนาด้วยการเพิกเฉย
ในจริยธรรมมาพิจารณาดูว่า ผู้ใหญ่แต่โบราณท่านได้ว่าไว้

อย่างไร เห็นจะไม่ต้องย้อนกลับไปที่ใดนัก เพียงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ก็เห็นจะพอหาได้ กล่าวคือ หลักฐานที่ปรากฏในหนังสือมุลบทบรรพกิจของพระยาศรีสุนทรโวหาร (หุดวงสารประเสริฐ—น้อย อาจารย์ยางกูร) ซึ่งมีพระบรมราชโองการประกาศให้ใช้เป็นแบบเรียนในปี พ.ศ. ๒๔๑๔ ในหนังสือนี้มีบทประพันธ์เรื่องพระไชยสุริยา (คุณดุษฎีเกษศิริวัชรพงษ์แจ้งว่า เป็นบทประพันธ์ของสุนทรภู่) มีใจความว่า พระไชยสุริยาเป็นเจ้าพาราธาวัดดี ก็อยู่ดกดินดกน้ำจนกระทั่ง—

“อยู่มาหมูฆ่าเผ่า	ก็หาเขาวนาร
ที่หน้าตาตติ	ทำมะโหรที่เคหา
คำเข้าเผ่าสี่ขอ	เข้าแต่หอล่อกามา
หาได้ให้ภริยา	โลโภพาให้บ้ำใจ
ไม่จำคำพระเจ้า	เหไปเข้าภาษาไสย
ถอดมเข้าไท	น้อแต่ไพร่ใส่ข้อคา
คดทมคู	คือไก่หมูเจ้าสุภา
ใครเอาข้าวปลามา	ให้สุภาก็ว่าดี

ที่แพแก่ชนะ	ไม่ถือพระประเวณี
ซึ่งอีกได้ค	ไล่ดำตมอาญา
ที่ขอถือพระเจ้า	ว่าโง่เง่าเต่าปูปลา
ผู้เฒ่าเหล่าเมธา	ว่าใบ้บ้าสาระยา
ภิกษุสมณะ	เล่าก็ละพระศรรรม
กาถาลำนำ	ไปเรไรทำเนโก
ไม่จำคำผู้ใหญ่	ศิระไม้ใจโยโส
ที่ดิมอะโ	ข้าขอโมทนาไป
ภาราสาวะถิ	ใครไม่มีปรานีใคร
ดุคอถือแต่ใจ	ที่ใครได้ใส่เอาพอ
ผู้ทมผมอ	ทำดุคอไม่ซอขอ
ไล่คว่ำฟ้าทคอ	อะไรล่อก็เอาไป
ข้าเฒ่าเหล่าเสนา	มิได้ว่าหมูข้าไท
ถอนำร้ำเข้าไป	แต่น้ำใจไม่นำพา
หาได้ใครหาเอา	ไพร่ฟ้าเศร่าเปล่าอุรา
ผู้ทมอาญา	ไล่ดำตมไม่ปรานี”

ตอนที่ยกมานี้แสดงให้เห็นการวิเคราะห์ของท่านผู้
ใหญ่ในสมัยร้อยปีที่ผ่านมาแล้วว่า การไม่รักษาจริยธรรม
ไม่รับผิดชอบในทางจริยธรรมนั้นย่อมทำให้เกิดความปั่นป่วน
และตามเรื่องพระไชยสุริยานี ค่อมมากได้ยากกระทำสำคัญ
เพราะเหตุการณ์ที่บ้านเมืองไม่อยู่ในความชอบธรรม จน
กระทั่ง “สมเด็จพระจอมอารย” ต้องมาเทศนาโปรดให้ถือ
ศีลภาวนาจนได้ไปสวรรค์

ตามเรื่องทกถาวรดิ่ง มีอีกตอนหนึ่งซึ่งแสดงถึงสาเหตุ
แห่งกาลกีนี ถ้าวาดคือ

“วันนั้นครั้นคืนไหว
ถึงดรุณคดี

ประกอบชอบเป็นผิด

สามัญอันธพาล

ถูกศิษย์กิดล้างครู

ส่อเสียดเบียดเบียดกัน

โลกลากบาปเก็ด

อูระพะสุธา

เกิดเหตุใหญ่ในปฐพี

กาลกีนีสู่ประการ

กลับจรีตพิศโบราณ

ผลาญคนช่อถือสัตย์ธรรม

ลูกไม่รู้คุณพ่อแม่

ลอบฆ่าฟันถือค้นหา

โจทย์จับผิดริษยา

บ้วนเป็นบาปขาดบัง

บรรดาสามัญสัตว์ เกิดวิบัติบัดป้าง
ไทรบุคทุกขตระรัง สัจจะระอวสาน”

ถ้าเราพิจารณาคำกาศข้างต้นให้ดี จะเห็นว่า ท่านผู้ประพันธ์ได้ยกเอาข้ออะเมตจริยธรรมเหล่านั้นมาแสดงไว้ว่าเป็นเหตุแห่งความยุ่งยากคือ (๑) ความมัวเมาในกาม ตัณหา (๒) ความโลภ (๓) ไม่ถือศีลธรรมกลับไปถือได้ยศศักดิ์ (๔) การฉ้อราษฎร์บังหลวง (๕) โรงศาลไม่ยุติธรรมตามสมควรที่จะเป็น (๖) ไม่มีความเคารพในเรื่องความดี เห็นผิดเป็นชอบ (๗) ใจเหี้ยมโหดไม่ปรานีใครถืออำนาจเป็นธรรม (๘) ข้าราชการแม้ว่าจะถือน้ำพิพัฒน์สัตยา ก็ผิดไม่ถือดีจะตามสมควรจะเป็น

ต่อไปนั้นผมใคร่จะขออนุญาตอ้างหนังสืออีกหนึ่งตอน ซึ่งตามปกติไม่ควรจะกระทำเพราะเป็นหนังสือของผมเอง แต่เนื่องด้วยหนังสือนี้ได้เขียนไว้เป็นจดหมายประมาณสิบกว่าปีแล้ว และเข้าใจว่าหากันได้ยาก คงจะไม่เสียหายนะไรขอความ^{นี้}มาจากหนังสือ “เศรษฐกิจแห่งประเทศไทย”

ซึ่งแต่งเอาไว้เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๕๕ ในบทหนึ่งที่ว่า
 ธรรมะในด้านเศรษฐกิจ

“ธรรมะเป็นคำคู่กับศีล คำว่า ศีลหมายถึงการระงับ
 ไม่^{๒๒}เบียดเบียน^{๒๓}ตนเองและผู้อื่น ส่วนความหมายของคำว่า
 ธรรมะ คือการช่วยส่งเสริมให้สถานการณ์^{๒๔}ดีขึ้น เพื่อความ
 เจริญของเอกชนมวลมนุษย์ และส่วนประกอบที่สำคัญแห่ง
 ธรรมะ คือความยุติธรรม ตัวอย่างการประพฤติผิดหลัก
 ธรรมะที่เห็นได้ง่าย เช่น โจรที่ไปปล้นทรัพย์ เราถือได้ว่าทำ
 ผิด^{๒๕}ทั้งศีลและธรรมะในด้านเศรษฐกิจ เพราะได้เบียดเบียนเจ้า
 ทรัพย์และก่อให้เกิดความเจริญ คือนอกจากตัวเองจะไม่ประกอบ
 ได้^{๒๖}มาอาชวาระแล้ว ยังขัดขวางผู้อื่นซึ่งจะทำการประกอบ
 ได้^{๒๗}มาอาชวาระเพื่อประโยชน์และความเจริญของส่วนรวมอีก
 ด้วย

ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้ใดมีความมานะอดทนพาก
 เพียรคิดสร้าง^{๒๘}ตัวรคลังหนึ่งตั้งใดขึ้น ช่วยเศรษฐกิจของประเทศ
 เติบโต เราถือว่าบุคคลผู้นั้นมีความดีความชอบและทำถูก
 หลักธรรมะ

การประพาศิตผลิตหัตถกรรมในด้านเศรษฐกิจนั้น มี
ได้หลายกรณี เช่น

จ. เจ้าหน้าทรวงูบาบางคนใช้อำนาจและหน้าที่ที่ได
รับมอบหมายมาเป็นประโยชน์ส่วนตัว ไม่ปฏิบัติหน้าที่ด้วย
ความซื่อตรง เพื่อให้ทุกคนได้รับประโยชน์ร่วมกัน กลับมี
ใจดำเอียงช่วยเหลือแต่เฉพาะผู้ที่ให้สินบน

ที่วาศิตผลิตหัตถกรรม เพราะ

ก. ราษฎรส่วนใหญ่ที่ทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยความ
สุจริตกเกิดความย่อท้อที่จะทำต่อไป คิดแก่งแย่งเบียด
เบียนกัน ไม่มีผู้ใดคิดจะทำงานที่ใช้เวลานาน ๆ กว่าจะได้
ผลตอบแทน ไปหาทางอื่น

ข. การที่กลักรทั้งหลายดามารถทำการเพาะปลูกได้
ผลดีเท่ากับเพิ่มปริมาณการผลิตให้มากขึ้น ทำให้การ
ค้าสะดวกยิ่งขึ้น แต่ดังเหล่านี้จะเป็นไปไม่ได้ ถ้ามีโจรปล้น
ทรัพย์ เจาหน้าทรวงูจริตมาก ๆ เพราะสิ่งทีผลิตได้จะมีน้อย
ลงไม่พอกับความต้องการของสังคมที่เพิ่มขึ้นอยู่เดอมอ ความ
ไม่พอดันเป็นผลกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจของประเทศ
เป็นอย่างมาก

๒. เจ้าหน้าที่ที่มีผลประโยชน์ส่วนตัวในหน้าที่การงานของตนขัดกับประโยชน์ของส่วนรวม ถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติผิดธรรมดาในด้านเศรษฐกิจ อาทิ ในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล บุคคลนั้นจะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนในขอบเขตแห่งนโยบายของรัฐ ถ้าในขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ผู้นั้นไม่ดำรงหน้าที่และรับผิดชอบส่วนงานของเอกชน ไม่ว่าจะเป็นเพียงแห่งเดียวหรือหลายแห่งก็ตาม อาจเป็นประธานกรรมการ กรรมการผู้จัดการ ผู้ถือหุ้น ไม่ว่าจะเป็นโดยทางตรงหรือทางอ้อม แม้จะลัทธิเพียงใดบุคคลภายนอกย่อมจะระแวงสงสัยและตั้งข้อรังเกียจ

๓. ข้าราชการแม้ว่าจะไม่ทุจริต แต่ไม่ทำงานให้รวดเร็วเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน ก็ขัดขวางความเจริญในทางเศรษฐกิจ และโดยเฉพาะส่วนราชการที่จำเป็นต้องติดต่อกับประชาชนโดยตรง เช่นอำเภอ ถ้าทำงานล่าช้า นอกจากงานของรัฐจะไม่ก้าวหน้าไปแล้ว ยังไม่เปิดโอกาสให้ราษฎรได้ทำงานของตนได้ทันเวลาด้วย

๔. นโยบายเศรษฐกิจที่มุ่งช่วยเหลือหมู่ชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะนั้น ถ้าทำให้คนกลุ่มใหญ่เดือดร้อนแล้ว ถือว่าผิดหลักธรรมะในด้านเศรษฐกิจ เพราะเป็นนโยบายเศรษฐกิจที่ไม่ได้ให้ความยุติธรรมต่อสังคม การทำให้เงินเฟ้อถึงขนาดการเก็บภาษีอากรไม่ทั่วถึง ผู้มีอาชีพที่แน่นอนและข้าราชการส่วนมากซึ่งมีบัญชีแสดงรายได้หรือเงินเดือนเป็นหลักฐานเท่านั้นที่ต้องรับภาระภาษีเต็มที่ ถ้ารัฐบาลสามารถวางหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม มีเจ้าหน้าที่ที่มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ทำงานอยู่แล้ว เท่ากับว่าได้พยายามทำให้ถูกหลักธรรมะทางเศรษฐกิจ

๕. ราษฎรที่สมัครกับข้าราชการทำการเอาเปรียบส่วนรวม ถือว่าทำผิดธรรมะทางเศรษฐกิจ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือ การให้สินบนข้าราชการ ทำให้จิตใจของข้าราชการที่จะทำดีเสื่อมลงและในที่สุดความเดือดร้อนก็จะเกิดขึ้นทั่ว ๆ ไป

๖. การหลีกเลี่ยงการเสียภาษีของราษฎรก็ผิดหลักธรรมะ เพราะรัฐบาลเก็บเงินได้น้อยกว่าที่ควรจะได้

๗. การกักตุนสินค้าในยามขาดแคลนเพื่อหวังกำไร การค้าในตลาดมืด การปฏิบัติตนให้เป็นการฝ่าฝืนข้อบัญญัติแห่งกฎหมายถือเป็นการปฏิบัติผิดหลักธรรมะทางดี เพราะก่อความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นและกับส่วนรวม

๘. การที่ราษฎรแต่ละคนไม่มีอาชีพหรือไม่พยายามทำงานเพื่อเลี้ยงชีวิตของตนในทางที่ชอบ ไม่เข้าใจหน้าที่ และไม่รู้จักประมาณและความพอเพียง เอาวดเอาเปรียบ ไม่มีการศึกษาอบรมที่ดี เท่ากับไม่ช่วยเหลือให้เศรษฐกิจของชาติก้าวหน้าไป

๙. การที่มีบุคคลกลุ่มน้อยร่ำรวยขึ้นอย่างมาก เป็นการผิดหลักธรรมะเพราะ ในขณะที่กลุ่มคนมั่งมีมาก ๆ มีจำนวนคนน้อย กลุ่มคนจนก็ขยายจำนวนออกไป เกิดปัญหาในทางสังคม มีการแบ่งแยกชั้นของคนโดยไม่ควร และการแบ่งแยกกันในลักษณะนี้เป็นผลเสียทั้งในด้านจิตใจและการครองชีพของประชาชนเป็นปัญหาหนักสำหรับรัฐบาลในการปกครองประเทศ นับว่ากระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจของประเทศทุกทาง สำหรับข้อสังเกตพิจารณาถึงการพนัน

ต่าง ๆ การมีที่ดินกินแบ่งซึ่งเป็นการรวมเงินจากประชาชน หรือจากคนกลุ่มใหญ่มาเป็นรางวัลให้แก่บุคคลคนเดียว หรือ บุคคลกลุ่มน้อย จึงเป็นการปฏิบัติผิดหลักธรรมะด้วย แต่ ถ้าหากว่าผู้ถูกรางวัลที่ดินนั้น นำเงินมาใช้เป็นประโยชน์ ที่ส่วนรวมได้มากที่สุดก็ไม่ได้ว่าได้ปฏิบัติตนผิดหลักธรรมะ แต่อย่างใด ฉะนั้น ทางที่จะระวังก็คือ ไม่มีการพนันทุก ประเภท แต่อย่างไรก็ดี รัฐบาลยังคงได้ประโยชน์จากการ ขายที่ดินกินแบ่งอยู่บ้าง รางวัลที่ให้นั้น เป็นเพียงเพื่อจูงใจให้ราษฎรนำเงินที่มีอยู่มาอบรวมให้แก่รัฐบาลเพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อประเทศโดยทั่วไป เพราะฉะนั้น ถึงแม้ว่า จะผิดธรรมะก็ตาม ถ้ารัฐบาลนำเงินนั้นไปใช้เป็นประโยชน์ จริง ๆ แล้ว ก็ก็ยังยังชั่วหน่อย

๓๐. บุคคลที่มีความสามารถในกิจการค้าหรือทำงาน ใดก็ตาม ทำให้มีรายได้ส่วนตัวมากมาย หรือมีทรัพย์สิน บัณฑิตเป็นมรดกตกทอดมา แม้ว่าจะได้รับมาโดยสุจริต ถ้าไม่ได้ทำให้ทรัพย์สินนั้นเกิดเป็นผลประโยชน์ต่อส่วนรวมแล้ว

ถือว่าไม่ถูกหลักธรรมะในทางเศรษฐกิจ เพราะเหตุว่า
การที่บุคคลมีทรัพย์สินมากมาย นำเงินมาลงทุนนั้น ก็ยังช่วย
คนอื่นได้”

ตัวอย่างเหล่านี้ ผมได้สรุปรวมความไว้ว่า ในการ
ที่จะรักษาระดับรายได้ของคนให้อยู่ใกล้เคียงกัน หรือมี
ความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยนั้น ควรพิจารณาถึงภาษ
มรดก ภาษีเงินได้ เป็นต้นสำคัญ

เมื่อเร็ว ๆ นี้ คุณชานินทร์ กรัยวิเชียร ได้เขียนบทความ
ความเรียงกฎหมายและการฉ้อราษฎร์บังหลวงขึ้นไว้ในบท
บันทึกของเนติบัณฑิตสภา มีใจความที่สำคัญและที่น่าสนใจ
นำเอามาก้าวในท่อนอยู่หลายตอน มีใจความที่ผมเห็นด้วย
และไม่เห็นด้วยหลายข้อ แต่ที่ขอบใจมากที่สุดว่า คุณ
ชานินทร์ได้เสนอไว้ว่า การที่จะแก้ไขในเรื่องกรรมจรรยาใน
ประเทศไทยนั้น จะทำอย่างไรบ้าง มีทั้งการแก้ไขด้านจิต
ใจและศีลธรรม ตลอดจนอุปสรรคในการแก้ไข เนื่องจาก
เวลาจำกัด ผมจะขอคัดเฉพาะเรื่องอุปสรรค คือ

อุปสรรคสามประการในการแก้การฉ้อราษฎร์บังหลวง *

“ข้าพเจ้าใคร่ขอกล่าวว่ แนวความคิดที่เป็นอุป-
 สรรคในการแก้ไขการฉ้อราษฎร์บังหลวงมีสามประการ ซึ่ง
 แต่ละประการล้วนเป็นแนวความคิดที่เป็นภัยแก่ตนเองทั้งด้
 กล่าวคือ

(๑) “ธุระไม่ใช่” โดยปกติเมื่อได้ยินได้ฟังเรื่องการ
 ฉ้อราษฎร์บังหลวงมักจะฟังกันด้วยความ กระจือหรือร้นแบบ
 “กระหายนิทา” อย่างไรก็ดี แทบจะไม่มีผู้ใดกล้าหรือแม้
 แต่คิดว่าสมควรแก่การบ้องกันหรือแก้อย่างไร แทบจะ
 กล่าวเป็นเดียงเดียวกันว่ “ธุระไม่ใช่” ความจริงเรื่องน
 เป็นธุระหรือหน้าที่ของบุคคลทุกคนในฐานะที่เป็นเจ้าของประ
 เทศ การบอกปัดโดยลือว่ “ธุระไม่ใช่” เป็นการปฏิเสธ
 หน้าที่พลเมืองดีโดยแท้ นำเดียดายที่เรารขาดการฝึกอบรม
 ในด้านความรับผิดชอบที่ทุกคนจะพึงมีต่อสังคม.....

(๒) “คนอื่นทำได้ ทำไมเราจะทำไม่ได้” ประ
 โยคนแทบจะไม่มีท่านผู้อ่านคนใดปฏิเสธเดยว่ไม่เคยได้ยิน

แต่หน้าเดี่ยวยายที่ประโยชน์คนมักจะใช้กันไปในทางที่ไม่ควรใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นเรื่องที่พูดกันในครอบครัว ถ้าเป็น ครอบครัวหม่มแม่เรือนดี ประโยชน์ก็ใช้ในทางปลูกปดอบ ดัดใจให้พ่อเรือนประพฤติคนดี เอาอย่างบุคคลอื่นที่สุจริต ทรหดาย ประกอบแต่กรรมดี เป็นที่นับหน้าถือตา แต่กลับเบียดเบียนเพราะหิรัย แม่เรือนใจดำและพ่อเรือนใจอ่อน เห็นคนอื่นร่ำรวยโดยมิชอบ เกิดโลภ คิดเห่อเหิมตามไปด้วย ประโยชน์ที่ว่า “คนอื่นทำได้ ทำไมเราจะทำไม่ได้” ก็เป็นประโยชน์ที่ให้โทษ เป็นแรงยุให้เกิดการฉ้อราษฎร์บังหลวง... ตัทธิเอาอย่างในทางที่เลว จึงกลายเป็นที่นิยมชมชื่นกันอยู่

(๓) “ถิ่นเมืองไทย ไม่ใช่เมืองนอก” เรื่องแปลกแต่จริงที่น่าตลกคือเมื่อมีผู้ใดปรารภเกี่ยวกับการฉ้อราษฎร์บังหลวง หรือเรื่องอื่น ๆ ในทำนองนี้ เรามักจะได้ยินว่า “ถิ่นเมืองไทย มิใช่เมืองนอก เราจะเอาอะไรกันมากนัก” หรือพูดอื่น ๆ ที่มีความหมายทำนองเดียวกัน และมักจะพูดกันด่าซัดกัน แม้ในหมู่ผู้ทรงคุณวุฒิและปัญญา

ชนทั้งหลาย จึงเป็นที่น่าเสียดายว่า เหตุใดจึงเอาคำพูดที่
ไร้ความหมายนั้นมาเป็นคำพังเพยบอกปัดความรับผิดชอบ จะ
ไม่เป็นการคิดค้นหรือปราศจากความคิดเด็ดเดี่ยวหรือ?”

คุณชานินทร์ กรัยวิเชียร ได้เสนอข้อแก้ไ้วว่า ข้อ
ที่น่าคิดมีว่า เราจะต้องใช้วิธีไหนมาบอกเอาหนามบ่งกับ
กรณีจะได้หรือไม่ กล่าวคือ ควรจะพูดว่า “ใช้ชำระของ
เรา” เพื่อแก้กับคำว่า “ไม่ใช้ชำระ” เราทุกคนจะต้องถือ
ว่า การฉ้อราษฎร์บังหลวงนั้น เป็นเรื่องที่เรากันทุกคนมีหน้าที่
ป้องกันและปราบปรามในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ และ
เราจะต้องบำเพ็ญตนเป็นตัวอย่างอันดีของลูกหลาน ญาติ
มิตร และเพื่อนร่วมประเทศ เราจะต้องมีความสะอาดคอ
บาป ความหยิ่งในความซื่อสัตย์สุจริตและซื่อสัตย์ของวงศ์
ตระกูล อุปสรรคข้อที่ต้องแก้ได้ดวยดังนี้ “คนอื่นทำได้
ทำไมเราจะทำไม่ได้” ก็ใช้คำเดียวกันนั้นแหละ ดัทธิเอา
อย่างควรใช้เฉพาะในทางเขาอย่างผู้ประพฤติดี ผู้ที่เคารพ
ในเกียรติของตน ผู้ที่มีความระมัดระวังในหน้าที่ และประโยชน์

ควรจะเปลี่ยนให้ชัดขึ้น แล้วใช้เป็นคำขวัญว่า “คนอื่นทำได้ เราทำได้” ทำไมเราจะทำได้ไม่ได้” เราจะต้องตั้งผลเลิศ ไม่ใช่เพ่งแต่ประโยชน์เฉพาะหน้า แต่ต้องเพ่งถึงประโยชน์อันไพบูลย์ ประโยชน์ที่ตาม “ทั้งเมืองไทย ไม่ใช่เมืองนอก” คุณชานินทร์เขียนไว้ว่า ดูอย่างประเทศอังกฤษ ตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่แปดมาจนถึงปัจจุบันแก้เรื่องฉ้อราษฎร์บังหลวงสำเร็จ เราต้องเอาอย่างเขาบ้าง และจะต้องทำได้อย่างเขา คำขวัญจึงควรจะเป็นว่า “เมืองไทยหรือเมืองนอกก็เหมือนกัน เมืองนอกเขาทำได้สำเร็จ เราก็ต้องทำได้สำเร็จ” การเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นกาดก้นมาเป็นคำขวัญน่าจะช่วยจัดอุปสรรคในการแก้การฉ้อราษฎร์บังหลวงได้มาก ไม่มากนักเลย ผมขอเสนอว่า บทความของคุณชานินทร์นี้ ท่านทั้งหลายน่าจะเอาใจใส่ถ้าหากว่ายังไม่ได้เอาใจใส่

สรุปความในตอนที่สองก็คือ ขอยืนยันว่า ความรับผิดชอบทางจริยธรรมนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเมื่อเราจะเน้นการพัฒนา

๓. ทศนะของสามัญชน

ปัญหามีอยู่ว่า เราจะทำอย่างไรจึงจะรักษาจริยธรรมและทำการพัฒนาได้ ข้อความที่ผมได้ยกมาอ้างและพูดมาทั้งหมดก็สรุปได้ว่า ไม่ต้องทำอะไรมากมายผาดโผน เพียงแค่เราปฏิบัติหน้าที่ของตนไปตามปกติ และประพฤตินอนอยู่ในท่ามกลางธรรมที่ได้รับการสั่งสอนมาตั้งแต่สมัยโรงเรียน ดัชนีบิดามารดา จนกระทั่งปัจจุบัน เพียงแต่ทำไปเท่านั้นก็พอได้แล้วว่า อยู่ในจริยธรรม ถ้าจะมีความจำเป็นนั้นหนักให้พัฒนานั้น ก็อยู่ในด้านวิชาการมากกว่าอย่างอื่นที่ผมพูดนี้เข้าใจว่า ยังไม่ตายเกินไปในประเทศไทยที่เห็นว่าอะไร ๆ ธรรมดา ๆ นั้น ก็คือการประพฤติถูกต้องตามศีลธรรมที่เราเคยได้รับการสั่งสอนมา แต่ถ้าหากว่าเผชิญเข้าใจในสาระสำคัญผิดและตายเกินไปแล้ว กล่าวคือถ้าเดี๋ยวนี้พวกเราถือว่าการทุจริต การกินสินบน ฯลฯ เป็นของธรรมดาแล้วก็น่าเสียใจ เห็นจะต้องเปลี่ยนยุทธวิธีใหม่ แต่ก็ยังหวังอยู่ว่า ยังไม่ตายเกินไป เมื่อทำอะไร ๆ ไปตามธรรมดาแล้ว เป็นใช้ได้ เช่นถ้าหากว่าเราอยากแต่งงานก็

ไปแต่งงานกันธรรมดา ไม่ใช่ว่าจะมาเป่าคั้ระกันให้เงิน
 ไปส่องแสงด้ามด้าม^๕ ไม่ใช่ธรรมดา หรือตำรวจกั้ม^๕
 หนาททจะคุดูแล^{๕๑}ราย กระทบงมหาดไทยกั้ม^{๕๑}หนาททดูแล^{๕๑}
 เมืองให้เป็นปกติสุข อย่าไปก้าวก่ายงานโน้นงานนี้ ทำไป
 โดยชอบ นี่เป็นธรรมดา ผมเห็นว่าการทักคนทำงานของ
 คน^๕ คน^๕ไปทำงานของคนโน้น^๕ นี่เป็นการอูคริ ไม่
 ใช่เป็นการธรรมดา

เพราะฉะนั้น ถ้าเราเพียงแต่ดำเนินชีวิตไปตามธรรมดา
 มีหิริโอตตัปปะ ก็เป็นใช้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พวกหนุ่ม ๆ
 ด้าว ๆ ที่ถือว่าการเส่พสุราหรือการไปเที่ยวได้เมณั้^๕ เป็น
 ของยอดเยี่ยมที่ควรทำกันแล้ว ถ้าเป็นเช่นนั้นหมดหวัง แท้
 จริงเกิดเป็นมนุษย์ บางทีก็มีการพลาดพลั้งทำบาป^{๕๑} ถ้า
 จำเป็นที่จะต้องทำบาปแล้วระก้อกลับมาแล้วควรจะมี^๕ความ
 อายเหมือนกับสุนัขที่เมือทำผิดแล้วหางถูกลงไปที่เดียว หลบ
 พยายามปิดบังไม่ให้^{๕๑}คนอื่น^๕ ถ้าเป็นเช่นนั้นแล้ว ก็ยังพอ
 มีหวัง ถ้าถือเป็นธรรมดาว่า เราเกิดมาเป็นชายชาติ^๕แล้ว

ถ้าไม่กินเหล้าให้เมาแฉะเป็นไม่ได้ ถ้าเป็นเช่นนั้นแฉะก็หมดหวัง ครอบได้อีกยังมีหวังผมขอเด้นขอว่า ตามทัศนะของ ตำนัญชน ไม่ต้องทำอะไรอุครมามากมายนัก ทำกรรมดา ทำหน้าที่ของคนธรรมดา และประพฤติในทางธรรมดาคาม แบบที่ชาวบ้านเขาทำกัน พ่อแม่ตั้งสอนมาอย่างไรก็ทำไป อย่างนั้น คำว่าพ่อแม่ไม่ตั้งสอนนั้น เมื่อสมัยผมเด็ก ๆ โกรธนัก ถ้าหากใครมาว่า เพราะฉะนั้น คำว่าพ่อแม่ตั้งสอนมาอย่างไร ก็ทำไปอย่างนั้น ตำนัญชนก็ควรจะเป็นเช่นนั้น

ทัศนะของตำนานัญชนควรจะแตกต่างกับทัศนะทาง ศาสนาหรือไม่ ท่านทั้งหลายได้เปรียบกว่าผมคือว่า หลายน ท่านคงจะได้ยินคำอธิบายเมื่อวานนี้ ทั้งด้านพุทธศาสนา และคริสต์ศาสนา ผมรู้สึกว่ในบางกรณีอาจจะแตกต่างกัน แต่ในสาระสำคัญนั้นคงจะไม่แตกต่างกันนัก ตำนัญชนที่ว่านี้ คงจะหมายความถึงคนอย่างผมในด้านศาสนา คือบอกว่าให้ไปวัดพระแก้วหรือไปวัดไหน หรือให้ไปพึ่ง เทคนิกไม่ยอมไปพึ่ง ไม่ได้เชื่อวิชาญาณจิตที่ว่า อยากจะ

เปิดตำราคำสอนขึ้นมาอ่านท่องจำ แต่ว่าในใจนั้นยังมีสิ่งที่
 เห็นว่องไว ถ้าเผอิญเปิดวิทยุฟังพระท่านเทศน์ ถ้านำต้น
 ใจนั้นฟังต่อไป หรืออย่างเมื่อเด็ก ๆ อยู่โรงเรียนคริสต์คง
 คือ อัสสัมชัญ ท่านให้เรียนธรรมจริยา ทั้งในด้านภาษา
 ไทย ฝรั่งเศสหรืออังกฤษ ก็เรียนไป และจดจำเอาไว้ นี่
 ผมถือว่าเป็นสามัญชน คือหมายความว่า ไม่ใช่คนที่ไป
 วัดทุกวัน หรือทุกวันพระ แต่ว่าเป็นคนที่ได้รับการอบรมมา
 พอสมควร ทั้งในด้านคำสอน คือไม่ได้เป็นคนนอกวรรคนัก
 สามัญชนเป็นคนที่มีความสงสัย เช่นเมื่อเด็ก ๆ อยู่โรงเรียน
 ที่เขาสอนกันว่าพระผู้เป็นเจ้านั้นท่านมีจริง ๆ ก็มีความสงสัย
 เชื่อไม่ลงว่าพระเจ้าท่านมี พยายามที่จะมีความศรัทธาเพียง
 ไรก็ยังไม่สามารถที่จะโน้มน้าวไปถึงกับนับถือเป็นลัทธิได้
 ช่วยไม่ได้ เหมือนคนบอดดี ท่านทั้งหลายที่เชื่อในพระเจ้า
 ว่ามี อาจจะเป็นผู้ที่บรรลุนิพพานเห็นดี ด้นด้นเขยว ด้นด
 แดง แต่ผมสามัญชนนั้นบอดดี มองไม่เห็นความจริงน่าจะ
 ดังดรามากกว่า หรือที่เขาบอกวาทะให้ไปกราบพระพุทธรูป
 ของคนศักดิ์สิทธิ์นัก อย่างผมนั้นผมก็จะกราบด้วยใจระลึก

ถึงพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นมนุษย์ที่ด้อยด้อยยิ่ง พอดีทำได้ แต่
ที่จะไปถือว่า พระอิฐพระปูนที่นั่งอยู่ แม้จะเป็นพระแก้ว
มรกต ก็ยังไม่สามารถที่จะกราบได้ในฐานที่เป็นมรกตหรือ
เป็นแก้ว ความเห็นของผมในทัศนะด้ามัญชน ไม่สามารถ
ที่จะทำได้ หรือว่าพระพุทธรูปนี้เยี่ยมเหนือเกินถ้าอยากจะ
ไปทำอะไรให้สำเร็จหรือจะมาพูดในวันนั้นให้เป็นที่ต้องใจของ
ท่านทั้งหลายต้องไปกราบท่านด้ามहन หรือเอาตะกรุดอม
มาด้วย ผมทำไม่ได้ เพราะด้ามัญชนเกิดความดั่งดัย มี
ความดั่งดัยในตัวเองว่าอะไรจริงแน่ อะไรไม่แน่

~~ปัญหา~~ ปัญหาขึ้นอยู่กับว่า ด้ามัญชนเหล่านี้มีดีที่ดั่งดัยในสาระ
สำคัญของศาสนาบางประการหรือไม่ โดยจะไม่ถูกประนาม
ว่าเป็นคนนอกกริต เคยได้ยินเด็ก ๆ พูดกันว่า ถ้าใครไม่เชื่อ
ถือพระ ไม่มีศาสนาแล้ว ก็ต้องเป็นคอมมิวนิสต์ดั่งดัย นี่
จะเป็นเพราะผู้ใหญ่ดั่งดัยหรืออย่างไรไม่ทราบ แต่ผม
เห็นว่า ถ้าเราจะบอกกับเด็กว่าคอมมิวนิสต์ดั่งดัยร้ายกาจและ
ประพฤติกิไม่ดี เพราะเหตุว่าไม่ถือในศาสนา ไม่ถือศีลธรรม

ก็ชอบอยู่ แต่ก็จะไปพูดกวาดเอาทีเดียวว่า ถ้าใครไม่มี
คำสอน ไม่เชื่อพระเจ้า เป็นคอมมิวนิสต์หมดแล้ว ก็ไม่
น่าจะเป็นไปได้

ผมอยากจะเสนอว่า ความเชื่อถือในพระเจ้าหรือไม่
เชื่อถือในพระเจ้านั้นอยู่สองประการที่ภาษาอังกฤษเขาใช้ คือ
คำว่า Agnostic กับ Atheist คือถ้าเป็น Agnostic คงจะเป็น
อย่างผม คือผมไม่รู้ คำว่า Agnostic แปลว่า ไม่รู้ ยอม
รับว่าไม่รู้ว่ามีพระเจ้าหรือไม่ อาจจะก็ได้ หรือไม่ก็ได้
ได้ แต่ว่าไม่ต้องการที่จะบูชา เพราะเหตุว่ายังไม่รู้ ส่วน
Atheist นั้น ไม่ยอมให้มีพระเจ้าอยู่เลย ถือเป็นแน่นอนว่า
ไม่มีพระเจ้าเลย ถ้าแยกกันอย่างนี้ละก็ รู้สึกว่าพอจะมีทาง
เข้ากันได้ระหว่างลัทธิฆราวาสอย่างผมกับทางคำสอน แต่ถ้า
หากถึงแก่เจตเจตเดียวว่า Agnostic ก็ยังใช้ไม่ได้ เข้าใจว่าคง
จะไปด้วยกันไม่ได้

ผมอยากจะเสนอต่อไปว่า การหลงเชื่อโดยมโน
นั้นเป็นภัยต่อสังคม เป็นภัยแก่ศีลธรรม เป็นการลบด่าง
คำสอน นักศึกษาที่จะสอบได้ไปบูชาต้นโพธิ์ในธรรมศาลา

ขอบูชาให้สอบได้ เสร็จแล้วจะเอาหัวหมูมาให้ เอาอะไร
 มาให้^๕นั้นเป็นการริเริ่มนิสัยให้^๕ดินบนคงแต่เดียนั้น เป็นการ
 ผิดที่เดียว ผิดเหลือเกิน ที่ชนะเชิงเทรา ได้ข่าวว่า หลวง
 พ่อยะไธธรรมช้อย^๕เลี้ยง ก็อยากจะไปชมท่าน ที่ไหนได้เห็น
 ว่าเขาทำกันเป็นการค้า มีการให้ดินบน เอาของไปให้
 ผมนึกเคยหมดความศรัทธา รู้ดี^๕กว่าเป็นการที่เข้าใจกันผิด
 นี้ไม่ต้องพูดถึงหลวงพ่อยหรืออะไรที่ครึกครื้นกันกว่านั้น*ใน
 ระหว่างสงครามก็อดนึกไม่ได้ว่า ทำไมฝรั่งถึงได้ชักชวนกัน
 ไปในโบสถ์ มีพระเจ้าของอเมริกันและอังกฤษฝ่ายหนึ่ง
 พระเจ้าของเยอรมันกับญี่ปุ่นอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นพระผู้เป็นเจ้า
 องค์เดียวกัน เยอรมันก็ล่^๕ด^๕ให้พระเจ้าฆ่าอังกฤษ อังกฤษ
 ก็ล่^๕ด^๕ให้พระเจ้าฆ่าเยอรมัน ผมเข้าใจว่า ถ้าล่^๕ด^๕แบบนี้
 ตะก็เป็นการเข้าใจผิดทั้งมลาย

ที่ผมกล่าว^๕มานี้^๕เพียงแต่เท่าที่ปรากฏมา เท่าที่เห็น
 เพราะฉะนั้น จึงขอถือ^๕ถือ^๕ทฤษฎี Agnosticism ไปพด^๕ก่อน
 ดั้มปัญญะกับศรัทธาความเชื่อ^๕อันนั้น ถ้าใด^๕ต้องอย่าง

ผมคิดว่าคงจะดี เพราะว่าผู้ที่เชื่อถือพระเจ้า คือมีศรัทธา
 อย่างมีสติสัมปชัญญะนั้น ก็เป็นของวิเศษ แต่ถ้าจะเลือก
 ระหว่างสองอย่าง ระหว่างสติสัมปชัญญะกับศรัทธาอย่าง
 ใดอย่างหนึ่งแล้ว ผมยังถือว่า ~~★~~ สติสัมปชัญญะเป็นของ
 สำคัญกว่าความเชื่อถือ เพราะฉะนั้น ผมเข้าใจว่า สติ
 สัมปชัญญะนั้นเองจะนำไปสู่จริยธรรมและจริยธรรมนั้นเป็น
 บัณฑิตสำคัญในการพัฒนา

ขอบคุณ

จรรยาบรรณนักเรียน*

ความบกพร่องแห่งสมัยปัจจุบันนี้ ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกสนใจในเรื่องจรรยาของนักเรียน หัวข้อที่ข้าพเจ้าจะพูดในเรื่องนี้แบ่งออกเป็นสามประการ คือ ขุมปัญญา ลักษณะวิชา และวินัยของนักเรียน

๑. ขุมปัญญาของนักเรียน

ในการที่จะหวังให้รู้ถึงขุมปัญญาของนักเรียนนี้ เราจะต้องไม่พิจารณาแต่เฉพาะความถนัดทางวิชาการ เช่นความถนัดทางด้านนี้ทางด้านนั้นใดด้วยวาจาเท่านั้น เราจะต้องมุ่งหมายไปหาความถนัดอันสูงสุด และถ้าจะทำได้ ก็เพียรพยายามด้วยฉันทะและอุตสาหะ นำตนไปสู่ถึงจะอันดีเลิศ อันปัญญาของมนุษย์เรานั้นเติบโตใหญ่ขึ้นโดยทำนองเดียวกันทุกคน กล่าวคือ อาจจะเจริญไปพร้อมกับตนด้วยการรองรับเอาวิชามากขึ้น โดยทั่วไปแล้ว บุคคล

* จากอนุสรณ์เศรษฐกิจศาสตร์ ๒๕๐๑

ที่ตำราธรรมก็มีอารมณ์อันดีและเคารพต่อธรรมะ เพราะเหตุว่าบุคคลที่ตำราธรรมก็มี ใช้อื่น โทดเถยเปรียบเสมือนมรดกเต็มเต็มคดมอันดีปดอดโปรง เป็นช่องทางให้วิชาแห่งด้ากตโลกไหลผ่านได้โดยสะดวก ฉะนั้น ท่านเหล่านั้นจึงมีธรรมะเป็นทุนอยู่ มิเพียงแต่จะเป็นจำนวนมาก แต่หากเป็นทุนชนิดซึ่งไม่รู้จักหมดสิ้น

มนุษย์ทั่วไปย่อมมีใจดี มีธรรมะ แต่ในเฉพาะบุคคลหนึ่ง ๆ นั้น อาจมีกิเลสเข้าแทรกแซง โดยที่หมกมุ่นอยู่แต่ในวิชาซึ่งมีปริมาณจำกัดและมีขอบเขตแคบแทนที่จะได้ใจในด้าจะอันด้าเลิศ ดันดานของปฤชนเรามักจะเอออดวยอยู่แต่ในहतักแคบ ๆ ของเราเอง และเชื่อฟังอยู่แต่ความคิดชั่วแค้น เพิกเฉยต่อหลักวิชาอันแท้จริงแห่งด้ากตโลก ท่านวีรชนจะเป็นผู้ประเสริฐได้ก็โดยอาศัยเหตุที่ท่านมีธรรมะอันไพศาลเป็นहतักอยู่ ท่านเบ็ดปากชนเมื่อใด ธรรมะนั้นก็กล่าวถ้อยคำแทน หากท่านจำเป็นจะต้องการทำด้าใด ธรรมะนั้นก็เป็นผู้กระทำแทน

หนึ่ง ถ้อยคำและการกระทำของท่านวีรชน^๕ ดำนัญ
 ชนทงมวดยอมดังเกิดเห็นได้ด้วยใจของตนเอง เพราะดวง
 ใจของวีรชนและดำนัญชนก็เป็นดวงใจดวงเดียวกัน แต่
 ดำนัญชนก็มักเผลอ^๕กันอยู่ทำให้ด้อยปัญญา ความประเสริฐ
 เป็นสิ่งที่ง่ายและชัดแจ้งอย่างที่สุด และแท้จริงความง่ายและ
 ชัดแจ้งนั้นแหละคือความประเสริฐ ปัญญาอันดำเิด^๕นั้น เรา
 จะบรรลุถึงได้ก็แต่เมื่อได้ทอดทิ้งวิธีการใช้ความคิดทบทวน
 ไปมาเปล่า ๆ อย่างไม่เข้าเรื่อง แล้วหันมาเปิดโอกาสให้
 ปฏิภาณมีโอกา^๕สเจริญตัวได้เต็มที่ และเมื่อปฏิภาณได้มี
 ช่องทางเป็นอิสระด^๕รับปัญญาก็ยอมเจริญชนตามกันไป ดำนัญ
 ชนยอมใช้ความคิดวนเวียนอยู่ เหมือนใช้โคผูกคอกไม่เดิน
 หมุนบดอยู่ หยอกอะไรเข้าไปก็มีแต่ธาตุชนิดเดียวกันกลับ
 ออกมา แต่พอมนุษย์ละทิ้งจารีตการใช้ความคิดแบบเก่า
 เลี้ยวได้เมื่อใด หันมาใช้ความคิดที่เกิดขึ้นจากปฏิภาณ เมื่อ
 นั้นก็จักดำ^๕มารณำเอาถ้อยคำไฟเพราะ คารมคมคาย ความ
 หวัง ความดีงาม ความรู้ ตลอดจนเกียรติยศต่าง ๆ มา
 ใช้เป็นเครื่องมือได้

๒. ลักษณะวิชาของนักเรียน

ตอนนั้นข้าพเจ้าจะขอกล่าวถึงงานที่นักเรียนจะต้องทำ อันชุมนุมปัญหาของนักเรียนซึ่งข้าพเจ้าได้กล่าวมาในตอนต้นนั้น ย่อมเป็นชุมนุมปัญหาอันกว้างใหญ่ไพศาลฉนั้นใด ลักษณะวิชาของนักเรียน ก็ย่อมมีขอบข่ายกว้างขวางฉนั้นนั่น ฉะนั้นมากเรามากจะไม่ดำนั้นกว่า ชุมวิชานั้นมีอยู่เอนกอนันต์ และมักจะไม่นำพาต่อการสืบเสาะหาวิชาเพิ่มเติมเลย คนในประเทศอื่นเขาเรียนกันได้อย่างไรใด ถ้าเราเรียนเต็มอเขาได้ หรือเพียงแต่ตำราบรรณเขียนหนึ่งดื้อให้คนอ่านได้ ก็มักจะเป็นที่พอใจกันแล้ว เรามักจะถือเสียว่าในโลกละไม่มีวิชาอะไรใหม่ บักใจเสียว่าองคววิชาเท่าที่จะเรียนกันได้นั้น คนเก่าได้รวบรวมลงในเล่มหนึ่งดื้อครบถ้วนนานมาแล้ว และถ้าเราจะพูดหรือแต่งอะไรเพิ่มเติม ก็มีแต่จะเป็นส่วนประกอบปลัดก้อยออกไปเท่านั้น ความเข้าใจเช่นนั้นเป็นความคิดซึ่งคนมาก ขอให้กลับถ้อยเสียใหม่เถิดว่า บทประพันธ์ต่าง ๆ ยังมีแต่งขึ้นน้อยนัก และจินตกวีของโลกละนั้นเพิ่งจะเริ่มขับบทเพลงกล่อมโลกมาได้ไม่นานเลย ธรรมชาติในตัวเราจะตั้ง

เดือนเราอยู่เป็นนิตย์ว่า “โลกเรายังใหม่อยู่ ยังไม่มีใคร
ทดลองทำอะไร อย่าได้เชื่อในอดีตกนัก ถ้อยเตี้ยว่าโลกของ
เราในวณนยังคงบริสุทธิเปรียบด้าวพรหมจารี”

ในคำกล่าวข้างต้นนี้ ข้าพเจ้ามิได้มุ่งหมายที่จะกล่าว
รายคดีแบบบทประพันธ์เก่า ๆ ทั้งหลายให้เสื่อมค่าลงไป หา
มิได้ ข้าพเจ้าขอกล่าวแต่เพียงว่า ไม่มีคดีปวรณคดีชั้น
ใดเลยที่กักกันไว้มิให้เราคิดค้นทดลองประคิษฐ์เรื่องเดียวกัน
นั้นขึ้นใหม่ เพราะเมื่อดวงวิญญาณของมนุษย์ชาติตายเข้า
จับคดีปวรณคดี ไม่ว่าจะเป็นชั้นเลิศดั่งเพียงใด ก็ย่อมจะ
ปรากฏเป็นมดทินเสื่อมสลายไป อันบทประพันธ์ต่าง ๆ นั้น
เราจะลำดับชั้นได้ว่าประเสริฐเพียงใดก็โดยที่ได้นำมาเปรียบ
เทียบกันเท่านั้น แต่เมื่อนำเอาบทประพันธ์ของมนุษย์ทั้งมวล
มาเปรียบกับมหาวิชาอนันต์แล้ว ก็ไม่มีบทใดนับได้ว่าประ
เสริฐเลย แม้แต่บทของท่านโฮเมอร์ หรือมิดตันผู้ยิ่งใหญ่

ฉะนั้นแหละ ทุกกาลสมัยบุคคลทุกคนย่อมได้รับความ
ยุติธรรมเท่าเทียมกัน ดัคิย่อมล่อนมิให้มนุษย์เกิดขัดแย้ง กัดัว
หรือเดียนแบบจากบุพพชนของตน แะจะย่อมล่อนมิให้มนุษย์

ทอดอาลัยเสีย ประหนึ่งว่าโลกของเรานี้ขราดงเดี่ยไ้เต็มท้
 ประหนึ่งว่าวิชาความรู้ต่าง ๆ นั้นไ้มีผู้รู้เดี่ยจนล้นล้นสุดแล้ว
 หรือประหนึ่งว่าคนเกิดมาในท่ามกลางความบำรุงบำเรอจน
 สุดขีด ไม่ต้องคิดอ่านทำอะไรอีกแล้ว ห้ามได้ ดังคักคิดทริ
 ในตำกถโลกย์อมบันดาดไ้มีดวงปรีชาญาณเกิดขึ้นใหม่
 เสมอไ้ไม่มีวันสิ้นสุด และเมื่อดวงปรีชาญาณนั้นฉายส่องไป
 จับตึงใดเข้า แม้จะเป็นฝุ่นเป็นทราย ดั่งนั้นย่อมปรากฏเป็น
 สิ่งใหม่เอี่ยมซึ่งมีคุณความดีเสมอกับสิ่งอื่น ๆ จำนวนล้น
 คณนา

๓. วินัยของนักเรียน

กฎแห่งความหวังและชีวิตแห่งนักเรียนนั้น ก็อยู่ใน
 หัตถ์ข้อเดียวกันกับที่ไ้บรรยายมาแล้วเกี่ยวกับสมบัติปัญญา
 และลักษณะวิชานั้นเอง นักเรียนพึงรู้เถิดว่าโลกนี้เป็นสิทธิ์
 ของตน แต่เราจะเข้าครอบครองโลกไ้ ก็ต่อเมื่อบำเพ็ญตน
 ไ้ให้สอดคล้องเหมาะล่สมกับสิ่งประกอบต่าง ๆ ของโลก นัก
 เรียนจะต้องบำเพ็ญตนเป็นผู้รักความสงบ รักงาน มีสันโดษ
 และเมตตากรุณา

นักเรียนทั้งหลาย พึงถือความเงี้ยบดังบเป็นเจ้าตัวคุณ
ชีวิตของตนเถิด แม่จะเกิดความยินดีในรายชนกเก็บความ
รู้สึกไว้กับตนเอง พึงพอใจประมาณความดีของคนด้วยคน
เอง และพึงพอใจรับความดีรเรณูของคนเองเป็นรางวัล
ก็เหตุใดเล่าที่นักเรียนจะต้องอยู่ในความเงี้ยบดังบ เหตุนี้
คือ เพื่อจะได้รู้จักคุ้นเคยกับความคิดของคน ผู้ใดอยู่ในที่
ดังัดแต่ในใจดินร่นกระวนกระวายใคร่จะมากดุกดัดอยู่กับฝูง
ชน ก็เท่ากับว่าไม่อยู่ในที่ดังบ ใจของเขาแท้จริงอยู่ใน
ตลาดจอแจ ไม่สามารถจะเห็น พัง หรือคิดอะไรได้ แต่
เมื่อใดท่านใดคงสมาธิรักษาดวงจิตของท่าน ห่างเพื่อนห่าง
ฝูง บำเพ็ญชีวิตดังบแล้ว เมื่อนั้นแหละ จิตตานภาพของ
ท่านก็จะเจริญงดงามบริบูรณ์อยู่ในภายในเหมือนหนึ่งต้นไม้ใน
ป่าหรงและดอกไม้นในทุ่ง ท่านจะได้บรรลุดังงผลแห่งวิชา
และเมื่อท่านกลับออกมาพบเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ท่านก็อาจ
จะถ่ายทอดวิชาให้เขาได้และเขาก็ยินดีรับเอาไป

แต่อย่าได้นำคนสู่ที่ดังบแต่เพียงเพื่อจะได้หวนกลับเข้า
สู่สังคมในบัดเดี๋ยวจี ความดังบเช่นนี้ไม่นับว่าเป็นความ
ดังบ เป็นการดังบชนิดฉุนฉวยและไม่ได้ดังบ อันมหาชนนั้น

ก็มีความรู้ความชำนาญในเชิงตำราของเขายู่แล้ว เขาต้องการอยู่แต่ขอให้นักเรียนนำเอาความรู้ความชำนาญอันเกิดขึ้นเป็นส่วนตัวคือความรู้ที่เป็นดั่งจริงและประเสริฐมาเปิดเผย เพราะความรู้ความชำนาญประการหลังนั้นหาชนที่คงเคหสถานอยู่ในท้องถิ่นไม่สามารรถก่อให้เกิดขึ้นได้ ดังที่เขาต้องการอยากได้จากท่านก็คือ ดั่งประเสริฐอันมาจากความคิดชนิดสูง ชนิดเที่ยงตรง และคู่ควรแก่นุชนชาติและความประเสริฐนี้จะหาได้จากความสงบ มิใช่จากความมัวลุ่ม เรื่องนี้มิได้สำคัญอยู่ที่การพาเอาร่างกายออกไปสู่ที่ใดทีเดียว หากสำคัญอยู่ที่อิสรภาพแห่งจิต ที่ส่วน กระหม่อม ป่า และเขา มีประโยชน์แก่เฉพาะในฐานะเป็นสิ่งอุปการะก่อให้เกิดความสงบ แม้แต่เงินทองที่มัวลุ่มอยู่ในมหานครก็ยังบำเพ็ญคนเป็นโยคะได้ เมื่อมีสมาธิแล้วแม้จะอยู่ในที่ใดก็ดำรงรวมความสงบจนจนดั่งเร็ว

แต่แน่ละ ข้าพเจ้ามิใช่ว่าจะหลงเชื่อในความสงบอย่างมงาย หนุม่นดาวทั้งหลายพึงฝึกฝนตนให้รู้จักใช้ทั้งความสงบและตำราเกิด แต่อย่าให้ตกเป็นทาสแก่สิ่งหนึ่ง

สิ่งใดโดยทั้งต้องประการนี้ ดวงจิตที่ฉลาดละจากฝูงชนไปก็
โดยประสงค์จะได้พบสวัสด์อันแท้จริง เท่ากับละจากของ
เทียมไปไม่ของแท้ ท่านจะเรียนทุกสิ่งที่ดีมาคมสอนท่านได้
เพียงชั่วเวลาเล็กน้อย ไม่ต้องไปงานเต็มวัน งานมหรรณพ
งานกรวดหา หรือชมละครกันชั่วซ้ากจนเป็นงานประจำอย่าง
โศกเขลา และถึงประเสริฐอันใดเล่าจะปฏิเสธหรือออกมาได้
จากชีวิตที่ดำเนินอยู่แบบคน ๆ และในท่ามกลางความดุ่ม
หลงระเริง

นักเรียนที่ด้อย่อมไม่หลุดหลุดจากภาระของคน ในวัย
คน ๆ เขาจะต้องพยายามเรียนรู้ถึงข้อเร้นลับแห่งความ
อุดมดีและอดทน จะต้องทำให้มือทั้งสองของเขาคุ้นกับ
แม่พระธรณีนถบ่อนอาหารเพียงเขา และคุ้นกับห้องใดซึ่ง
จะต้องผ่านมาก่อนความสบายและความล้ารวย นักเรียน
ทั้งหลายจงใช้หน้ตอบแทนแผ่นดินของตนเถิดและจงทำประ
โยชน์ตอบแทนเพื่อนร่วมโลกเยี่ยงผู้ที่มีสติและมีเกียรติ โดย
มิได้เพิกเฉยต่อการบูชาเทพเจ้าผู้ดลใจเหล่าจินตกรให้ได้นำ
เอาบทเพลงอันไพเราะมาขับกล่อมโลกอยู่อย่างมีรู้นัดคฤ

เมื่อใดนักเรียนประกอบด้วยคุณ ๒ ประการ คือ ความ
อดทน และ ปริชาญาณ เมื่อนักเรียนได้ว่าเป็นผู้สมบูรณ์
เพียบพร้อมด้วยกำลัง คุณ ๒ ประการนี้แหละที่ปรากฏอยู่
ในนิพนธ์แห่งจอมปราชญ์ทั้งหลาย

นักเรียนทั้งหลายจงดำเนินตามแนวแห่งความดี โดย
เกิด ความขยันหมั่นเพียรมาอยู่มาหลายเดือนจนนับได้ แต่
นักเรียนควรระยั้งในจิตของตน ชี้ให้เห็นความดำริของ
เราเอง เป็นเครื่องนำเอาอันตรายคิดมาด้วย ดังที่ระคาย
เคืองและเป็นพิษ มักจะเกิดขึ้นกับผู้ที่มักคิดคดคิดผิดเอง
ด้วยเหตุว่า เมื่อมหาชนได้สัมผัสของเขาดูแล ย่อมจะ
พยายามเดาะแสวงหาเขาก่อนที่จะคำนึงถึงความยากลำบาก
อันเป็นต้นเหตุแห่งการรุมและความคิดนั้น ๆ ต่างก็พยายาม
แสวงหาผู้ทรมานข้อเท็จจริงเพื่อจะขอให้นายคงประทีปต้องปริศนา
ต่าง ๆ ให้กระจ่างไปโดยคาดคะเนว่าปริศนานั้น ๆ ได้มีคำ
ไขกระจุกอยู่บนแนวกำแพงแห่งชีวิตแล้ว แต่หาเป็นเช่นนั้น
ไม่ กลับปรากฏว่านักเรียนผู้นั้นแหละมีความโง่เขลาไม่
ผิดกับสามัญชนเลย ใคร่เพียงซึ่งดวงประทีปอันสามารถต้อง

แต่งออกมาได้เสมออยู่ได้ไม่จำกัดเวลา กลายเป็นแต่ง
ความคิดที่รับหรือส่งออกมาได้เพียงบัดใจ แล้วก็กลับ
มีตนไป และมีหน้าซ้ำแต่งน้อย ๆ นิ่งไม่ตำราวจัด
ปัญหาต่าง ๆ ให้ปลาดินาไปได้เลย เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วก็
ย่อมเกิดความโหม้นัด เศร้าใจ นักเรียนผู้นั้นอาจหวาดไป
ว่า ตนจะเป็นที่ผิดหวังของมหาชนผู้นิยมตนอยู่ จึงมักตั้ง
ตนเป็นผู้ตั้งประกอบด้วยความรู้ดีดัดดัดบ่มหัดจรรย มัก
จะเจียหัพปัญหา แล้วนำเอามาเก็บดองถ่วงเวลาไว้ ครั้น
แล้วเมื่อไม่ตำราวจัดให้คำตอบอันถูกต้องแม่นยำ ก็กดถ่วง
ถ้อยคำออกมาเป็น โง่หรือเออคำตอบเป็นคำตอบพิสดาร
ไป

เพราะฉะนั้น นักเรียนจึงควรเป็นผู้รู้จักคิดและรัก
ความดีด้วยจริง และตำราวจัดตนหนึ่งเจียบอยู่ได้ในบาง
โอกาส โดยระลึกว่าความจริงนั้นอาจจะทำให้ความเจียบ
เกิดความไพเราะจับใจได้ ขอให้ยึดมั่นแต่ในความดีด้วยเกิด
จึงเปิดเผยข้อความจริงแก่ผู้ที่ซักถามตนแต่โดยซื่อ เมื่อมีผู้
มาหาหรือฟังแต่งดั่งให้เขาทราบอย่างสุจริตถึงข้อที่ท่านเคย

เรียนรูมา ตลอดจนวิธีการและเครื่องมือของท่านเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้วิธีและเครื่องมือเหล่านั้นอย่างเสรี และเมื่อท่านได้บำเพ็ญตนเป็นผู้สุจริตและเมตตาถึงขนาดใดคั้นแล้ว ท่านก็จะสามารถทราบซึ่งถึงข้อเร้นลับแห่งธรรมชาติของท่านเองด้วย

เมื่อนักเรียนยอมอ่อนน้อมตนลงมาด้วยความมั่นใจประการนี้แล้ว เขาก็จะได้รับรางวัลอันเป็นทิพย์พอใจในดวงจิตของเขาเอง แม้ว่าจะได้ฝ่าฟันอุปสรรคและประสบการณ์ที่ไม่ดำเร็จมาเป็นเวลานาน หากว่าบังเอิญมีผู้ร่วมงานอื่นไม่ชอบด้วยน้ำใจก็ขออย่าได้โทมนัสน้อยใจจนเกินควร ต้องคำนึงดูเถิดว่า ถ้าไม่มีอุปสรรคมาขัดขวางหรือไม่มีผู้ยุยงให้เกิดมานะขึ้นแล้ว ล้อยคำหรือผลงานอันดีนั้น ๆ จะเกิดขึ้นได้อย่างไร

ความสรุป

ท่านทั้งหลาย ข้าพเจ้าได้บังอาจนำเอาคติเหล่านั้นมาเสนอท่านก็เพราะเหตุว่าเมื่อท่านได้ออกไปสู่โลกเพื่อประกอบอาชีพทั้งในทางราชการและส่วนตัวแล้ว ท่านอาจจะไม่รู้ลึก

เสียใจว่าท่านได้เคยฟังคำเตือนในเรื่องหน้าที่เบ่งตนแห่งผู้ที่
ไม่เรียน และคำเตือนชนคนน้อยหนักหน้าที่ท่านจะได้ยินจาก
สหายใหม่ ๆ ของท่านในอนาคต ตรงกันข้าม ทุกคืนทุกวัน
ท่านคงจะได้ยินแต่คติชนิดต่ำ เช่น เขาอาจจะแนะนำท่านว่า
หน้าที่ขอแรกของท่านก็คือ จะต้องมุ่งหาที่ดิน บ้านเรือน
ทรัพย์สินสมบัติ ยศศักดิ์ และชื่อเสียง เขาจะเยาะเย้ยถามท่าน
ว่า “โอวราทท่านแสงอยู่นมนตดักแคไหนและความงาม
ความไพเราะแห่งบทนิพนธ์นั้นเอาไปใช้อะไรได้” แต่ถึง
กระนั้นก็หากท่านยังรู้สึกตนว่า ตั้งศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลก
ได้เรียกร้องให้ท่านเพ่งเล็งหาความจริง ความงามและความ
ไพเราะแล้วไซ้ร้ ก็จงยึดมั่นในความกล้า ความดีที่ยื่นเจิด
ขณะใดที่ท่านกล่าวว่ “ใครเขาประพฤติดังไร เราก็
จะประพฤติดังนั้น ข้อที่ไม่แน่นอนแต่ก่อนนั้นขอเด็กกันที่
เราจะต้องแสวงหาทรัพย์สินเงินทองเสียก่อน วิชาความรู้
และความคาดหวังอย่างเพ้อ ๆ เมื่อก่อนนี้ พักไว้เสียทีก่อน
จนกว่าจะสบโอกาสเหมาะ” เมื่อใดที่ท่านพูดหรือคิดเช่นนั้น

เมื่อนั้นแหละเป็นความคับแค้นจิตของท่าน และขออ่อนแอแห่ง
 ศีลป วรรณคดี หรือวิทยาก็จะร้องโรยอับเฉาไปอีกข้อหนึ่ง
 ทำนองเดียวกับที่ได้เคยร้องโรยอับเฉาไปแล้วนับแสน ขณะ
 ใดที่ท่านจะต้องตัดสินใจเลือกเดินทางอย่างนี้ ขณะนั้นเป็น
 กาลสำคัญแห่งชีวิตของท่าน และจงข่มขืนเลือกเอาทางวิชา
 ความรู้เถิด

อันความยั่วยวนมารยาแห่งโลกนี้แหละ ที่ทำให้เรา
 เกิดความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีผู้เคร่งในการเรียน เป็น
 คัมภีร์แห่งวิชา และผู้รักเรียนนั้นเองก็กำหนดแต่ดีดดีดจะ
 บังคับโลกเดินตามตน มิใช่ตนเดินตามโลก จงน้อมรับเอา
 รัศธรรมอันกระจายคดบอยอยู่แล้วในของทุกสิ่งทีประกอบขึ้น
 เป็นธรรมชาติ จงช่วยเป็นต้นให้ธรรมชาติได้กล่าววามจริง
 ก่อลมโถมมนุษย์ และจงแสดงให้โลกอันโง่เขลาได้เห็นด้วย
 ว่าวิชาความรู้ประเสริฐเพียงใด เมื่อเราได้เห็นอยู่คำคาแล้ว
 ว่า กาลสมัยของเรานมบาปอยู่หนาแน่น และบ้านเมือง
 ของเรานมความเท็จความชั่วคดคดอยู่ ก็ขอให้เราทง
 หลายใจเข้าสู่ร่มเย็นแห่งวิชาและแสวงหาความรู้ซึ่งใคร ๆ

เขาได้ละเลยเสียแล้ว ถึงแต่แห่งวิชานี้จะรีบหรีกจึงพอใจ
เกิด เพราะถึงจะเป็นสิ่งเล็กน้อยก็ยังเป็นของ ๆ เราจริง ๆ
จงมุ่งหน้าค้นแล้วค้นอีกต่อไป อย่าได้ท้อถอย อย่าได้ทง
จนถึงกับวางมือจากการค้นคว้าหาความรู้ อย่าเชื่อถือใน
ความคิดของท่านจนงมงายแต่ก็อย่าหลงตนผู้อื่น โดยไม่
พิจารณาถึงเหตุผล ท่านมีสิทธิ์ที่จะเดินทางข้ามทะเลทราย
ไปสู่วิชา ถึงจะเป็นทะเลทรายก็มีดวงดาวส่องแสงอยู่แพรว
พราว และเหตุไฉนเล่า ท่านจึงจะละสิทธิ์นี้ของท่านเสีย
ไปซึ่งดุก่อนหาม โดยเห็นแก่ความลำบากในที่ดินสัก ๑
ไร่ บานสัก ๑ หลัง และยุงสัก ๑ ยุง วิชาเองก็มีหลังคา
มัตยงและมีอาหารไว้ต้อนรับท่าน

จงบำเพ็ญตนให้เป็นผู้จำเป็นแก่โลก มนุษยชาติก็จะ
นำอาหารมาสู่ท่านเองและถึงแม้ว่าจะให้ไม่ถึงยุงถึงนางแต่ก็
เป็นบำเหน็จชนิดที่ไม่ลบถ่างบุญคุณของท่านที่ทำไว้ต่อมนุษย์
ชาติ ไม่ลบถ่างความรักใคร่นิยมของคนทั้งหลาย และไม่
ลบถ่างสิทธิ์ของท่านที่มีอยู่ต่อศิลป ต่อธรรมชาติ และต่อ
ความหวังของมนุษย์

ขอท่านอย่าได้กริ่งเกรงในข้อที่ข้าพเจ้าแนะนำให้ท่าน
ถือครองเป็นโยคีจนเกินไปเลย โปรดอย่าตั้งปัญหาถามว่า
“นักเรียนที่หลุดหลัดถอนตัวจากัดมากมนั้นจะทำประโยชน์
ได้อย่างไร?” อย่าถามว่า “ใครเล่าจะได้ประโยชน์จาก
นักธรรมผู้ซ่อนวิชาของตน และปกปิดความคิดอ่านของตน
จากโลกซึ่งกำลังเร่งเร้ารออยู่?” จะปกปิดความคิดความรู้
นั้นหรือ ปกปิดแสงเดือนแสงตะวันเดียจะง่ายกว่า วิชา
ความรู้นั้นแหละ เป็นแสงอันเลิศกระจ่างจ้าไปทั่วจักรวาล
แม้ว่าท่านจะเกิดเป็นไปไปเสีย วิชาที่ย่อมเปล่งวาจาออก
มาได้โดยวิหัตต์จรรยของตนเอง วิชาที่ย่อมไหลหลั่งออกมา
เองจากการกระทำของท่าน จากลักษณะนิสัยของท่าน และ
จากดวงหน้าของท่าน วิชาจะนำมิตรภาพมาสู่ท่าน จะ
เห็นยวรงท่านไว้มั่นกับธรรมะด้วยความรักและความคาดหวัง
ของมนุษย์ผู้มีใจเป็นธรรม และอาศัยกฎแห่งธรรมะอันเลิศ
ซึ่งแบ่งแยกออกมิได้นี้ วิชาจะประสิทธิ์ผลอันงามพร้อมดั่ง
บุรณทุกประการ ภายในดวงจิตแห่งนักเรียนซึ่งเป็นที่พัก
ที่นิยมแห่งฟ้าดิน

ปัญหาและลำดับในการพัฒนา *

แม้ว่าจะเป็นที่ยอมรับนับถือกันว่าประเทศไทยนั้นค่อนข้างอุดมสมบูรณ์และมั่นคง แต่จะนิ่งนอนใจหาได้ไม่ รายได้เฉลี่ยต่อคนยังคงประมาณ ๓๐๐ เหรียญสหรัฐต่อปี ทั้งๆ ที่อัตราเฉลี่ยก็ห้ามประโยชน์สำหรับพวกที่อยู่ในระดับต่ำกว่าอัตราเฉลี่ยนั้นไม่ ประชากรเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในอัตราสูงเรายังมีปัญหาอื่น ๆ อีกนานาประการ

ข้าพเจ้าเห็นว่าบรรยากาศที่เหมาะสม เพื่ออำนวยความสะดวกจำริญทางเศรษฐกิจนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ & ประการดังต่อไปนี้:

ก) ระบบบริหารที่ดี ซึ่งจะทำให้ใช้กำลังคน เงิน และเวลาซึ่งมีอยู่จากคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข) เครื่องมือทางการคลัง และทางการงบประมาณ ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถประมาณ ควบคุม และรายงานรายได้รายจ่ายของรัฐบาลได้อย่างถูกต้องแน่นอน

* จากอนุสรณ์เศรษฐกิจศาสตร์ ๒๕๐๘

ค) ระบบการเงินและการธนาคารที่สามารถรักษาเสถียรภาพแห่งค่าของเงินตราทั้งภายในและภายนอกประเทศไว้ได้ โดยเปิดช่องทางให้ใช้จ่ายในการพัฒนาได้พร้อมกันไปด้วย

ง) ภาวะที่เป็นธรรมในการผลิตและการค้า โดยไม่ให้มีอภิสิทธิ์ต่าง ๆ และเปิดโอกาสให้แข่งขันกันได้ภายในขอบเขตที่กำหนดไว้ชัดเจน

จ) รัฐบาลดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อจัดให้มีความสะดวกขั้นพื้นฐานแก่การผลิตของเอกชน และในขณะเดียวกัน จะไปกระตุ้นให้ประชาชนทุกคนต่างได้ใช้ความริเริ่มของตนเอง

การพัฒนาประเทศชาติในความหมายอย่างรวม ๆ หรือในความหมายของสถิติอัตราเฉลี่ยหรือสถิติตัวเลขรวมนั้นสามารถทำให้เข้าใจผิดได้อย่างมาก ถ้าหากคนรวยยิ่งร่ำรวยมากขึ้นทุกที ในขณะที่คนส่วนใหญ่^๕ต้องเดือดร้อนมาแต่แล้ว การพัฒนา “ส่วนรวม” จะนำความเดือดร้อนมาสู่คนส่วนใหญ่ มีคำพูดของรามอน แมกไซไซย์^๖อยู่ว่า “ผู้

“เกิดมาแล้วมันอยกกฎหมายควรจะช่วยให้มันมาก”

ฉนั้น มาตรการในการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญที่สุดก็ควรได้แก่การก่อให้เกิดบรรยากาศทางเศรษฐกิจและสังคมในชาติ ให้ใกล้เคียงกับสภาพอุดมคติดังกล่าวมาแล้วฉนั้น ปัญหาทางด้านบริหารที่หนักหนาที่สุดในประเทศไทยขณะนี้คือ :—

ก. ใช้ระบบคณะกรรมการกันมากเกินไป จนทำให้เสียเวลาและกำลังงานอย่างมากทั้งทำให้เจ้าหน้าที่แต่ละคนเกิดความรับผิดชอบได้ง่าย

ข. การทำงานซ้ำกันระหว่างกรมต่าง ๆ และระหว่างคณะกรรมการต่าง ๆ นั้น ทำให้สูญเสียกำลังและผู้นำในวิชาชีพซึ่งมีไม่พออยู่แล้ว

ค. อภิสัทธและการผูกขาดที่ยังคงมีอยู่นั้น ยังความรำรอยให้แก่คนไม่กี่คนที่ไม่ควรจะได้รับแต่เป็นผู้นำและทำให้คนส่วนมากที่อุทิศสำหรับแต่มีความสามารถเกิดย่อ

๖. การละเลยและดูแคลนต่อคุณค่าของแรงงาน และความคิดริเริ่มของประชาราษฎร์ โดยมุ่งแต่เรื่องชาตินิยมอย่างผิด ๆ หรือเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนคนแบบเห็นแก่ตัวฝ่ายเดียว พุคตั้น ๆ ก็คือ ถ้าเราตัดความโสมมความเหี้ยมเหี้ยมเยอทะยานส่วนตัวและความเห็นแก่ตัวออกเสียแล้ว อาทิตยก็จะฉายแสงแจ่มมาส่องโลกอันไม่ค่อยจะล่มบวรน์ของเราได้

ผู้^๕ที่หมายมั่นแต่ใ^๖โน^๗เป้าหมายอันล่มบวรน์ ย่อมจะรอ^๘ยุคพระศรีอารียะเดี่ย^๙เป^{๑๐}ล่า^{๑๑}และจะไม่ได้ทำอะไรไปจนตาย นักปฏิวัติเช่น แมกไซไซย จะต่อสู้กับมารร้ายด้วยมือข้างหนึ่ง และพยายามเลิ^{๑๒}รม^{๑๓}สร้างด้วยมืออีกข้างหนึ่งพร้อมกันไป มาตรการที่ยังความงอกเงยในด้านพัฒนาการและการวางแผนพัฒนาจะต้องดำเนินต่อไปถึงแม้ภาวะอุดมคติ^{๑๔}นั้นยังจะ^{๑๕}ไม่พร้อม ความต้องพัฒนาหรือความต้องกา^{๑๖}ร^{๑๗}ที่จะใช้^{๑๘}ทรัพยากร^{๑๙}ที่ม^{๒๐}อยู่จากดิน^{๒๑}นี้ ม^{๒๒}อยู่ทุกด้านในสภาวะเช่น^{๒๓}นี้ ไม่^{๒๔}มี^{๒๕}ทาง^{๒๖}อื่นนอกจากจะยึดหลักการ^{๒๗}ว่า “อะไรสำคัญทำก่อน”

ความหมายของ “อะไรสำคัญมาก่อน” ในความเห็นส่วนตัวของข้าพเจ้านั้นมีลักษณะในทางปฏิบัติ และสำหรับสถานการณ์ปัจจุบันของประเทศไทยดังต่อไปนี้ :-

ก. พัฒนาความชำนาญและความคิดริเริ่มของแต่ละบุคคล อันเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาต่อไปในส่วนอื่นๆ ภาระหน้าที่และการฝึกฝนอบรมกำลังคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีวศึกษาต้องมาอันดับหนึ่ง

ข. ให้การบริการความสะดวกและกระตุ้นความคิดริเริ่มของเอกชนในด้านการผลิตและการค้า ภาระหน้าที่และคมนาคม โดยเฉพาะทางหลวง ท่าเรือ และการตลาด ก็ย่อมมีความสำคัญ

ค. ช่วยให้โครงการที่เริ่มแล้วได้สำเร็จลุล่วงไป มิฉะนั้นก็จะกลายเป็นสิ่งไร้คุณค่าไป เช่น การกำจัดมาตาเรียคุกคอง และคนก้นหาในการชลประทาน

ง. ช่วยคนส่วนใหญ่ในสิ่งที่เขาพยายามกระทำและเป็นที่ที่เขามีความเชี่ยวชาญ กล่าวคือ ส่งเสริมการเกษตร

กรรมโดยทั่วไป และโดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบสินเชื่อเกษตร การกระตุ้นการส่งเสริมให้ใช้ปุ๋ยและเครื่องจักร การใช้ประโยชน์จากวัตถุดิบภายในประเทศในโครงการทดลองริเริ่มทางอุตสาหกรรมต่าง ๆ

จ. ดังนั้นอุตสาหกรรมที่เหมาะสมเพื่อที่จะถ่ายทอดกรรมกรที่มีจำนวนเกินส่วนและเพื่อเพิ่มรายได้ของแต่ละบุคคล ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องเลือกส่งเสริมอุตสาหกรรมแต่ละประเภท

หากทุกคนเป็นราชาแล้ว ทุกคนก็เป็นข้าราชสำนัก ด้วยไม่ใช่ว่าทุกโครงการจะมีความสำคัญเป็นอันดับแรกไปเสียหมดได้ โครงการที่ใช้เงินและคนไปขนาดหนึ่งแล้วในอีกจะต้องลดลงมาอยู่อันดับรอง เพื่อที่จะได้พัฒนาการไปอย่างสมดุลกัน โครงการประเภทนี้สำหรับประเทศไทยในแผนพัฒนาระยะที่ ๒ ๑๙๖๗-๑๙๗๑ นั้น ข้าพเจ้าหมายรวมถึง การชลประทาน การไฟฟ้า การประปา การรถไฟ หนึ่ง ข้าพเจ้าใคร่จะเสนอแนะให้ใช้จ่ายน้อยลงเกี่ยวกับ

เมืองหลวง และเมืองใหญ่ ๆ ทั้งหลาย แต่ให้ใช้จ่ายมาก
ขึ้นสำหรับชนบทนอกเมืองทั่วประเทศ โดยดุษฎีจริงแล้ว
ข้าพเจ้าใคร่ที่จะเห็นการทุ่มเททรัพยากรไปยังภาคที่อึดอัด
ของราชอาณาจักร เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาค
ใต้ ภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศก็ไม่ใช่ว่าจะไม่เหี้ยมแสด
เลยเลย แต่ความเร่งด่วนของภาคเหล่านี้ต้องถือว่าอยู่
ลำดับรองลงไป

EXCELLENS SCACCARI SCIENTIA

“ Non enim in retiociniis sed in multipicibus
judiciis excellens scaccarii scientia consistit ”

ผู้บัญชาการคลังข้างต้น มีอายุกว่า ๘๐๐ ปีมาแล้ว
ผู้รื้อถอนถอดเป็นความได้ดังนี้

“ วิทยาการคลังอันประเสริฐ เป็นเรื่องของการวินิจฉัยตัดสินประเด็นต่าง ๆ หาใช่เป็นเรื่องการทำบัญชีอย่างเดียวไม่ ”

การคลังก็เหมือนกับการบริหารกิจการอื่น ๆ ทั้งราชการและเอกชน ต้องอาศัยข้อเท็จจริงเป็นหลัก เพื่อให้ทราบได้แน่ชัดว่า เรื่องราวเป็นอย่างไร ปัญหาอะไร ครั้นแล้วจึงนำปัญหาเหล่านั้นพิจารณาวินิจฉัยเพื่อชี้ขาดว่า ควรจะกระทำประการใดหรือไม่

ผู้ที่เป็นเจ้าของผู้บัญชาการคลังข้างต้น นั้นว่าเป็นเด็นามดีว่าการคลังในสมัยโบราณ ท่านจะได้กล่าวถ้อยคำนั้น ๆ ในกาลเทศะอย่างใดไม่ปรากฏ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ท่าน

เข้าใจการวินิจฉัยปัญหา เห็นจะเป็นเพราะท่านเป็นผู้ใหญ่
ท่านอาจต้องการให้เจ้าหน้าที่ผู้ใหญ่ของท่านพยายามช่วย
พิจารณาปัญหาค่อย มิใช่แค่จะแสดงข้อเท็จจริงอย่างเดียว
ก็เป็นได้

แท้จริงในการปฏิบัติราชการคลัง เจ้าหน้าที่ผู้ใหญ่
จะสามารถวินิจฉัยปัญหาได้ถูกต้องแม่นยำ ก็ต้องอาศัยข้อ
เท็จจริงเป็นหลัก ถ้าข้อเท็จจริงปรากฏเป็นข้อเท็จจริงเดียว
มากกว่าแล้ว จึงจะวินิจฉัยปัญหาคด้วยความสุจริตสัมฤทธิ์ภาพดี
ปานใดก็จะเป็นช่องทางให้ผิดพลาดได้ง่ายนัก

การรวบรวมข้อเท็จจริงนั้นย่อมมีความสำคัญดังกล่าว
และมักจะเป็นหน้าที่ของผู้น้อยหรือเจ้าหน้าที่ชั้นกลาง แต่
ในทางปฏิบัติ การที่จะแยกเรื่องข้อเท็จจริงออกเสียจากการ
วินิจฉัยเด็ดขาดนั้น ย่อมเป็นไปได้ไม่ได้ แม้ผู้น้อยจะมีหน้าที่
หนักไปในด้านข้อเท็จจริง ผู้ใหญ่จะหนักไปในด้านนโยบาย
ก็ตาม ผู้น้อยก็ต้องวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงไปด้วยกัน

ในโอกาสที่กรมสรรพากรจะจัดให้มีการฉลองวัน
สถาปนากรมครบรอบปีที่ ๔๗ ในวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๐๕

ผมในฐานะที่เป็นเพื่อนข้าราชการในกระทรวงการคลัง ใคร
จะขอ^๕อนุมัติอำนาจ^๕พรมมาแต่ท่านที่ตั้งกติกามณเฑียร^๕พากรทั้งผู้
ใหญ่และผู้น้อยทุกท่าน ขอให้เพียบพร้อมด้วยความสุข
วิจิตรวิญาณ ไร้ข้อบัญญัติ ความสัตย์ สุจริตธรรมสามารถ
วินิจฉัยประเด็น นโยบาย พิจารณาข้อเท็จจริง ตลอดจน
การบัญชาหน้า^๕หน้าการ ปฏิบัติราชการให้ได้ผลดี^๕ยิ่ง ๆ ขึ้น
อันจักเป็นดีวิมมงคล นำความจำเริญสุข ตาแก่และยศ^๕ผู้ท่าน
ทั้งหลายตลอดจนครอบครัวของท่าน เทอญ

สิงหาคม ๒๕๐๕

ADDRESS

AT THE ANNUAL DINNER OF THE THAI BANKERS ASSOCIATION

3rd February 1960

All of us gathered here tonight have had the opportunity of listening to H.E. the Minister of Finance expressing some of his thoughts. None of us here probably would wish me to comment on or supplement to the Minister's speech, because a Central Bank Governor should behave towards his Finance Minister as a dutiful wife should towards her husband. She can praise him both in public and in private; but any wifely criticism should be frankly offered in private. Even nagging or a little scratching is tolerable, provided it is done with love and affection and provided no tell-tale trace or wound remains too obvious.

However, tonight I do not intend to dwell upon the philosophy of marital relationship, I only wish to express here and now, in this distinguished gathering in my capacity of Bank Governor as well as Budget Director, my deep appreciation towards H.E. the Prime Minister for having nominated as his Finance Minister, H.E. Sunthorn Hongsladarom. It is a happy choice for me, because from my working experience with His Excellency, I have always enjoyed his full cooperation and sympathy. At night, I still enjoy deep sleep free from nightmares. I like to refer specially to the fiscal and tax policy of the present Government which, in my opinion, is a brave, wise and sound policy. It will serve as a firm basis for monetary and banking expansion and as a solid foundation for our economic prosperity and development free from inflation. Tax

measures of course are always unpopular with some, as long as human instinct forbids us to enjoy losing money. I have a few misgivings over some of the details, but let me reserve these for our private discussions. What is more important is the principles and policy of taxation. In these the Minister and I are in complete agreement.

Mr. Chairman, Sir, you have given us a very interesting account of your activities in your speech—how much our banks have contributed towards our trade and economic development. Some section of our economy still find that funds are rather short; but I am sure bankers will step in to give facilities where facilities are deserved. Taken in conjunction with our budgetary measures, and within the general world

economic improvement, the problems will not be difficult to solve. Nevertheless commercial banks will have to play a very important role in this matter. Permit me only to add a few general remarks:

Bad money, we know, drives good money out of circulation.

Bad currency notes, wherever they are printed, drive good currency notes out of circulation.

Bad credit drives banks out of business.

Bad monopoly drives efficiency and honesty out of industry and trade,

Bad economic and monetary policy would drive anything decent out of, well, out of everything.

I apologise for having spoken so long; I would beg for a little more patience and allow me just to enunciate two more supplements to Gresham's Law.

First, good dinner parties arranged by good bankers drive nothing away, but instead attract good guests as well as bad guests, guests with evening dresses and guests without evening dresses. Lastly, a bad and lengthy speech speedily drives the speaker out of the Erawan. And this is where I beg to stop.

ADDRESS

AT THE ANNUAL DINNER OF THE THAI BANKERS ASSOCIATION

8th February 1961

Mr. Chairman, Ladies & Gentlemen

Once again I have been entrusted with the pleasant task of speaking on behalf of the guests in order to express our appreciation for the hospitality of the Thai Bankers Association. Our hosts have provided us with this opportunity of meeting and talking to bankers and other guests, of enjoying delicious food and drink of highest quality, an opportunity not normally available to those outside the honourable company of bankers.

I myself will take this opportunity to blow my own trumpet. Few mortals can claim that they do lend

to bankers, instead of borrowing from them. When I received the royal appointment to the governorship of the Central Bank, I was in fact put in a position to lend to bankers. In 1960, fiscal and budgetary wisdom made it possible for the Bank of Thailand to put more than 2,000 million bath additional money at the disposal of the banking system for the benefit of production, trade and general economic welfare of the people. The Bank has supplied these funds in three ways: (a) straight loans to commercial banks upon deposit of Government bonds as collateral, (b) rediscount of export bills and (c) purchase of foreign exchange through the Exchange Equalization Fund. This sum of 2,000 million baht is a record for Thailand. The rate of interest for loans is only 8% per annum, and the rediscount interest is merely 5%. It is understood that this operation of the Bank has played an important

part in the generally recognized progress of our economy.

The Bank expects to continue channelling more funds of the banking system; indeed, to increase their flow in subsequent years. In order to do this, the important thing to watch is the fiscal and budgetary policies, as well as the general soundness and equity in economic administration.

When I speak of the cordial relationship between the Central Bank and commercial banks, I need not confine my boast to these financial operations. There are indeed other activities of which we could justly be proud-simplification of exchange control procedure, improvement in the transfer of money between the provinces, the new Commercial Bank Bill, the continuing and frequent consultations between officers of commercial banks and the Central Bank, etc. However, I

shall ask you bear with me only on this statement. Whatever is good and fair and profitable to commercial banks, the Bank of Thailand will endeavour to bring about and constantly to improve upon.

Our country is at present on the threshold of economic development. Each step is fraught with uncertainties: it could lead to spectacular success or it could take us to utter failure. As a young maiden about to join her nuptial partner would pause and feel full of apprehension, so we should pause at this early stage and make our wish for the best, for the real firm basis of our unchecked progress towards happiness and prosperity.

I fully realise that tonight I have the honour of addressing a most distinguished audience consisting of high officials, financial specialists, diplomats, bankers, industrialists and business leaders, all of whom being

endowed with talent and ability, with great influence over important affairs of state. I therefore would beg all of us to pause a little and ask ourselves what kind of economy we wish to see in this country of ours.

Do we wish everyone of our citizens to pull his weight earnestly and honestly, or shall we tolerate seeing our country wither away as a jungle of trees sucked dry by parasites ?

Do we wish for the common good of our citizens, to enable them to enjoy the good things of life at low cost in return for good quality, or do we wish to see monopolistic producers and traders prosper by offering low quality in exchange for high price ?

Do we wish to promote trade, let us say export trade, by competing through low cost, by forming traders associations which should control quality and adherence to terms of contracts on the part of their

members, or are we going to promote privileges, prohibitions, protections, and groupings of the kind that inevitably result in high prices for consumers, and low incomes for producers ?

Are we going to try to balance our trade on a multilateral basis, or are we taking a narrower view of trying to balance trade with each country ? (As bankers, we should know better that we hardly can afford to keep our clearing transactions exactly in balance with each bank)

Do we wish to see our banking system advance in an orderly manner, subject to mutual understanding through a Bankers Association, and subject to lawful and wise supervision by the Government, or do we wish to see banking anarchy whereby each banker can delay, debar, defy and even direct actions of the Central Bank and the Ministry of Finance ?

May I finally suggest, ladies and gentlemen, that these pertinent questions need to be constantly put by a man who, by Royal Proclamation, is thrust into the governorship of the Bank of Thailand, lest he fail to perform his duty manfully and conscientiously? I therefore need no apology for these questions, and hope that they have by no means diminished your enjoyment of the excellent feast provided by our hosts:

Ladies and Gentlemen, I beg you to join me in raising your glass for the prosperity of the Thai Bankers Association and its members.

ADDRESS

AT THE DINNER OF THE THAI BANKERS ASSOCIATION

14th February 1962

Mr. Chairman, Ladies and Gentlemen

This is the third occasion that the Chairman and Committee of the Thai Bankers Association have expressed tolerance and sympathy by according me the honour of speaking on behalf of the guests at this annual gathering.

Tonight my subject concerns Heavenly Bodies;—

At the beginning of this month, the Moon, Mars, Mercury, Jupiter, Venus, Saturn and several other stars, big and small, happened to come together in the same Zodiac. Learned astrologers, rishis, brahmins, high priests and low priests having correctly

predicted this rare event, hastened to cleanse and purify themselves, and set themselves to prayers in various manners, all with a purpose of trying to protect the earth and its inhabitants from disaster. Some threw their rucksacks on their backs, carried their gourds and took to the Himalayas; others sternly warned a certain prime minister against mortal peril; still others were so serious and alarming in their warning that a certain monarch thought it necessary to throw them into jail, thus making their prediction come true for themselves. And the result? As for us I can see, a Great Power had to postpone sending a man into space, it cannot be ascertained whether another Great Power had postponed anything or not, but it surely kept silent; and yet another Great Power, the *Grand Gosha* (Grand Vizier for Baht and Stang) thought it a good idea to set free the Bankers to

celebrate the Chinese New Year. This liberating action was so much appreciated by the Bankers that they clamoured for more frequent meetings of the planets.

Our telescope now turns to another constellation the members of which we shall call the "Price-Stars". These Stars suspend themselves at various celestial plance, some high and some low, all apparently in disorderly fashion. There is one striking thing to note about these *Price-Stars*, no matter where they are, however high or low, there are bound to be some humans who complain to the gods about them. They are always alleged to be too high or too low, never right. Some of these *Price-Stars* may have been driven up by the *Tax-Stars*, launched by the *Grand Gosha* himself. Then he is indeed "blessed" by the populace. Actually the *Tax-Stars* are no other, but satellites in the *Government Group*. Some *Price-Stars* appear to

float higher in the sky of Thailand than anywhere else; and yet, when they appear to climb down a bit, powerful rishis set themselves to pray and try to drive them up, still practically nobody complains. Some of the *Price-Stars* are inter-connected in a complicated fashion, their mystery is beyond the comprehension of ordinary mortals. *Cloth-Price Stars*, for instance, cannot go high without appropriate whimpering from the humans. No sooner did the *Grand Econ-Aff.* (Grand Vizier for Commercial Intercourse) tries to pull it down than the weaving brotherhood of Taksila starts its litany. Let the *Yarn-Price-Stars* come down a bit to please the weavers, then the spinners' carols come up loud and clear. Should any attempt be made to bring down the *Cotton-Price-Stars*, the growers' chorus will certainly oblige with the last funeral rites. In sum, the *Grand Gosha* and the *Grand Econ-Aff.* do see plenty of blue stars !

Another group of Stars are those of *Food-Prices*.

A strange phenomenon seems to have come about. At present, some *Food-Price-Stars* have risen unusually high, especially the *Pork-Price-Stars* and the *Beef-Price-Stars*. I do not know whether you have noticed this. If wise men really look through their telescopes, they will see that several Stars are persistently trying to drive these *Food-Price-Stars* up. These driving Stars, the astronomers are quite positive, belong neither to the constellation of the *Swineherd* nor of the *Butchers*, but one has a feeling that they are from the *Middleman-Constellation*.

Mr. Chairman, when I talk of Heavenly Bodies this evening, please do not think that I have really gone off the beat. The Stars which control the fate of Thailand, especially those of Bankers-our fairy godmothers, so to speak-are the *Development-Star* and the

Stability-Star. If you let the *Price Stars* cruise as they are doing now, and let other stars interfere as they please, they are bound to crash right into the *Stability-Star* and what hope is there for the *Development-Star*?

Therefore, let all high priests, brahmins and our good people hold firm to the two sayings of His Excellency the Prime Minister in 1959:—

“I enjoin you all to co-operate with me in mustering all your ability and strength to help develop the country and bring about the general welfare of the people”. (27 April)

“I must insist that this Revolutionary Era be an Era of Clean Hands”. (12 October)

Honoured guests, will you join me in raising your glass to drink to the prosperity of the Thai Bankers Association.

ECONOMICS AS A BRANCH OF SCIENCE ADDRESS

AT

THE SOCIAL SCIENCE ASSOCIATION OF
THAILAND

3rd October 1962

As a contribution to the discussion of this learned Association today, I hope it will not be out of place to attempt to present the various definitions given to Economics, and to deal briefly with some of the difficulties confronting economic scientists and economic science practitioners in our country.

If one asks an economics student of Thammasart University what he learns there, he probably will reply: 2 parts liberal arts, (which includes natural

sciences), one part law and one part miscellaneous subjects such as money and banking. At Chulalongkorn, Economics is taught under the wings of the Faculty of Commerce and Accountancy, and I hear, the younger and more progressive teachers can be found in the Faculty of Political Science. At Kasetsart, Economics seems to be a shy subject hiding behind the apron of Agriculture Cooperatives. In sum, Economics has yet to emerge as a subject for clear cut study and definition in Thailand.

Let us turn to Aristotle and see what he had to say about "*Economica*." As we all know, in Aristotle's time, the function of economic science was generally understood as "*to found a household and also to make use of it*". Although in Book II of his work, Aristotle referred to Royal Economy, Satrapic Economy, Political Economy, and Personal Economy, the more interesting

part of his Book I is devoted to the concept of a wife. If I may digress a little, please allow me to quote certain passages from Aristotle's *Œconomica* :

"First and foremost a house, then a wife....."

(Book 1—2)

"As regards the human part of the household, the first care is concerning a wife; for a common life is above all things natural to the female and to the male" (Book 1—3)

"There are certain laws to be observed towards a wife, including the avoidance of doing her any wrong; for thus a man is less likely himself to be wronged. Now wrong inflicted by a husband is the formation of connexions outside his own house. As regards sexual intercourse, a man ought not to accustom himself not to need it at all nor to be unable to rest when it is lacking, but so as to be content with or without it. The saying of Hesiod is a good one :

'A man should marry a maiden, that habits discreet he may teach her' " (Book 1—4)

Let us leave the Greek and consult the Scot:
Adam Smith.

“Political economy, considered as a branch of the science of a statesman or legislator, proposes two distinct objects: first, to provide a plentiful revenue or subsistence for the people, or more properly to enable them to provide such a revenue, or subsistence for themselves; and secondly to supply the state or commonwealth with a revenue sufficient for the public services. It proposes to enrich both the people and the Sovereign” (Book IV—intro—Wealth of Nations)

It is interesting to note that Adam Smith did not say that economics should propose to enrich such people as courtiers, politicians, ministers or generals or civil servants. On the contrary, Smith went so far as to refer to that *“insidious and crafty animal, vulgarly called a statesman or politician, whose councils are directed by the momentary fluctuations of affairs”*. (Book IV—Ch. II)

What did Karl Marx say about economics ? Mr. Chairman, perhaps you will kindly ask me again after the martial law has been lifted.

According to Alfred Marshall, "*Economics is a study of mankind in the ordinary business of life; it examines that part of individual and social action which is most closely connected with the attainment and with the use of the material requisites of well being. Thus it is on the one side a study of wealth; and on the other, and more important side, a part of the study of man*" (Principles I.I. 1)

"*The advantage which Economics has over other branches of social science appears to arise from the facts that its special field of work gives rather larger opportunities for exact methods than any other branch. It concerns itself chiefly with those desires, aspirations, and other affections of human nature, the outward manifestations of which appear as incentives to action in such a form that the force or quantity of the incentives can be estimated and measured with some approach*

to accuracy, and which therefore are in some degree amenable to treatment by scientific machinery”.(I. II.1)

Marshall then went on to state that the claims of Economics to be a science, are its power of appeal to definite external tests, and its internal homogeneity (I. II. 7)

Let me return to Marshall at a later stage in this talk. For the moment, please suffer me to interpose here and say that what Marshall called “*incentives*” in the passage quoted above referred to monetary incentives. Little did he think that in the mid twentieth century, some European businessmen or firms should be moved by philanthropic considerations in their activities in such countries as Thailand. I refer specifically to a French firm through an Italian-Thai concern offering to make a survey for a second civil airport of Bangkok, and to a German firm offering to make a

survey for boring tunnel under Menam Chaophya; both cases free of charge, and without commitment whatsoever on the part of His Majesty's Government.

A more recent definition given to Economics, which I believe is still very widely accepted, is the one by professor Lionel Robbins. Economics, according to this definition, is a subject which attempts to allocate scarce resources in order to satisfy unlimited human wants. If this definition is correct, then the duty of an economist or an economic science practitioner is not confined only to money, banking, taxes, budget, trade, business, agriculture, industry. Since human wants are unlimited, the economist will have to embrace and study practically everything from medicine to education, from roads to cities and villages, from housing to town planning and what not. No wonder you find so many busy bodies in the guise of economists in the Prime

Minister's Office, Budget Bureau, Planning Board, most if not all of the ministries, banks, public enterprises, private enterprises etc., even in the Social Science Association. No wonder, too, that so many sins and crimes are being committed nowadays in the name of Economics, economy, and economic development.

The duty of an economist, as of almost every other scientist, is "*to collect facts, to arrange and interpret them, and to draw inferences from them*" (Marshall I. III. 1). This is a tremendous job, especially for a social scientist. A natural scientist deals with natural objects and natural phenomena. In the pursuit of truth. a geologist, for instance, takes up a piece of stone; and stones are hot in the habit of telling lies, An economist, e.g., from the Budget Bureau, may examine and interview another official, say a Director-General; he can't handle the latter as a piece of stone;

he owes him some respect, but in his heart of hearts, he cannot be sure whether truth and all the truth and nothing but the truth is being told. One can be misled by many kinds of untruth, some by omission, others by false comparisons, still others by outright lies. Let me illustrate: if someone wants to lead you to believe that a project of road A is good and cheap, he may say that this project is cheaper than Road B, omitting to show that the work involved in Road B included jungle clearing, purchase of land, pioneering of all sores, whereas Road A is already existing and is serving traffic of all kinds and that work involved in project A is not construction but rehabilitation and improvement. Worse still he may omit to tell you that he himself has previously and innocently made a much lower estimate for Project A.

Truth may be distorted by the wrong method of investigation. Recently a banker came to us and complained about some of his staff. We suggested that he should investigate thorough records of his staff before employing them because some of his employees are known to have been dismissed from other banks. Our friend was really outraged. "*I really have made thorough investigation,*" he said, "*I always asked advice from the intelligence corps of the First Army.*"

Natural scientists also have advantages over us inasmuch as nature may be perverse sometimes, but always logical. Man frequently rises above nature and dictates his logic system. Do you need an example ? Problem: Traffic jam in the city of Bangkok. Solution: Bore a tunnel under Chaophya.

Mr. Chairman, the usefulness of an economist lies in the very defect of our materials and system:

man, society, organization. There is no fool-proof system.

In the words of the Governor of the Central Bank of the Netherlands, recently pronounced, "*I shall not live to see the day when a fool-proof system is in force. For one thing, we shall all be technologically unemployed.*"

But we, economists, in the pursuit of truth and in the practice of our science, not only must be learned, efficient, we must also be honest, appear to be honest, and honest enough to urge other people to be honest.

ADDRESS

AT THE ANNUAL DINNER OF THE THAI
BANKERS ASSOCIATION

6th February 1962

Mr. President, Ladies & Gentlemen.

To-night, I would like to say a few words about the economic situation in general and then proceed to air my views on certain aspects of banking.

Throughout the past year, the economy of Thailand can be said to have made fair progress accompanied by a slight improvement in the exchange rate for the Baht. Thailand was able to increase her imports, particularly of capital goods such as machinery, labour-saving equipment and transport equipment. The total value of exports was lower than in 1961. Our tin exports had increased to such a degree as to leave little

to worry about. However, even with better prices prevailing, the export income from rice had fallen somewhat on account of the smaller volume. The export of maize, tapioca and teak had also declined both in volume and value even though their prices had improved slightly. On the other hand, kenaf exports were twice as much as in the previous year, but considerable decline in their price had reduced exchange earnings from this source.

At this point two questions present themselves:

Question No. 1: *What actually is the policy for rice exports ?*

On the one hand, active encouragement has been given to increase exports even to the extent of giving rebates on rice premium to some importers of Thai rice. On the other hand, fears of shortage of domestic rice supplies led the government to

apply the brake pedal to prevent excessive exports.

This process of simultaneous accelerating and braking spells wastage of fuel and ruin of the engine.

Question No. 2: *What are the causes of the weakness of our maize, tapioca, kenaf and teak exports in the world markets? Can it be attributed to natural phenomena? or external causes? or simply on human foible?*

Even though the value of exports was exceeded by the value of imports, the nation's reserves in the form of gold and foreign currencies rose to nearly U.S. \$ 500 million. This was mainly due to the fact that a substantial part of the goods imported, particularly capital goods, was brought in on a non-payment or deferred payment basis.

Question No. 3 is then: “ *What should we do with these reserves ?* ”

Many wise men have tried to answer this question. Some have said that these reserves should be used by the Government for economic development. Others opine that since the Government is in a position to issue more currency notes, it should do so in order to speed ourselves up towards Utopia.

Now since this problem happens to fall within the scope of my duties and responsibility, may I take this opportunity to offer you my answers ?

(a) Issuing more notes is easy, developing an economy is no child play. Money is merely one of the factors in economic development. If the note issue is expanded far ahead of the productive capacity the development plan itself will suffer because of inflation.

(b) The present policy is to utilize our international reserves for development, budgetary and trade purposes. They are not being hoarded as a sacred treasure. The Government budget could not have expanded to its present lever without assurance from the Bank of Thailand that, within reason, funds would be forthcoming. Again one of the factors, if not the most important, which enable commercial banks to increase their credit lines abroad is our strong reserve position. Similarly, our policy of promoting foreign investments has built-in support from the reserves.

(c) “ This Government does not want you to tighten your belts but urges you to economise.....Please remember that it is

only by thrift that you can build your future. No one can build his future unless he knows how to economise..."

What are our trade prospects in the near future ?

This question has already been answered by the President of the Thai Bankers Association, I share his confidence that the situation is not alarming. What I would add is that to solve our economic problems we must increase production indeed we must produce more at lower cost. Cost of development, cost of living, cost of exports must all be kept low. Whoever unscrupulously causes a rise in costs is no different from a person who destroys our forests, the nation's resources. Saboteur is his name, according to well-known slogans. If the cost of one step in our economic development is by normal standard 1 million baht, and if we are charged 2 million

baht, then it is subversion. Instead of two steps, only one can be taken.

Question No. 4: *How to reduce costs ?*

The answer, you surely must have heard from better authorities than myself :

- (a) Cut out unnecessary middlemen and expenses ;
- (b) Detergents on dirty hands.

Let us now turn to banking. Much has already been covered in the address of the President of the Thai Bankers Association and in the message of the Minister of Finance, I shall not dwell too long on it. I offer two points as summary :

- (a) The Commercial Banking Act has had so far a smooth sailing, thanks to the co-operation of the commercial banks, especially the representatives of the Thai Bankers Association.

ciation. The monthly consultative meetings have been greatly beneficial to all parties concerned. The Foreign Bankers Group has also periodically invited officials of the Bank of Thailand to participate in their discussions. Points of doubt have been reviewed and clarified before they are put into practice.

- (b) With the encouragement of their head offices and the Bank of Thailand, bank branches in several provinces have taken the initiative of making agreements to conform with the law and fair banking practice. This action deserves high praise and I take this opportunity of thanking those responsible for bringing about such agreements in the following eleven pro-

vinces, namely, Trang, Songkla, Ampur Muang Surat, Puket, Yala, Ubol, Ampur Muang Chumporn, Surind, Sukhothai, Narativas and Pattani. It is my fervent wish that this good example will soon be followed in other provinces throughout the land.

I hope you will bear with three more observations:

(1) Commercial banks in Thailand now enjoy a high credit standing. The total volume of deposits at present has almost reached 8,000 million baht. Each one should vie with the others on point of soundness, honour and fairness, and furthermore, each should strive to bring about a stable money market. In a money market, we must expect good papers and creditworthy customers. The report of the Clearing House

confirmed what the President has just said. That is, the number of "*bouncing*" cheques has indeed decreased. It has not yet however, reached the level that we could call satisfactory. In the "*league*" table arranged in descending order of cheque-bouncing frequency, some banks ought to be congratulated because they have managed to escape from the top ranks. Others, however, so far hold fast to leading positions. To these "*Champions*" I pray that they take measures speedily to submerge, for the sake of confidence in their banks.

(2) The intention that commercial banks should give more credit facilities to industrial and agricultural production, has my support. However, there is one thing to remember-one should not indulge in lending long while borrowing short. It is dangerous.

(3) The rediscounting facilities provided by the Bank of Thailand during the past three or four years

for exports has produced satisfactory results in promoting exports and keeping cost and interest sufficiently low. The President has expressed the wish that the Bank ought to do more. In actual fact, this matter has been our preoccupation for some time. I expect that within the next few weeks we shall be able to produce the details of a new facility covering bills on industrial raw materials, both imported and local. This measure, I hope, will help to lower the cost of production and exports. I hope you will agree with me that the main criteria should be: (a) *that there is a real transaction of raw materials.* (b) *that the industry eligible for financing should be viable.* You will no doubt recognise all this as a good banking principle "*Loans must be given a good chance of being repaid*".

A TALK INTRODUCING A PAPER ON
"ECONOMIC POLICY AND CUSTOMS
ADMINISTRATION"

PRESENTED BY THE BANK OF THAILAND

AT

THE TRAINING CENTRE-CUM-SEMINAR IN
CUSTOMS ADMINISTRATION, ECAFE

25 June 1963, Bangkok, Thailand

It gives me great pleasure today to be able to deliver before so many distinguished customs officers a little talk, followed I hope, by a little discussion. Normally when I stand before customs officers I shake with fear lest my answers regarding personal effects and prohibited or dutiable articles should turn out to be selfaccusing. Today, with great respect, I shall refuse to answer any questions that you might put to me

regarding my personal effects, and shall take advantage of a lecturer's licence to insist instead on talking about economic policy.

Why should you, as customs administrators, want to hear anything about national economic policy? The answer is that customs administration, indeed, has much to do with economic or financial policy. It helps carry out those measures that the Government takes in order to implement its economic policy. Do governments necessarily have an economic policy? The answer is, yes. If they have not got one, they are not worthy of the name. The trouble is sometimes, even quite often, they have so many policies that they conflict with one another. Nevertheless customs administrators would want also to know what these policies are, and to be able to recognise when they conflict.

When a government raises customs tariff all round, presumably that government wants more revenue, or perhaps it wants to make general imports dearer or both. When import duties on only a few items are raised, it is more difficult to guess what the government wants: are they for more revenue, for promotion of industry, for protection, or for avoidance of competition-especially in favour of some one influential in the Government? When some raw materials are subject to lower import duties, perhaps the Government wants to help an industry to reduce its cost. When the import of some articles is subject to prohibition or restriction of any kind, you can perhaps be sure that it is for the protection of a manufacturer, unless it were, in the case of opium, for the sake of morality-or for the benefit of influential smugglers. If customs officials are told to search more severely for

currency, for gold, for certificate of payments for export, for import licence certificate, etc., then, perhaps, you know that your government is in financial difficulty and has to impose stricter exchange control.

All this goes to show that a customs officer has the right and indeed the duty to know what measures the government wants to take and what economic policy it has in mind; that is why I think I ought to take this opportunity of talking to you about economic policy.

Let me start again from the beginning.

Fundamentally, I think a modern sensible government ought to have for the formulation of its economic policy the following objectives :

- (a) Development, that is, increase in the income and wealth of the nation,

- (b) Stability, that is, a steady growth rather than fluctuations in the development of the national economy-no excessive booms and slumps,
- (c) Social equity, that is, a fairly even distribution of wealth and income among the people-no multimillionaire, if possible, and no starving little men and women.

We in this room may, I think, disagree with one another regarding the details and priority of the three objectives that I enumerated above, depending whether you are a laissez-faire partisan or a collectivist; or if you are an economist, whether you are a Keynesian or classical economist, or if you are more politically conscious, depending on which K your sympathy lies in, Khrushchev or Kennedy. But I hope that we are all agreed that these three objectives of economic policy,

no matter where the emphasis each one of us may put, are in the mind of every government.

The objective of development can be achieved through many ways. The obvious one is, for governments like those of our respective countries in Asia, to raise enough revenue to enable them to spend on national investments, such as dams, roads, electric power, school, national health, etc. Part I of the paper circulated for this lecture deals with various aspects of this revenue problem and is entitled, “Tariff for Revenue”

Let me add here how important a role an efficient customs administration plays on this subject. If, where and when smuggling prevails, or if the monies that should be paid into the Government coffers as customs duties, went into private pockets instead (including, and I hope you will not mind my saying so, the

pockets of some customs officers) then you have leakages; and, as a consequence, the growth in the national wealth and income will be retarded; the common good is ignored in favour of the selfish interest. Most of the governments in Asia depend on customs revenue to a large extent: hence, the importance of Part I of the lecture. And I am glad that this seminar aims at enhancing the efficiency of our various customs administration.

Many governments think that in order to grow well, the nation must be industrialized and industrial investment needs to be promoted; local manufacture, and agriculture in some cases, need to be protected. Hence, you will have noticed that in many instances, the import duties for raw materials are reduced, whilst those for finished products raised, and some machineries are even exempted from import duties. This subject is

dealt with in Parts II and III of this lecture entitled "Tariff for Promotion" and "Tariff for Protection", both in the text circulated. And since I think a more detailed presentation should be made in a particular case, and since I know no other case better than Thailand's, I also submit Thailand's case for particular study in Part IV.

Those of us who have studied, and/or lived through, the prewar years, know what prewar booms and slumps were like. Even after the Second World War, business cycle, or fluctuations of national incomes, have not been entirely eliminated. Those of us who come from countries which depend on the fate of only a few export commodities know too well the precariousness of our economy; a fall in rubber prices, for instance, affects the pocket of several million worker, and capitalists too. In Thailand, we keep an eye on the

output and price of rice because everything depends on them. When a country's economy is in difficulty, its trade balance usually goes wrong, and it usually has to pay out more dollars or sterling to other countries than it can usually receive. Reserves dwindle. Hence, reasons for trade restrictions and exchange control. This matter is set out in brief in Part V entitled. "Exchange Control" also in the text circulated. The objective of these measures comes under the heading "Stability" in the national economic policy.

The third general objective, "Social Equity", does not much concern customs administration. The most effective weapon in achieving more equality of income is in the administration of income tax. However, customs has some part to play. All of us know that it is just and fair that motor cars be subject to higher rates of import duties than, say, bicycles. And the

chap who can afford to buy a big car ought to pay proportionately more than the chap who buys a smaller car. Moreover, a country which depends too much on customs as revenue is really, in the last analysis, working against social equity; because taxes on commodities, especially on essential consumer goods, like matches, kerosene, are really regressive-i.e. they are more expensive for the poor than for the rich. If our wives have to pay the same price for their lipstick as Elizabeth Taylor, then we are entitled to cry out that it's unfair.

My last point in this brief introduction is not of the least importance. In fact it is of importance for economic policy. It concerns statistics. Those people who have responsibility of formulating economic policy depend considerably on statistics of foreign trade. If statistics are wrong, or take an unduly long time to

be made available, then policy-making is without adequate guidance. Again smuggling, if it prevails, can do much harm to statistics and, hence, policy formulation. For these reasons, I must disagree with the traditional treatment of the Statistical Division in a Customs Department as an ancillary part in customs administration. For those statisticians who toil for accurate and promptly available figures, special medals ought to be struck and I, for one, owe them great debts of gratitude.

FINANCE AND COMMERCE AN ADDRESS

AT

THE GENERAL MEETING OF THE AMERICAN
CHAMBER OF COMMERCE IN THAILAND

15th October 1963

It gives me great pleasure to have the opportunity of addressing this Meeting of the American Chamber of Commerce. I must, at the very beginning, admit that I can in no way claim expertise in commerce. I am, among other things, a mere financial man. Finance, we have heard it said, is a handmaiden of commerce. Perhaps this is the reason why I am called upon today, first to enjoy this excellent meal and hospitality, which I have enjoyed very much and for which I am grateful, and now to give a little talk, which I hope will not prove too boring to this assembly.

I propose to raise a few questions relating to finance and commerce. Maybe the value of the local currency, the Baht, can be an interesting subject. Relation to that, is the prospect of the balance of trade and payments of Thailand. And since nowadays one can never be fashionable without speaking about "Development", I propose to end my talk with a few words on "Development"

First of all, let me reveal an official secret which, because it is an official secret, few members of this Chamber can fail to have heard about or read about in the newspapers. It is the subject of the Par Value of the Baht. In a few days' time, there will be an official announcement that His Majesty's Government has decided that the par value of the Baht will correspond to such and such a fraction of an ounce of gold. Translated into Mr. Moore's language: one U.S.

dollar will be the equivalent of so many Baht so many Stang. The related questions will be why, how, and so what ?

Why Par-Value ? According to one of the principal Articles of the Agreement of the International Monetary Fund, each member of the IMF will duly fix the par value of its currency in terms of gold, and hence in terms of the U.S. dollar. The purpose is to maintain the stability of exchange rates between various currencies; and if any change is desirable in any particular case, the change can be brought about in an orderly manner, thus avoiding the chaotic conditions of competitive depreciations of currency as during the 1930's. Thailand has been a member of the IMF for more than fourteen years now, and we have succeeded so far in avoiding the issue of fixing our par value. (Having been in Thailand, you will understand how

capable we all are of avoiding important issues). Many puzzled IMF officials and directors could not understand why we had refused year after year to commit ourselves in this matter, particularly, they pointed out, as we have been most successful in keeping our exchange rates stable, and as our gold and foreign exchange reserves have been quite adequate. By way of an answer, we usually told them a story-about a bachelor man who lives with a woman and has several bonnie children by her. The woman's father plagues our hero with suggestions that he should take her to the registrar and register their marriage. The young man always says: "Look, Sir, have I not been a good mate to your daughter ? Have I not cherished her and enjoyed life day and night with her in a manner expected of a husband ? Have I not been ever faithful to her and avoided casting even a glance on another man ? And

best of all, has she not, with my cooperation, produced such bonnie babies?" Now that story goes a little further. At the end of the 14th year of natural co-existence, the woman has caught our man in a good mood. She says to him "Let us go to the registry office." Says he, "Why not?"

The next question is how do we propose to fix the rate for the par value? My philosophy is to try to follow reality, so that reality will follow me.

Now the question "so what?" When a par value is fixed for a currency, it does not, of course, mean that all transactions have to be exactly at that rate. A reasonable degree of flexibility is compatible with the principle of stability. We shall be allowed to let the exchange rates in the free market move within one per cent above and below the par value. Considering that in our past records we have been able to keep the

rate movements within much narrower limits, I do not think this question should worry us. In other words even without their marriage certificate, the hero and heroine had been able to produce many healthy children; there is no reason why they should not now go on to beat their own record.

The fixing of the par value for the Baht should also provide an additional de-jure guarantee to traders and foreign investors of the determination of the Thai Authorities to keep the value of our currency stable, for the benefit of trade and investment.

I now turn to the prospects of our trade and international payments. We all know that the Government is engaging in planning for considerable capital investments in the next three years. How they are going to finance this development plan is the headache of the Minister of Finance, and in the last analysis,

of the taxpayers. The particular burden of the Central Bank is to try to maintain stability in the monetary field, under the heavy impact of budgetary expenditure. I personally foresee a considerable bill to be paid for the imports of capital goods into Thailand. I also expect that imports of consumer goods will be increased, partly because of the expected budgetary deficits and a general rise in income as a result of the boost-up in spending. We should try to step up exports, and for that purpose, endeavour to reduce the costs of our export goods. I personally would be against any measures restricting imports generally. In other words, the remedy for this particular problem is not to restrict trade, but to make efforts to expand it. In any event, we should be prepared for some deficits in the Balance of Trade and also in the Balance of Payments. In this we need not emulate our American friends. You

Americans, sir, have been losing mountains of gold every year, and your Himalaya is still almost intact. We have luckily managed to keep some reserves for the rainy days; and we should not be afraid of facing our particular brand of the monsoon, *Provided we know that good gold is not wasted on bad deals.*

Still in this trend of thought, let me, finally, turn to the subject of "Development". I need not elaborate on the theme that Thailand needs to develop her economy, to raise her per capita income to a level much above the present one of approximately 100 U.S. dollar equivalent. For this purpose, we need assistance from international bodies, such as the World Bank, and from friendly governments, such as the U.S., the British Commonwealth, Germany, Japan etc. In other words, we need long term credits for our economic and social development. Development and credit are two words very near to our heart.

If it is permitted to speak frankly in this assembly of prominent traders, there are good traders and there are bad traders. Bad traders can always cater to your taste. If they know what is nearest to your heart, they will attempt to tell you that their ware is exactly your heart's desire. No matter what the truth is. When, as a young man of 18, I started my first job, I needed a suit of clothes. I found that the tailor had made my trousers too tight. "Mai pen rai," said the tailor, "the cloth will stretch after wear." The jacket of the same suit with the same cloth, I found too loose. "Mai pen rai," said he, "it will shrink after the first wash."

Some traders, with no other objective in mind than to sell their goods, will make offers-and in some (dubious) ways attractive offers-in the name of development and credit. On scrutiny, those offers turn out

to be no credit, and indeed they turn out to be anti-development. Often, those offers contain very little credit because they are short-term credits, covering two or three years after the delivery of goods and services and they also are too costly-and if accepted, they will certainly retard development, instead of promoting it. There ought to be an international convention controlling the use of suppliers' credit. Can this be done ? Can this Chamber do anything to prevent these so-called development-credit-suppliers from tempting and ensnaring ?

ADDRESS

AT THE ANNUAL DINNER OF THE THAI-
BANKERS ASSOCIATION

20th February 1964

Mr. Chairman, Ladies and Gentlemen.

My talk tonight will be in verse in the hope that it may contribute somewhat to the general enjoyment of the occasion, (and soften the self-righteous tone of the substance).

For the past four or five years, every February has been an important month, because we are invited to the Erawan to enjoy the hospitality of the Thai Bankers Association, to taste good food, and to enjoy music in good company. For my part, having been invited to address the meeting, I always endeavour to discharge this duty with pleasure. The association, of

course, will feel free to break this monopoly and monotony any time it pleases.

Tonight I would like to spend a few minutes remembering Field Marshal Sarit Thanarat. First, in his capacity of Chairman of several important banks, and secondly, in his capacity of Prime Minister. As head of the Government, His Excellency had nursed and led our present Commercial Banking Law successfully through its various stages. The merits of the present law are due in no small measure to his sympathy and efforts. R.I.P.

Field Marshal Thanom Kitikachorn our present Prime Minister, as you all know, is famous for his honesty and integrity. His slogan, as presented to the people of Thailand at the very beginning of his premiership, need it be recalled, is **"Do good, Do good, Do good."**

I believe we bankers should do no less than respond to the urging of the Prime Minister. **Good will only come out of good.** The question is how to apply the precept of goodness to bankers. This needs a little more elaboration which I hope to be able to do in the course of this evening.

A^s good banker, for his own protection and for the protection of the banking system, should distinguish between good and bad customers. He should welcome the former and shun the latter. A customer with frequent bouncing cheques should be seen by his banker, and if he persists in his misbehaviour, his account should be closed. A good cheque system will bring a better reputation to our banking circle, and eventually will lead to more deposits for all concerned. In this connection, I have noticed much progress in the clearing of cheques this past year. I must confess that

I recently lost a bet to a bank, because this bank had succeeded in solving this problem of bounced cheques. The result is that the Bank of Thailand has the pleasure of welcoming the officials of this bank to a Chinese dinner. The offer still stands this year. Who will claim the next prize of a Chinese dinner ?

To do good should not depend on other people doing good. Morality has no conditions. For instance, in the Ten Commandments there is no escape clause. "Thou^s shalt not kill" is not qualified by, "if other people do not." When Field Marshal Thanom said he was against corruption, he did not mean that you can be corrupt, if others are. Certain banks, I hear, use the pretext of rumours about other banks paying interest higher than the legal limits to indulge in a dog fight for deposits. This excuse is invalid in law or morality. So far, the Bank of Thailand has confined itself to mere warning. From now on we intend strictly to enforce the Law and invoke statutory punishment.

To do good, one must ask the question to whom does the money in the bank properly belong. The correct answer, you will agree with me, is that *it does not belong to the manager, however efficient he may be; it belongs to the depositors in general and to the shareholders*. It is the duty of bankers to protect public interest and therefore soundness and stability ought to be the over-riding principle of banking. Lending long while borrowing short is dangerous. The credit-worthiness of customers should be ascertained. In short, squandering other people's money is contrary to true banking.

A good banker has three main responsibilities, namely, to contribute to the stability of the banking system, to help national development, and lastly to make profit for his own bank. *These three goals can be achieved through strict conformity to law and regulations*. Those who are incapable of following the straight road should be urged to bow out.

To do good means also to facilitate the Government's development works which are in the public interest. The present Government is determined to spend considerable sums of money to finance various investment projects such as irrigation, agriculture, industry, highways, transportation, telecommunication, electricity, public health, education, etc. The Bank of Thailand plans to give the Government every possible assistance compatible with the principle of monetary stability. During the last three or four years the Ministry of Finance has been successful in avoiding using the facilities of the Central Bank, and thus we have been able to divert our resources to promote development in the private sector, with the help of, and through, commercial banks. From now on the problem will be more complicated. Resources will have to be mobilized

to serve both the public and private sectors, while always maintaining the stability of our monetary system. I can assure this gathering that the Bank of Thailand will endeavour to shoulder its responsibility with equanimity. We shall assist the Government and at the same time we shall continue to provide for the private sector through commercial banks. There are ways and means, *provided everybody will do good.*

There are several problems which we can anticipate during the course of the next few years, but we must all take heart. Goodness will always help solve problems. As an example, at the moment the cost of our export goods should be reduced as much as possible in order to develop our markets overseas; *no money should find its way into the wrong pocket.* This will be in accordance with the Prime Minister's slogan "Do good"

There is, however, another question that I have not been able to answer. According to the Field Marshal's expressed wish, no minister or high official should get involved in trading activities. This is indeed a most praiseworthy principle. The question is, "*Is banking a trading activity?*"

In conclusion, on behalf of all the guests present, I wish to congratulate the Chairman and members of the Thai Bankers Association for having given us a very pleasant evening.

Ladies and gentlemen, please join me in raising your glass and drinking to the prosperity of the Thai Bankers Association and its members.

THE ROLE OF CENTRAL BANKING IN A WORLD OF TENSIONS*

My subject this evening is “The Role of Central Banking in a World of Tensions.” The first question which has to be answered is: what has central banking to do with world tensions? Central bankers are creatures that other people usually regard with a feeling of awe mixed with contempt. They appear to be projected in people's mind and imagination as those who live in ivory towers, with plenty of money which they could create ad libitum, but with which they prefer not to part easily. According to another popular vision, the

*Address delivered on 25 th February, 1964, at the Kuala Lumpur Conference on Development and Co-operation in the South Asia Pacific Region organized by the Council on World Tensions and the University of Malaya.

central banker is compared with a rich spinster aunt, rich but utterly mean, from whom you could expect to extract great wealth only through deception or plunder or murder. It is not without reason, but I think without entire justification, that we hear of the "Old Lady of Threadneedle Street", or in Bangkok the "Old Treasure-Guardian of Bang Khun Prom." There is no doubt in Kuala Lumpur another "Old Lady" in Jalan Raja, although she is only five years old.

I hope this evening to present to this Conference a more up-to-date picture of the central bank, particularly of the central bank in developing countries. I hope to suggest, that the central bank, in its new role, can make effective contributions towards economic and social development, and thus contribute to the reduction of tensions in the world.

Let me at this stage explain in a few words what a central bank is. A central bank, in the modern world, is an institution normally owned by the Government; it is entrusted with the power and responsibility of currency issue; it acts as the Government's banker, and also serves as banker to commercial banks. Through the commercial banks, it can also generate and regulate another form of money, which consists of bank deposits. The first central bank, the Bank of England, came into existence as a private corporation, whose main purpose was to help finance a long and expensive war against France. Subsequently, the Bank of England and other central banks have assumed such a respectability that they consider themselves splendidly isolated from politics. The Governor of the central bank rightly must be independent, and must behave in such a manner as to show his independence

from the Government. He looks after monetary policy, he advises, coaxes, sometimes he even goes as far as blackmailing (of course in a tactful way) the Government in order to guide the financial and fiscal policies along the path he thinks right. Of course, should there be a final showdown on any serious conflict of principles of policy with the Government, he must be prepared to tender his resignation which will also serve as a strong protest against Government policy. I hope you will agree with me that, having been born in history out of the necessity of financing war, having been given such responsibilities with powerful weapons in its armoury, the central bank should, and can play important roles in the cause of peace and prosperity. To perform this modern duty, a central banker will have to combine orthodoxy with boldness and imagination.

To start with orthodoxy: the first duty of the central banker is to preserve the stability of money. The unit of national account must have a stable value, the currency must enjoy the confidence of the nation and of the other nations. This is necessary for the conduct of day-to-day business, both in the public sector and the private sector. It is also an essential condition of development. In one of the background papers, it has been well said that when a paper inflation sets in, it can-although it does not invariably do so-act as a brake on expansion. People move their capital into land and houses, or smuggle it abroad, or hoard gold. Productive investment falls away and the budgetary strains increase still further ! ! *

If I may cite the example of my own country, Thailand at the end of the Second World War suffered

* *Barbara Ward-Prospects for Stability in South East Asia.*

from the worldwide disease of monetary instability. A system of multiple exchange rate was adopted and in time it became so complicated that exporters and importers found it difficult to make accurate calculations of their costs and proceeds. Violent fluctuations in the free exchange rate, coupled with big budget deficits, added to the uncertainties and risks of traders and investors. In 1955, the authorities took courage and a drastic reform in financial management took place. Exchange rates were unified, an Exchange Equalization Fund was established and operated in a manner to inspire confidence. Tax and budgetary systems were reorganized, trading policy liberalized. All this reform is generally considered to be the basis of the progress from 1959 to date. The Government has been able to increase its spending both on current and investment accounts. Foreign lenders and investors have been

forthcoming. It was not due to chance that after this reform, new products have begun to appear; maize, kenaf, tapioca have been added to the list of principal export commodities, which increased from 4 to 10. More eggs have been obtained, and they have been put into more baskets. The Gross National Product has increased at an average annual rate of 7%, double that of the previous period. In short, as long as human actions are motivated, to a large extent at least, by monetary incentives, stable currency is essential for development. A central banker neglects this principle at his country's peril.

However, orthodoxy, like nationalism or patriotism, is not enough. I suggest that a good central banker in a developing country needs more imagination and boldness than hitherto is credited to him traditionally. Let me say from the outset that this is no

easy task, and it demands watchfulness, alertness and even opportunism. Dr. Francois Cloutier, in his background paper entitled "Psychological Implications of Accelerated Development" has warned us that in any society, the impact of rapid modernization may constitute a threat to mental health. In the case of a reforming central banker, if I understand Mr. Cloutier rightly, once he relinquishes orthodoxy and starts thinking and acting in a new way, not only the City of London or Wall Street will raise eyebrows, but tensions will be created within him and his institution "There is a threshold of tolerance. If this threshold is exceeded, tensions might give way to abnormal reactions at the individual or at the social level." (Cloutier).

Respectfully accepting the eminent psychiatrist's warning, let me proceed to show how a modern central

banker can depart from orthodoxy and convention, in order to help reduce world tensions, at the risk of his own personal tensions. Perhaps, setting it out in speech or writing, might help to sublimate any tensions that are indeed threatening.

There is, in almost every developing country, a new institution charged with the duty and responsibility of planning for development. Emphasis is on increased expenditure for development. Unfortunately, Government arithmetic often is confined to addition. New expenditure on investment are added to old and new expenditure on administration. The result is usually an enormous increase in budgetary expenditure. Inability to subtract (i.e. reduction in the percentage of expenditure on administration), and blindness to substitution (i.e. filling the deficit gap with extra tax measures) have led the Government to the cul-de-sac of making

more and more demand on the Central Bank to finance it more and more. And this, as has been shown previously, constitutes a threat to the rampart of monetary stability. It is not helpful of the central banker at this stage, to throw his hand, and cry out that sanctity of the stability principle is being violated. The "Old Lady" of yesteryear must be rejuvenated. She must climb out of her ivory tower, and, if I may use a more martial expression, she must carry the battle into the enemy's territory, instead of waiting to be the target of assault.

The central banker must, at an early stage, join in the discussion and deliberation of development plans. He must take a positive attitude towards Governments' aspirations and legitimate ambition for development. He must endeavour to join the National Economic Development Council, where he can help convince and

be convinced, about the cost/benefit relationship of the development projects, about their priority, about the timing and opportunity of their execution. He must take part in the annual budgetary formulation, suggest economy where possible and profitable, urge tax measures and loan measures. In this way, he will be able to prevent instability threats, and by his positive and co-operative attitude, by dangling the carrot of money available for worthwhile donkeys, he will be able also to earn gratitude and prestige in the eyes of his colleagues.

(Have you ever seen a man who attempts to climb up a steep hill ? He may have to puff and huff and slip down and get up again and finally gets to within a foot or so of the top. A friend of his comes from above and comfortably sits at the ledge above, encouraging him with mere words, and guiding him

somewhat, and finally stretching a helping hand. The climber does all the work himself: his friend just sits and pulls him up for the final foot. The Minister of Finance is the climber, he may have been obliged to impose an unpopular tax in order to finance development, and consequently he slips considerably in the public popularity. The central banker just helped him with a little loan and got a "thank you" from the poor Minister.)

Some of my colleagues will rightly accuse me of advocating that a central banker should concern himself with so many things outside the strict boundary of banking. My plea is that central banking nowadays has perforce become invariably central banking for development, not "central banking" and then full stop. Therefore, a central banker has to be better equipped and more versatile than of old. He must be able to

examine and judge on the planning and programming of infra-structure, structure and supra-structure of economic and social development. This, if correct, will inevitably lead him into alien lands, like education, health, city planning, sewerage etc. Of course the Governor of a central bank cannot do this alone, but he must be interested enough to recruit appropriate staff for appropriate tasks in hand.

The task of any Government in trying to break through in development is not an easy one. In the experience of many countries, the development projects are frequently delayed, not only because of lack of finance, but mostly through lack of skilled and well trained manpower. Government salaries are usually too low to attract good and qualified people in sufficient quantities. In this, from my experience, the Central Bank can lend a hand, also with much profit. Central

Bank usually have more qualified staff and they can afford to recruit and pay better administrators. A programme of technical assistance should be devised and operated between the Central Bank and the Government. After all, lending members of your staff to the Government is a much better alternative to lending money to it. Much money may be saved, inflation avoided and financial stability upheld.

I have so far discussed only the role of the modern central banker in the national development and national co-operation. Time does not allow me to enlarge upon the regional and international aspects of the usefulness of central banking. Let me just mention briefly that central bankers have now become members of international clubs. They know each other much more intimately and see each other more frequently than before. And regional or international development

and co-operation must have its monetary and financial aspects and central bankers are in a good position to deal with these aspects, in order to influence the courses of action and events to the benefit of the developing section of the world.

Mr. Chairman, I must conclude now be expressing my gratitude to my audience for having patiently listened to me blowing my own trumpet. I hope I have not given the impression that the participation of central bankers in any development co-operation will have always the desired result. All I can claim is that we, central bankers, might be able to help and must be ready to help. Another warning is that the co-operation of a central banker in helping reduce tensions, can bring result only if time is on his side. In a situation of political or military crisis, a central banker, like myself at any rate, feels very frustrated, because he feels he is useless.

Thank you.

ADDRESS

AT THE ANNUAL DINNER OF THE THAI BANKERS ASSOCIATION

10th February 1965

Mr. President, Ladies and Gentlemen.

Tonight provides a special occasion for rejoicing. For this is the first time that a dean of economics has been given the opportunity to participate in the Annual Banquet of the Thai Bankers Association. Economic welfare depends on both scientific progress and practical experience. Those in the academic discipline must consider it their duty to teach, to train and to do research to the best of their intellect; whereas practical people like the bankers should use their experience and knowledge to guide scientific endeavours. The Economics Faculty will serve the banks with scientific

knowledge and will produce qualified men and women for the banking service; and we hope that the banking community will encourage us in this work with financial and other support. In this way we can expect progress in both science and practice.

Mr. Chairman, having given the floor to the Dean of Economics, University of Thammasat, I hope you will now permit me to present you with some results of our research in the field of banking.

Recently, the Police Department was reported to have told all police ranks to watch over and protect public decency, especially in places commonly called night-clubs. The Thammasat Economics Dean became interested and decided to investigate the similarity and difference between night-clubs and commercial banks. Our investigation led to the following thesis, namely:

“ Banks are not night-clubs and should not be run in

the same manner as night-clubs” The supporting arguments, in short, are as follows:

(1) Night-club performers when stripping, strip from themselves; and this has the effect of teasing and exciting the public; in the case of banks, stripping when done, is usually from outsiders in the region of their purse: the public, as a result, is excited, but not amused.

(2) Night-clubs are usually set up and operated under the protection of big people of high rank. For commercial banks, rank is not relevant; honour is essential. In some cases, rank and honour may not go together.

(3) Protected night-clubs and protected banks have one similarity, namely, the very protection works against proper supervision and effective legal control

in both cases. Protection inspires fear and intimidation in the hearts of police constables and central bank governors alike.

From this research, the Economics Dean moved on to another subject for study: "*The difference between a commercial bank board and the minister's parliamentary secretary*" The interesting argument is as follows: we all know that the minister's secretary is a political appointment; upon the resignation or death of the minister, the secretary is consequently changed. We ask ourselves whether a bank board should really follow the fate of any politician, and if it actually does so, what good or bad effects will be borne by the banking system and public administration. This is worth profound thinking and clear statement.

During the past year I was also appointed to be a member of a committee which has something to do

with the sum of 622,743,420.73 baht. I must not talk too much about the work of this committee, lest the awaited White Paper lose its spiciness. But a total silence on this subject might disappoint some of you. I will therefore refer to two points.

1) Legally, that 622,743,420.73 baht has become government property since 20 th November last year. In practice, the Ministry of Finance is transferring those assets gradually. Pumping so much money into the Treasury, however gradually, will inevitably affect the banking system. In the case where the centre of suction is a bank, the supply of money in the hands of private individuals and of business concerns will be reduced by an amount several times greater than the original amount transferred from the bank to the Treasury. In short, there will be a deflationary tendency. The Ministry of Finance and the Bank of Thailand

are well aware of this danger and have considered preventive as well as remedial measures. We all hope that the Government will seize this opportunity to spend more money on development projects beneficial to the nation both in the short and the long run.

2) The English may talk about horses and stable doors; our Thai proverb, literally translated, means "*Bull lost, then put up fence.*" This may be interpreted in two ways. It may have a scolding connotation, asking why no fence has been built before the bull is lost. Or it may advise you to build your fence in any case, even after you have lost a bull; you may recover the old beast, or you may acquire a new one, then the fence will be there to prevent further mishaps. However interpreted, there is wisdom in the proverb. But its second meaning is appropriate to our present situation. When you have lost your bull,

it is not enough to recover it, you must put the fence up, before the new robber acts. We must watch and see whether any fence will actually be built or repaired. But if, after a long period of time, we see no fence to protect the bull of secret service money, no fence to protect the bull of decency in trade and industry, no fence to protect the bull of decency in public biddings and government contracts, if public interest and economic morality is left too long exposed to known or unknown assailants, then the Faculty of Economics, Thammasat University should conduct proper research into the question why there is no fence where there obviously should be one; what are the characteristics of a good fence; what is the relationship between those who should but do not build fences, and those who like to be without fences. And since the subject of fences is a very important one, given

the opportunity, we perhaps should extend our investigation to cover fences for pigs, fences for water supply and other things.

Mr. Chairman and members of the Thai Bankers Association, you can see that the Dean is apt to be loquacious; let us return to tonight's banquet. On behalf of all the guests, I would like to thank the Association for your kindness and hospitality. We all enjoy being your guests, and the enjoyment starts with anticipation on receiving the invitation, and is realised all through the part tonight. We are grateful to you.

My fellow guest, please join me in drinking to the Prosperity of the Thai Bankers Association.

ADDRESS

AT THE ANNUAL DINNER OF THE THAI BANKERS ASSOCIATION

9th February 1966

(Summary of the Thai version delivered in verse)

Attention is first drawn to the fact that “ Moon-
labod Banpakich ” - a primer partly in verse is 95 years
old this year. Some passages of the speech are borrowed
from that book which is full of wisdom.

The speaker describes The Banquet and finds
everything enjoyable. He is asked to speak on behalf
of the guests, a task which he readily and willingly
accepts.

Tribute is paid to Mr. Udane Tejapaibul, the
new President of the Thai Bankers Association. May
he be blessed with strength and wisdom in his leadership

of the Thai banking circle. May all the members conform to the rules and regulations of the Association.

Regrets are expressed for the death of Chulind Lamsam, Chairman of the Thai Farmers Bank, and in particular for the death of Kasem Srip hayak, Minister of Economic Affairs and a former Governor of the Bank of Thailand. Kasem was honest, truthful, brave, industrious; he stuck to his duties. He laid the foundation of Thailand's relative prosperity; while he remained far from rich. Life may depart; but his honour is immortal.

Life is full of changes. Sunthorn Hongsladarom, after a long period at Finance, returned to Economic Affairs to replace Kasem. The Banking and Treasury circles regret his departure after such a fruitful period of co-operation with him. We wish him well and salute him. The new Minister of Finance is no other than

Dr. Serm Vinicchayakul who is learned and has been highly honoured.

Every year there are three speakers at the Bankers' Banquet. This year, two are new speakers. How long will the third one last ? Who will take his place ?

Everyone is saying that Bangkok has become a great city with so many new wide roads and tall buildings, numerous big cars and big roundabouts. Nightclubs abound, so do hotels some with straight roofs and another with curiously slanting roofs. Phya Thai Road is so full of obstacles that whoever can drive there ought to win a prize at Monte Carlo. At night, Sri Ayudhya Road is well lit, but what about all the other roads which remain dark death-traps for pedestrians ?

When one looks at the banks, one finds them with beautiful new buildings. They have been prosperous

and have paid good dividends. The rates of interest payable to depositors have been reduced, likewise were those on government securities; but the rates charged to borrowers remain as high as before. Why ? When are these interest rates coming down ? Banks have also their responsible role in the development of the country. Traders and producers will be able to reduce their costs with lower interest charges, then business will be expanded and benefit will rebound to the banks. Why do not the banks reduce their rates for the sake of the nation ?

The other night I went of bed feeling depressed and had a nightmare. The earth opened up and from hell came a monster who looked like a stocky human being with a fat belly who announced that his name was Lopo (Greed). He boasted that his influence in Thailand was wide and deep. His procedure was to

start with influential people because then the rest would follow the former's example rapidly and without hesitation. When the human mind had been weakened by Greed, then Toso (Anger) and Mohan (Stupidity) would operate with success. Toso was the monster who would put fear into the heart of anybody who dared speak out, and Mohan would finish off by corrupting the human mind, by making it susceptible to flattery and by making it favour selfishness and nepotism.

In the dream the other two monsters subsequently appeared and the three danced together to a very loud music working up to a crescendo when thick smoke erupted from Hell covering them all. When the smoke cleared up, the monsters were nowhere to be seen, but in their place there was the shadow of mao Tse Tung.

I woke up in terror; but subsequently realized that this dream was really brought on by the Prime

Minister's New Year message to the people in which he urged all of us to get rid of Greed, Anger and ignorance.

Then may bankers strictly conform to the wise tenets of the Prime minister. May they reduce the rates of interest and thereby become happy and prosperous.

I invite all the guests to raise their glasses and drink to the prosperity of Thai Bankers Association and its members.

คำชี้แจงในเรื่องทหารชั่วคราว

ในเรื่องทหารชั่วคราว มีนามแฝงอยู่หลายแห่ง เพื่อความเข้าใจของผู้อ่าน จึงขอบอกนามจริงไว้ด้วย ดังต่อไปนี้ —

๑. ชิน (หน้า ๖) ม.จ. ศุภสวัสดิ์วงศ์สันติ สวัสดิวัตน์
ต้นศัพท์กษยแก้ว แต่นามแฝงในพวกเราคือ “อรุณ”

๒. จำกัศ (หน้า ๖) นายจำกัศ พดางกูร ต้นศัพท์
ในประเทศจีน ก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ จะยุติลง (เข้าใจ
ว่าคงไม่มีนามแฝง)

๓. ฐิฐ (หน้า ๗) นายปรีดี พนมยงค์

๔. แดง (หน้า ๗) นายประทาน เปรมกมล ปัจจุบัน
ทำงานอยู่ที่บริษัทดีเวลอปเม้นท์

๕. เค็ง (หน้า ๗) นายดำรง วรรณพฤษ ปัจจุบัน
ทำงานอยู่ที่บริษัทดีเวลอปเม้นท์

๖. จิน (หน้า ๘) เป็นคนจีน ไม่ทราบชื่อจริง

๖. คี (หน้า ๑๔) นายแพทย์ เปรม บุรี แพทย์ประจำแผนกศัลยศาสตร์โรงพยาบาลศิริราช ขณะนี้ประจำโรงพยาบาลรามาริบัติ

๗. ขำ (หน้า ๑๔) นายแพทย์ รุจิต บุรี แพทย์ประจำแผนกอายุรศาสตร์โรงพยาบาลศิริราช ขณะนี้ประจำโรงพยาบาลรามาริบัติ

๘. กร (หน้า ๑๔) พันตำรวจเอก ธนา ไปษยานนท์ ปัจจุบันทำงานอยู่ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย

๑๐. เข้ม (หน้า ๑๔) นายป๋วย อึ๊งภากรณ์ ปัจจุบันเป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย